

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik – 422 222

BACHELOR OF ARTS (G01)

GKN 101

**सामान्यज्ञान व सामाजिक जाणीव
अभ्यासक्रम**

पुस्तक पहिले

घटक 1 : संस्कृती, धर्म आणि विज्ञान

घटक 2 : पर्यावरण आणि प्रदूषण

घटक 3 : शारीरिक आणिमानसिक आरोग्य

घटक 1 : संस्कृती, धर्म आणि विज्ञान

संस्कृतीचे स्वरूप, धर्म, विवेकवाद, विज्ञानाचे स्वरूप, धर्म आणि विज्ञानाचा संबंध : संघर्ष आणि समन्वय

घटक 2: पर्यावरण आणि प्रदूषण

पर्यावरणाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, पर्यावरणीय समस्या, मानवी पर्यावरणाचे स्वरूप, पर्यावरणविषयक कार्यक्रम, प्रदूषणाचे स्वरूप, प्रकार, कारणे, परिणाम आणि उपाय, पर्यावरण शिक्षणाची पार्श्वभूमी, पर्यावरणनीती, पर्यावरणविषयक कायदे

घटक 3 : शारीरिक आणि मानसिक आरोग्य

सामाजिक आरोग्य, आरोग्यपट व सुखदायी आरोग्य, सुखदायी आरोग्याचे महत्त्वाचे पैलू, मानसिक आरोग्य, सुखदायी आरोग्याच्या

पुस्तक दुसरे

विकास : संकल्पना आणि मार्ग

घटक 1 मानवी हक्क

घटक 2 सहकार

घटक 3 उद्योजकता विकास

घटक 4 (अ) : ग्राहक - ग्राहक चळवळ

घटक 4 (आ) : ग्राहकांच्या समस्या :संकल्पना व कारणे

घटक 4 (इ) : ग्राहक संरक्षण कायदा, 1986

घटक 1 : मानवी हक्क

हक्क म्हणजे काय ?, नव्या विचारांचा उदय, मानवाधिकारासाठीचा संघर्ष, मानवी हक्कांची घोषणा, स्वातंत्र्य आणि विकास यांचे संबंध : अमर्त्य सेन यांचे विचार, मानवाधिकारांच्या संरक्षणासाठी यंत्रणा, लोकशिक्षणाची

घटक 2 सहकार

अधिष्ठान

सहकारी चळवळीची पार्श्वभूमी, उगम व व्याख्या, सहकार तत्त्वे, भारतातील सहकार चळवळ : प्रारंभ व विकास, महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ, सहकाराचे स्वरूप व व्याप्ती, सहकाराचे महत्त्व आणि गरज, सहकारी संस्थांचे प्रकार, विविध सहकारी संस्थांचे कार्य व वैशिष्ट्ये, सहकारी चळवळीमधील उणिवा व त्यावरील उपाय, भारतातील सहकारी चळवळीचा ताळेबंद, सहकारी चळवळीचे आर्थिक विकासातील योगदान, सहकार क्षेत्रातील काही नामांकित प्रयोग, सहकारी चळवळीचा भविष्यकाळ आणि

घटक 3: उद्योजकता विकास

उद्योजकतेची संकल्पना, अर्थ, व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये, उद्योजकतेचे महत्त्व, उद्योजकतेविषयी काही समजुती आणि वस्तुस्थिती, उद्योजक आणि उद्योजकता विकास प्रक्रियेत समाविष्ट

होणाऱ्या बाबी आणि उद्योजकता विकासातील टप्पे, उद्योजकता विकासाच्या पाऊलखुणा, उद्योजकता विकास चक्र, उद्योजकता पुरवठा व समस्या, उद्योजकता विकासविषयक विविध दृष्टिकोन, उद्योजकीय दरी, स्वयं-रोजगार, नवनिर्मित उद्योजकता विकास, नवनिर्मिती संधीचे सात स्रोत, दैदीप्यमान कल्पना, नवनिर्मितीची

घटक 4(अ): ग्राहक-ग्राहक चळवळ

ग्राहक : संकल्पना व अर्थ, ग्राहकांचे अधिकार, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या, ग्राहक चळवळीची आवश्यकता व स्वरूप

घटक 4(आ): ग्राहकांच्या समस्या : संकल्पना व कारणे

ग्राहकांच्या समस्यांचे स्वरूप व कारणे, वस्तूबद्दलच्या समस्या, सेवांबद्दलच्या समस्या

घटक 4(इ): ग्राहक संरक्षण कायदा, 1986

ग्राहक संरक्षण कायदा : व्याप्ती, वैशिष्ट्ये व विविध, व्याख्या, ग्राहक संरक्षण परिषदा, ग्राहक न्यायमंच : रचना, अधिकार व कार्यक्षेत्र, तक्रार दाखल करण्याची

पुस्तक तिसरे

संज्ञापन क्रांती आणि जैवतंत्रज्ञान लेखक: श्री. अरुण साधू, प्रा. रा. वि. सोवनी

घटक 1 : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

BACHELOR OF ARTS (G01)

घटक 2 : संज्ञापन क्रांतीतील टप्पे आणि विविध माध्यमांचे योगदान

घटक 3 : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

घटक 4 : जैवतंत्रज्ञान

घटक 1 : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

संज्ञापन क्रांतीसंबंधी, संज्ञापन: अर्थ आणि स्वरूप , संज्ञापन क्रांतीचे महत्त्व , संज्ञापनशास्त्र, माहिती सिद्धांत, संज्ञापन

घटक 2 संज्ञापन क्रांती आणि जैवतंत्रज्ञान : 1

संज्ञापन विकासातील प्राथमिक टप्पे , वृत्तपत्रे, तारतंत्र, टेलिफोन, बिनतारी संदेशवहन व रेडिओ , चलचित्रपट, चित्रवाणी, संगणक, संगणकाचे

घटक 3 : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

संज्ञापन क्रांतीवरील आक्षेप व विश्लेषण, मानवी जीवन पद्धतीतील स्थित्यंतरे, अर्थार्जन, नोकऱ्यांचे किंवा कामाचे बदलते व्यवस्थापन, ई-कॉमर्स, कुटुंब संस्था, कुटुंब व चित्रवाणी, संज्ञापन क्रांती व लोकशाही

घटक 4 : जैवतंत्रज्ञान

जैवतंत्रज्ञान : व्याख्या व स्वरूप, जैवतंत्रज्ञानाचा इतिहास, जैवतंत्रज्ञानातील घटक, पेशी रचना कार्य व ऊती संवर्धन, किण्वन व विकर उत्पादन, जनुक अभियांत्रिकी, प्रतिरक्षा व आरोग्य , अन्न व शेती , पर्यावरण व ऊर्जा, जैवतंत्रज्ञानाचे सामाजिक

HEN 101

हिंदी व इंग्रजी भाषांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

१. हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना

इकाई १ (अ) : हिंदी : राष्ट्रभाषा , राजभाषा और संपर्कभाषा

इकाई १ (आ) : हिंदी की शब्दावली

इकाई १ (इ) : हिंदी की वाक्यरचना और प्रकार

इकाई २ : प्रयोजनमूलक हिंदी

इकाई ३: अनुवाद

इकाई १ (अ) : हिन्दी : राष्ट्रभाषा , राजभाषा और संपर्कभाषा

हिन्दी भाषा का उद्भव और विकास , राष्ट्रभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप, राजभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप, संपर्कभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप

इकाई २ : प्रयोजनमूलक हिंदी

कार्यालयीन शब्दावली , कार्यालयीन पत्रव्यवहार , वाणिज्य

HEN 101

Foundation Course in Hindi and English

2. Foundation Course in English

Unit 1 : Vocabulary and Usage

Unit 2 : Structures of Sentences and their Transformations

Unit 3 : Reading Comprehension

Unit 4 : Communication : Oral and written

Unit 5 : Translation from English to Marathi and Vice versa

Unit 1 : Vocabulary and Usage

Enriching Word-power, Word Formation, Words related to various walks of life, Synonyms, Antonyms, Using a

Unit 2 : Structures of Sentences and their Transformations

Three Basic Patterns of a Sentence, Kinds of Sentences, Subject-Verb Relationship, Tenses, Simple, Compound and Complex Sentences, Let us Sum Up, Answers to the

.Unit 3 : Reading Comprehension

Importance of Reading, Kinds of Reading, How to Read, What is Reading Comprehension, Developing Reading Habit, Model Passage, Let us Sum

Unit 4 : Communication : Oral and Written

Introduction, Oral Communication, Written Communication

Unit 5: Translation from Marathi to English and vice versa

भाषांतर शास्त्र आणि कला , Model Passages : Translated into Marathi, Model Passages : Translated into

MAR 102

मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

भाषिक विनिमय : तत्त्व आणि व्यवहार

घटक १ : भाषा:सामाजिक अभिसरण आणि मराठीचार्शब्दसंग्रह

घटक २ : विविध जीवनक्षेत्रांतील भाषेचे उपयोजन

घटक ३ : भाषेची निवेदनपरता:स्वरूप व प्रकार

घटक ४ : भाषेची नियमव्यवस्थाआणि लेखनपद्धती

घटक १: भाषा : सामाजिक अभिसरण आणि मराठीचा शब्दसंग्रह

भाषाभिवृद्धीची सामाजिक दृष्टी : श्री. म. माटे, भाषेतुन दिसणारी स्त्री : आशा मुंडले, पन्ना गट द्या' : वि. वा.

घटक २ : विविध जीवनक्षेत्रांतील भाषेचे उपयोजन
राजकारणातील भाषा : प्रा . ग. प्र. प्रधान , अंधेरनगरी निपाणी: अनिल अवचट, आरोग्यदायी दिनचर्या : डॉ. गर्गदेंनी डहाणूकर अर्थकारण, धर्मकारण, आरोग्य आणि विज्ञान, धर्मनिष्ठा आणि विज्ञाननिष्ठा : डॉ. सदा क-हाडे

घटक ३ : भाषेची निवेदनपरता : स्वरूप व प्रकार
सुंदर पत्र : साने गुरुजी , गजनिशी : विठ्ठल गमजी शिंदे, भाषण : आचार्य प्र. के. अत्रे, कीर्तन : श्री संत गाडगे महाराज

घटक ४ : भाषेची नियमव्यवस्था आणि लेखनपद्धती
मराठी भाषेचे व्याकरण , मगठीचे लेखनविषयक निबम, विगमचिन्हांची

मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक तिसरे

भाषिक सर्जनशीलता : स्वरूप आणि प्रकार

घटक १ : सर्जनशीलता : अर्थ व स्वरूप

घटक २ : भाषिक सर्जनशीलता: विविध अंगे

घटक ३ : वैचारिक लेखन: संकल्पना व प्रकार

घटक ४ : ललित साहित्य स्वरूप आणि प्रकार

घटक १ : सर्जनशीलता : अर्थ व स्वरूप

सर्जनशीलता म्हणजे काय?, सर्जनशीलतेचा घटकांगे, वाड-मयान मर्जनशीलतेचा

घटक २ : भाषिक सर्जनशीलता: विविध अंगे ,

भाषेची सर्जनशीलता म्हणजे काय?, भाषिक सर्जनशीलतेची घटकांगे

घटक ३ : वैचारिक लेखन : संकल्पना आणि प्रकार

वैचारिक लेखनाचे स्वरूप, वैचारिक लेखनाचा

घटक ४ : ललित साहित्य : स्वरूप आणि प्रकार

ललित साहित्य म्हणजे काय?, ललित साहित्याचे विविध

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

वाचन आणि लेखन कौशल्ये

घटक १: वाचन : ओळख

घटक २ : वाचनाचे प्रकार

घटक ३ : वाचनवेगासहित आकलन

घटक ४ : व्यक्तिभिन्नतेनुसार वाचन

घटक ५ : लेखनकौशल्य : तोंडओळख

घटक ६: लेखनासाठी प्राथमिक कौशल्ये

घटक ७: लेखनसिद्धीची महत्त्वाची अंगे

घटक ८ : स्वयं-अध्ययन व मूल्यांकनासाठी लेखन

घटक ९: सारांश, निबंध व पत्रलेखन कौशल्य

घटक १: वाचन : ओळख

वाचन म्हणजे काय ?, वाचनाचे महत्त्व , वाचनप्रक्रियेतील घटक , आकलन, वाचनाचे फायदे , चुकीच्या

घटक २ : वाचनाचे प्रकार

प्रकट वाचन, मूक वाचन, फावल्या वेळातील वाचन

घटक ३: वाचनवेगासहित आकलन

वाचनवेग व आकलन

घटक ४: व्यक्तिभिन्नतेनुसार वाचन

वाचनामागील प्रेरणा,

घटक ५ : लेखनकौशल्य : तोंडओळख

लेखनाची गरज , लेखनाचे महत्त्व , लेखनातील अडचणी, अडचणी दूर करण्याचे उपाय, लेखनासाठी

घटक ६ : लेखनासाठी प्राथमिक कौशल्ये

गती, सुलेखन, उचित श्रुतलेखन , शब्दलेखन, शब्दसंग्रह, शुद्धता, योग्य शब्दांचा वापर

घटक ७ : लेखनसिद्धीची महत्त्वाची अंगे

मांडणी, अनुक्र, तर्कसंगती, भाषाविष्कार

घटक ८: स्वयं-अध्ययन व मूल्यांकनासाठी लेखन

स्वयं-अध्ययन म्हणजे काय ?, लेखन कसे कराल ?, लेखनातून मूल्यांकन कसे कराल?

घटक ९: सारांश, निबंध व पत्रलेखन कौशल्य

सारांश लेखन, निबंधलेखन,

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक दुसरे

श्रवण आणि संभाषण कौशल्ये

घटक १ : श्रवण-कौशल्यांची ओळख

घटक २ : बोलण्याच्या कौशल्यांची ओळख

घटक ३ : भाषेची रूपव्यवस्था

घटक ४ : अभिव्यक्तिक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास

आणि परिणामकारक बोलण्यातील घटक

घटक ५ : बोलण्याचे विविध प्रसंग आणि शब्दांशिवाय संवाद

घटक १: श्रवण-कौशल्यांची ओळख

श्रवणाचे महत्त्व , श्रवण-कौशल्य : व्याख्या, श्रवणाचे स्वरूप, शब्दांशिवाय श्रवण , श्रवणाचे फायदे , श्रवणप्रक्रियेतील अडथळे, श्रवणक्षमतेचे मूल्यमापन , श्रवण-कौशल्य सुधारण्याचे

घटक २: बोलण्याच्या कौशल्यांची ओळख

परिणामकारक बोलणे , बोलण्याच्या कौशल्यांत भाषेचे स्थान, भाषेवरील प्रभुत्व वाढविण्याची तंत्रे , आत्मविश्वास, बोलणे आणि भाषणाची तयारी

घटक ३: भाषेची रूपव्यवस्था

अनेकवचन, विभक्ती, शब्दयोगी अव्यये, क्रियापदांचे काळ, सर्वनामे, परिणामकारक व शुद्ध

घटक ४ : अभिव्यक्तिकक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास

आणि परिणामकारक बोलण्यातील घटक

अभिव्यक्तिकक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास , समानार्थी

शब्द व विरुद्धार्थी शब्द, परिणामकारक बोलण्यातील

घटक ५: बोलण्याचे विविध प्रसंग आणि

शब्दांशिवाय संवाद

बोलण्याचे विविध प्रसंग, गटातील संज्ञापन, अनौपचारिक प्रसंगातील संवादाचे स्वरूप, औपचारिक प्रसंगातील संवादाचे स्वरूप , शब्दांशिवाय संवाद , परिणामकारक बोलता येण्यातील

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक तिसरे

निरीक्षण, ग्रंथालय उपयोजन व स्वयंनिर्देशित

घटक १ : निरीक्षण-कौशल्ये

घटक २ : निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये

घटक ३ : निरीक्षणातील प्रक्रिया

घटक ४ : तुम्ही आणि ग्रंथालय

घटक ५ : ग्रंथालयांचे विविध प्रकार

घटक ६ : ग्रंथालयातून ग्रंथ कसा शोधावा ?

घटक ७:संदर्भग्रंथ

घटक ८ : स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना

घटक ९ : संगणकाचा अध्ययनातील वापर

घटक १:निरीक्षण-कौशल्ये

निरीक्षण म्हणजे काय ?, निरीक्षणाचे फायदे , निरीक्षण न केल्याचे तोटे , निरीक्षण-कौशल्याचा वापर , निरीक्षण-कौशल्याचे प्रभुत्व

घटक २: निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये

निरीक्षणामध्ये ज्ञानेंद्रियांची, माहिती व ज्ञानाशी ज्ञानेंद्रियांचा संबंध, माहितीचा निरीक्षणावर परिणाम, निरीक्षणात बाह्य साधनांची उपयुक्तता

घटक ३: निरीक्षणातील प्रक्रिया

निरीक्षणप्रक्रिया का अभ्यासावी ?, निरीक्षणातील

घटक ४: तुम्ही आणि ग्रंथालय

ग्रंथालय: तुमचा अध्ययन सोबती , ग्रंथालयाचे विविध विभाग, ग्रंथालयीन

घटक ५:ग्रंथालयांचे विविध प्रकार

ग्रंथालयांचे प्रकार , सार्वजनिक ग्रंथालये , शैक्षणिक ग्रंथालये, विशेष

घटक ६ : ग्रंथालयातून ग्रंथ कसा शोधावा?

ग्रंथपालाची भेट , ग्रंथालयात फेरफटका , तालिका, ग्रंथालयात ग्रंथ कसे ठेवलेले असतात

घटक ७:संदर्भग्रंथ

संदर्भग्रंथ म्हणजे काय?, शब्दकोश, ज्ञानकोश, चरित्रकोश, स्थलवर्णनकोश , वार्षिके, ग्रंथसूची, योग्य संदर्भग्रंथाची निवड कशी करावी?

घटक ८: स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना

स्वयं-निर्देशित अध्ययनाशी संबंधित मूलभूत संकल्पना , अभ्यास प्रक्रियेशी निगडित घटक , स्वयं-निर्देशित अध्ययन, स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना , स्वयं-अध्ययन प्रश्नांची उत्तरे अभ्यास करणे म्हणजे काय?

घटक ९: संगणकाचा अध्ययनातील वापर

संगणकाच्या साहाय्याने अध्ययन , व्हर्चुअल क्लासरूम, इंटरनेट

SOC 101

सामाजिक शास्त्रे अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

इतिहास व राज्यशास्त्र

विभाग - १: इतिहास

घटक १ : इतिहास:स्वरूपव्याप्ती

घटक २ : इतिहासलेखनाचे प्रकार

विभाग-२: राज्यशास्त्र

घटक १ : राज्यशास्त्र:स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : भारतीय राजकीय व्यवस्था

(विभाग -१)

घटक १ : इतिहास : स्वरूप व व्याप्ती

इतिहास : अर्थ, इतिहास : प्रयोजन व स्वरूप , इतिहासाची साधने, इतिहासाची साधने : प्रकार, इतिहासाच्या साधनांचे बदलते स्वरूप , वस्तुसंग्रहालये व संशोधन संस्था, इतिहासातील प्रमुख संकल्पना व संज्ञा , परिवर्तनप्रक्रिया

घटक २ : इतिहासलेखनाचे प्रकार

कालक्रमानुसारी इतिहासलेखन , आशयानुसारी इतिहासलेखन, पारंपरिक इतिहासलेखन , सामाजिक व सांस्कृतिक इतिहासलेखन , साहित्य व कला यांचे इतिहासलेखन, विज्ञानाच्या इतिहासाचे लेखन

(विभाग - २)

घटक १ : राज्यशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

राज्यशास्त्र

राज्यशास्त्र म्हणजे काय ? , राज्यशास्त्रातील प्रमुख संकल्पना, राजकीय

२) घटक २ : भारतीय राजकीय व्यवस्था

व्यवस्था : अर्थ, संरचना, संसदीय शासनप्रणाली, संसद : रचना व कार्य, पंतप्रधान व मंत्रिमंडळ, प्रशासकीय सेवा, न्यायव्यवस्था, घटक राज्यव्यवस्था, स्थानिक

पुस्तक दुसरे

समाजशास्त्र व मानसशास्त्र

विभाग-१:समाजशास्त्र

घटक १ : समाजशास्त्र :स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : सामाजिक संरचना व प्रक्रिया

विभाग - २:मानसशास्त्र

घटक १ : मानसशास्त्र:स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : मानसशास्त्राची कार्यक्षेत्रे व उपयोजन

घटक ३ : मानसशास्त्राच्या विविध अभ्यासपद्धतींची ओळख

विभाग-१ समाजशास्त्र

१) घटक १ : समाजशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

समाजशास्त्र . अर्थ व व्याख्या , समाजशास्त्राचे स्वरूप, समाजशास्त्राची प्रमुख वैशिष्ट्ये, समाजशास्त्राची व्याप्ती , समाजशास्त्राचे महत्त्व, व्यक्ती व समाज, सामाजिक संस्था, सामाजिक आंतरव्यवहार, सहयोग किंवा सहकार्य, संघर्षाचे निरसन . उपाययोजना, समाज व संस्कृती , संस्कृतीची वैशिष्ट्ये, चिन्हे व प्रतीके, सामाजिक प्रमाणके, लोकनीती,

घटक २ : सामाजिक संरचना व प्रक्रिया

सामाजिक संरचना : अर्थ, सामाजिक संरचना : वैशिष्ट्ये, घटकतत्त्वे व महत्त्व, सामाजिक समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये, सामाजिक समूह : वर्गीकरण, प्राथमिक समूह : अर्थ, अटी, वैशिष्ट्ये व महत्त्व, द्वितीयक समूह : अर्थ, वैशिष्ट्ये व प्रकार्ये, आदिवासी समूह : अर्थ, लक्षणे व वैशिष्ट्ये , ग्रामीण समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये , शहरी अथवा नागरी समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये, शेतकरी समूह : अर्थ व स्थिती, औद्योगिक समूह : अर्थ व स्थिती , सामाजिक प्रक्रिया, आधुनिकता व आधुनिकीकरण, आर्थिक वृद्धी व आर्थिक विकास

(भाग-२)

घटक १ : मानसशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

मानसशास्त्र : व्याख्या, मानसशास्त्र : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, मानसशास्त्र : स्वरूप, व्याप्ती व विविध दृष्टिकोन, मानसशास्त्रातील सद्य:कालीन

(विभाग - २ मानसशास्त्र)

२) घटक २ : मानसशास्त्राची कार्यक्षेत्रे व उपयोजन

सैद्धांतिक मानसशास्त्र : अर्थ व विविध उपशाखा , उपयोजित मानसशास्त्र : अर्थ व विविध उपशाखा

विभाग - २ मानसशास्त्र

घटक ३ : मानसशास्त्राच्या विविध अभ्यासपद्धतींची ओळख

आदिम संशोधन, नैसर्गिक निरीक्षण, सर्वेक्षण संशोधन, चिकित्सात्मक संशोधन पद्धत / व्यक्तिअभ्यास पद्धत , सहसंबंधनात्मक संशोधन, प्रायोगिक

SOC 101

सामाजिक शास्त्रे अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक तिसरे

अर्थशास्त्र व भूगोल

विभाग-१: अर्थशास्त्र

घटक १ : उपभोग व उत्पादन

घटक २ : बाजार व विनिमय

घटक ३ : राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाग - २: भूगोल

घटक १ : प्राकृतिकभूगोल

घटक २ : भौगोलिक साधनसंपत्ती

घटक ३ : नकाशा व प्रक्षेपण

-

विभाग-१

अर्थशास्त्र

घटक १: उपभोग व उत्पादन

दैनंदिन जीवनातील वस्तू व सेवांचा वापर, अर्थव्यवस्थेची तीन क्षेत्रांत विभागणी, गरजांचे वर्गीकरण, उपयोगिता, मागणी, उत्पादन व व्यवसायसं, पुरवठा

घटक २: बाजार व विनिमय

बाजार : अर्थ व वर्गीकरण, किंमत ठरविण्याची प्रक्रिया, भाववाढ, विनिमयाचे प्रकार, पैशाची निर्मिती आणि पैशाचे महत्त्व, विदेशी पैशाचे महत्त्व, बँक व्यवहार आणि त्यांचे महत्त्व

घटक ३ : राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाजन, राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाग - २

भूगोल

घटक १: प्राकृतिक भूगोल

पृथ्वी, भूमिस्वरूपे व भू-हालचाली, वातावरण,

घटक २: भौगोलिक साधनसंपत्ती

नैसर्गिक साधनसंपत्ती, शक्तिसाधने, खनिजसंपत्ती

घटक ३ : नकाशा व प्रक्षेपण

नकाशा : व्याख्या, अंगे व प्रकार, नकाशाचे प्रमा, नकाशा प्रक्षेपण, सांकेतिक चिन्हांची

HUM 101

मानव्यविद्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तकपहिले

मानव्यविद्या व ललितकलांचा परिचय

घटक 1 : मानव्यविद्या:स्वरूप व व्याप्ती

घटक 2 : कलांचे स्वरूप व वर्गीकरण

घटक 3. : साहित्य

घटक 4 : चित्रकला - शिल्पकला

घटक5 : वास्तुकला

घटक 1: मानव्यविद्या : स्वरूप व व्याप्ती

मानव्यविद्या - स्वरूप व व्याप्ती, नैसर्गिक विज्ञाने, सामाजिक विज्ञाने व मानव्यविद्या- साम्य भेद, मानव्यविद्येच्या शाखा

घटक 2: कलांचे स्वरूप व वर्गीकरण

मानव्यविद्यांमध्ये प्रामुख्याने मनुष्याच्या संस्कृतीचा, कलांचे स्वरूप, कलेची भाषा, कला आणि सामाजिक जीवन, कलेची सांस्कृतिक वर्गीकरणे

घटक 3 : साहित्य

कलाकृतीतील समान, साहित्याचे द्रव्य आणि माध्यम, साहित्याची भाषा आणि आकृतिबंध साहित्याचे प्रकार

घटक 4 : चित्रकला-शिल्पकला

चित्रकला व शिल्पकला : एक कलाव्यवहार, चित्राचे दृश्यघटक व रचना तत्त्वे, चित्र : माध्यम व प्रकार, चित्रकलेची वाटचाल : प्रमुख टप्पे, शिल्पकला : रचना व वाटचाल

घटक 5: वास्तुकला

वास्तुकला व्यवहाराचे स्वरूप, वास्तुकलेतील घटक, आस्वाद व संवादाच्या कोटी, वास्तुकलेचा इतिहास : प्रमुख टप्पे, मुस्लीम वास्तुकलेची वाटचाल, पाश्चिमात्य वास्तुकलेच्या इतिहासाचे पैलू, प्रबोधन चळवळ (15 वे ते 19 वे शतक), भारतातील आधुनिक चळवळीचे प्रणेत, अमेरिका व युरोपमधील समकालीन वास्तुकला,

पुस्तक दुसरे प्रयोगाधिष्ठित व यंत्राधिष्ठित कला

घटक 1 : संगीत

घटक 2 : नृत्य

घटक 3 : नाट्य।

घटक 4 : चित्रपट (यंत्राधिष्ठित कला)

घटक 2: नृत्य

नृत्याचे द्रव्य आणि माध्यम, नृत्याची भाषा, जगातील नृत्यप्रकारांची ओळख, भारतीय नृत्यशैलींची ओळख, उत्तर भारतीय संगीत संलग्न शैली, कर्नाटकी संगीतावर आधारित

घटक 3 : नाट्य

नाट्यकलेतील विविध स्थित्यंतरे

ग्रीक आणि भारत या दोन्ही प्राचीन देशांमध्ये नाटके होत असत आणि त्यासाठी खुली अथवा बंदिस्त नाट्यगृहे बांधलेली असत. ग्रीकनाट्यगृहे डोंगराच्या पायथ्याशी बांधलेली असत. वीस

घटक 4: चित्रपट (यंत्राधिष्ठित कला)

प्रास्ताविक

चित्रपट पाहण्याचा अनुभव एखाद्या जादुनगरीत चित्रपटाचे द्रव्य निर्माण करणारी यंत्रे स्वप्नप्रदेशात गेल्यासारखा वाटत असतो. अगदी खऱ्याखऱ्याचित्रपटाचे द्रव्य म्हणजे दृक्-श्राव्य प्रतिमा, या द्रव्याची जगासारख्या प्रतिमा आपण पाहतो आणि त्यातल्या गोष्टींमध्ये,

निर्मिती यंत्रांमुळे शक्य होते आणि चित्रपट बघणेही
यंत्रांमुळेच शक्य नायक-नायिकांमध्ये गुंतूनही पडतो .
चित्रपटात अत्यंत रस घेणारी,

Second Year

ECO 218

अंशलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक पहिले

अर्थशास्त्राचा अभ्यासविषय आणि अर्थव्यवस्था

घटक 1 : मूलभूत आर्थिक समस्या

घटक 2 : आर्थिक विश्लेषणाच्या पद्धती

घटक 3 : भांडवलदारी अर्थव्यवस्था आणि उत्पन्नातील विषमता

घटक 4 : भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेतील बाजारयंत्रणा आणि खुल्या बाजार अर्थव्यवस्थेच्या

समर्थनार्थ विविध मुद्दे व सद्यःस्थिती

घटक 5 : बाजार अर्थव्यवस्थेत सरकारच्या हस्तक्षेपार्थ विविध मुद्दे

घटक 6 : अंशलक्ष्यी आर्थिक धोरणाची साधने

घटक 7 : समाजवादी अर्थव्यवस्था

घटक 1: मूलभूत आर्थिक समस्या

मूलभूत आर्थिक समस्या : बेरोजगारीचा प्रश्न, वस्तू व सेवा यांच्या उत्पादनांचे प्रमाण आणि

साधनसामग्रीच्या वाटपाचा प्रश्न

घटक 2 : आर्थिक विश्लेषणाच्या पद्धती

आर्थिक विश्लेषणाचे महत्त्व, आर्थिक विश्लेषणाच्या पद्धती, प्रतिमान ही संकल्पना

घटक 3 : भांडवलदारी अर्थव्यवस्था आणि उत्पन्नातील विषमता

भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेपूर्वीच्या, आर्थिक विचारप्रणाली, सनातनी अर्थसंप्रदाय व भांडवलदारी अर्थरचना, भांडवलदारी अर्थव्यवस्था, भांडवलदारी बाजारपेठेतील उत्पादनपद्धती, अर्थव्यवस्थेचे दोन प्रमुख प्रकार मानले जातात : भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेची कार्यपद्धती, भांडवलदारी अर्थव्यवस्था व समाजवादी अर्थव्यवस्था. प्रत्येक उत्पन्नातील फरक व विषमता ही संकल्पना, विषमतेचे मापन : विविध व्याख्या आणि संकल्पना

काही वैशिष्ट्ये एकत्र करून मिश्र अर्थव्यवस्था निर्माण होते, विषमतेचे मापन : आकृतीनुसार स्पष्टीकरण

भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेचा विचार आपण या घटकात करणार, विषमतेची कारणे, विषमता निर्मूलनासाठी सुचविले जाणारे उपाय

घटक 4 : भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेतील बाजारयंत्रणा आणि खुल्या

अर्थव्यवस्थेत कालमानानुसार झालेले बदल, भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, भांडवलदारी अर्थव्यवस्थेतील पूर्ण स्पर्धा, सापेक्ष किमतीची पद्धत, बाजारपेठेतील मूलभूत प्रश्न, अदृश्य हात, कोणत्या वस्तूचे किती प्रमाणात उत्पादन होते ? कोणत्या पद्धतीने उत्पादन होते ?, कोणासाठी उत्पादन होते ?, व्यक्तिनिरपेक्ष उत्पादनसाधनांचे वाटप, व्यक्तिनिरपेक्ष उत्पादनाचे वाटप, महत्तम सामाजिक कल्याण, बाजार अर्थव्यवस्थेची सद्यःस्थिती

घटक 5 : बाजार अर्थव्यवस्थेत सरकारच्या

सरकारचे कार्य, बाजार व्यवस्था ज्या गरजा पूर्ण करू शकत नाही त्या पूर्ण करणे, दुर्बल गटांच्या योगक्षेमाची काळजी घेणे

घटक 6 : अंशलक्ष्यी आर्थिक धोरणाची साधने

अंशलक्ष्यी आर्थिक धोरणाची साधने, कायदा व नियम, सरकारचे अंदाजपत्रक व खर्च

घटक 7 : समाजवादी अर्थव्यवस्था

समाजवादी अर्थव्यवस्था म्हणजे काय ?, समाजवादी अर्थव्यवस्थेतील बाजारपेठ व किमती, समाजवादी अर्थव्यवस्थेतील आर्थिक नियोजन, समाजवादी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, समाजवादी अर्थव्यवस्थेची वेगवेगळी प्रतिमाने, समाजवादी अर्थव्यवस्था : वर्गविहीन अर्थव्यवस्थेचे प्रतिमान, भांडवलशाहीला पर्याय या दृष्टीने समाजवादी अर्थव्यवस्था

अंशलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक दुसरे

मागणी, पुरवठा व बाजार

घटक 1 : मागणीचा नियम व मागणीतील स्थित्यंतर
घटक 2 : मागणीची लवचीकता
घटक 3 : उत्पादनसंस्था आणि उत्पादनासंबंधी नियम
घटक 4 : उत्पादनखर्च व उत्पादनसंस्थेची प्राप्ती
घटक 5 : पूर्ण स्पर्धेचा बाजार
घटक 6 : उद्योगसंस्थेचा समतोल
घटक 7 : बाजाराचा समतोल
घटक 8 : पूर्ण स्पर्धेचा आर्थिक धोरणासाठी ध्वनितार्थ

घटक 1 : मागणीचा नियम व मागणीतील स्थित्यंतर
मागणीचा अर्थशास्त्रीय अर्थ, मागणीचा नियम, मागणीच्या नियमाची गृहिते, मागणीतील स्थित्यंतर, इतर परिस्थितीत बदल होण्याची कारणे, मागणीतील स्थित्यंतर : कोष्टक आणि आलेख

घटक 2 : मागणीची लवचीकता
मागणीची लवचीकता, मागणीची लवचीकता : व्याख्या व उदाहरण, मागणीच्या लवचीकतेचे प्रकार, मागणीची लवचीकता : वक्रांचा उतार, मागणीची लवचीकता निर्धारित करणारे घटक, मागणीची उत्पन्न लवचीकता, मागणीची अन्योन्य लवचीकता

घटक 3 : उत्पादनसंस्था आणि उत्पादनासंबंधी नियम
पुरवठ्याच्या बाजूने निर्णय घेणारे एकक : उत्पादनसंस्था, उत्पादनसंस्था आणि उद्योग यांतील फरक, उत्पादनसंस्था आणि संयंत्र यांतील फरक, उद्योगगृह, उद्योगसंस्थांचे प्रकार, एकस्वामित्व पद्धती, भागीदारी, संयुक्त भांडवली संस्था, सहकारी संस्था, सार्वजनिक उपक्रम, उत्पादनाची प्रक्रिया, उत्पादनाचे प्रमाण, व्यावसायिक निर्णय, मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादन, मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाच्या अंतर्गत बचती, मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाच्या बाह्य बचती, मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाचे अपव्यय वा तोटे, उत्पादनाचे घटक आणि त्यांचा संयोग, बदलत्या प्रमाणाचा नियम, उत्पादनमानाचे प्रतिफल, उत्पादनसंस्थेची उद्दिष्टे

घटक 4 : उत्पादनखर्च व उत्पादनसंस्थेची प्राप्ती
वैकल्पिक खर्च आणि प्रत्यक्ष खर्च, अल्पकालीन आणि दीर्घकालीन खर्च, स्थिर आणि बदलते खर्च, सरासरी आणि

सीमांत खर्च, खाजगी आणि सामाजिक खर्च, व्यक्त आणि अव्यक्त खर्च, पुनःस्थापन खर्च आणि ऐतिहासिक खर्च, बदलत्या प्रमाणाचा नियम आणि खर्चवक्र, उत्पादनसंस्थेचे अल्पकालीन खर्चवक्र, उत्पादनसंस्थेचे दीर्घकालीन सरासरी खर्चवक्र, सीमांत प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती

घटक 5 : पूर्ण स्पर्धेचा बाजार

पूर्ण स्पर्धेच्या बाजाराच्या अटी (क) ग्राहक व विक्रेत्यांची मोठी संख्या (ख) एकजिनसी वस्तू (ग) मुक्त प्रवेश (घ) बाजाराचे संपूर्ण ज्ञान (च) वाहतूक-खर्चाचा अभाव (छ) उत्पादन-घटकांची पूर्ण गतिशीलता, पूर्ण स्पर्धा: एक सुबोध

घटक 6 : उद्योगसंस्थेचा समतोल

6.2.1 समतोलाची संकल्पना 6.2.2 उद्योगसंस्थेचा समतोल
(क) उद्योगसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल
(ड) उद्योगसंस्थेचा दीर्घकालीन समतोल

घटक 7: बाजाराचा समतोल

बाजार मागणी, बाजार मागणी-वक्र, बाजार पुरवठा, बाजार पुरवठा-वक्र, बाजाराचा समतोल

घटक 8 : पूर्ण स्पर्धेचा आर्थिक धोरणासाठी ध्वनितार्थ
वस्तूची कमाल किंमत निश्चित करणे, किमान किंमत कायदे, शेतमालाच्या किमतीचे स्थिरीकरण, शेतमालाच्या किमतीच्या स्थिरीकरणातील समस्या

अंशलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक तिसरे

मक्तेदारी बाजार आणि विभाजन

घटक 1 : मक्तेदारीची संकल्पना
घटक 2 : मक्तेदारीत किंमत ठरण्याची प्रक्रिया
घटक 3 : मक्तेदारी सत्तेचे स्वरूप व व्याप्ती
घटक 4 : स्पर्धा व मक्तेदारी
घटक 5 : उत्पादन घटकांची मागणी व पुरवठा
घटक 6 : सीमांत उत्पादकता सिद्धांत .
घटक 7 : उत्पादन घटकांची किंमतनिश्चिती

घटक 1 : मक्तेदारीची संकल्पना

मक्तेदारी म्हणजे काय ?, मक्तेदारी कशी निर्माण होते ?, मक्तेदारी टिकविण्याचे मार्ग, मक्तेदारी संघटनाचे प्रकार

घटक 2 : मक्तेदारीत किंमत ठरण्याची प्रक्रिया

मक्तेदारीतील किंमत निर्धारण, मक्तेदारी बाजारपेठेतील परिस्थिती, मक्तेदारीतील मागणीची बाजू, मक्तेदारीतील उत्पादनाचे निर्धारण, मक्तेदारीतील पुरवठारेषेचा अभाव, मक्तेदारीतील मूल्यभेद : प्राथमिक विचार

घटक 3 : मक्तेदारी सत्तेचे स्वरूप व व्याप्ती

मक्तेदारी सत्तेचे स्वरूप, मक्तेदारी सत्तेची व्याप्ती, मक्तेदारी सत्तेचे मापन, मक्तेदारी सत्तेवरील मर्यादा, मक्तेदारीचे नियंत्रण, भारतीय उद्योगातील मक्तेदारी

घटक 4 : स्पर्धा व मक्तेदारी

किंमत व उत्पादन यांबाबत पूर्ण स्पर्धा व मक्तेदारी यांची तुलना, स्पर्धा, मक्तेदारी व कार्यक्षमता, मक्तेदारी व कार्यक्षमता, मक्तेदारी व स्थैर्य, अपूर्ण स्पर्धा व मक्तेदारी

घटक 5: उत्पादन घटकांची मागणी व पुरवठा

'विभाजन' संकल्पनेची ओळख, व्यक्तिगत विभाजन व कार्यानुसार विभाजन, कार्यानुसारी विभाजनाचे अर्थशास्त्रातील स्थान, विभाजन : मूल्यनिश्चिती प्रक्रियेचा एक भाग, विभाजनाचे महत्त्व, उत्पादन घटकांच्या मागणीची वैशिष्ट्ये, विविध उत्पादन घटकांना असणारी मागणी, उद्योगसंस्थेची व उद्योगधंद्याची मागणी, उत्पादन घटकांच्या मागणीची लवचीकता, उत्पादन घटकांची मागणी व तंत्रज्ञान, उत्पादन घटकांची एकूण अर्थव्यवस्थेतील मागणी, उत्पादन घटकांच्या पुरवठ्याची संकल्पना, घटकाच्या पुरवठ्याचा सिद्धांत, घटकाचा पुरवठा ठरविणारी परिस्थिती, उत्पादन घटक बाजाराची परिस्थिती, संधी-खर्च, श्रमांच्या पुरवठ्याची विशिष्ट परिस्थिती, उत्पादन घटकांच्या पुरवठ्याची लवचीकता

घटक ६ सीमांत उत्पादकता सिद्धांत

सीमांत उत्पादकता सिद्धांताची गृहिते, सिद्धांताचे विधान व स्पष्टीकरण, सिद्धांताचे निष्कर्ष, सिद्धांतावरील टीका

घटक 7 : उत्पादन घटकांची किंमतनिश्चिती

उत्पादन घटकांच्या किमतीमागील तत्त्व, खंड, वेतन, व्याज, नफा, बदलीउत्पन्न व आर्थिक खंड ही संकल्पना, प्रत्येक उत्पादन घटकाच्या मोबदल्यामागील खास, उत्पादन घटकाच्या वेतनपातळीतील भिन्नता

ECO219

समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक पहिले

समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र आणि राष्ट्रीय उत्पन्न

घटक 1 : समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्राचा अर्थ

घटक 2 : मूलभूत संकल्पना

घटक 3 : राष्ट्रीय उत्पन्न

घटक 4 : राष्ट्रीय उत्पन्नाची मोजणी

घटक 5 : रोजगार आणि बेरोजगारी

घटक 6 : रोजगार आणि उत्पन्नपातळी

घटक 7 : से यांचा सिद्धांत

घटक 8 : समतोल आणि पूर्ण रोजगार समतोल

घटक 1: समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्राचा अर्थ

समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र: स्वरूप, अंशलक्ष्यी अर्थशास्त्र व समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र ह्यांचे अभ्यासविषय, अंशलक्ष्यी व समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्रांचे परस्परवलंबित्व, समग्र हे अंशाहून भिन्न, अर्थव्यवहारांचा वर्तुळाकार प्रवाह

घटक 2 : मूलभूत संकल्पना

स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्न आणि निव्वळ राष्ट्रीय उत्पन्न, किंमतपातळी - राष्ट्रीय उत्पन्न संकोचक, पैशाचा पुरवठा, एकूण खर्च, बचत व गुंतवणूक आणि रोजगार, समग्रलक्ष्यी

घटक 3 : राष्ट्रीय उत्पन्न

राष्ट्रीय उत्पन्न : संकल्पना व विविध प्रकार, समग्र विनियोग, खाजगी प्राप्ती व विनियोगयोग्य प्राप्ती, दरडोई उत्पन्न संकल्पना, राज्यवार व आंतरराष्ट्रीय तुलना, राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या अभ्यासाचे महत्त्व व मर्यादा

घटक 4 : राष्ट्रीय उत्पन्नाची मोजणी

अन्न, उपभोग, गुंतवणूक व मालसाठे — संकल्पना आणि परस्परसंबंध, राष्ट्रीय उत्पन्नविषयक माहिती गोळा करणाऱ्या संस्था, राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्यातील काही

विशिष्ट अडचणी, भारताच्या राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या हिशोबाचे तक्ते

घटक 5 : रोजगार आणि बेरोजगारी

पूर्ण रोजगार : संकल्पना, बेरोजगारी : वांछित व अवांछित, अवांछित बेरोजगारीचे प्रकार, अविकसित देशांतील अवांछित बेरोजगारीचे स्वरूप, बेरोजगारीचे अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम

घटक 6 : रोजगार आणि उत्पन्नपातळी

रोजगार आणि उत्पन्नपातळी : संबंध, रोजगार आणि उत्पन्नपातळी : निर्धारण, रोजगार आणि उत्पन्नपातळी निर्धारण : सनातन व केन्सवादी मते

घटक 7 : से यांचा सिद्धांत

से यांचा बाजारपेठेचा सिद्धांत, से यांच्या सिद्धांताची गृहिते व

घटक 8 : समतोल आणि पूर्ण रोजगार समतोल

समतोलाची संकल्पना, सनातनवादी पूर्ण रोजगार संकल्पना व पूर्ण रोजगार

समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक दुसरे

केन्सप्रणीत सिद्धान्त

घटक 1 : समग्र मागणी व पुरवठा

घटक 2 : समग्र उपभोग खर्चाची निश्चिती

घटक 3 : उपभोगप्रवृत्ती व गुणक सिद्धांत

घटक 4 : प्रवेग तत्त्व

घटक 5 : गुंतवणूक : संकल्पना व विश्लेषण

घटक 6 : भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता

घटक 7 : व्याजदर निश्चिती

घटक 8 : गुंतवणूक पातळी

घटक 1:समग्र मागणी व पुरवठा

आर्थिक विश्लेषणाची पद्धत, मजुरी-परिमाणाचा वापर, आर्थिक क्षेत्रावर परिणाम घडविणाऱ्या भविष्यकालीन अपेक्षा, आर्थिक विश्लेषणाची काही गृहिते, समग्र पुरवठ्याची संकल्पना, समग्र मागणीची संकल्पना, समतोलाची संकल्पना

घटक 2: समग्र उपभोग खर्चाची निश्चिती

उपभोगाचा स्तर, उपभोग कार्य व उपभोग प्रवृत्ती

घटक 3 : उपभोगप्रवृत्ती व गुणक सिद्धांत

समकालीन विश्लेषण (अ) गुंतवणुकीत एकदाच वाढ (आ) गुंतवणुकीत सतत वाढ, गुणकाद्वारे उत्पन्न विस्ताराचे कालावधी, गुणकाच्या मर्यादा

घटक 4 : प्रवेग तत्त्व

टिकाऊ उपभोग्य वस्तू व उत्पादक यंत्रे, मालाची साठवणूक, प्रवेग तत्त्वाच्या मर्यादा, गुणक सिद्धांत व प्रवेग तत्त्व

घटक 5 : गुंतवणूक : संकल्पना व विश्लेषण

गुंतवणूक : संकल्पना, गुंतवणुकीचे अर्थशास्त्रीय स्वरूप, गुंतवणूक पातळी निर्धारण : विचार

घटक 6 : भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता

व्याजदर व गुंतवणूक : सनातनी व केन्सवादी मते, भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता : अर्थ व स्वरूप, भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता प्रभावित करणारे

घटक 7 : व्याजदर निश्चिती

व्याज : संकल्पना व दृष्टिकोन, व्याजाचा सनातनवादी सिद्धांत, व्याजाचा कर्जाऊ निधिसिद्धांत, केन्सचा व्याजाचा रोखता प्राधान्य सिद्धांत, केन्सच्या सिद्धांताची वैशिष्ट्ये, टीका व श्रेष्ठत्व

घटक 8 : गुंतवणूक पातळी

गुंतवणूक पातळी : अर्थ, गुंतवणूक पातळी निर्धारित करणारे घटक

समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र

पुस्तक तिसरे पैसा, पैशाचे मूल्य आणि बँकप्रणाली

घटक 1 : पैसा : व्याख्या आणि कार्ये

घटक 2 : पैसा व वित्तीय मत्ता

घटक 3 : नाणेबाजार आणि भांडवलबाजार

घटक 4 : किंमत निर्देशांक

घटक 5 : फिशरचा सिद्धांत

घटक 6 : केंब्रिज दृष्टिकोन

घटक 7 : आधुनिक सिद्धांत

घटक 8 : बँक : व्याख्या, प्रकार व कार्ये ।

घटक 9 : पतपैसा : निर्मिती व मर्यादा

घटक 10: रोखता व लाभप्रदता

घटक 11: मध्यवर्ती बँकेची कार्ये

घटक 12: पतचलन नियंत्रणाची साधने

घटक 1 : पैसा : व्याख्या आणि कार्ये

पैशाचा पूर्वतिहास, वस्तू व पैसा - विनिमय : तुलना, पैशाची व्याख्या, पैशाची कार्ये

घटक 2 : पैसा व वित्तीय मत्ता

वित्तीय मत्ता, पैसा : मत्तेचा एक प्रकार, पैशाकरता मागणी

घटक 3 : नाणेबाजार आणि भांडवलबाजार

नाणेबाजार, भांडवलबाजार

घटक 4 : किंमत निर्देशांक

पैशाचे मूल्य : संकल्पना, पैशाच्या मूल्यातील बदल : कारणे व परिणाम, पैशाच्या मूल्याचे विविध प्रकार, किंमत निर्देशांक : संकल्पना, प्रकार व उपयोग, किंमत निर्देशांक तयार करण्याची पद्धत, किंमत निर्देशांकाच्या मर्यादा

घटक 5 : फिशरचा सिद्धांत

पैशाची संख्या व त्याचे मूल्य ह्यांतील परस्परसंबंध, फिशरचा 'मुद्रा परिमाण सिद्धांत' किंवा 'विनिमय वा व्यवहार दृष्टिकोन, फिशरच्या मुद्रा परिमाण सिद्धांताची गृहिते व सिद्धांताचे स्पष्टीकरण, फिशरच्या मुद्रा परिमाण सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण

घटक 6 : केंब्रिज दृष्टिकोन

रोख शिलकी दृष्टिकोन, रोख शिलकी दृष्टिकोनातील समीकरणे, रोख शिलकी दृष्टिकोनाचे टीकात्मक परीक्षण, फिशरचे समीकरण आणि केंब्रिज समीकरणे ह्यांतील साम्य व भेद, केंब्रिज समीकरणांचे श्रेष्ठत्व

घटक 7 : आधुनिक सिद्धांत

पैशाची संख्या व पैशाचे मूल्य, पैशाच्या मूल्याविषयीच्या उत्पन्न-खर्च, सिद्धांताचा विकास, केन्सचा उत्पन्न-खर्च वा

बचत-गुंतवणूक सिद्धांत, बचत-गुंतवणूक सिद्धांतावरील टीका, बचत-गुंतवणूक सिद्धांताचे श्रेष्ठत्व

घटक 8 : बँक : व्याख्या, प्रकार व कार्ये

बँकेची व्याख्या, बँकांची कार्ये, बँकांचे प्रकार

घटक 9 : पतपैसा : निर्मिती व मर्यादा

पतपैशाचा अर्थ, पतपैशाच्या निर्मितीची प्रक्रिया, पतपैशाच्या निर्मितीवरील मर्यादा

घटक 10: रोखता व लाभप्रदता

लाभप्रदता, रोखता ह्या संकल्पनेचा अर्थ व महत्त्व, रोखता व लाभप्रदता ह्यांतील समन्वय

घटक 11: मध्यवर्ती बँकेची कार्ये

मध्यवर्ती बँकेची उत्क्रांती व व्याख्या, मध्यवर्ती बँकेची कार्ये

घटक 12 : पतचलन नियंत्रणाची साधने

पतचलन नियंत्रणाचा अर्थ, पतचलन नियंत्रणाची उद्दिष्टे, पतचलन नियंत्रणाची साधने आहोत.

ENG 214

How to Read a Short Story

BOOK 1

Part I

Unit 0 : Prefatory

Unit 1: The Last Leaf

Unit 2: The Necklace

Part II:

Unit 3: The Home-Coming

Unit 4: The Open Window

:

Unit 1: THE LAST LEAF

Introduction, Text: *The Last Leaf*, The Main Events in the Story, Plot, Character, Dialogue, Setting and Atmosphere

Unit 2: THE NECKLACE, *Gay de Maupassant*

Text: The Necklace, Characters, Mr. Loisel, Madam Forestier, The Technique

Unit 3 : Teaching Unit THE HOME-COMING,
Rabindranath Tagore
The Home-Coming, Characters, Techniques,
Action, Speech and Inner Speech, Descriptions,
Exposition, Conflict

Unit 4 : Revision Unit
THE OPEN WINDOW
Saki

Introduction, Text: The Open Window, The
Opening, **Characters, Structure, Descriptions,**
Point of View, Plot, Action, Narrative Technique,
Dialogue, Personal Response and Evaluation A
discussion, Story, Plot 4.6.3 Narration 4.6.4
Action 4.5.5 Characters

BOOK 2

Part I

Unit 5 : The Death of a Clerk

Unit 6 : Twenty Six Men and a Girl

Part II :

Unit 7 : The Luncheon

Unit 8 : Hills Like White Elephants

Part I

Unit 5: THE DEATH OF, CLERK , *Anton*
Chekhov

Introduction, Text: *The Death of a Clerk*, The
Technique, The Setting, The Characters ,
Chervyakov, His Wife, The General, The Style, The
Ending

Unit 6 : TWENTY SIX MEN AND A , GIRL

Maxim Gorky

Introduction, Text : *Twenty-six Men and a Girl*,
Outline, Techniques, Realism, Contrast, The
Phases/The Structure

Part II : Unit 7 : THE LUNCHEON, *W. Somerset*
Maugham

Introduction, Text: *The Luncheon*, The Story, The
Ending, The Narrative Mode
Irony and Humor, Characterization,

Unit 8: HILLS LIKE WHITE ELEPHANTS,
Ernest Hemingway

Introduction, Text : *Hills Like White Elephants*, The
Setting, The Characters, The Structure

BOOK 3

Part I

Unit 9 : The Rocking-Horse Winner

Unit 10: The Life Of Ma Parker

Part II :

Unit 11: How Much Land Does a Man Need ?

Unit 12: The Shroud (Kafan)

Part III :

Unit 13: Revision I

Unit 14: Revision II

Part I:

Unit 9: THE ROCKING HORSE WINNER, D.
H. Lawrence

Introductory, Warming up, Text: *The Rocking-*
Horse Winner

Unit 10 : THE LIFE OF MA PARKER,
Katherine Mansfield

Introduction, Text: *Life of Ma Parker*, Sectionwise
View

Part II

Unit 11 : HOW MUCH LAND DOES A MAN
NEED ? Leo Tolstoy

Introductory, Text: *How much land does a man*
need

Unit 12 : THE SHROUD (KAFAN), *Premchand*

Introductory, Text : *Kafan*, *Morals*,

Unit 13 : REVISION-1

Introduction, 1 The Theme : What is the Story
About, The Plot : The Beginning of a Short Story, 3
The Plot : The Ending of a Short Story,
Characterization, Setting, Atmosphere and Details,
Narrative Techniques and Style, The Flash-back,
The Third Person, The First Person, The Stream of
Consciousness, Dialogues, Author's Attitude or
Tone

Unit 14 : REVISION-2

Introduction, Singleness of Effect : Ending of the
story, Narration of a Short Story, Other Techniques
of Narration, Folk Tale, Setting and Atmosphere,
Short Story as a Fascinating Form

ENG 215

How to Read a Novel

Part I : The Novel as a Form of Literature

Unit 1 : How to use this Course

Unit 2 : What is a Novel?

Unit 3 : A Brief History of the Novel

Unit 4 : Reading a Novel

Unit 5 : Elements of the Novel

Unit 6 : Interpretations of the Form

Part II: The Guide

Unit 1 : R.K. Narayan and Indian Writing in English

Unit 2 : Setting

Unit 3 : Characters

Unit 4 : Plot

Unit 5: Theme

Unit 6 : Narrative Technique

Unit 7 : Overview

Part III : The Old Man and the Sea

Unit 1: Introduction

Unit 2 : Theme

Unit 3 : Narrative Technique

Unit 4 : Characters

Unit 5 : The Plot

Unit 6 : Setting

Unit 1 : How to use this Course

Study Procedure, Step one, Step two, Step three, Step four, Step five, Step six, Step seven, Important Considerations

Unit 2 : What is a Novel ?

Introduction, what is a novel? The origin of the novel, Novel and Novella, Novel is a mirror held to society, Writer's vision of life

Unit 3 : A Brief History of the Novel

Introduction, Predecessors of the Novel, Romances : long narratives reflecting royal life, Picaresque : adventures and chivalric romance, The Rise of the Novel, Rise of the middle class in England and improvement in printing technology, Fiction in the 17th Century, 18th Century : Birth of the Novel, Pamela : the first novel in English, Richardson, Fielding and Andrew, 19th Century: Growth and

Development, Jane Austen, Charles Dickens and Thackeray, Stevenson and Bronte sisters, Thomas Hardy, Rudyard Kipling, The Twentieth Century Novel : Psycho

logical Experiments, Stream of consciousness novel, Joseph Conrad, D. H. Lawrence, Virginia Woolf 3.8 Mejer Italian, French, German, Russian and American Novelists, Boccaccio, Pirandello, Victor Hugo, Balzac and Zola, Kafka and Camus, Gogol, Turgenev, Dostoevsky, Tolstoy, Chekhov and Gorky, Mark Twain, Hawthorne and Henry James, Ernest Hemingway, William Faulkner and Pearl Buck

Unit 4 : Reading a Novel

Introduction, Features of 'Reading a Novel', Escape from the world of reality, Novel : good, bad and great, Reading of the novel in order to understand the complete story, Understanding the sequence of events, Interpretation implies, Analysis, Appreciation, Evaluation

Unit 5: Elements of the Novel

Introduction, The Concepts, Plot, Character, Setting, Narrative Technique,

Unit 6 : Interpretations of the Form

Introduction, Socio-historical Interpretations, Readership shares morality, Novel questions dominant value systems, Novel as a form is dialogical

Unit 1 : R. K. Narayan and Indian Writing in English

Introduction, The Writer, English in India : the process of

Unit 3 : Characters

Introduction, Sketches of Characters, Raju, Rosie, Marco, Velan, Gaffur, Raju's mother, The star lawyer, The pyol school master, Character : A Deeper Understanding, Classification of Characters, Round and flat

Unit 4 : Plot

Introduction, Events of the Present, Events of the Past, Role-playing Motif, Ambiguity : A Poetic Device

Unit 5 : Theme

Introduction, Theme and its Scope, Crime and punishment or the sinner becoming a saint, The ironic

Unit 6 : Narrative Technique

Introduction, The Point of View, The fasting Raju, At the Peak house, Two modes of narrative, Time

Unit 7: Overview

Introduction, Relation between Plot and Character, Relationship between Theme and Narrative Technique, The Spirit of Place, A Folk Tale and a Novel

Unit 2 : Theme

Introduction, Theme, Outline of the story, Some of the questions raised by the novel, Sections of the novel, Theme as integration of various details, Meaning of novel, Theme, Analyses of the three sections, Santiago as Hemingway hero, Santiago as symbol of humanity, Santiago as Christ

Unit 3: Narrative Technique

Introduction, Style – 1, Hemingway's narrative technique, Narrative not conventional but modern , Style – 2, Some Hemingway statements, Hemingway's style in The Old Man and the Sea, Device of loud talking, A realistic dream, 'Translated' dialogue

Unit 4 : Characters POLE SA CALELOR

Introduction, Character Development and the Key, Santiago, Manolin, The

Unit 5 : The Plot

Introduction, Part I: The Action of Rowing, Part II : The Battle between the Fish and the Old Man, The Story of

Unit 6 : Setting

Introduction, The Social Setting, The Natural

Unit 7: Overview

Introduction, Integration of Patterns, Character, Plot,

हिंदी कथनपरक साहित्य (HIN 212)

किताब १: कथनमीमांसा और कहानी

इकाई 01: कथनपरक साहित्य

इकाई 02 : कहानी का स्वरूप

इकाई 03 : सामाजिक कहानी : कफ़न- प्रेमचंद

इकाई 04 : ऐतिहासिक कहानी : ममता- जयशंकर प्रसाद

इकाई 05 : मनोवैज्ञानिक कहानी : पढ़ाई - जैनेंद्रकुमार

इकाई 06 : आँचलिक कहानी : पंचलाइट - फणीश्वरनाथ रेणु'

इकाई 07 : व्यंग्यात्मक कहानी : भोलाराम का जीव - हरिशंकर परसाई

इकाई 08 : मनोवैज्ञानिक कहानी : यही सच है - मन्नू भंडारी

किताब २ : उपन्यास विमर्श

इकाई 01 : उपन्यास का विश्लेषण

इकाई 02 : हिंदी उपन्यास साहित्य का परिचय

इकाई 03 : सामाजिक उपन्यास : गोदान

इकाई 04 : ऐतिहासिक उपन्यास - दिव्या

इकाई 05 : आंचलिक उपन्यास : मैला आँचल

इकाई 06 : नारी मुक्ति का उपन्यास : रुकोगी नहीं राधिका!

किताब ३ : नाटक : स्वरूप और विश्लेषण

इकाई 01 : नाटक का स्वरूप और रचना

इकाई 02 : नाटक के प्रकार

इकाई 03 : हिंदी नाटक साहित्य का परिचय

इकाई 04 : 'फंदी' नाटक का विश्लेषण

इकाई 05 : 'कोर्ट मार्शल' नाटक का विश्लेषण

इकाई 06 : एकांकी : स्वरूप और रचना तंत्र

इकाई 07 : एकांकी के प्रकार

इकाई 08 : हिंदी एकांकी का परिचय

इकाई 09 : 'औरंगजेब की आखिरी रात' एकांकी का विश्लेषण

इकाई 10 : रीढ़ की हड्डी' एकांकी का विश्लेषण

इकाई 1 : कथनपरक साहित्य

कथनपरक साहित्य के तत्त्व, प्रकथन की प्रणालियाँ, प्रकथनपरक साहित्य के भेद

इकाई 2 : कहानी का स्वरूप

कथानक अथवा कथावस्तु, कहानी में चरित्र-चित्रण, कहानी में वार्तालाप, कहानी की भाषा-शैली, कहानी में वातावरण, कहानी का उद्देश्य, कहानियों का वर्गीकरण

इकाई 3 : सामाजिक कहानी : कफ़न - प्रेमचंद
कहानी कफ़न, 'कफ़न' में अर्थमूलक यथार्थ, 'कफ़न' में मनोविज्ञान, 'कफ़न' की संरचना, 'कफ़न' का व्यंग्य 'कफ़न' में वातावरण, 'कफ़न' में कथोपकथन और भाषाशैली

इकाई 4 : ऐतिहासिक कहानी : ममता - जयशंकर प्रसाद
कहानी 'ममता', 'ममता' में ऐतिहासिकता, 'ममता' में आदर्श का चित्रण, 'ममता' कहानी में करुणा, 'ममता' कहानी में चरित्र-चित्रण, 'ममता' में वातावरण, 'ममता' में भाषाशैली और वार्तालाप, 'ममता' का उद्देश्य

इकाई 5 : मनोवैज्ञानिक कहानी : पढ़ाई - जैनेंद्रकुमार
कहानी: पढ़ाई, 'पढ़ाई' में मनोविज्ञान, 'पढ़ाई' में सामाजिक पहलू, 'पढ़ाई' कहानी का शीर्षक, 'पढ़ाई' में पात्र और चरित्र-चित्रण, 'पढ़ाई' की भाषाशैली, 'पढ़ाई' का उद्देश्य

इकाई 6 : आँचलिक कहानी : पंचलाइट - फणीश्वरनाथ रेणु
कहानी-पंचलाइट, कथावस्तु, कहानी का वातावरण, कहानी का शीर्षक, कहानी की भाषा

इकाई 7 : व्यंग्यात्मक कहानी : भोलाराम का जीव - हरिशंकर परसाई
कहानी - 'भोलाराम का जीव', 'भोलाराम का जीव' का व्यंग्य, 'भोलाराम का जीव' : एक फैंटसी, 'भोलाराम का जीव' की कहानी-कला : एक विश्लेषण, 'भोलाराम का जीव' में पात्र और चरित्र चित्रण, 'भोलाराम का जीव' में वार्तालाप, 'भोलाराम का जीव' में वातावरण

इकाई 8 : मनोवैज्ञानिक कहानी : यही सच है - मन्नू भंडारी
कहानी- यही सच है, 'यही सच है' का मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन, 'यही सच है' के पुरुष-पात्र, 'यही सच है' कारचना तंत्र, 'यही सच है' में पात्र और चरित्र चित्रण, 'यही सच है' में वातावरण और शैली

**किताब दूसरी
उपन्यास विमर्श**

इकाई 1 : उपन्यास का विश्लेषण उपन्यास : स्वरूप, परिभाषा एवं विशेषताएँ
उपन्यासके तत्त्व, उपन्यासके प्रकार

इकाई 2 : हिंदी उपन्यास साहित्य का परिचय
आरंभिक काल विकास काल, आधुनिक काल उपलब्धियाँ

इकाई 3 : सामाजिक उपन्यास : गोदान
पाठांश, कथा-विवेचन चरित्रांकन परिवेश चेतना उद्देश्य शिल्प, भाषा

इकाई 4 : ऐतिहासिक उपन्यास : दिव्या
पाठांश, कथा विवेचन, चरित्रांकन, परिवेश, उद्देश्य, शिल्प, भाषा

इकाई 5 आंचलिक उपन्यास : मैला आँचल
पाठांश, कथा-विवेचन, चरित्रांकन, परिवेश, उद्देश्य, शिल्प, भाषा

इकाई 6 : नारी मुक्ति का उपन्यास : रुकोगी नहीं राधिका !
पाठांश, कथा-विवेचन, चरित्रांकन, परिवेश, उद्देश्य, शिल्प-विधान, भाषा

किताब तिसरी

नाटक : स्वरूप और विश्लेषण

इकाई 01 : नाटक का स्वरूप और रचना

इकाई 02 : नाटक के प्रकार

इकाई 03 : हिंदी नाटक साहित्य का परिचय

इकाई 04 : 'फंदी' नाटक का विश्लेषण

इकाई 05 : 'कोर्ट मार्शल' नाटक का विश्लेषण

इकाई 06 : एकांकी : स्वरूप और रचना तंत्र

इकाई 07 : एकांकी के प्रकार

इकाई 08 : हिंदी एकांकी का परिचय

इकाई 09 : 'औरंगजेब की आखिरी रात' एकांकी का विश्लेषण

इकाई 10 : 'रीढ़ की हड्डी' एकांकी का विश्लेषण

इकाई 1 : नाटक : स्वरूप और रचना

नाटक की परिभाषाएँ, नाटक की विशेषताएँ, नाटक का रचनातंत्र, नाटक का प्रयोजन

इकाई 2 : नाटक के प्रकार

संस्कृत साहित्य में नाटक के प्रकार, पाश्चात्य साहित्य में नाटक के प्रकार, नाटक के आधुनिक प्रकार

इकाई 3 : हिंदी नाटक साहित्य का परिचय

भारतेन्दु हरिश्चंद्र, जयशंकर प्रसाद, गोविंद वल्लभ, पंत हरिकृष्ण, प्रेमी लक्ष्मीनारायण, मिश्र सेठ गोविन्ददास उपेन्द्रनाथ 'अशक', वृंदावन लाल वर्मा, जगदीशचंद्र माथुर, मोहन राकेश, लक्ष्मीनारायण लाल, सुरेंद्र वर्मा, शंकर शेष, स्वदेश दीपक

इकाई 4 : 'फंदी' नाटक का विश्लेषण

'फंदी' नाटक का अंश, 'फंदी' के नाट्यांश का विषय, 'फंदी' में चरित्र-चित्रण, 'फंदी'नाटक की शैली और संवाद योजना, 'फंदी'नाट्य शिल्प और मंचविधान

इकाई 5 : 'कोर्ट मार्शल' नाटक का विश्लेषण

'कोर्ट मार्शल' नाट्यांश का पूर्वसूत्र, 'कोर्ट मार्शल' नाटक का अंश, 'कोर्ट मार्शल' नाट्यांश का आकलन, 'कोर्ट मार्शल' में चरित्र चित्रण, 'कोर्ट मार्शल' में संवाद योजना, 'कोर्ट मार्शल' में देशकाल, भाषा एवं मंच विधान

इकाई 6 : एकांकी : स्वरूप और रचना तंत्र

एकांकी की परिभाषाएँ, एकांकी की विशेषताएँ, एकांकी का रचनातंत्र, एकांकी में कथा वस्तु, एकांकी में चरित्र-चित्रण, एकांकी में संवाद और भाषाशैली, एकांकी में देशकाल वातावरण और मंचीयता, एकांकी में अभिनय, एकांकी में प्रयोजन

इकाई 7 : एकांकी के प्रकार

विषयगत प्रकार, शिल्पगत प्रकार

इकाई 8 : हिंदी एकांकी का परिचय

डॉ. रामकुमार वर्मा, भुवनेश्वर प्रसाद, उदयशंकर भट्ट, उपेन्द्रनाथ 'अशक', जगदीशचंद्र माथुर, हरिकृष्ण प्रेमी सदगुरुशरण अवस्थी, लक्ष्मीनारायण लाल, धर्मवीर भारती, विनोद रस्तोगी

इकाई 9 : 'औरंगजेब की आखिरी रात'

एकांकी का विश्लेषण

'औरंगजेब की आखिरी रात' एकांकी का पाठ, 'औरंगजेब की आखिरी रात' एकांकी का विषय, 'औरंगजेब की आखिरी रात' चरित्र चित्रण, 'औरंगजेब की आखिरी रात' संवाद योजना, 'औरंगजेब की आखिरी रात' देशकाल, वातावरण, भाषा, 'औरंगजेब की आखिरी रात' में मंचविधान

हिंदी कथेतर साहित्य (HIN 213)

किताब १: जीवनीपरक साहित्य

इकाई 01 : कथेतर साहित्य

इकाई 02 : जीवनीपरक साहित्य : आत्मकथा

इकाई 03 : आत्मकथा के अंश

इकाई 04 : जीवनीपरक साहित्य : जीवनी

इकाई 05 : जीवनी के अंश

इकाई 06 : जीवनीपरक साहित्य : पत्र साहित्य

इकाई 07 : पत्र साहित्य

इकाई 08 : जीवनीपरक साहित्य : डायरी

इकाई 09 : डायरी के अंश

किताब २ : वर्णनपरक साहित्य

इकाई 01 : रेखाचित्र

इकाई 02 : संस्मरण

इकाई 03 : रिपोर्टाज

इकाई 04 : यात्रावर्णन

किताब ३ : निबंध

इकाई 01 : चिंतनपरक साहित्य

इकाई 02 : विचारात्मक निबंध - विश्वास

इकाई 03 : विचारात्मक निबंध - क्रोध

इकाई 04 : विचारात्मक निबंध - मेरी जन्मभूमि

इकाई 05 : विचारात्मक निबंध - साहित्य में आत्माभिव्यक्ति

इकाई 06 : भावात्मक निबंध - गेहूँ बनाम गुलाब

इकाई 07 : ललित निबंध - रूपहला धुआँ

इकाई 08 : ललित निबंध - सुनो देवता

इकाई 09 : ललित निबंध - आकाशप्रिया और मेघकाव्य

इकाई 10 : व्यंग्यात्मक निबंध - कहावतों का चक्कर

इकाई 11 : हास्यव्यंग्यात्मक निबंध - द्वंद्व युद्ध

इकाई 12 : हास्यव्यंग्यात्मक निबंध - अस्पताल लोक

इकाई 13 : व्यंग्यात्मक निबंध - भगवानने कहा था

इकाई 1 : कथेतर साहित्य

कथेतर साहित्य के तत्त्व, कथेतर साहित्य का स्वरूप, कथेतर साहित्य के प्रकार

इकाई 2 : जीवनीपरक साहित्य - आत्मकथा

आत्मकथा का प्रयोजन, आत्मकथा की परिभाषा और रचना तंत्र, आत्मकथा के प्रकार, हिंदी आत्मकथा का परिचय

इकाई 3 : आत्मकथा के अंश

पाठ्यांश का परिचय, पाठ्यांश : कुछ आपबीती कुछ जगबीती, पाठ्यांश का अध्ययन : भारतेन्दु, पाठ्यांश का परिचय, पाठ्यांश आत्मकथा : महर्षि दयानन्द, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, पाठ्यांश : मेरी आत्मकहानी : आ. चतुरसेन शास्त्री, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, पाठ्यांश : टुकड़े टुकड़े दास्तान : अमृतलाल नागर, पाठ्यांश का आकलन , पाठ्यांश का परिचय . पाठ्यांश : क्या भूलूँ क्या याद करूँ : हरिवंशराय बच्चन, पाठ्यांश का आकलन . पाठ्यांश का परिचय ' पाठ्यांश : अपने अपने पिंजरे : मोहनदास नैमिषराय " पाठ्यांश का आकलन

इकाई 4 : जीवनीपरक साहित्य : जीवनी

जीवनी की परिभाषा, जीवनी के तत्त्व, जीवनी के प्रकार, जीवनी साहित्य का परिचय

इकाई 5 : जीवनी के अंश

पाठ्यांश का परिचय, युगद्रष्टा सरदार भगतसिंह की जीवनी, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय प्रेमचंद : कलम का सिपाही, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, आवारा मसीहा, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, अमृता शेरगिल की जीवनी, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर की जीवनी, पाठ्यांश का आकलन

इकाई 6 : जीवनीपरक साहित्य : पत्र साहित्य

पत्र साहित्य की परिभाषा, पत्र साहित्य के तत्त्व, पत्र साहित्य के प्रकार, पत्र साहित्य का परिचय

इकाई 7 : पत्र साहित्य

पाठ्यांश का परिचय प्रेमचंद के पत्र, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, जैनेंद्र के पत्र, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, केदारनाथ अग्रवाल के पत्र, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, दुष्यंत कुमार के पत्र, पाठ्यांश का आकलन

इकाई 8 : जीवनीपरक साहित्य : डायरी

डायरी की परिभाषा, डायरी के तत्त्व, डायरी के प्रकार, हिंदी डायरी साहित्य का परिचय

इकाई 9 : डायरी के अंश

पाठ्यांश का परिचय, रामधारीसिंह दिनकर की डायरी के कुछ पृष्ठ, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, आशा सान की डायरी के कुछ पृष्ठ, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, मोहन राकेश की डायरी के कुछ पृष्ठ, पाठ्यांश का आकलन, पाठ्यांश का परिचय, डॉ. धर्मवीर भारती की डायरी के कुछ पृष्ठ, पाठ्यांश का आकलन

किताब दूसरी

वर्णनपरक साहित्य

इकाई 1 : रेखाचित्र

रेखाचित्र : स्वरूप, परिभाषा एवं विशेषताएँ, रेखाचित्र के तत्त्व, रेखाचित्र के प्रकार, विधा का परिचय, तुम्हारी स्मृति : माखनलाल चुतर्वेदी, गुरुदेव : डॉ. हजारी प्रसाद द्विवेदी, दद्दा : महान व्यक्तित्व : डॉ. नगेंद्र, अमृत के स्रोत : जगदीशचंद्र माथुर, जब तक बिमलाएँ हैं : चित्रा मुद्गल

इकाई 2 : संस्मरण

संस्मरण:स्वरूप,परिभाषा एवं विशेषताएँ, संस्मरण के तत्त्व, संस्मरण के प्रकार, र हिंदी संस्मरण साहित्य का परिचय, घीसा: महादेवी वर्मा, एक मुठ्ठी नमक :रामवृक्ष बेनीपूरी, मेरे पिताजी : कन्हैयालाल मिश्र, 'प्रभाकर' उस्ताद फैय्याज खाँ : राय आनंद कृष्ण, अरे यायावर ! रहेगा याद : स्वदेश भारती

इकाई 3 : रिपोर्टाज

रिपोर्टाज : स्वरूप, परिभाषा एवं विशेषताएँ, रिपोर्टाज के तत्त्व, रिपोर्टाज के प्रकार, हिन्दी में रिपोर्टाज

साहित्य, अदम्य जीवन :रांगेय राघव अथातो घुमक्कड-
जिज्ञासा : राहुल सांकृत्यायन, कुबेर की धनी धरती पर मौत
की फसल प्रवीण शर्मा, पंछी की लाश : फणीश्वरनाथ रेणु,
घर-परिवेश : रामदरश मिश्र

इकाई 4 : यात्रावर्णन

यात्रावर्णन : स्वरूप, परिभाषा एवं विशेषताएँ, यात्रावर्णन के
तत्त्व, यात्रावर्णन के भेद, विधा का परिचय हिमशिखरों का
दर्शनानंद - काकासाहब कालेलकर, प्स्कोफ नगरी-
सर्वेश्वरदयाल सक्सेना, लिखने को उतावला हो रहा मेरा
मन - शंकरदयाल सिंह, प्रकृति का ऊँघता सौंदर्य:सुंदरवन :
गोविन्द मिश्र, अमरिका में बसे भारतीयों की कसक और
कमाल: मृदुला सिन्हा

किताब तिसरी निबंध

इकाई 1 - चिंतनपरक साहित्य

निबंध का स्वरूप, निबंध के तत्त्व, निबंध के प्रकार,
हिन्दी निबंध साहित्य का सामान्य परिचय

इकाई 2 : विचारात्मक निबंध - विश्वास

विश्वास - प्रतापनारायण मिश्र, निबंध की समीक्षा

इकाई 3 : विचारात्मक निबंध - क्रोध

क्रोध : आचार्य रामचंद्र शुक्ल, निबंध की समीक्षा

इकाई 4 : विचारात्मक निबंध - मेरी जन्मभूमि

निबंध : मेरी जन्मभूमि आचार्य हजारिप्रसाद द्विवेदी ,
निबंधकीसमीक्षा

इकाई 5 : विचारात्मक निबंध - साहित्य में आत्माभिव्यक्ति

साहित्य में आत्माभिव्यक्ति - डॉ. नगेंद्र, निबंध समीक्षा

इकाई 6 : भावात्मक निबंध - गेहूँ बनाम गुलाब

गेहूँ बनाम गुलाब : रामवृक्ष बेनीपुरी, निबंध की समीक्षा

इकाई 7 : ललित निबंध - रूपहला धुआँ

निबंध - रूपहला धुआँ : पं. विद्यानिवास मिश्र, निबंध
समीक्षा

इकाई 8 : ललित निबंध - सुनो देवता

निबंध - सुनो देवता - पं. नर्मदाप्रसाद उपाध्याय, निबंध
समीक्षा

इकाई 9 : ललित निबंध - आकाशप्रिया और मेघकाव्य

आकाशप्रिया और मेघकाव्य - डॉ. श्रीराम परिहार, निबंध
की समीक्षा

इकाई 10 : व्यंग्यात्मक निबंध - कहावतों का चक्कर

निबंध - कहावतों का चक्कर - हरिशंकर परसाई, निबंध
समीक्षा

इकाई 11 : हास्यव्यंग्यात्मक निबंध - द्वंद्व युद्ध

निबंध - द्वंद्व युद्ध - रवींद्रनाथ त्यागी, निबंध समीक्षा

इकाई 12 : हास्यव्यंग्यात्मक निबंध - अस्पताल लोक

अस्पताल लोक - डॉ. आत्मानंद मिश्र, निबंध समीक्षा

इकाई 13 : व्यंग्यात्मक निबंध - भगवान ने कहा था

भगवान ने कहा था : सूर्यबाला, निबंध की समीक्षा

आधुनिक भारताचा इतिहास (HIS 220)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : ब्रिटिश साम्राज्यवाद आणि भारत

घटक ०१ : ब्रिटिश साम्राज्यवादाची पार्श्वभूमी

घटक ०२ : ब्रिटिशांचे आर्थिक शोषणाचे धोरण

घटक ०३ : भारताचा औद्योगिक व्हास

घटक ०४ : शेतीचे व्यापारीकरण

घटक ०५ : ग्रामव्यवस्थेचा -हास व नागरीकरण

घटक ०६ : भारतीय भांडवलदारीचा उदय

घटक ०७ : शेतकरी-कामगारांच्या चळवळी

घटक ०८ : वैचारिक जागृती

घटक ०९ : आर्थिक राष्ट्रवादाचा उदय

घटक १० : समाजसुधारणा व राष्ट्रवाद

घटक ११: राष्ट्रवादी संस्था घटक १२ : भारतीय

राष्ट्रीय सभेची स्थापना

पुस्तक २: राष्ट्रीय चळवळ : १८८५-१९४७

घटक ०१ : नेमस्त आणि जहाल

घटक ०२ : मुस्लिम लीग व राष्ट्रीय सभा
 घटक ०३ : होमरूल चळवळ
 घटक ०४ : सशस्त्र क्रांतिकारकांची चळवळ
 घटक ०५ : महात्मा गांधींचा प्रवेश व असहकार आंदोलन
 घटक ०६ : इंग्रजांची दडपशाही व असहकार आंदोलन
 घटक ०७ : सायमन कमिशन ते संपूर्ण स्वातंत्र्याचा ठराव
 घटक ०८ : तरुण नेतृत्वाचा उदय व समाजवाद
 घटक ०९ : सविनय कायदेभंगाचे पर्व
 घटक १० : प्रांतिक स्वायत्तता ते वैयक्तिक सत्याग्रहाचे आंदोलन
 घटक ११ : स्वातंत्र्याकडे वाटचाल
 घटक १२ : पाकिस्तानची निर्मिती

पुस्तक ३ : ब्रिटिश प्रशासनाचा इतिहास आणि घटनात्मक विकास : १८५८-१९५०
 घटक ०१ : लष्करी प्रशासनातील बदल
 घटक ०२ : न्यायालयीन प्रशासन
 घटक ०३ : ब्रिटिशांचे केंद्रीय प्रशासन
 घटक ०४ : ब्रिटिशांचे प्रांतिक प्रशासन
 घटक ०५ : राणीचा जाहीरनामा व १८५८ चा कायदा
 घटक ०६ : केंद्रीय कार्यकारी मंडळाचा विकास
 घटक ०७ : मोर्ले-मिंटो सुधारणा
 घटक ०८ : माँटफोर्ड सुधारणा कायदा
 घटक ०९ : नेहरू अहवाल व गोलमेज परिषद
 घटक १० : १९३५चा कायदा
 घटक ११ : स्वातंत्र्यप्राप्तीसाठी घटनात्मक हालचाली (१९३९ ते १९४७)
 घटक १२ : घटना समिती व राज्यघटनेची निर्मिती

घटक १ : ब्रिटिश साम्राज्यवादाची पार्श्वभूमी
 एतद्देशीयांची सत्ता व-हास, ईस्ट इंडिया कंपनी (१७५७-१८५७) १८५७चा उठाव, संघटन, वाटचाल व व्याप्ती

घटक २ : ब्रिटिशांचे आर्थिक शोषणाचे धोरण
 टिशआक्रमकांमधील फरक, शोषक अर्थव्यवस्थेच्या तीन अवस्था, संपन्न देशातील गरीब लोक, शोषणाविरुद्ध भारतीय प्रतिक्रिया

घटक ३ : भारताचा औद्योगिक हास
 अनुद्योगीकरण औद्योगिक हासाची कारणे, औद्योगिक व्हासाचे परिणाम, औद्योगिक व्हासाची चिकित्सा

घटक ४ : शेतीचे व्यापारीकरण
 कृषिक्षेत्रातील ब्रिटिशकालीन परिवर्तन, शेतीचे व्यापारीकरण : अर्थ व कारणमीमांसा, शेतीच्या व्यापारीकरणाचे परिणाम

घटक ५ : ग्रामव्यवस्थेचा -हास व नागरीकरण
 ग्रामव्यवस्थेचा -हास, नागरीकरण

घटक ६ : भारतीय भांडवलदारीचा उदय
 आधुनिक उद्योगांचे नवे पर्व, परकीय भांडवलदारीचे आगमन, भारतीय भांडवलदारीच्या उदयातील अडसर, भारतीय भांडवलदारीचा उदय, भांडवलदारीच्या उदयाचे परिणाम

घटक ७ : शेतकरी - कामगारांच्या चळवळी
 शेतकरी-चळवळी कामगार - चळवळी, भारतीय समाजवादाचा उदय

घटक ८ : वैचारिक जागृती
 पूर्वपरिस्थिती, वैचारिक जागृतीच्या प्रेरणा व कारणे, वैचारिक जागृतीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये, वैचारिक जागृतीचे परिणाम व महत्त्व

घटक ९ : आर्थिक राष्ट्रवादाचा उदय
 ब्रिटिश साम्राज्यवादाच्या आर्थिक प्रेरणा, ब्रिटिशांचे आर्थिक धोरण, ब्रिटिशांच्या आर्थिक धोरणाचे परिणाम, आर्थिक राष्ट्रवादाचा उदय

घटक १० : समाजसुधारणा व राष्ट्रवाद
 धर्मसुधारणा व समाजसुधारणा चळवळी साधने व मार्ग सुधारणा चळवळीचे अपयश सुधारणा व राष्ट्रवाद

घटक ११: राष्ट्रवादी संस्था
 राष्ट्रवादी संस्थांची स्थापना, राष्ट्रवादी संस्थांचे स्वरूप, राष्ट्रवादी संस्थांचे महत्त्व

घटक १२ : भारतीय राष्ट्रीय सभेची स्थापना

राष्ट्रीय सभेच्या स्थापनेची आवश्यकता, भारतीय राष्ट्रीय सभेची स्थापना, भारतीय राष्ट्रीय सभेची उद्दिष्टे, पहिल्या अधिवेशनातील ठराव, भारतीय राष्ट्रीय सभेचे स्वरूप व कार्यपद्धती, भारतीय राष्ट्रीय सभेच्या स्थापनेचे महत्त्व

पुस्तक दुसरे

राष्ट्रीय चळवळ : १८८५ - १९४७

घटक १: नेमस्त आणि जहाल

राष्ट्रीय सभेच्या स्थापनेनंतर, नेमस्त विचारसरणी, गोपाळ कृष्ण गोखले, जहालवादाचा उदय, लोकमान्य टिळकांचे कार्य, बंगालची फाळणी, आंदोलनात्मक चळवळ

घटक २ : मुस्लिम लीग व राष्ट्रीय सभा

मुस्लिम लीगची स्थापना, लीग-राष्ट्रीय सभा संबंध, विभक्त मतदारसंघ, लखनौ करार

घटक ३ : होमरूल चळवळ

चळवळीची पार्श्वभूमी, होमरूल चळवळ, चळवळीचे परिणाम

घटक ४ : सशस्त्र क्रांतिकारकांची चळवळ

चळवळीचा उगम, वासुदेव बळवंत फडके यांचे कार्य, कुका आंदोलन, स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांचे क्रांतिकार्य, बंगाल व इतर प्रांतांतील क्रांतिकार्य, भारताबाहेरील क्रांतिकारी चळवळी, सशस्त्र क्रांतिकारकांच्या चळवळीचे अपयश

घटक ५ : महात्मा गांधींचा प्रवेश व असहकार आंदोलन

दक्षिण आफ्रिकेतील कार्य, भारतात आगमन, रौलट विधेयक, जालियनवाला बाग घटना. गांधींकडे राष्ट्रीय सभेची सूत्रे

घटक ६ : इंग्रजांची दडपशाही व असहकार आंदोलन

इंग्रजांची दडपशाही, खिलाफत चळवळ, असहकार आंदोलन, स्वराज्य पक्ष

घटक ७ : सायमन कमिशन ते संपूर्ण स्वातंत्र्याचा ठराव

सायमन कमिशन, संपूर्ण स्वातंत्र्याचा ठराव

घटक ८: तरुण नेतृत्वाचा उदय व समाजवाद

तरुण नेतृत्वाचा उदय व समाजवाद, साम्यवादी पक्ष, काँग्रेस सोशलिस्ट पार्टी

घटक ९ : सविनय कायदेभंगाचे पर्व

मिठाचा सत्याग्रह, खुदा-इ-खिदमतगार, सोलापूरचा मार्शल लॉ, कायदेभंगाचे विविध आविष्कार, स्त्रियांची कामगिरी तडजोड : गांधी - आर्यविन करार, आंदोलनाचा उत्तरार्ध

घटक १० : प्रांतिक स्वायत्तता ते वैयक्तिक सत्याग्रहाचे

आंदोलन, प्रांतिक स्वायत्तता दुसरे महायुद्ध, वैयक्तिक सत्याग्रहाचे आंदोलन

घटक ११: स्वातंत्र्याकडे वाटचाल

'भारत छोडो' आंदोलन, 'आझाद हिंद सेने'चा लढा, नाविकांचे बंड, स्वातंत्र्यप्राप्तीची कारणमीमांसा

घटक १२ : पाकिस्तानची निर्मिती

मुस्लिम लीगचा फुटीरतावाद, पाकिस्तानच्या कल्पनेचा उदय आणि विकास, पाकिस्तानची निर्मिती

पुस्तक तिसरे

ब्रिटिश प्रशासनाचा इतिहास आणि घटनात्मक विकास (१८५८-१९५०)

घटक १: लष्करी प्रशासनातील बदल

लष्करी प्रशासनातील बदल

घटक २ : न्यायालयीन प्रशासन

न्यायव्यवस्था : पार्श्वभूमी न्यायव्यवस्था : बदल

घटक ३ : ब्रिटिशांचे केंद्रीय प्रशासन

ब्रिटिशांचे केंद्रीय (मध्यवर्ती) प्रशासन, केंद्रीय नोकरशाही प्रशासन, लोकप्रिय करण्याचे प्रयत्न

घटक ४ : ब्रिटिशांचे प्रांतिक प्रशासन

ब्रिटिशांचे प्रांतिक प्रशासन

घटक ५ : राणीचा जाहीरनामा व १८५८ चा कायदा

धोरण व संरचनाविषयक बदलांची कारणमीमांसा, राणीचा जाहीरनामा, १८५८ चा कायदा

घटक ६ : केंद्रीय कार्यकारी मंडळाचा विकास

रचनेतील बदल, वैशिष्ट्ये

घटक ७ : मोर्ले - मिंटो सुधारणा मोर्ले-मिंटो सुधारणा

१९०९चा कायदा, मोर्ले-मिंटो सुधारणांचे मूल्यमापन, समारोप

घटक ८ : माँटफोर्ड सुधारणा कायदा

सुधारणा कायद्याची पार्श्वभूमी, माँटफोर्ड सुधारणा कायद्यातील तरतुदी, सुधारणा कायद्याचे मूल्यमापन, प्रतिक्रियाव परिणाम

घटक ९ : नेहरू अहवाल व गोलमेज परिषदा

नेहरू अहवाल, गोलमेज परिषदा

घटक १० : १९३५ चा कायदा

१९३५चा भारत सरकार कायदा, १९३५च्या कायद्याचे मूल्यमापन व प्रतिक्रिया

घटक ११ : स्वातंत्र्यप्राप्तीसाठी घटनात्मक हालचाली १९३९ ते १९४७

क्रिप्स मिशन, राजाजी योजना, देसाई -लिआकत अली करार, वेव्हेल योजना, कॅबिनेट मिशन व त्रिमंत्री योजना, माउंटबॅटन योजना, १९४७ चा भारतीय स्वातंत्र्य कायदा, संस्थानांचे विलीनीकरण व हैद्राबादचा मुक्तिसंग्राम

घटक १२: घटनासमिती व राज्यघटनेची निर्मिती

घटनासमिती, घटनानिर्मिती, भारतीय राज्यघटनेची वैधानिक व ऐतिहासिक, वैशिष्ट्ये

आधुनिक जगाचा इतिहास HIS 221

अभ्यासक्रम

पुस्तक१ : क्रांतिपर्व : अमेरिकन, फ्रेंच आणि रशियन राज्यक्रांती

घटक ०१ : १८ व्या शतकातील वसाहतवादाचा अर्थ

घटक ०२ : वसाहतवादाची उदयप्रक्रिया :व्यापारी क्रांती, वाणिज्य तत्त्वज्ञान व वसाहतवाद

घटक ०३ : इंग्लंडचे अमेरिकेतील आर्थिक धोरण

घटक ०४ : अमेरिकन राज्यक्रांती

घटक ०५ : फ्रेंच क्रांतीची कारणे

घटक ०६ : क्रांतीचा उद्रेक

घटक ०७ : क्रांतीपूर्वीचा रशिया

घटक ०८ : क्रांतिकारी विचारांची वाटचाल

घटक ०९ : क्रांतिकाळातील घटना

घटक १० : सोविएत सत्तेची स्थापना

पुस्तक२ : औद्योगिक क्रांती, युरोपीय राष्ट्रवाद आणि साम्राज्यवाद

घटक ०१ : भांडवलशाही :स्वरूप व उदय

घटक ०२ : औद्योगिक क्रांती : इंग्लंडमधील प्रारंभ

घटक ०३ : विज्ञान विस्तार, औद्योगिक क्रांती व नवी ऊर्जा साधने

घटक ०४ : एकोणिसाव्या शतकातील राष्ट्रवादाची वाटचाल, इटली व जर्मनी

घटक ०५ : वसाहतवाद व साम्राज्यवाद ह्यांचे स्वरूप, विस्तार, कारणे व परिणाम

घटक ०६ : युरोपीय राष्ट्रांचा आफ्रिका खंडातील विस्तार व त्याचे परिणाम

घटक ०७ : युरोपीय राष्ट्रांचा आशिया खंडातील विस्तार व त्याचे परिणाम

घटक ०८ : औद्योगिक क्रांतीचे युरोपवर परिणाम

घटक ०९ : औद्योगिक काळातील समाजवादी आणि साम्यवादी तत्त्वज्ञानाचा उदय व चळवळी

घटक १० : पहिले जागतिक युद्ध - कारणे व परिणाम :संक्षिप्त आढावा

पुस्तक ३ : आशिया खंडातील राष्ट्रवाद : चीन आणि जपान

घटक ०१ : पाश्चिमात्यांच्या आगमनापूर्वीचाचीन

घटक ०२ : चीन: युरोपीय व्यापारवादाचे स्वरूप व वाटचाल

घटक ०३ : तायपिंग उठाव : कारणे व परिणाम

घटक ०४ : नवजागृती, सुधारणा व सन्-यत्-सेनचा उदय
घटक ०५ : १९११ ची क्रांती आणि पहिले महायुद्ध
घटक ०६ : राष्ट्रीय सरकारची स्थापना व डॉ. सन्-यत्-सेन यांचे कार्य
घटक ०७ : पाश्चिमात्यांच्या आगमनापूर्वीचा जपान-समाज व संस्कृती
घटक ०८ : तोकुगावा शोगूनशाहीचे स्वरूप व त्याविरुद्ध उठाव
घटक ०९ : मेईजी राज्यक्रांती आणि तिचे राजकीय व सामाजिक परिणाम
घटक १० : आधुनिक जपानचा उदय-घटनात्मक व आर्थिक
घटक ११ : जपानचा विस्तारवाद (१८७३ ते १९१९)
घटक १२ : जपानमधील लोकशाहीचा उदय व हास

घटक १: १८ व्या शतकातील वसाहतवादाचा अर्थ
नव्या सागरी मार्गाचा शोध, वसाहतवादाचा आरंभ

घटक २: वसाहतवादाची उदयप्रक्रिया : व्यापारी क्रांती, वाणिज्य तत्त्वज्ञान व वसाहतवाद
नवे भौगोलिक शोध : व्यापारी क्रांती व आर्थिक, परिणाम, वाणिज्य सिद्धांत, युरोपीय राष्ट्रांचा वसाहतवाद

घटक ३ : इंग्लंडचे अमेरिकेतील आर्थिक धोरण
इंग्लंडचा व्यापार सिद्धांत

घटक ४ : अमेरिकन राज्यक्रांती
अमेरिकन क्रांतीची कारणे, वसाहतींचे आंदोलन : विविध टप्पे ,अमेरिकन वसाहतींचे क्रांतियुद्ध

घटक : ५ : फ्रेंच क्रांतीची कारणे
फ्रान्स : भौगोलिक व राजकीय, सामाजिक कारणे, आर्थिक कारणे, विचारवंतांची कामगिरी

घटक ६ : क्रांतीचा उद्रेक
क्रांतीकाळातील घटना, राष्ट्रीय सभेची कार्ये, नवे विधिमंडळ, क्रांतीचे नेते

घटक ७ : क्रांतीपूर्वीचा रशिया
भौगोलिक स्थिती, क्रांतिपूर्व राजकीय स्थिती, क्रांतिपूर्व काळातील आर्थिक स्थिती, सामाजिक स्थिती

घटक ८ : क्रांतिकारी विचारांची वाटचाल
क्रांतिपूर्व उठाव, क्रांतिकारी विचारांचा प्रसार, क्रांतिकारी चळवळींची सुरुवात, साम्यवादी पक्षाचा उदय, साम्यवादी मूलतत्त्वे

घटक ९ : क्रांतिकाळातील घटना
१९०५चे क्रांतिवर्ष, रशियातील प्रतिक्रांती, बुद्ध्या क्रांती, वाढते अराजक समाजवादी क्रांती

घटक १० : सोविएत सत्तेची स्थापना
सोविएत सरकारचे सत्ताग्रहण, यादवीचे अग्निदिव्य व परकीय आक्रमण, अर्थव्यवस्थेतील बदल, बाह्यजगाशी संबंध व लेनिनचे मूल्यमापन

पुस्तक दुसरे
औद्योगिक क्रांती, युरोपीय राष्ट्रवाद व साम्राज्यवाद
घटक १ : भांडवलशाही : स्वरूप व उदय
भांडवलशाही : अर्थ व स्वरूप, भांडवलशाहीची वाढ

घटक २ : औद्योगिक क्रांती : इंग्लंडमधील प्रारंभ
औद्योगिक क्रांती म्हणजे काय ?, औद्योगिक क्रांतीचा इंग्लंडमधील प्रारंभ

घटक ३ : विज्ञान विस्तार, औद्योगिक क्रांती व नवी ऊर्जा साधने
विज्ञान विस्तार, औद्योगिक क्रांती व नवी ऊर्जा साधने

घटक ४ : एकोणिसाव्या शतकातील राष्ट्रवादाची वाटचाल, इटली व जर्मनी
राष्ट्रवादाचे मूळ, इटलीचे एकीकरण, जर्मनीचे एकीकरण

घटक ५ : वसाहतवाद व साम्राज्यवाद ह्यांचे स्वरूप, विस्तार, कारणे व परिणाम
वसाहतवाद, आर्थिक राष्ट्रवाद आणि नव्या साम्राज्यवादाचा उदय, साम्राज्यवादाचा परिणाम

घटक ६ : युरोपीय राष्ट्रांचा आफ्रिका खंडातील विस्तार व त्याचे परिणाम

आफ्रिका : भौगोलिक स्थिती, युरोपीय वसाहती, विभाजनाचे परिणाम

घटक ७ : युरोपीय राष्ट्रांचा आशिया खंडातील विस्तार व त्याचे परिणाम

साम्राज्यविस्तार : स्वरूप व मार्ग, साम्राज्य विस्तार : परिणाम व फायदे

घटक ८ : औद्योगिक क्रांतीचे युरोपवर परिणाम

आर्थिक परिणाम, कामगार चळवळी, लोकशाहीच्या नव्या संकल्पना, ब्रिटनमधील लोकशाहीचा विकास

घटक ९ : औद्योगिक काळातील समाजवादी आणि साम्यवादी तत्त्वज्ञानाचा उदय व चळवळी

समाजवादाची मूलतत्त्वे, समाजवादी चळवळी, युरोपातील १८४८ ची क्रांती, साम्यवादी तत्त्वज्ञानाची वाटचाल

घटक १० : पहिले जागतिक युद्ध - कारणे व परिणाम : संक्षिप्त आढावा

पहिले महायुद्ध : पूर्वपरिस्थिती व कारणे, युद्धाची वाटचाल, महायुद्धाचे परिणाम

पुस्तक तिसरे

घटक १ आशिया खंडातील राष्ट्रवाद : चीन आणि जपान

चीनचा ऐतिहासिक वारसा, अठराव्या शतकातील चीन

घटक २ : चीन : युरोपीय व्यापारवादाचे स्वरूप व वाटचाल

युरोपीय व्यापारवाद, अफूची युद्धे

घटक ३ : तायपिंग उठाव : कारणे व परिणाम

तायपिंग उठाव : पार्श्वभूमी व कारणे, तायपिंगचा आर्थिक विकास व उठावाचे परिणाम

घटक ४ : नवजागृती, सुधारणा व सन्-यत्-सेनचा उदय

नवजागृती व प्रमुख सुधारक, नव्या सुधारणा व डॉ. सेनचा उदय

घटक ५ : १९११ ची क्रांती आणि पहिले महायुद्ध

क्रांतिपूर्व परिस्थिती व क्रांतीची कारणे, प्रजासत्ताक व पहिले महायुद्ध

घटक ६ : राष्ट्रीय सरकारची स्थापना व डॉ. सन्-यत्-सेन यांचे कार्य

लष्करशाहीचा कालखंड, कुओमिन्तांग पक्षाचा उदय, डॉ. सन्-यत्-सेन यांचे कार्य

घटक ७ : पाश्चिमात्यांच्या आगमनापूर्वीचा जपान : समाज व संस्कृती

भौगोलिक स्थिती, जपान : समाज, संस्कृती, राजकीय व आर्थिक

घटक ८ : तोकुगावा शोगुनशाहीचे स्वरूप व त्याविरुद्ध उठाव

शोगुनशाहीचे स्वरूप, शोगुनविरुद्ध उठाव

घटक ९ : मेईजी राज्यक्रांती आणि तिचे राजकीय व सामाजिक परिणाम

मेईजी क्रांती, नव्या सुधारणा

घटक १० : आधुनिक जपानचा उदय-घटनात्मक व आर्थिक

घटनेचा उदय व विकास, जपान : आर्थिक विकास

घटक ११ : जपानचा विस्तारवाद (१८७३ ते १९१९)

जपानचा विस्तारवाद, जपान : पहिले महायुद्ध

घटक १२ : जपानमधील लोकशाहीचा उदय व हास

जपान : लोकशाहीचा उदय व न्हास, लोकशाहीच्या अपयशाची कारणे

वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास (कथा-कादंबरी) (MAR 210)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : कथा : स्वरूप आणि रचना

घटक १ : कथा:स्वरूप आणि रचना

घटक २ : अंगणातील पोपट

घटक ३ : किडलेली माणसे

घटक ४ : राधी

घटक ५ : नागीण

घटक ६ : भूक घटक : कावळ्या-चिमणीची गोष्ट

पुस्तक २ : कादंबरी : स्वरूप आणि रचना

घटक १ : कादंबरी - कथानकविचार

घटक २ : कादंबरी- पात्रविचार

घटक ३ : कादंबरी - वातावरण

घटक ४ : कादंबरी - लेखकाचा दृष्टिकोन

घटक ५ : कादंबरी - निवेदनपद्धतीविचार

घटक ६ : कादंबरी-भाषाविचार

घटक ७ : समकालीन कादंबरी- विचार (नवकादंबरी, दलित कादंबरी आणि लोकप्रिय कादंबरी)

पुस्तक ३ : कादंबरी : आकलन आणि विश्लेषण

घटक १: यमुना-पर्यटन - बाबा पदमनजी

घटक २ : पण लक्ष्यांत कोण घेतो? - ह. ना. आपटे

घटक ३ : ब्राह्मणकन्या- श्री. व्यं. केतकर

घटक ४ : गारंबीचा बापू - श्री. ना. पेंडसे

घटक : चक्र - जयवंत दळवी

घटक ६ : गोतावळा - आनंद यादव

घटक ७ : पानिपत - विश्वास पाटील

घटक ८ : नामुष्कीचे स्वगत - रंगनाथ पठारे

घटक १: कथा : स्वरूप व रचना

कथात्मक साहित्य, कथेची समष्टी, कथेचे उपप्रकार, मराठी कथेची परंपरा, मराठी लघुकथा आणि नियतकालिके, मराठीतील निवडक कथाकारांची कामगिरी, नवकथेचे स्वरूप

घटक २: अंगणातील पोपट - दिवाकर कृष्ण

कथा - 'अंगणातील पोपट', कथेतील कालतत्त्व, अंतर्मनातील चित्रण, कथेतील कलात्मकता

घटक ३: किडलेली माणसे - गंगाधर गाडगीळ

कथा . 'किडलेली माणसे', मध्यमवर्गीय संस्कृतीचे औपरोधिक चित्रण, खुटमुट्यांच्या चाळीतील विविध व्यक्तिचित्रे, ' कथानकदृष्ट्या कथेच्या रचनातंत्राचा विचार कथेची निवेदनशैली

घटक ४:राधी - जी. ए. कुलकर्णी

कथा : राधी, 'गधी' कादंबरी की कथा ? प्रथमपुरुषी निवेदनपद्धतीचा उपयोग, कथेतील व्यक्तिचित्रे, कथनशैली

घटक ५:नागीण - चारुता सागर

कथा : 'नागीण', 'नागीण'चे कथानक, कथेचे आशयसूत्र, कथेतील ग्रामीणत्व

घटक ६:भूक - बाबुराव बागूल

कथा : 'भूक', कथेचा विषय - 'भूक', दलित जीवनाचे वास्तव दर्शन, कथेची साधी सरळ अभिव्यक्ती, लेखनशैलीची वैशिष्ट्ये

घटक ७ : कावळ्या-चिमणीची गोष्ट - गौरी देशपांडे

पात्र-परिचय, कथेचा क्रमविकास, कथेचा शेवट, कथेचे रचनासौंदर्य

पुस्तक दुसरे

कादंबरी : स्वरूप आणि रचना

घटक १ : कादंबरी - कथानकविचार

घटक २ : कादंबरी - पात्रविचार

घटक ३ : कादंबरी : वातावरण

घटक ४ : कादंबरी - लेखकाचा दृष्टिकोन

घटक ५ : कादंबरी - निवेदनपद्धतीविचार

घटक ६ : कादंबरी - भाषाविचार

घटक ७ : समकालीन कादंबरी - विचार (नवकादंबरी, दलित कादंबरी आणि लोकप्रिय कादंबरी)

पुस्तक तिसरे

कादंबरी : आकलन आणि विश्लेषण

घटक १ : यमुना पर्यटन - बाबा पदमनजी

यमुना पर्यटन - नरहर कुरुंदकर 'यमुना पर्यटन'ची रचना केसांच्याटोपाचे प्रकरण बोधवादी कादंबरीम्हणून 'यमुना पर्यटनाचे' मूल्यमापन

घटक २ : पण लक्ष्यात कोण घेतो? - ह. ना. आपटे पण लक्ष्यांत कोण घेतो? - वा. ल. कुळकर्णी

एका अर्थपूर्ण जीवनानुभवाची आत्मकथात्मक अभिव्यक्ती महाराष्ट्रीय पांढरपेशा मध्यमवर्गीय टुंबजीवनाची शोककथा

हरिभाऊंच्या प्रतिभेचा प्रकर्ष हरिभाऊंचास्वानुभव व त्यांची कादंबरी पांढरपेशा एकत्र कुटुंबजीवनाची शोकांतिका
घटक ३ : ब्राह्मणकन्या - श्री. व्यं. केतकर
ब्राह्मणकन्या - वा. ल. कुळकर्णी डॉ. केतकर आणि व्यक्तिदर्शन डॉ. केतकर आणि वातावरणनिर्मिती डॉ. केतकरांच्या इतर कादंबऱ्या व 'ब्राह्मणकन्या' विविधरंगी अनुभवविश्व नयदेव भगिनी व रामराव यांच्या कथांतील जग ब्राह्मणकन्येतील सत्यव्रत' ही व्यक्तिरेखा

घटक ४ : गारंबीचा बापू : श्री. ना. पेंडसे
गारंबीचा बापू - गो. मा. पवार 'गारंबीचा बापू' : स्वप्नरंजक कथा कादंबरीतील पात्र चित्रण कादंबरीतील संवाद गारंबीचा बापू आणि प्रादेशिकता

घटक ५ : चक्र - जयवंत दळवी चक्र - उषा हस्तक
'चक्र'ने प्रादेशिकतेची कोंडी फोडली माणसासारखे जगण्याची दुर्दम्य आकांक्षा व्यक्तीचा जीवनसंघर्ष शब्द आणि प्रतिमा

घटक ६ : गोतावळा - आनंद यादव गोतावळा - चंद्रकांत बांदिवडेकर गोतावळ्यातील वैविध्यपूर्ण प्राणिजगत नारबा व गोतावळा यांची सायुज्यता नारबाचे दुःख

घटक ७ : पानिपत : विश्वास पाटील पानिपत - शंकर सारडा

इतिहासाची बांधिलकी चरित्रांचा मागोवा भाऊसाहेब

घटक ८ : नामुष्कीचे स्वगत : रंगनाथ पठारे नामुष्कीचे स्वगत - म. सु. पाटील

कादंबरीचा औपरोधिक सूर कादंबरीतील पात्रे 'नामुष्कीचे स्वगत'चे विशेष 'नामुष्कीचे स्वगत'ची शैली

स्वातंत्र्योत्तर वाङ्मयीन प्रवाह (MAR २११)

अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : नवसाहित्य आणि नवसाहित्योत्तर साहित्य

घटक 1 : नवसाहित्य आणि नवसाहित्योत्तर साहित्य : पूर्वपीठिका

घटक 2 : नवसाहित्याची भूमिका, प्रेरणा व प्रवृत्ती

घटक 3 : बदललेले जीवनसंदर्भ आणि नवे वाङ्मयीन प्रवाह : नवसाहित्याचे स्वरूप

घटक 4 : नवसाहित्योत्तर साहित्य : प्रेरणा व प्रवृत्ती घटक 5 : नवसाहित्योत्तर साहित्याचे स्वरूप

पुस्तक 2 : ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य

भाग १

घटक 1 : ग्रामीणता : संकल्पना, स्वरूप आणि व्याप्ती

घटक 2 : ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि प्रेरणा

घटक 3 : ग्रामीण साहित्य आणि दलित साहित्य

घटक 4 : ग्रामीण साहित्याची भाषा

भाग 2

घटक 1 : दलित साहित्याची पार्श्वभूमी

घटक 2 : दलित साहित्याची संकल्पना

घटक 3 : दलित साहित्याचे स्वरूप

भाग 3

घटक 1 : स्त्रीमुक्ती चळवळ आणि स्त्रीवादी साहित्य

घटक 2 : स्त्रीवादी साहित्य : भूमिका आणि स्वरूप

पुस्तक 3 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील निवडक वाङ्मय

घटक 1 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील कविता

घटक 2 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील कथा

घटक 3 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील आत्मचरित्र

घटक 4 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील रंगभूमी

पुस्तक पहिले

नवसाहित्य आणि नवसाहित्योत्तर साहित्य

समकालीन म्हणजे काय? दोन कालखंड का मानले जातात?

1850 ते 1950 या शतकातील सामाजिक-सांस्कृतिक-वाङ्मयीन

पार्श्वभूमी 1920 ते 1945 पर्यंतच्या म्हणजे नवसाहित्यपूर्व

साहित्याचे स्वरूप

-

घटक 2 : नवसाहित्याची भूमिका,

प्रेरणा व प्रवृत्ती 1920 ते 1945 ह्या काळातील साहित्याचे विशेष

1945 ते 1960 ह्या कालखंडातील साहित्यविषयक भूमिका

1945 ते 196: ह्या कालखंडातील साहित्यातील प्रवृत्ती आणि

प्रश्न

घटक 3 : बदललेले जीवनसंदर्भ

नवे वाङ्मयीनप्रवाह : नवसाहित्याचे

स्वरूप कविता कथा कादंबरीनाटक ललित गद्य आत्मलेखन

घटक 4 : नवसाहित्योत्तर साहित्य : प्रेरणा व प्रवृत्ती

आधुनिकतावाद

मार्क्सवादअस्तित्ववाद देशीवाद जनवाद स्त्रीवादी साहित्य

विज्ञानवादी साहित्यजनवादी लोकप्रिय साहित्य

घटक 5 : नवसाहित्योत्तर साहित्याचे स्वरूप

कविता, कथा, कादंबरी नाटक आत्मलेखन ललित गद्य 1985

नंतरचे साहित्य

पुस्तक दुसरे ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य

भाग - 1) घटक 1 : ग्रामीणता : स्वरूप

आणि व्याप्ती

ग्रामीण आणि नागर ह्यांतील भेद सार्वत्रिक शिक्षणाचा परिणाम

ग्रामीण साहित्याची निर्मिती ग्रामीण म्हणजे काय ? ग्रामसंस्कृतीचे

स्वरूप ग्रामीण व नागर समाजाचे वेगळेपण ग्रामीणता व प्रादेशिकता ग्रामीण साहित्याच्या चळवळीची गरज

घटक 2 : ग्रामीण साहित्य :

स्वरूप आणि प्रेरणा 1920 पूर्वीचा कालखंड 1920 ते 1970 हा कालखंड ग्रामीण साहित्याची चळवळ आणि ग्रामीण साहित्य

घटक 3 : ग्रामीण साहित्य आणि दलित साहित्य

स्वातंत्र्योत्तर काळातील ग्रामीण जीवनातील प्रश्न ग्रामीण साहित्यावरील खोटे आरोप ग्रामीण साहित्याच्या मर्यादा ग्रामीण साहित्याचे भवितव्य

घटक 4 : ग्रामीण साहित्याची भाषा

प्रमाणभाषा म्हणजे काय ? भाषा आणि बोली ग्रामीण बोलींचा वापर

भाग 2) घटक 1: दलित साहित्याची पार्श्वभूमी विसाव्या शतकातील परिवर्तनाचे स्वरूप ब्रिटिश राजवटीचे परिणाम भिन्नस्तरीय गटातील जाणीव जागृती स्वातंत्र्य चळवळीचा उदय महात्मा जोतीराव फुले महात्मा गांधी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्वातंत्र्य चळवळीचे अंतिम उद्दिष्ट साहित्यावर झालेला परिणाम

घटक 2 : दलित साहित्याची संकल्पना

दलित साहित्याची संकल्पना 'दलित' म्हणजे कोण? दलित साहित्य या पदातील 'दलित' कोण? 'जन्मदलित' हे व्यवच्छेदक लक्षण आहे का? दलित जाणिवेचे विशेष व्यक्तीचे आणि समष्टीचे चित्रण दलित साहित्य आणि दलितांची चळवळ 'दलित साहित्याची' व्याख्या

घटक 3 : दलित साहित्याचे स्वरूप

दलित साहित्याचे स्वरूप : आत्मभान दलित साहित्याचे स्वरूप : आत्मशोध । दलित साहित्याचे स्वरूप : नकार आणि विद्रोह दलित साहित्याचे स्वरूप : बांधिलकी दलित साहित्याची भाषा

भाग - 3) घटक 1 : स्त्रीमुक्ती चळवळ आणि

स्त्रीवादी साहित्य स्त्रियाच्या गुलामीची पूर्वपीठिका समाजसुधारकांच्या चळवळी कविता

कथा

आत्मचरित्रे कादंबरी ग्रामीण, दलित आणि स्त्रीवादी साहित्य स्त्रीमुक्तीची चळवळ

घटक 2 : स्त्रीवादी साहित्य : भूमिका आणि स्वरूप स्त्रीवाद म्हणजे काय ? स्त्रीवादी साहित्याची भूमिका फिमेल, फेमिनाईन आणि फेमिनिस्ट स्त्रीवादी साहित्याचे स्वरूप

स्वातंत्र्योत्तर वाङ्मयीन प्रवाह

पुस्तक तिसरे

स्वातंत्र्योत्तर काळातील निवडक वाङ्मय

घटक 1:स्वातंत्र्योत्तर काळातील कविता

घटक 2:स्वातंत्र्योत्तर काळातील कथा

घटक 3 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील आत्मचरित्र

घटक 4:स्वातंत्र्योत्तर काळातीलरंगभूमी

घटक 1 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील कविता

स्वातंत्र्योत्तर काळातील कविता स्वातंत्र्योत्तर काळातील कवितेचे आकलन

घटक 2 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील कथा

सूर्य - श्री.दा. पानवलकर साधुवाण्याची नाव - अनिल डांगे वारी - व्यंकटेश माडगूळकर कागूद - गणेश आवटी देव घावला ! देव पावला ! - वामन होवाळ पड - अमिताब लग्न - प्रिया तेंडूलकर प्रबोधन - उर्मिला पवार

घटक 3 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील आत्मचरित्र

चळवळीचे दिवस - दया पवार जातील हेबी दिवस -प्र.ई. सोनकांबळे झोंबी - आनंद यादव आमचं घर - सुनिता देशपांडे सावित्री व्रताची सांगता - कुमुद पावडे

घटक 4 : स्वातंत्र्योत्तर काळातील रंगभूमी

मराठी रंगभूमी झुंबर : मरेश एलकुंचवार झुंबर : एक आकलन दलित रंगभूमी घोटभर पाणी-प्रेमानंद गज्वी घोटभर पाणी : एक आकलन

भारतीय राजकारणाची प्रक्रिया (POL 224)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : अंतर्गत व बाह्य पर्यावरण

घटक १ : आपले खाजगी विश्व

घटक २ : आपल्याला राजकीय व्यवहारात गुंतवणारे घटक, आपल्या गरजा, अभिलाषा र कळीचे प्रश्न

घटक ३ : सार्वजनिक/राजकीय जीवनात उमटणारी आपल्या प्रश्नांची रूपे

घटक ४ : आपल्या राजकीय सामाजिकीकरणाला चालना देणाऱ्या घटना/कृती/प्रसंग

घटक ५ : आपली राजकीय संस्कृती

घटक ६ : आपल्या घटनेतील मार्गदर्शक तत्त्वे

घटक ७ : आपले आदर्श, उद्दिष्टे व संकल्प यांचा घटनेच्या सरनाम्यात झालेला आविष्कार

घटक ८ : आपल्या घटनेतील अंतर्भूत विनारव्यूह

पुस्तक २ : लोकशाहीची प्रक्रिया आणि राजकीय मानसिकता

घटक १ : मताधिकार

घटक २ : मूलभूत हक्क

घटक ३ : नागरिक स्वातंत्र्याच्या संरक्षणासाठी आणि अन्याय निवारण्यासाठी तरतुदी

घटक ४ : विभूतिप्रतिमा

घटक ५ : प्रतीके

घटक ६ : घटना

घटक ७ : आपल्या राजकारणातील कळीचे शब्दप्रयोग

घटक ८ : आपल्या पक्षपद्धतीची वैशिष्ट्ये

घटक ९ : आपल्या दबावगटांचे राजकारण

घटक १० : आपल्या संसदबाह्य राजकीय संघटनांचे राजकारण

पुस्तक ३ : राजकीय प्रक्रिया : संघराज्याची संस्थात्मक चौकट

घटक १ : कार्यकारिणी

घटक २ : विधिमंडळ

घटक ३ : न्यायमंडळ

घटक ४ : राष्ट्रीय एकात्मता आणि लोकशाही विकेंद्रीकरण यांचा समन्वय

घटक १ : आपले खाजगी विश्व

कुटुंब, जात, धर्म, भाषा आणि प्रादेशिक अस्मिता, वर्ग भौगोलिक संदर्भ, शिक्षण

घटक २: आपल्याला राजकीय व्यवहारात गुंतवणारे घटक, आपल्या गरजा, अभिलाषा व काही कळीचे प्रश्न

आपल्याला भेडसावणारे प्रश्न, रोजगाराचा प्रश्न, अन्न आणि वस्त्र, निवाऱ्याची समस्या, शिक्षण, आरोग्य, प्रवासाच्या सोयी, मनोविनोदनाची साधने, सामाजिक सुरक्षितता, न्याय

घटक ३ : सार्वजनिक राजकीय जीवनात उमटणारी आपल्या प्रश्नांची रूपे

रोजगार, अन्न आणि वस्त्र, निवाऱ्याचा प्रश्न, शिक्षण, आरोग्य, प्रवास व वाहतूक, सामाजिक सुरक्षा, मनोविनोदन, न्याय

घटक ४ : आपल्या राजकीय सामाजिकीकरणाला चालना देणाऱ्या घटना/कृती/प्रसंग

राजकीय सामाजिकीकरणाचा अर्थ, राजकीय सामाजिकीकरणाला चालना देणारे घटक, राज्यसंस्थेच्या नियामक स्वरूपाची जाणीव

घटक ५ : आपली राजकीय संस्कृती

राजकीय संस्कृतीचा अर्थ, राजकीय संस्कृतीला आकार देणारे घटक, राजकारणाविषयीचा आपला दृष्टिकोन, आपला सत्ताविषयक दृष्टिकोन, नेतृत्वाविषयीची धारणा, आपली राजकीय अभिव्यक्ती, राजकीय संस्कृतीतील स्थित्यंतरे

घटक ६ : आपल्या घटनेतील मार्गदर्शक तत्त्वे

मार्गदर्शक तत्त्वे आपण का स्वीकारली?, प्रमुख मार्गदर्शक तत्त्वांमागील विचार, मार्गदर्शक तत्त्वे, मार्गदर्शक तत्त्वांमागील दंडशक्ती, मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत हक्क यांच्यातील द्वंद्व, अंमलबजावणीच्या दिशेने झालेली वाटचाल

घटक ७ : आपले आदर्श, उद्दिष्टे व संकल्प यांचा घटनेच्या सरनाम्यात झालेला आविष्कार

'आम्ही भारताचे लोक' या शब्दांचे महत्त्व, सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, लोकशाही, गणराज्य, सरनाम्यात प्रतिबिंबित झालेली मूल्ये

घटक ८ : आपल्या घटनेतील अंतर्भूत विचारव्यूह

लिखित घटना कशासाठी?, सार्वभौम कोण?, घटनासमितीसमोरील प्रारूपे, घटनासमितीतील काही वाद

पुस्तक दुसरे

लोकशाहीची प्रक्रिया आणि राजकीय मानसिकता

घटक १ : मताधिकार

आपल्या मताधिकाराचे स्थूल स्वरूप, प्रौढ सार्वत्रिक मताधिकाराचे मर्म, आपल्या मताधिकाराचे साध्य, आपल्या राजकीय सहभागाची व्यवस्था, आपले अनुभव

घटक २ : मूलभूत हक्क

हक्क कशासाठी?, मूलभूत हक्कांचे स्वरूप, आपल्या मूलभूत हक्कांची वैशिष्ट्ये, आपले मूलभूत हक्क, आजपर्यंतची वाटचाल

घटक ३ : नागरिक स्वातंत्र्याच्या संरक्षणासाठी आणि अन्याय निवारण्यासाठी तरतुदी

आपल्या हकांच्या संरक्षणाची व्यवस्था, न्यायालयीन पुनर्विलोकन व मूलभूत हक्क, न्यायालयीन पुनर्विलोकनाच्या मर्यादा

घटक ४ : विभूतिप्रतिमा

विभूती म्हणजे काय?, विभूतिप्रतिमांच्या निर्मितीचे स्वरूप, विभूतिप्रतिमांचे प्रकार, काही महत्त्वाच्या प्राचीन विभूती, काही महत्त्वाच्या ऐतिहासिक विभूती

घटक ५ : प्रतीके

राजकीय प्रतीके : अर्थ व स्वरूप, राजकीय प्रतीकांचे प्रकार, काही समान भारतीय अस्मिता प्रकट करणारी, प्रतीके स्पर्धात्मक, राजकारणाचे द्योतक असलेली प्रतीके

घटक ६ : घटना

प्रेरक ऐतिहासिक घटनांचे स्वरूप, सर्वसामान्य भारतीय अस्मितेशी संलग्न घटना, स्पर्धात्मक हितसंबंधाच्या राजकारणाशी निगडित, घटना

घटक ७ : आपल्या राजकारणातील कळीचे शब्दप्रयोग

कळीचे शब्दप्रयोग : अर्थ आणि स्वरूप, काही महत्त्वाचे कळीचे शब्द व त्यांचा राजकीय आशय,

घटक ८ : आपल्या पक्षपद्धतीची वैशिष्ट्ये

आपल्या पक्षपद्धतीचे स्वरूप, पक्षांचे बदलत गेलेले रूप, राष्ट्रीय पक्ष सामाजिक पाया/आकांक्षा/हितसंबंधांचे रूपM विचारसरणी प्रभावशाली नेते, आपले काही प्रादेशिक पक्ष, सामाजिक पाया/आकांक्षा/हितसंबंधांचे रूप, विचारसरणी प्रभावशाली नेते

घटक ९ : आपल्या दबावगटांचे राजकारण

भारतातील दबावगटांचे स्वरूप, संघटित व्यावसायिक दबावगट, असंघटितांचे दबावगट, विवक्षित समाजघटकांचे दबावगट

घटक १० : आपल्या संसदबाह्य राजकीय संघटनांचे राजकारण

संसदबाह्य राजकीय संघटनांचा उगम, त्यांची उद्दिष्टे व कार्य, संसदबाह्य राजकीय संघटनांचे सामर्थ्य, संसदबाह्य राजकीय संघटनांच्या मर्यादा

पुस्तक तिसरे

राजकीय प्रक्रिया : संघराज्याची संस्थात्मक चौकट

घटक १ : कार्यकारिणी

कार्यकारिणी म्हणजे काय ? भारताच्या कार्यकारिणीचे स्वरूप, राष्ट्रपती, पंतप्रधान आणि मंत्रिमंडळ, पंतप्रधान - मंत्रिमंडळ संबंध, राष्ट्रपती - पंतप्रधान संबंध, मंत्रिमंडळ - विधिमंडळ संबंध, पंतप्रधानांचे स्थान, घटक राज्यांतील कार्यकारिणी

घटक २ : विधिमंडळ

विधिमंडळ म्हणजे काय ?, भारताच्या विधिमंडळाचे स्वरूप, भारताच्या विधिमंडळाची रचना, आपली द्विगृही पद्धत, विधिमंडळाचे कामकाज, विधिमंडळ - कार्यकारिणी संबंध, विधिमंडळ - न्यायमंडळ संबंध

घटक ३ : न्यायमंडळ

न्यायसंस्थेची कार्ये, भारताचे न्यायमंडळ, न्यायमंडळाचे स्वातंत्र्य, भारताचे न्यायमंडळ : कार्ये व अधिकार, न्यायमंडळाची भूमिका व तिच्या मर्यादा

घटक ४ : राष्ट्रीय एकात्मता आणि लोकशाही विकेंद्रीकरण यांचा समन्वय

राष्ट्रीय ऐक्य व एकात्मता, लोकशाही विकेंद्रीकरण

घटक ५ : आपल्या राजकीय प्रक्रियेचे मूल्यमापन आणि भविष्याची आव्हाने

राजकीय प्रक्रियेचे मूल्यमापन, भविष्याची आव्हाने

आपले हक्क आणि त्यांची परिपूर्ती (POL२२५)

अभ्यासक्रम

पुस्तक1 : मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये व रोजगारहक्क

घटक 1 : मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये

घटक 2 : रोजगाराचा हक्क स्वरूप व पार्श्वभूमी

घटक3: भारतीय अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्काची पूर्तता

घटक 4 : रोजगार हमी योजनेची वाटचाल, नियम व अंमलबजावणी

घटक 5 : रोहयो शासकीय संरचना, वार्षिक नियोजन व अंमलबजावणीचा आढावा

घटक 6 : ग्राम स्वराज्य, पंचायत राज आणि रोजगाराचा हक्क

घटक7 रोजगार हक्क कायदेशीर परिपूर्ती

घटक8 : रोहयोसमारोप

पुस्तक2 : आदिवासी, शेतमजूर आणि अल्प व अत्यल्प भूधारक : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1 : आदिवासी जमाती आणि त्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
घटक 2 : भारतीय राज्यघटना, स्वातंत्र्योत्तर कालखंड आणि आदिवासी

घटक 3 : आदिवासी आणि जंगल जमीन

घटक4 : आदिवासी आणि विकास योजना

घटक 5 : आदिवासी: वर्तमान स्थिती व आदिवासी प्रश्न

घटक 6 : आदिवासींमधील जागृती, आकांक्षा व चळवळीच्या नव्या दिशा

पुस्तक३ :

घटक 1 : शेतमजूर वर्ग

घटक 2 : शेतमजूर व्याख्या, संख्या आणि स्थिती

घटक 3 : शेतमजुरांच्या संघटना व चळवळी

घटक4 : शेतमजुरांचे किमान वेतन

घटक 5 : दारिद्र्य निर्मूलनाचे कार्यक्रम

घटक 6 : भावी वाटचाल

घटक7 : भारतीय शेती आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 8 महसूल खाते आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 9 । भूमिसंपादन कायदा 1894 आणि भूधारकांच्या विस्थापनाची समस्या

घटक 10: जमीन फेरवाटपाचे कायदे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 11: अतिक्रमणे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 12: वेठबिगारांची मुक्ती

पुस्तक४ :वनमजूर आणि बांधकाम मजूर : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1 : वनमजुरांचे हक्क : पार्वभूमू

घटक 2 : वननाती. वनविषयक कायदे आणि त्यांची अंमलबजावणी

घटक 3 : वनमजूर, त्यांच्या कामाचे स्वरूप आणि त्यांची आर्थिक-सामाजिक परिस्थिती

घटक4 , वने आणि लोकांचे हक्क

घटक 5 : वनाधारित लोक आणि त्यांनी स्थिती - गती ऐतिहासिक आढावा

घटक 6 : हक्काची परिपूर्ती

घटक७ : बांधकाम व्यवसाय व बांधकाम मजूर

घटक8 : बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप आणि बांधकाम मजुरांच्या समस्या

घटक 9 । बांधकाम मजुरांचे संघटन आणि त्यांची आंदोलने

घटक 10 कायद्यांनी पदरात टाकलेले हक्क व संरक्षण

घटक 11. बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी काही उपाय

पुस्तक1 : मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये व रोजगारहक्क

घटक 1: मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये

मूलभूत हक्क - संकल्पना व महत्त्व भारतीय संविधान आणि मूलभूत हक्क : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्कविषयक तरतुदी राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये आणि न्यायालयीन पुनर्विलोकन मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये यांचा संकोच पोलिसी कारवाई लोकस्वातंत्र्य चळवळ

घटक 2 : रोजगाराचा हक्क : स्वरूप व पार्श्वभूमी

रोजगाराचा हक्क रोजगार आणि पोषण रोजगार आणि अर्थव्यवस्था रोजगाराचा हक्क : नवी संकल्पना मूलभूत मानवी हक्क व रोजगाराचा हक्क भारतीय संविधानात रोजगाराचा हक्क

घटक 3 : भारतीय अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्काची पूर्तता

अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्क अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने रोजगार निर्मिती : काही दिशा

घटक 4 : रोजगार हमी योजनेची वाटचाल, नियम व अंमलबजावणी

योजनेची पार्श्वभूमी ,श्री. वि. स. पागे ह्यांची भूमिका व चिंतन रोजगार हमी योजना, 1974 रोजगार हमी निधी महाराष्ट्र रोजगार हमी अधिनियम, 1977 रोजगार हमी मजुरांची नोंदणी रोजगार देणे बेरोजगार भत्ता, मजुरी, हजेरीपट व अनुषंगिक बाबी • मजुरांना सोयी-सवलती सानुग्रह अनुदान

घटक 5 : रोहयो : शासकीय संरचना, वार्षिक नियोजन व अंमलबजावणीचा आढावा

प्रशासकीय व अंमलबजावणी यंत्रणा विविध समित्या रोहयोखालील कामाचे स्वरूप वार्षिक योजना रोहयो: संयुक्त मूल्यांकन अहवाल उद्दिष्टांच्या अंगाने आढावा अंमलबजावणी न होण्याचा आढावा गामि - मान

घटक 6 : ग्राम स्वराज्य, पंचायत राज आणि रोजगाराचा हक्क

ग्राम स्वराज्य व रोजगार हक्क ग्रामीण विकास कार्यक्रम

घटक 7 : रोजगार हक्क : कायदेशीर परिपूर्ती

विविध संस्था आणि संघटना न्यायालयीन दावे व निवाडे रोहयो मजुरांची संघटना

घटक 8 : रोहयो समारोप

रोहयो : अनुभव नवे मुद्दे

पुस्तक2 : आदिवासी, शेतमजूर आणि अल्प व अत्यल्प भूधारक : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1: आदिवासी जमाती आणि त्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

आदिवासी कोणास म्हणावे ? आदिवासी जमाती : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी अर्वाचीन वासाहतिक कालखंड

घटक 2 : भारतीय राज्यघटना स्वातंत्र्योत्तर कालखंड

आदिवासी भारतीय राज्यघटना आणि आदिवासी स्वातंत्र्योत्तर कालखंड ,आदिवासींच्या हातून बिगर आदिवासींकडे गेलेल्या जमिनी व कायदे

घटक 3 : आदिवासी आणि जंगल जमीन

आदिवासी आणि जंगल जमिनीवरील अतिक्रमणे आदिवासी आणि जंगल आदिवासींना दिलेल्या वनविषयक सवलती आणि प्रत्यक्ष परिस्थिती

घटक 5 : आदिवासी : वर्तमान स्थिती व आदिवासी प्रश्न

विकास योजना, उपयोजना व आदिवासींची स्थिती वर्तमान स्थितीची वैशिष्ट्य मूलभूत हक्कांवर गदा येण्याची कारणे पायाभूत समस्यांची सोडवणूक न होण्याची कारणे प्रशासनाने कोणत्या बाबींना महत्त्व व अग्रक्रम द्यावा ? शासनसंस्था आणि आदिवासी समाज

घटक 6 : आदिवासींमधील जागृती,

आकांक्षा व चळवळीच्या नव्या दिशा ,आदिवासींमधील जागृती व आकांक्षा नवी दिशा

पुस्तक ३ :

घटक 1 शेतमजूर वर्ग

शेतमजूर वर्गाचा उदय ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा तळ

घटक 2: शेतमजूर :

व्याख्या, संख्या आणि स्थिती शेतमजुराची व्याख्या शेतमजूर संख्या, आर्थिक स्थिती सामाजिक दबाव व दडपणूक, शेतमजुराच्या जीवनातील असुरक्षितता व धोके शेतमजूर वर्ग: गाळात रुतलेला वर्ग

घटक 3 : शेतमजुरांच्या संघटना व चळवळी

पहिला टप्पा : जमिनीसाठी सत्याग्रह भूदान आंदोलन दुसरा टप्पा : हरितक्रांती व नंतर वेठबिगरांची मुक्तता शेतमजूर व रोजगार हमी समन्वय समिती ऊस तोडणीवाहतूक मजुरांचा लढा अतिक्रमकांचा लढा जमीन-पाणी हक्क चळवळ आदिवासी शेतमजुरांचा लढा कोळसा व वीटभट्टी मजुरांचा लढा तिसरा टप्पा : रोजगाराचा मूलभूत हक्क चळवळीच्या मागण्या

घटक 4: शेतमजुरांचे किमान वेतन

किमान वेतन कायदा व किमान वेतन दर किमान वेतन कायद्याच्या अंमलबजावणीची व्यवस्था कायद्याच्या अंमलबजावणीची स्थिती.

घटक 5: दारिद्र्य निर्मूलनाचे कार्यक्रम

वीस कलमी कार्यक्रम, 1986 राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम, एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम, जिल्हा ग्रामीण विकास, संस्था ग्रामीण भूमिहीन रोजगार हमी कार्यक्रम, भारतीय विकास लोक कार्यक्रम वृक्षपट्टा योजना, जवाहर रोजगार योजना, रोजगार हमी योजना विशेष घटक योजन,जमीन वाटप कार्यक्रम शासकीय योजनांच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन

घटक 6 :भावी वाटचाल

भावी वाटचाल संघर्षाची गरज

घटक 7: भारतीय शेती आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

ऐतिहासिक पार्श्वभूमी अल्प व अत्यल्प भूधारक : व्याख्या

घटक 8: महसूल खाते आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

भूधारकांनी बाळगावयाची किमान कागदपत्रे निस्तार हक्क नैसर्गिक आपत्तीच्या काळात शेतकऱ्यांविषयी महसूल खात्याचे कर्तव्य.

घटक 9 : भूमिसंपादन कायदा, 1894 आणि भूधारकांच्या

विस्थापनाची समस्या

घटक 10 : जमीन फेरवाटपाचे कायदे

अल्प व अत्यल्पभूधारक ननोंदवलेल्या कुळांची समस्या कमाल जमीन धारणा कायद्याचे घोर अपयश

घटक 11: अतिक्रमणे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

सरकारी जमिनी लागवड करणारांचे ढोबळ वर्गीकरण दळी व एक साली जमीनधारक सरकारी जमिनीवरील अतिक्रमणे चोख अंमलबजावणीचा अभाव

घटक 12: वेठबिगरांची मुक्ती

वेठबिगारी पद्धत म्हणजे काय? संविधानात्मक आणि कायद्यातील तरतुदी अंमलबजावणीचा अभाव कायद्याच्या मर्यादा आणि हक्क संपादन

पुस्तक ३ :वनमजूर आणि बांधकाम मजूर -हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1: वनमजुरांचे हक्क : पार्श्वभूमी

विषयाची व्याप्ती ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

घटक 2 : वननीती, वनविषयक कायदे आणि त्यांची अंमलबजावणी

स्वातंत्र्यपूर्व कालखंड स्वातंत्र्योत्तर वनविषयक धोरण

घटक 3 : वनमजूर, त्यांच्या कामाचे स्वरूप आणि त्यांची आर्थिक-सामाजिक परिस्थिती

वनमजुरांचे वर्गीकरण वनमजुरांची कामे व मजुरी वनखात्याच्या कामांवरील वनमजुरांची स्थिती ठेकेदारांकडे मजुरीवर काम लघूवन-उपज संकलन व स्वयं-रोजगार लघूवन-उपज व कारागीर वर्ग विविध उत्पादनांचे अर्थकारण व मजुरांची स्थिती वनांची रोजगारनिर्मिती क्षमता

घटक 4: वने आणि लोकांचे हक्क

आदिवासींचे उदाहरण जंगल आणि उपजीविका वनसंवर्धन आणि लोकसहभाग वनाधारित रोजगार आणि लोकांचे हक्क जंगलविषयक विभिन्न लोकांचे हक्क

: घटक ५:

ऐतिहासिक आढावा वासाहितिक कालखंड स्वातंत्र्योत्तर कालखंड बनमजुरांच्या संघटना व चळवळी

घटक 6 : हक्कांची परिपूर्ती

हक्कांची परिपूर्ती - पार्श्वभूमी हक्कांच्या परिपूर्तीसाठी आवश्यक उपाययोजना हक्कांच्या परिपूर्तीचे विधायक मार्ग - तीन उदाहरणे

घटक 7: बांधकाम व्यवसाय व बांधकाम मजूर

बांधकाम व्यवसायाचे आकारमान व योगदान बांधकाम व्यवसायातून रोजगार निर्मिती बांधकाम मजुरांची भरती बांधकाम मजूर - व्याख्या व वर्गवारी बांधकाम मजुरांची संख्या

घटक 8 : बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप आणि

बांधकाम मजुरांच्या समस्या बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप बांधकाम मजुरांच्या समस्या बांधकाम मजुरांसाठी महाराष्ट्रात उरवलेले किमान वेतन घटक 9 : बांधकाम मजुरांचे संघटन आणि त्यांची आंदोलने

बांधकाम कामगारांच्या मजूर संघटना बांधकाम कामगारांच्या चळवळींची दडपणूक - एक उदाहरण शोषणाचे व दडपणुकीचे एक बोलके चित्र : 'एशियाड गेम्स' खटल्यातील निकालपत्र रोजंदारी कामगारांना समान वेतन वेठबिगारांचे पुनर्वसन - सर्वोच्च न्यायालयाचा आदेश हक्क प्रदान करणाऱ्या सर्वकष विधेयकाच्या दृष्टीने वाटचाल घटक 10: कायद्यांनी पदरात टाकलेले हक्क व संरक्षण

काही निवडक कायदे परिशिष्ट (महाराष्ट्र राज्याच्या बांधकाम खात्यातील कामगारांच्या सेवाशर्ती व सवलती) कायद्याची अंमलबजावणी - वर्तमान वास्तव

घटक 11 : बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी

काही उपाय

बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्याचे उपाय मालकांच्या जबाबदाऱ्या समारोप

मी आणि माझे वर्तन (PSY 216)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : अवधान व संवेदन आणि अध्ययन

घटक १ : अवधान म्हणजे काय? अवधानाची निर्धारके

घटक २ : स्थिर अवधान, अवधान-विभाजन, विकर्षण, अवधान दोलन

घटक ३ : संवेदन-स्वरूप, संवेदन-संघटनांची तत्त्वे

घटक ४ : आधारभूमी व आकृती, भ्रम आणि विभ्रम

घटक ५ : अध्ययन : स्वरूप व तत्त्वे

घटक ६ : अध्ययनप्रकार

घटक ७ : अध्ययनातून वर्तन-नियंत्रण

घटक ८ : शिक्षा व पारितोषिके

पुस्तक २ : विचारप्रक्रिया आणि व्यक्तिभेद

घटक ०१ : स्मृतीचे स्वरूप आणि संस्करण

घटक ०२ : विस्मरणाची कारणे व सिद्धांत

घटक ०३ : स्मृती : व्यावहारिक समस्या व सुधारणा

घटक ०४ : विचार-प्रक्रिया

घटक ०५: भाषा-संवेदन आणि भाषेतील चिह्न व प्रतीके

घटक ०६ : समस्या-परिहार

घटक ०७ : सर्जनशीलता

घटक ०८ : व्यक्तिभेद : स्वरूप व कारणे

घटक ०९ : बुद्धिमत्ता

घटक १०: व्यक्तिमत्त्व

पुस्तक ३ : प्रेरणा व भावना

घटक १ : प्रेरणेचे स्वरूप

घटक २ : प्रेरणांचे वर्गीकरण

घटक ३ : उच्च प्रेरणा

घटक ४ : संघर्ष : स्वरूप आणि समायोजन

घटक ५ : भावनांचे स्वरूप, संवेदन व प्रकटीकरण

घटक ६ : भावना

घटक ७ : भावनेचे जैविक अधिष्ठान : मेंदू स्वायत्त मज्जासंस्थेचा सहयोग

घटक ८ : भावनिक आरोग्य व नियंत्रण

घटक १ : अवधान म्हणजे काय ? अवधानाची निर्धारके

अवधानाची व्याख्या, अवधान : स्वरूप व लक्षण, अवधान आकर्षित करणारे घटक (नियामके/ निर्धारके), अवधानाचे प्रकार

घटक २ : स्थिर अवधान, अवधान-विभाजन, विकर्षण, अवधान दोलन

अवधान विस्तार, अवधान दोलन, अवधान विभाजन, अवधान विकिरण (व्यवधान), सतत अवधान, अनवधान

घटक ३ : संवेदन-स्वरूप, संवेदन-संघटनांची तत्त्वे

संवेदन: स्वरूप व अर्थ, संवेदनावर प्रभाव पाडणारे घटक, संवेदनाचे संघटन

घटक ४ : आधारभूमी व आकृती, भ्रम आणि विभ्रम
आकृती व पार्श्वभूमी (आधारभूमी), आकृती व आधारभूमीची कार्याक वैशिष्ट्ये, भ्रम : व्याख्या-स्वरूप, भ्रमाच्या निर्मितीची कारणे, भ्रम व विभ्रम (Illusion and hallucination)

घटक ५ : अध्ययन : स्वरूप व तत्त्वे
अध्ययन व परिपक्वण, अध्ययन : व्याख्या अध्ययनाचे स्वरूप, अध्ययनाची सामान्य तत्त्वे, परिणामकारक अध्ययन

घटक ६ : अध्ययनप्रकार
अनुकरणाने शिकणे, प्रयत्न-प्रमाद अध्ययन, मर्मदृष्टीने अध्ययन, अभिजात अभिसंधान, साधक (व्यापारणात्मक) अभिसंधान, शाब्दिक अध्ययन, कारक अध्ययन : कौशल्यसंपादन, समस्या-परिहार भेदबोधात्मक अध्ययन, बोधात्मक अध्ययन, संकल्पनात्मक अध्ययन, शिक्षण-संक्रमण

घटक ७ : अध्ययनातून वर्तन-नियंत्रण
अभिसंधान आणि वर्तन-नियंत्रण, अध्ययन पद्धती आणि भावनिक वर्तन, प्रबलीकरण, प्रबलीकरणाचे प्रकार, अंशतः प्रबलीकरण, प्रबलीकरणाचे वेळापत्रक, आकारण प्रारूपीकरण, साधक अभिसंधान आणि सवयी, वर्तन-उपचारतंत्र, अभिजात अभिसंधान आणि वर्तन

घटक ८ : शिक्षा व पारितोषिके
शिक्षा व तिचे स्वरूप, पारितोषिके

पुस्तक दुसरे

मानवी स्मृती, विचारप्रक्रिया आणि व्यक्तिभेद

घटक १ : स्मृतीचे स्वरूप आणि संस्करण
स्मृतीचे सर्वसाधारण स्वरूप, स्मृतीच्या आधुनिक व्याख्या, स्मृतीच्या अवस्था, स्मृतिविषयक काही प्रारूपे (मॉडेल्स), स्मृतिकक्षा, दीर्घकालीन स्मृती संघटन, धारणेचे स्वरूप, धारणेच्या मापनपद्धती, संस्करणातील टप्पे, संकेतन : एक प्राथमिक विचार, संकेतन प्रक्रिया, निवड तत्त्व संवेदन आणि संकेतन, स्मरण संकेतनाचे प्रकार, स्मृतिसंचय पूर्वानुभव साठवणे, स्मृती संघटन प्रकार,

घटक २ : विस्मरणाची कारणे व सिद्धांत
विस्मरणाचे स्वरूप, विस्मरण मापन, अवधान आणि स्मृती, विस्मरणाचे सिद्धांत, शरीरशास्त्रीय स्मृतिनाश, मानसशास्त्रीय स्मृतिनाश, स्मृतीची चिरकालीनता

घटक ३ : स्मृती : व्यावहारिक समस्या व सुधारणा
स्मृती : व्यावहारिक समस्या व त्यांचे स्वरूप, स्मृती सुधारण्यासाठी योजवायचे उपाय, परिणामकारक अध्ययन पद्धती, स्मृती सहायके

घटक ४ : विचार-प्रक्रिया
तर्क-विचारांची प्रगल्भ अवस्था, सिद्धांतकल्पनेचे निकषण

घटक ५ : भाषा-संवेदन आणि भाषेतील चिन्हे व प्रतीके
भाषेच्या व्याख्या आणि भाषाविकासाचे स्वरूप, भाषेची विविधता, भाषा विकास, भाषाविकासावर परिणाम करणारे घटक, प्राण्यांची भाषा, भाषिक संवेदन, भाषा व उद्दीपके, अर्थग्रहण व त्यातील घटक, भाषा आणि विचार, चिन्हे, प्रतीके आणि विचार, संकल्पना, संकल्पना निर्मिती, संकल्पनांचे प्रकार, संकल्पना संपादनावर परिणाम करणारे घटक

घटक ६ : समस्या-परिहार
समस्या परिहार व त्याचे स्वरूप, समस्या परिहार व विविध तंत्रे, समस्या परिहार वर्तनाची वैशिष्ट्ये, समस्या परिहारावर परिणाम करणारे घटक, समस्या परिहाराचे नियम, समस्या परिहाराविषयी आणखी थोडे काही

घटक ७ : सर्जनशीलता
सर्जनशीलतेचे स्वरूप व सर्वमान्य अर्थ, सर्जनशीलता : मानसशास्त्रीय अर्थ, सर्जनशीलता आणि बुद्धिमत्ता, सर्जनशील व्यक्तीची लक्षणे, सर्जनशीलतेचे मूल्य, सर्जनशीलतेतील स्थित्यंतरे, सर्जनशीलता : शोध आणि संवर्धन, सर्जनशील विचारातील अडथळे, सर्जनशील विचारांच्या अवस्था, आंतरदृष्टीचा प्रभाव

घटक ८ : व्यक्तिभेद : स्वरूप व कारणे

अनुवंश, परिसर/पर्यावरण, जन्मक्रम, लिंगभेद, वय, संस्कृती स्वभाव, व्यवसाय, इत्यादी घटक

घटक ९ : बुद्धिमत्ता

बुद्धिमत्तेची व्याख्या, बुद्धिमत्तेचे प्रकार, बुद्धीचे स्वरूप आणि सिद्धांत, मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे उपयोग, बुद्धिमापनाची संकल्पना व प्रकार, मानसिक विकासाची मर्यादा, जनसामान्यांतील बुद्धीचे वितरण, सामान्य व्यक्ती मनोदुर्बलता, असामान्य बुद्धिमत्ता

घटक १० : व्यक्तिमत्त्व

व्यक्तिमत्त्वाचे स्वरूप, व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या, व्यक्तिमत्त्वविषयक सिद्धांत, व्यक्तिमत्त्व-मापन

पुस्तक तिसरे

प्रेरणा व भावना

घटक १ : प्रेरणेचे स्वरूप

प्रेरणेची व्याख्या, प्रेरणाचक्र प्रेरणाचक्रावर परिणाम करणारे घटक, प्रेरणेची वैशिष्ट्ये, मानवी प्रेरणेचे वैशिष्ट्यपूर्ण घटक, प्रेरणेची काही सामान्य तत्त्वे, प्रेरणेच्या उपपत्ती

घटक २ : प्रेरणांचे वर्गीकरण

अनर्जित प्रेरणा, अर्जित प्रेरणा, संमिश्र प्रेरणा

घटक ३ : उच्च प्रेरणा

उच्च प्रेरणेची वैशिष्ट्ये, विविध उच्च प्रेरणा

घटक ४ : संघर्ष : स्वरूप आणि समायोजन

संघर्षाचे स्रोत, संघर्षाचे प्रकार, संघर्षातून तणाव, संघर्षाचे समायोजन

घटक ५ : भावनांचे स्वरूप, संवेदन व प्रकटीकरण

भावना म्हणजे काय?, जन्मजात व संपादित भावना, भावनांच्या विकासाची प्रक्रिया, भावनांचे संवेदन व प्रकटीकरण

घटक ६ : भावना

आनंद व हर्ष, भीती चिंता क्रोध आणि द्वेष, उदासीनता शोक

घटक ७ : भावनेचे जैविक अधिष्ठान : मेंदू व स्वायत्त मज्जासंस्थेचा सहयोग

स्वायत्त मज्जासंस्थेचा भावनेतील कार्यभाग भावनाजन्य शारीरिक प्रतिक्रियांचे आकृतिबंध मेंदूचा भावनेतील कार्यभाग मनोकायिक व्याधी

घटक ८ : भावनिक आरोग्य व नियंत्रण

भावनिक आरोग्य म्हणजे काय ?, भावनांचे विधायक परिणाम, भावनांचे हानिकारक परिणाम, भावनिक नियंत्रण : सुखद भावनांचे संवर्धन, भावनिक नियंत्रण : असुखद भावनांची प्रभावी हाताळणी, भावनिक प्रगल्भता अथवा परिपक्वता

बालसंगोपन आणि बालविकास (PSY 217)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १: गर्भावस्थेपासून शालापूर्व अवस्थेपर्यंत

घटक १ : आपणांस पालक व्हायचे आहे का ?

घटक २ : बाळाचा प्रसूतिपूर्व विकास व जन्म

घटक ३ : नवजात बालक

घटक ४ : वाढीस अनुकूल वातावरण-निर्मिती

घटक ५ : रांगणारे बाळ

घटक ६ : बाळाचे संगोपन

घटक ७ : दुडदुडणारे शिशू

घटक ८ : शिशूचे संगोपन

घटक ९ : शारीरिक विकास

घटक १० : भाषा कौशल्ये व त्यांचा विकास

घटक ११ : बौद्धिक विकास

घटक १२ : सामाजिक, भावनिक विकास

पुस्तक २: विकासोपयोगी उपक्रम आणि शारीरिक, भाषिक व बौद्धिक विकास

घटक १३ : उपक्रमांचे आयोजन

घटक १४ : छोटी बाळे व शिशुंसाठी उपक्रम

घटक १५ : शालापूर्व बालकांच्या विकासासाठी पोषक वातावरण निर्मिती

घटक १६ : समन्वय-आतापर्यंतच्या स्वाध्यायांचा

घटक १७ : शारीरिक वाढ व विकास

घटक १८ : आहार व त्याचे नियोजन

घटक १९ : मुलांचे आजार : शारीरिक दोष व त्यांवरील उपाय

घटक २० : कारक विकास व कौशल्ये

घटक २१ : भाषा विकास

घटक २२ : भाषा : अभिव्यक्तीचे व संपर्काचे साधन

घटक २३ : भाषाविकासातील काही समस्या

पुस्तक ३ : बौद्धिक, सामाजिक, भावनिक व नैतिक विकास

घटक २४ : बुद्धिविकास व बुद्धिमापन

घटक २५ : सामाजिक विकास

घटक २६ : भावनिक विकास

घटक २७ : नैतिक विकास

घटक २८ : सर्वांगीण विकास व समाजातील उपलब्ध सोयी

घटक २९ : स्वत्वाचा विकास

घटक ३० : सर्वांगीण विकासात खेळाचे महत्त्व

घटक ३१ : नागरिक घडवायचा आहे उद्याचा, पण पालक आहे आजचा

घटक १ : आपणांस पालक व्हायचे आहे का?

पालकत्वाची तयारी व क्षमता, गर्भधारणा होते कशी?, गरोदरपणातील काळजी

घटक २ : बाळाचा प्रसूतिपूर्व विकास व जन्म

कोठुन - कोठे?, गर्भाचे पोषण पण काळजी घ्यायला हवी, डॉक्टरांना / सुईणीला बोलावण्याची वेळ आली आहे काय?, बाळाची पहिली हाक !

घटक ३ : नवजात बालक

बाळ काय काय करू शकते?, बाळासाठी आपल्याला काय करावे लागेल, पालकांच्या गरजा

घटक ४ : वाढीस अनुकूल वातावरण निर्मिती

तारेवरची कसरत, काय खावे?, किती खावे?, मदत : कोणाची?, कधी? व कसली, निरीक्षण करणे, माहितीचा उपयोग

घटक ५ : रांगणारे बाळ

विकास म्हणजे काय ?, आपल्या अपेक्षा काय असाव्यात?, वाढीतील वैयक्तिक फरक

घटक ६ : बाळाचे संगोपन

दूध पाजवून झोपवणे : एवढेच का करता येते बाळासाठी?, लस टोचायला विसरू नका, अंगावरचे दूध तोडणे, तारेवरची कसरत चालूच !, स्वर व त्यातील आनंद

घटक ७ : दुडदुडणारे शिशू

छोटा शिशू - एक संशोधक !, पालकांच्या चिंता दूर करणे, स्वानुभवांची देवाण-घेवाण

घटक ८ : शिशूचे संगोपन

आपले घर म्हणजेच एक खेळघर, हिची आपली सगळ्यालाच ना.... (नकारात्मक वर्तणूक), मलमूत्र विसर्जनाचे शिक्षण, काही संभवनीय समस्या

घटक ९:शारीरिक विकास

शारीरिक विकास, कारक कौशल्यांचा विकास, शारीरिक व कारक विकासावर परिणाम करणारे घटक, मुलांची जोपासना

घटक १०:भाषाकौशल्ये व त्यांचा विकास

भाषाविकास कसा होतो?, भाषाविकासावर परिणाम करणारे सामाजिक घटक, अनेक भाषा शिकण्यातील समस्या, 'उच्चार-समस्या व उच्चारातील दोष, भाषाविकासासाठी पोषक ठरणाऱ्या विविध कृती

घटक ११: बौद्धिक विकास

विचार व तर्क करण्यासंबंधीची कौशल्ये नंतरच्या शिकण्यासाठी साहाय्यभूत होतील अशा संकल्पना, तर्क प्रक्रिया : प्रश्न काय आहे ? त्याचे उत्तर कोणते ?, सामाजिक संकल्पना वाचण्याची, लिहिण्याची आणि गणितकामाची तयारी

घटक १२ : सामाजिक, भावनिक विकास

खरंच मला काय वाटतंय ?, मी आणि माझ्या भोवतालची माणसे, मुलांना शिस्त लावणे, आणि मग काय होणार?, पण का ...?

पुस्तक २

विकासोपयोगी उपक्रम आणि शारीरिक, भाषिक व बौद्धिक विकास

घटक १३: उपक्रमांचे आयोजन

दोन विरुद्ध टोके, आयोजन कसे करायचे?, कोणते आयोजन चांगले?, केलेले आयोजन राबवणे

घटक १४ : छोटी बाळे व शिशंसाठी उपक्रम

आजारात घ्यावयाची काळजी, मूल आजारी नसले तरी.., बौद्धिक-भाषिक व सामाजिक-भावनिक विकासासाठी उपक्रम, खेळणी, पुस्तके, गोष्टी व गाणी

घटक १५: शालापूर्व बालकांच्या विकासासाठी

पोषक वातावरण निर्मिती, शारीरिक व कारक शक्तीस प्रोत्साहन भाषा व बुद्धीस प्रोत्साहन, भावनिक व सामाजिक विकासास प्रोत्साहन, खेळ म्हणजे शिक्षणच, पालक-शिक्षक संबंध

घटक १६ : समन्वय - आतापर्यंतच्या स्वाध्यायांचा

सगळ्यांचाच सगळ्यावर परिणाम, जगी सर्व सुखी असा कोण आहे?, समस्या आहे हे ठरले. पुढे काय करायचे?, 'पालक' या संकल्पनेत आणखी काय अभिप्रेत आहे?

घटक १७: शारीरिक वाढ व विकास

शरीराचा आकार, वजन व उंची, अवयवांची प्रमाणबद्धता, स्नायूंची वाढ, स्थायी दात, आंतरिक अवयवांची वाढ, शारीरिक वाढीवर परिणाम करणारे घटक

घटक १८ : आहार व त्याचे नियोजन

आहारातील भिन्नता, भिन्नतेची कारणे, अन्न घटक, आहारातील अडचणी व उपाय

घटक १९ : मुलांचे आजार : शारीरिक दोष व त्यांवरील उपाय

मुलांचे आजार व शारीरिक दोषांची कारणे, अपंगत्वाचे परिणाम, अपंगांचे व्यवस्थापन व पुनर्वसन, शारीरिक अपंगत्व, मतिमंद मुले, परिसरातील वातावरण

घटक २० : कारक विकास व कौशल्ये

कारक क्षमता म्हणजे काय?, कारक विकासाची वैशिष्ट्ये, कारक विकास व पालकांची मदत, हस्तता, विलंबित कारक विकास

घटक २१ : भाषा विकास

भाषेची सुरुवात, भाषेचे महत्त्व, भाषाविकासाची प्रमुख अंगे, भाषाविकासाचे अंग - सुस्पष्ट उच्चार, परस्परांवर अवलंबून असणारे घटक

घटक २२ : भाषा : अभिव्यक्तीचे व संपर्काचे साधन

प्रमाणित व बोलीभाषा, बोलीभाषेचे महत्त्व, बोलीभाषेबद्दलचे न्यूनगंड, 'भाषा व शब्दसंग्रह, भाषा विकासावर परिणाम करणारे घटक, विशिष्ट शब्दसंग्रह, भाषा व विचार

घटक २३ : भाषाविकासातील काही समस्या

समस्या एक - निरनिराळ्या भाषांची गरज, अधिक भाषा लहानपणी शिकवाव्यात का?, भाषा कशा शिकवायच्या?, भाषांबाबतचा गोंधळ — अशुद्धता, शिक्षणाचे माध्यम, मार्गदर्शनाची गरज, भाषा विकासातील अडथळे, उच्चारविषयक समस्या, उच्चार दोषांवरील उपाय

पुस्तक ३

बौद्धिक, सामाजिक, भावनिक व नैतिक विकास

घटक २४ : बुद्धिविकास व बुद्धिमापन

बुद्धीचे पैलू, कल्पनाशक्ती संकल्पना व समज यांचा विकास, संकल्पना निर्मिती, संकल्पनांतील विविधता व खोली, अर्थ समजून घेण्याची प्रक्रिया, संवेदनांच्या अभावाचा परिणाम, शिकण्याच्या उपलब्ध संधी, मार्गदर्शन, लिंगभेद, संकल्पनाची काही वैशिष्ट्ये, बुद्धिमापन, बुद्धीच्या अवस्था, बुद्धीबाबतचे काही गैरसमज, बुद्धिमापनाच्या कसोट्या, बुद्ध्यांक म्हणजे काय?, कसोट्यांची मर्यादा, बुद्धिविकासासाठी उपक्रम

घटक २५: सामाजिक विकास

सामाजिक विकास म्हणजे काय?, सामाजिक विकासाचे टप्पे, सामाजिक विकासाकरिता करावयाचे उपक्रम

घटक २६ : भावनिक विकास

भावना म्हणजे काय?, भावनिक विकासाचे मुख्य टप्पे, भावनांना वळण कसे लावावे?, पालक-शिक्षक संबंध, कौटुंबिक वातावरण व भावनिक विकास

घटक २७ : नैतिक विकास

नैतिक शिक्षणात पालकांचे व शिक्षकांचे स्थान, नैतिकता म्हणजे काय?, नैतिकतेविषयी तीन दृष्टिकोन, शालेय शिक्षणातून नैतिकता सवंगड्यांचा नैतिक वागणुकीवर पडणारा प्रभाव, प्रसारमाध्यमांचा प्रभाव,

नैतिक विकासाकरिता उपक्रम

आदेश व उपदेशावर आधारित उपक्रम, शालेय अभ्यासक्रमांशी निगडित उपक्रम, जीवनातील अनुभव विचारांची देवाण-घेवाण, रोजनिशी शोधप्रश्न

घटक २८: सर्वांगीण विकास व समाजातील उपलब्ध सोयी

६ ते १२ वयोगटासाठी विकासाचे पैलू, मार्गदर्शक तत्त्वाचा फायदा, विकास कार्यासाठी उपक्रम

घटक २९: स्वत्वाचा विकास

उत्तर बाल्यावस्थेतील कौशल्यांचे वर्गीकरण, 'स्वत्व' कल्पनेची प्रक्रिया, व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या अवस्था, स्वत्व विकासाच्या कक्षा, स्वाध्यायाची गरज, काही पाळावयाची पथ्ये, भावनिक स्वावलंबन, शारीरिक स्वच्छता व स्वावलंबन, निर्णय प्रक्रिया-स्वावलंबन

घटक ३० : सर्वांगीण विकासात खेळाचे महत्त्व

खेळ : संकल्पना, खेळाची मूल्ये, खेळाची वैशिष्ट्ये, खेळांचे प्रकार, खेळण्याची खरेदी, खेळांतील वैविध्य, खेळांवर परिणाम करणारे घटक

घटक ३१: नागरिक घडवायचा आहे उद्याचा पण पालक आहे आजचा

उद्याचे बदलते जग व कालचे स्थिर जंग यांतील फरक, नवीन मार्ग शोधण्याची गरज, रूढीतून निर्माण झालेल्या मुलांना वाढवायच्या पद्धती, प्रसार माध्यमे, संस्थांचे सहकार्य, पालकांनी करावयाचे उपक्रम, पालकांनी करू नये अशा गोष्टी

सामाजिक परिवर्तन आणि सामाजिक चळवळी (SOC222)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : सामाजिक परिवर्तन : प्रक्रिया व घटक

भाग १ : घटक १ : औद्योगिकीकरण

घटक २ : शहरीकरण

घटक ३: आधुनिकीकरण

भाग २ : घटक १ : सामाजिक परिवर्तनाचे घटक

घटक २: समाजव्यवस्थांची वैशिष्ट्ये

घटक ३ : भारतातील सामाजिक परिवर्तन

घटक ४: विकसित व विकसनशील देशांतील परिवर्तन

पुस्तक २ : सामाजिक परिवर्तन : परिणाम व चळवळींचा स्थूल परिचय

भाग १ : घटक १: ब्रिटिशपूर्व भारतातील गावगाडा

घटक २ : परिवर्तनाचे आर्थिक परिणाम

घटक ३ : परिवर्तनाचे कौटुंबिक परिणाम

घटक ४ : परिवर्तनाचे सामाजिक परिणाम

भाग २ : घटक १ : सामाजिक चळवळ म्हणजे काय?

घटक २ : ब्रिटिश भारतात आल्यावर झालेल्या चळवळींची माहिती, सुधारणावादी चळवळी,

राजकीय चळवळी आणि धर्मसुधारणेचे प्रयत्न

घटक ३ : महात्मा गांधींची चळवळ आणि स्त्रिया, हरिजन व शेतकरी

पुस्तक ३ : सामाजिक चळवळी : अस्पृश्यता निवारण, दलित, शेतकरी व कामगार

भाग १ : घटक १: अस्पृश्यता निवारण चळवळीची पूर्वपीठिका

घटक २ : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराची चळवळ

घटक ३ : स्वातंत्र्योत्तर काळातील दलितांच्या चळवळी

भाग २ : घटक १: स्वातंत्र्यपूर्व काळातील शेतकरी चळवळी

घटक २ : स्वातंत्र्योत्तर काळातील शेतकरी चळवळी

घटक ३ : कामगार चळवळी

भाग १

घटक १: औद्योगिकीकरण

औद्योगिकीकरण प्रक्रियांची पूर्वपीठिका, औद्योगिकीकरणाची वैशिष्ट्ये, औद्योगिकीकरणाचे प्राथमिक परिणाम, औद्योगिकीकरण : विविध मतप्रवाह

घटक २ : शहरीकरण

शहर किंवा नगर : संकल्पना व स्वरूप, शहरीकरणातील सामाजिक प्रक्रिया, शहरीकरणाची कारणमीमांसा, शहरीकरणातून निर्माण होणाऱ्या समस्या

घटक ३ : आधुनिकीकरण

व्याख्या, आधुनिकीकरणाची संकल्पना व सिद्धांत, आधुनिकीकरणाची प्रक्रिया, पाश्चिमात्य आधुनिकीकरण, भारतीय आधुनिकीकरण, आधुनिकीकरणाचे सामाजिक परिणाम

(भाग २)

घटक १: सामाजिक परिवर्तनाचे घटक

सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना, भौतिक पर्यावरण किंवा भौगोलिक परिस्थिती, लोकसंख्यात्मक घटक, तांत्रिक घटक, आर्थिक घटक, सांस्कृतिक घटक (व्यवस्था)

घटक २ : समाजव्यवस्थांची वैशिष्ट्ये

लोकशाही समाजवादी व्यवस्था, सामाजिक समता, सामाजिक न्याय, धार्मिक मूलतत्त्ववाद, साम्यवादी समाज, रोजगार मिळण्याचा अधिकार

घटक ३ : भारतातील सामाजिक परिवर्तन

ब्रिटिश वसाहतपूर्व समाजजीवनाची वैशिष्ट्ये, ब्रिटिश राजवटीमुळे घडून आलेले परिवर्तन, प्रबोधन आणि परिवर्तन, भारतीय समाजातील परिवर्तनाची दिशा, स्वातंत्र्योत्तर शिक्षणाचा विकास आणि परिणाम, आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील परिवर्तन : तिसरे जग व भारत, विकसनशील देशातील दारिद्र्याची समस्या

घटक ४ : विकसित व विकसनशील

देशांतील परिवर्तन मध्ययुगीन सरंजामशाहीचा प्रारंभ, सरंजामशाही उगम व स्वरूप, सरंजामशाहीची अखेर, सरंजामशाही समाजरचनेतील परिवर्तन आणि आधुनिकीकरण, प्रबोधन : नवीन विचारांचे आंदोलन, औद्योगिक क्रांतीचा जन्म, युरोपीय राष्ट्रांचा आर्थिक साम्राज्यवाद, फ्रेंच राज्यक्रांती, अमेरिकन लोकशाहीचा विकास आशिया : नवजागरण आणि नवनिर्माण, चीन, रशिया

पुस्तक दुसरे

सामाजिक परिवर्तन : परिणाम व चळवळींचा स्थूल परिचय

भाग १)

घटक १ : ब्रिटिशपूर्व भारतातील

गावगाडा भारतातील जातिसंस्थेचे स्वरूप, जातिसंस्थेची प्रमुख वैशिष्ट्ये, जातिसंस्थेचे मूल्यमापन, गावगाड्याचे स्वरूप, बलुतेदारी पद्धतीची वैशिष्ट्ये, बलुतेदारी पद्धतीचे मूल्यमापन,

घटक २ : परिवर्तनाचे आर्थिक परिणाम

भारताचे वसाहतीत रूपांतर, कारागिरांचे शोषण व गृहोद्योगांचा ऱ्हास, ब्रिटिशकाळात खेडी उदास का झाली?, शेतीचा ऱ्हास, गिहाईकी संस्कृतीचा उदय, शेतीचे व्यापारीकरण

घटक ३ : परिवर्तनाचे कौटुंबिक परिणाम

कुटुंबाचे स्वरूप आणि स्त्रियांचे जीवन, एकोणिसाव्या शतकातील कोट्टनिक परिवर्तन, स्त्रियांच्या कामामध्ये परिवर्तन आणि त्यांचे नवरा-बायकातील संबंधावर झालेले परिणाम, कुटुंब- विघटनाच दुष्परिणाम

घटक ४ : परिवर्तनाचे सामाजिक परिणाम

भारतातील औद्योगिकीकरण शहरांची निर्मिती व झोपडपट्ट्यांची वाढ, स्वयं-रोजगार योजना, असफल — खेडी, ओस जातिप्रथेचे विकृत स्वरूप, धर्म, धर्मांधता, गुन्हेगारी व राष्ट्रीय एकात्मता

(भाग २)

घटक १: सामाजिक चळवळ म्हणजे काय?

सामाजिक चळवळी : व्याख्या व स्वरूप, सामाजिक चळवळींची कारणे, सामाजिक चळवळींचे प्रकार, सामाजिक चळवळींचे टप्पे, चळवळींचे समाजशास्त्रीय सिद्धांत, अपब्रिटिश भारतात आल्यावर झालेल्या चळवळींची माहिती, "सुधारणावादी चळवळी, राजकीय चळवळी आणि धर्मसुधारणेचे प्रयत्न, ब्राह्मो समाज, प्रार्थना समाज, आर्य समाज, सत्यशोधक समाज

घटक ३: महात्मा गांधींची चळवळ आणि स्त्रिया, हरिजन व शेतकरी

स्त्रिया व गांधीजींची चळवळ, हरिजन व गांधीजींची चळवळ, शेतकरी व गांधीजींची चळवळ

पुस्तक तिसरे

सामाजिक चळवळी : अस्युश्यता निवारण, दलित, शेतकरी व कामगार

भाग १

घटक १: अस्पृश्यता निवारण चळवळीची पूर्वपीठिका
चातुर्वर्ण्य व जातिव्यवस्था, अस्पृश्यता निवारण चळवळीची पूर्वपीठिका, इंग्रजी राजवटीतील सामाजिक बदलांचे स्वरूप, महात्मा फुले ह्यांचे अस्पृश्यता निवारणाचे कार्य, इतर समाजसुधारकांचे कार्य

घटक २ : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची चळवळ
आंबेडकरी चळवळीची पार्श्वभूमी, साऊथबरो कमिटी, बहिष्कृत हितकारणी सभा, महाड चवदार तळ्याचा सत्याग्रह, काळाराम मंदिर सत्याग्रह, हिन्दी गोलमेज परिषदा, पुणे करार, स्वतंत्र मजूर पक्ष, शेड्यूलड कास्ट फेडरेशन, महिला परिषद, समता सैनिक दलाचे अधिवेशन

घटक ३ : स्वातंत्र्योत्तर काळातील दलितांच्या चळवळी
स्वातंत्र्योत्तर काळ आणि दलित समाज, दलित म्हणजे कोण ?, दलित शब्दाला विरोध, स्वातंत्र्योत्तर काळातील आंबेडकरांचे कार्य आणि चळवळ, आंबेडकर अनुयायांची रिपब्लिकन चळवळ, दलित युवकांच्या चळवळी, दलित महिलांची चळवळ, पुरोगामी चळवळ, भटक्या-विमुक्तांची चळवळ, आदिवासींची चळवळ

भाग २

घटक १ : स्वातंत्र्यपूर्व काळातील शेतकरी चळवळी
ब्रिटिश सरकारची शेतीविषयक व इतर धोरणे आणि त्यांचे परिणाम, एकोणिसाव्या शतकातील शेतकऱ्यांचे लढे, विसाव्या शतकाच्या पूर्वार्धातील शेतकरी चळवळी व उठाव, सविनय कायदेभंगाची चळवळ आणि शेतकरी किसान सभांचे कार्य

घटक २:स्वातंत्र्योत्तर काळातील शेतकरी चळवळी
सन १९४७ ची स्थिती, जमीन सुधारणा व शेती विकासासाठी शासनाच्या उपाययोजना, भारतातील शेतकरी चळवळी ,महाराष्ट्रातील १९७० नंतरच्या शेतकरी चळवळी

घटक ३: कामगार चळवळी
कामगार चळवळी व संघटन : संकल्पना, व्याख्या व काही दृष्टिकोन, कामगार चळवळी : माध्यमे, प्रकार, कार्ये व प्रश्न, कामगार संघटनेपुढील मार्ग, स्थान, शक्ती आणि

औद्योगिक लोकशाही, औद्योगिक कामगार चळवळी : टप्पे व स्वरूप, कामगार चळवळींची सद्यःस्थिती

भारतीय समाज (SOC 223)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १: समाजव्यवस्था आणि कुटुंब, विवाह व नाती-गोती

घटक १ क्षेत्र

घटक २:वंशसमूह

घटक ३ : भाषा

घटक ४ : धर्म

घटक ५ : कुटुंब व कुटुंबाचे प्रकार

घटक ६ विवाह व त्याचे प्रकार

घटक ७ : नातीगोती

घटक ८: भारतातील नाती-गोती

पुस्तक २ : जाती व वर्ग आणि भारतीय आदिवासी

घटक १:जाती :क्षेत्रीय विविधता व मूळ

घटक २ : जाती सातत्य व बदल

घटक ३ : अनुसूचित जाती आणि इतर मागासवर्ग

घटक ४ : भारतातील वर्गश्रेणी

घटक ५ : सामाजिक रचना

घटक ६ : आदिवासींची सामाजिक संरचना

घटक ७ : आदिवासींचे धार्मिक जीवन

घटक ८ : आदिवासी व आधुनिकता

पुस्तक ३:

भारतीय खेडी आणि अर्थ व राजकारण

घटक १:भारतीय खेड्यांचे स्वरूप व प्रकार

घटक २ : खेड्यांची सामाजिक व धार्मिक स्थिती

घटक ३ : खेडे आणि राजकीय नेतृत्व

घटक ४ : महाराष्ट्रातील खेडी

घटक ५: ग्रामीण अर्थव्यवस्था

घटक ६ : शहरी अर्थव्यवस्था

पुस्तक पहिले

समाजव्यवस्था आणि कुटुंब, विवाह व नाती-गोती

घटक १: क्षेत्र

भौगोलिक स्थान, नैसर्गिक विभाग, नद्या, हवामान, पिके,

पशुपक्षी व वृक्ष

घटक २ : वंशसमूह

वंश म्हणजे काय?, वंशाचे निर्णायक घटक, भारतीय समाजातील वंशगट, वंशिक भेद व मानववंशाची एकात्मता, जागतिक स्तरावरील वंशगट

घटक ३: भाषा

भारतीय भाषा व बोली, भाषेचे वर्गीकरण व भाषिक संबंध, विविधतेतून एकता

घटक ४: धर्म

धर्म आणि समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन, हिंदू धर्म, जैन धर्म, बौद्ध धर्म, शिख धर्म, इस्लाम धर्म, ख्रिस्ती धर्म, पारशी धर्म

घटक ५ : कुटुंब व कुटुंबाचे प्रकार

कुटुंब : अर्थ, व्याख्या, वैशिष्ट्ये व कार्ये, कुटुंबाचे प्रकार : परंपरा, विवाह व सदस्यसंख्येनुसार, कुटुंबसंस्थेचे बदलते स्वरूप, कुटुंबसंस्थेचे भवितव्य

घटक ६ : विवाह व त्याचे प्रकार

विवाह-अर्थ, वैशिष्ट्ये व उद्दिष्टे, विवाह समयीचे वय, विवाहाचे प्रकार, भारतीय समाजातील विविध धर्मीयामधील विवाह संस्थेचे स्वरूप

घटक ७ : नाती-गोती

नाती-गोतीचा अर्थ, आप्तसंबंधांचे वर्गीकरण, आप्तसंबंधवाचक संज्ञा, आप्तसंबंध व्यवस्थेचे महत्त्व, आप्तसंबंधीयांनी परस्परंशी वागण्याच्या पद्धती किंवा चालीरीती

घटक ८ : भारतातील नाती-गोती

उत्तर भारतातील नाती-गोती, दक्षिण भारतातील नाती-गोती, उत्तर व दक्षिण भारतातील नाती-गोती व्यवस्थेची तूलना, मध्य भारतातील नाती-गोती, उत्तर-पूर्व भारतातील नाती-गोती, दक्षिण-पश्चिम भारतातील नाती-गोती

पुस्तक दुसरे

जाती व वर्ग आणि भारतीय आदिवासी

घटक १ : जाती : क्षेत्रीय विविधता व मूळ

जातीची व्याख्या वर्ण आणि जाती, जातीचे मूळ, जाती व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, जातीची प्रादेशिक विविधता, जाती

आणि नातेसंबंध, जाती आणि व्यवसाय, जाती संरचना आणि शक्ती

घटक २ : जाती सातत्य व बदल

जातीतील सातत्य, जातीतील बदल

घटक ३ : अनुसूचित जाती आणि इतर मागासवर्ग

अनुसूचित जाती : घटक, वैशिष्ट्ये, निर्बंध आणि वंचितता, स्वातंत्र्यपूर्व काळात (सामाजिक, प्राचीन, मध्ययुगीन) सामाजिक गतिशिलता, इंग्रजी अमदानीत सामाजिक गतिशिलता, स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर अनुसूचित जाती, मागास वर्गाची व्याख्या, इतर मागास वर्ग

घटक ४ : भारतातील वर्गश्रेणी

वर्गश्रेणी : व्याख्या, प्रकार, वैशिष्ट्ये. भारतातील वर्गश्रेणी

घटक ५ : सामाजिक रचना

सामाजिक रचना, भारतातील आदिवासी, भौगोलिक आधार, वंश आधार, भाषा आधार, लोकसंख्या आधार, पृथकता आणि अंतःक्रिया, आर्थिक जीवन

घटक ६ : आदिवासींची सामाजिक संरचना

माडिया गोंड, कोरकू, वारली भिल्ल

घटक ७ : आदिवासींचे धार्मिक जीवन

आदिवासी धर्माचे स्वरूप, आदिवासी जीवनप्रणाली, आदिवासी धर्मातील विधी : स्थळ, काळ, भाषा इतर, धार्मिक विचारांचा प्रभाव : हिंदू धर्म, ख्रिश्चन धर्म, सामाजिक धार्मिक चळवळी : ताना भगत व बिरसामुंडा

घटक ८ : आदिवासी व आधुनिकता

भारतातील आदिवासी समुदाय, आधुनिकीकरणातील प्रभावक घटक, आदिवासी समुदाय आणि आधुनिकीकरण : तोडा आणि कोरकू

पुस्तक तिसरे

भारतीय खेडी : अर्थ व राजकारण

घटक १ : भारतीय खेड्यांचे स्वरूप व प्रकार

खेड्याची व्याख्या व वैशिष्ट्ये, भारतीय खेड्यांचा इतिहास, भारतीय खेड्यांचे प्रकार

घटक २ : खेड्यांची सामाजिक व धार्मिक स्थिती

ग्रामीण समाजरचना, ग्रामीण धर्म

घटक ३ : खेडे आणि राजकीय नेतृत्व

भारतीय खेड्यांची राज्यव्यवस्था, ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, आधुनिक पंचायती राज्याचे यशापयश आणि सुधारणा, पंचायती राज्यातील बदल, ग्रामीण राजकीय नेतृत्व

घटक ४ : महाराष्ट्रातील खेडी

महाराष्ट्राची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, महाराष्ट्रातील खेड्यांची संख्या, लोकसंख्या व आकार, महाराष्ट्रातील खेड्यांची वसाहत वैशिष्ट्ये व प्रकार, महाराष्ट्रातील खेड्यांचा संशोधनपर लिखाणाचा आढावा, महाराष्ट्राची ग्रामीण समाजरचना, महाराष्ट्रातील खेड्यांची आर्थिक स्थिती, महाराष्ट्रातील विशेष शासकीय योजना व विकास कार्यक्रम, महाराष्ट्रातील स्वयंसेवी संघटनांचे ग्रामविकासातील योगदान,

घटक ५ : ग्रामीण अर्थव्यवस्था

ग्रामीण भारताची अर्थव्यवस्था स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, भारतीय खेड्यांच्या आर्थिक समस्या, भारतीय खेड्यांच्या आर्थिक विकासाची वाटचाल - प्रमुख विकास योजना व त्यांचे परिणाम, ग्रामीण अर्थव्यवस्थेवरील जागतिकीकरण व उदारीकरणाचे परिणाम, ग्रामीण भारतातील पर्यायी आर्थिक विकास

घटक ६ : शहरी अर्थव्यवस्था

शहराची व्याख्या व स्वरूप, भारतातील शहरी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, शहरी अर्थव्यवस्थेचे बदलते स्वरूप, शहरांतील आर्थिक समस्या, ग्रामीण आणि नागरी अर्थव्यवस्थेचे परस्पर जोडलेपण

आपले हक्क आणि त्यांची परिपूर्ती (POL २२५)

अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये व रोजगारहक्क

घटक 1 : मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये

घटक 2 : रोजगाराचा हक्क स्वरूप व पार्श्वभूमी

घटक 3: भारतीय अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्काची पूर्तता

घटक 4 : रोजगार हमी योजनेची वाटचाल, नियम व अंमलबजावणी

घटक 5 : रोहयो शासकीय संरचना, वार्षिक नियोजन व अंमलबजावणीचा आढावा

घटक 6 : ग्राम स्वराज्य, पंचायत राज आणि रोजगाराचा हक्क

घटक 7 रोजगार हक्क कायदेशीर परिपूर्ती

घटक 8 : रोहयोसमारोप

पुस्तक 2 : आदिवासी, शेतमजूर आणि अल्प व अत्यल्प भूधारक : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1 : आदिवासी जमाती आणि त्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

घटक 2 : भारतीय राज्यघटना, स्वातंत्र्योत्तर कालखंड आणि आदिवासी

घटक 3 : आदिवासी आणि जंगल जमीन

घटक 4 : आदिवासी आणि विकास योजना

घटक 5 : आदिवासी: वर्तमान स्थिती व आदिवासी प्रश्न

घटक 6 : आदिवासींमधील जागृती, आकांक्षा व चळवळीच्या नव्या दिशा

पुस्तक ३ :

घटक 1 : शेतमजूर वर्ग

घटक 2 : शेतमजूर व्याख्या, संख्या आणि स्थिती

घटक 3 : शेतमजुरांच्या संघटना व चळवळी

घटक 4 : शेतमजुरांचे किमान वेतन

घटक 5 : दारिद्र्य निर्मूलनाचे कार्यक्रम

घटक 6 : भावी वाटचाल

घटक 7 : भारतीय शेती आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 8 महसूल खाते आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 9 । भूमिसंपादन कायदा 1894 आणि भूधारकांच्या विस्थापनाची समस्या

घटक 10: जमीन फेरवाटपाचे कायदे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 11: अतिक्रमणे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

घटक 12: वेठबिगारांची मुक्ती

पुस्तक ४ : वनमजूर आणि बांधकाम मजूर : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1 : वनमजुरांचे हक्क : पार्वभूमू

घटक 2 : वननाती. वनविषयक कायदे आणि त्यांची अंमलबजावणी

घटक 3 : वनमजूर, त्यांच्या कामाचे स्वरूप आणि त्यांची आर्थिक-सामाजिक परिस्थिती

घटक 4 , वने आणि लोकांचे हक्क

घटक 5 : वनाधारित लोक आणि त्यांनी स्थिती - गती ऐतिहासिक आढावा

घटक 6 : हक्काची परिपूर्ती

घटक 7 : बांधकाम व्यवसाय व बांधकाम मजूर

घटक 8 : बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप आणि बांधकाम मजुरांच्या समस्या

घटक 9 । बांधकाम मजुरांचे संघटन आणि त्यांची आंदोलने

घटक 10 कायद्यांनी पदरात टाकलेले हक्क व संरक्षण

घटक 11. बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी काही उपाय

पुस्तक 1 : मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये व रोजगारहक्क

घटक 1: मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये

मूलभूत हक्क - संकल्पना व महत्त्व भारतीय संविधान आणि मूलभूत हक्क : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्कविषयक तरतुदी राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे मूलभूत हक्क, नागरिक स्वातंत्र्ये आणि न्यायालयीन पुनर्विलोकन मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये यांचा संकोच पोलिसी कारवाई लोकस्वातंत्र्य चळवळ

घटक 2 : रोजगाराचा हक्क : स्वरूप व पार्श्वभूमी

रोजगाराचा हक्क रोजगार आणि पोषण रोजगार आणि अर्थव्यवस्था रोजगाराचा हक्क : नवी संकल्पना मूलभूत मानवी हक्क व रोजगाराचा हक्क भारतीय संविधानात रोजगाराचा हक्क

घटक 3 : भारतीय अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्काची पूर्तता

अर्थव्यवस्था आणि रोजगार हक्क अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने रोजगार निर्मिती : काही दिशा

घटक 4 : रोजगार हमी योजनेची वाटचाल, नियम व अंमलबजावणी

योजनेची पार्श्वभूमी ,श्री. वि. स. पागे ह्यांची भूमिका व चिंतन रोजगार हमी योजना, 1974 रोजगार हमी निधी महाराष्ट्र रोजगार हमी अधिनियम, 1977 रोजगार हमी मजुरांची नोंदणी रोजगार देणे बेरोजगार भत्ता, मजुरी, हजेरीपट व अनुषंगिक बाबी • मजुरांना सोयी-सवलती सानुग्रह अनुदान

घटक 5 : रोहयो : शासकीय संरचना, वार्षिक नियोजन व अंमलबजावणीचा आढावा

प्रशासकीय व अंमलबजावणी यंत्रणा विविध समित्या रोहयोखालील कामाचे स्वरूप वार्षिक योजना रोहयो: संयुक्त मूल्यांकन अहवाल उद्दिष्टांच्या अंगाने आढावा अंमलबजावणी न होण्याचा आढावा गामि - मान

घटक 6 : ग्राम स्वराज्य, पंचायत राज आणि रोजगाराचा हक्क

ग्राम स्वराज्य व रोजगार हक्क ग्रामीण विकास कार्यक्रम

घटक 7 : रोजगार हक्क : कायदेशीर परिपूर्ती

विविध संस्था आणि संघटना न्यायालयीन दावे व निवाडे रोहयो मजुरांची संघटना

घटक 8 : रोहयो समारोप

रोहयो : अनुभव नवे मुद्दे

पुस्तक 2 : आदिवासी, शेतमजूर आणि अल्प व अत्यल्प भूधारक : हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1: आदिवासी जमाती आणि त्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

आदिवासी कोणास म्हणावे ? आदिवासी जमाती : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी अर्वाचीन वासाहतिक कालखंड

घटक 2 : भारतीय राज्यघटना स्वातंत्र्योत्तर कालखंड

आदिवासी भारतीय राज्यघटना आणि आदिवासी स्वातंत्र्योत्तर कालखंड ,आदिवासींच्या हातून बिगर आदिवासींकडे गेलेल्या जमिनी व कायदे

घटक 3 : आदिवासी आणि जंगल जमीन

आदिवासी आणि जंगल जमिनीवरील अतिक्रमणे आदिवासी आणि जंगल आदिवासींना दिलेल्या वनविषयक सवलती आणि प्रत्यक्ष परिस्थिती

घटक 5 : आदिवासी : वर्तमान स्थिती व आदिवासी प्रश्न

विकास योजना, उपयोजना व आदिवासींची स्थिती वर्तमान स्थितीची वैशिष्ट्ये मूलभूत हक्कांवर गदा येण्याची कारणे पायाभूत समस्यांची सोडवणूक न होण्याची कारणे प्रशासनाने कोणत्या बाबींना महत्त्व व अग्रक्रम द्यावा ? शासनसंस्था आणि आदिवासी समाज

घटक 6 : आदिवासींमधील जागृती,

आकांक्षा व चळवळीच्या नव्या दिशा ,आदिवासींमधील जागृती व आकांक्षा नवी दिशा

पुस्तक 3 :

घटक 1 शेतमजूर वर्ग

शेतमजूर वर्गाचा उदय ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा तळ

घटक 2: शेतमजूर :

व्याख्या, संख्या आणि स्थिती शेतमजुराची व्याख्या शेतमजूर संख्या, आर्थिक स्थिती सामाजिक दबाव व दडपणूक, शेतमजुराच्या जीवनातील असुरक्षितता व धोके शेतमजूर वर्ग: गाळात रुतलेला वर्ग

घटक 3 : शेतमजुरांच्या संघटना व चळवळी

पहिला टप्पा : जमिनीसाठी सत्याग्रह भूदान आंदोलन दुसरा टप्पा : हरितक्रांती व नंतर वेठबिगारांची मुक्तता शेतमजूर व रोजगार हमी समन्वय समिती ऊस तोडणीवाहतूक मजुरांचा लढा अतिक्रमकांचा लढा जमीन-पाणी हक्क चळवळ आदिवासी शेतमजुरांचा लढा कोळसा व वीटभट्टी मजुरांचा लढा तिसरा टप्पा : रोजगाराचा मूलभूत हक्क चळवळीच्या मागण्या

घटक 4: शेतमजुरांचे किमान वेतन

किमान वेतन कायदा व किमान वेतन दर किमान वेतन कायद्याच्या अंमलबजावणीची व्यवस्था कायद्याच्या अंमलबजावणीची स्थिती.

घटक 5: दारिद्र्य निर्मूलनाचे कार्यक्रम

वीस कलमी कार्यक्रम, 1986 राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम, एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम, जिल्हा ग्रामीण विकास, संस्था ग्रामीण भूमिहीन रोजगार हमी कार्यक्रम, भारतीय विकास लोक कार्यक्रम वृक्षपट्टा योजना, जवाहर रोजगार योजना, रोजगार हमी योजना विशेष घटक योजन, जमीन वाटप कार्यक्रम शासकीय योजनांच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन

घटक 6 :भावी वाटचाल

भावी वाटचाल संघर्षाची गरज

घटक 7: भारतीय शेती आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

ऐतिहासिक पार्श्वभूमी अल्प व अत्यल्प भूधारक : व्याख्या

घटक 8: महसूल खाते आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

भूधारकांनी बाळगावयाची किमान कागदपत्रे निस्तार हक्क नैसर्गिक आपत्तीच्या काळात शेतकऱ्यांविषयी महसूल खात्याचे कर्तव्य.

घटक 9 : भूमिसंपादन कायदा, 1894 आणि भूधारकांच्या

विस्थापनाची समस्या

घटक 10 : जमीन फेरवाटपाचे कायदे

अल्प व अत्यल्पभूधारक ननोंदवलेल्या कुळांची समस्या कमाल जमीन धारणा कायद्याचे घोर अपयश

घटक 11: अतिक्रमणे आणि अल्प व अत्यल्पभूधारक

सरकारी जमिनी लागवड करणारांचे ढोबळ वर्गीकरण दळी व एक साली जमीनधारक सरकारी जमिनीवरील अतिक्रमणे चोख अंमलबजावणीचा अभाव

घटक 12: वेठबिगारांची मुक्ती

वेठबिगारी पद्धत म्हणजे काय? संविधानात्मक आणि कायद्यातील तरतुदी अंमलबजावणीचा अभाव कायद्याच्या मर्यादा आणि हक्क संपादन

पुस्तक ३ :वनमजूर आणि बांधकाम मजूर -हक्क आणि परिपूर्ती

घटक 1: वनमजुरांचे हक्क : पार्श्वभूमी

विषयाची व्याप्ती ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

घटक 2 : वननीती, वनविषयक कायदे आणि त्यांची अंमलबजावणी

स्वातंत्र्यपूर्व कालखंड स्वातंत्र्योत्तर वनविषयक धोरण

घटक 3 : वनमजूर, त्यांच्या कामाचे स्वरूप आणि त्यांची आर्थिक-सामाजिक परिस्थिती

वनमजुरांचे वर्गीकरण वनमजुरांची कामे व मजुरी वनखात्याच्या कामांवरील वनमजुरांची स्थिती ठेकेदारांकडे मजुरीवर काम लघूवन-उपज संकलन व स्वयं-रोजगार लघूवन-उपज व कारागीर वर्ग विविध उत्पादनांचे अर्थकारण व मजुरांची स्थिती वनाची रोजगारनिर्मिती क्षमता

घटक 4: वने आणि लोकांचे हक्क

आदिवासींचे उदाहरण जंगल आणि उपजीविका वनसंवर्धन आणि लोकसहभाग वनाधारित रोजगार आणि लोकांचे हक्क जंगलविषयक विभिन्न लोकांचे हक्क

: घटक ५:

ऐतिहासिक आढावा वासाहतिक कालखंड स्वातंत्र्योत्तर कालखंड वनमजुरांच्या संघटना व चळवळी

घटक 6 : हक्कांची परिपूर्ती

हक्कांची परिपूर्ती - पार्श्वभूमी हक्कांच्या परिपूर्तीसाठी आवश्यक उपाययोजना हक्कांच्या परिपूर्तीचे विधायक मार्ग - तीन उदाहरणे

घटक 7: बांधकाम व्यवसाय व बांधकाम मजूर

बांधकाम व्यवसायाचे आकारमान व योगदान बांधकाम व्यवसायातून रोजगार निर्मिती बांधकाम मजुरांची भरती बांधकाम मजूर - व्याख्या व वर्गवारी बांधकाम मजुरांची संख्या

घटक 8 : बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप आणि

बांधकाम मजुरांच्या समस्या बांधकाम उद्योगाचे स्वरूप बांधकाम मजुरांच्या समस्या बांधकाम मजुरांसाठी महाराष्ट्रात ठरवलेले किमान वेतन घटक 9 : बांधकाम मजुरांचे संघटन आणि त्यांची आंदोलने

बांधकाम कामगारांच्या मजूर संघटना बांधकाम कामगारांच्या चळवळीची दडपणूक - एक उदाहरण शोषणाचे व दडपणुकीचे एक बोलके चित्र : 'एशियाड गोम्स' खटल्यातील निकालपत्र रोजंदारी कामगारांना समान वेतन वेठबिगारांचे पुनर्वसन - सर्वोच्च न्यायालयाचा आदेश हक्क प्रदान करणाऱ्या सर्वकष विधेयकाच्या दृष्टीने वाटचाल घटक 10: कायद्यांनी पदरात टाकलेले हक्क व संरक्षण

काही निवडक कायदे परिशिष्ट (महाराष्ट्र राज्याच्या बांधकाम खात्यातील कामगारांच्या सेवाशर्ती व सवलती) कायद्याची अंमलबजावणी - वर्तमान वास्तव

घटक 11 : बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी

काही उपाय

बांधकाम मजुरांची परिस्थिती सुधारण्याचे उपाय मालकांच्या जबाबदाऱ्या समारोप

Third Year
MAR305

लोकवाङ्मय
पुस्तक१
लोकसाहित्य

घटक१:लोकसाहित्याचेस्वरूपआणिवर्गीकरण
घटक२:लोकगीते
घटक३:लोककथाघटक
घटक४:लोकनाट्य
घटक५:लोककला
घटक६:कुटे,प्रहेलिका,म्हणीववाक्प्रयोग

घटक१:लोकसाहित्याचेस्वरूपआणिवर्गीकरण
लोकसाहित्यम्हणजेकाय?, लोकसाहित्याचेस्वरूपआणिव्याप्ती, लोकसाहित्याचेवर्गीकरण, लोकभाषेतीलअविष्काररूपे, लोकसाहित्याचेवाङ्मयीनमूल्य.
घटक२:लोकगीते
लोकगीतेव्याख्याआणिस्वरूप, लोकगीतांचेप्रकार, लोकगीतांतीलसामाजिकआणिसांस्कृतिकसौंदर्य, लोकगीतांतीलवाङ्मयीनसौंदर्य

घटक३:लोककथा
लोककथाव्याख्यावस्वरूप, लोककथांचीभारतीयपरंपरा, लोककथांचारचनाविषय, लोककथांचेवर्गीकरणवप्रकार, लोककथांमधीलसमाजदर्शन, लोककथांचेवाङ्मयीनसौंदर्य.

घटक४:लोकनाट्य
लोकनाट्यव्याख्यावस्वरूप, लोकनाट्यचेप्रकार, लोकनाट्यातीलसामाजिकवसांस्कृतिकदर्शन, लोकनाट्यातीलविनोद.

घटक५:लोककला
लोककलाव्याख्यावस्वरूप, लोककलांचेप्रकार, लोककलांतीलसमाजदर्शनआणिलोकरंजन.

घटक६:कुटे, प्रहेलिका, म्हणी, वाक्प्रचार, लोकोक्तितीलसौंदर्य.

पुस्तक२
लोकसाहित्यवआधुनिकसाहित्य

घटक१:परंपराआणिआधुनिकता
घटक२:लोकगीतआणिआधुनिककविता
घटक३:लोककथाआणिआधुनिककथा
घटक४:लोकनाट्यआणिआधुनिकरंगभूमी
घटक५:लोककलाआणिआधुनिककलाविष्कार
घटक१:परंपराआणिआधुनिकता

परंपरा:संकल्पनाआणिस्वरूप, आधुनिकता:संकल्पनाआणिस्वरूप, परंपराआणिआधुनिकता: अनुबंध, परंपराआणिआधुनिकता: अध्ययनाचीप्रतिमाने.

घटक२:लोकगीतवआधुनिककविता
लोकगीतेआणिमराठीकविता:पूर्वपीठिका, आधुनिककवितेवरीललोकगीतांचाप्रभाव, लोकगीतांच्याप्रभावाचेस्वरूपवआकलन.

घटक३:लोककथाआणिआधुनिककथा
लोककथाआणिआधुनिककथा, आधुनिककथांवरीललोककथेचाप्रभाव, नवीजीवनदृष्टीआणिलोककथांचेपुनर्वाचन.

घटक४:लोकनाट्यआणिआधुनिकरंगभूमी
लोकनाट्यआणिमराठीरंगभूमीपूर्वपीठिका, आधुनिकरंगभूमीवरीललोकनाट्याचाप्रभाव, लोकरंगभूमीआणिआधुनिकरंगभूमी, लोकरंगभूमीच्याप्रभावाचीविविधता, सादरीकरणातीलप्रभाव.

घटक५:लोककलाआणिआधुनिककलाविष्कार
चित्रकलेतीललोकाविष्कार, संगीतातीललोकाविष्कार, नृत्यातीललोकाविष्कार, वास्तुशिल्पातीललोकाविष्कार.

पुस्तक३
लोकसाहित्यसंशोधनपद्धती

घटक१:क्षेत्रीयसर्वेक्षण
घटक२:मिथकविश्लोककथा
घटक३:विविधअभ्यासपद्धती
घटक४:लोकसाहित्याचेअभ्यासक

घटक१:क्षेत्रीयसर्वेक्षण
विषयवक्षेत्रनिश्चिती, नमुनासंकलनपद्धती, संहितासंपादन, प्रकल्पअहवाल.

घटक२:मिथकविश्लेषणपद्धती
मिथक:संकल्पनाआणिस्वरूप, मिथकांचीस्त्रोत, मिथकातीलअशयाचेविश्लेषण, मिथकांचेपुनर्वाचन.

घटक३:विविधअभ्यासपद्धतीऐतिहासिकवतौराणिकअभ्यासपद्धती, समाजशास्त्रीयअभ्यासपद्धती, मानसशास्त्रीयअभ्यासपद्धती, रचनानुसारअभ्यासपद्धती.

घटक४:लोकसाहित्याचेअभ्यासकपाश्चात्यअभ्यासक, भारतीयअभ्यासक, मराठीअभ्यासक, लोकसाहित्याचीप्रादेशिकअभ्यासपरंपरा

.MAR250
वाङ्मयप्रकाराचाअभ्यास(काव्यवनाटक)

पहिलेपुस्तक
कविता

घटक१:कविताम्हणजेकाय?

घटक२:मध्ययुगीनकाव्यप्रकार
घटक३:आधुनिककाव्यप्रकार
घटक४:कवितेचेआकलन

घटक१:कविताम्हणजेकाय?

गद्यआणिपद्य,पद्यरचनाआणिकविता,कवितेचेघटक,कवितेचीव्याख्या,

घटक२:मध्ययुगीनकाव्यप्रकार

ओवी,अभंग,पद,आरती,स्त्रोत,विरहिणी,गवलन,भारुड,भूपालीइत्यादी,श्लोक,आख्यानकाव्य,लावणी,पोवाडा,कटाव,फटका,झटका

घटक३:आधुनिककाव्यप्रकार

सुनीत,गितीकाव्य(लिरिककाव्य),गझल,मुक्तछंद/मुक्तशैली,दशपदी,हायकू,विडंबन

घटक४:कवितेचेआकलन

कवितेचेआकलन,संहितानिस्टआकलन,शैलीनिस्टआकलन,सामाजिकसांस्कृतिकदृष्टिकोनातूनआकलन,मनोविश्लेषणपरआकलन

दुसरेपुस्तक

घटक१:नाटक:व्याख्याआणिरचना

घटक२:नाटक:घटकआणिरचना

घटक३:नाट्यतंत्र

घटक४:प्रमुखनाट्यप्रकार

घटक४:नाटकांचेउपप्रकार

घटक५:नाटकांचेआशयानुरूपवर्गिकरण

घटक१:नाटक:व्याख्याआणिरचना

नाटकम्हणजेकाय?

घटक२:नाटक:घटकआणिरचना

नाटकाचेघटक

घटक३:नाट्यतंत्र

नाटकांचीतंत्रे

घटक४:प्रमुखनाट्यप्रकार

नाट्यप्रकार

घटक५:नाटकांचेउपप्रकार

एकांकीका,दिर्घांक,पथनाट्य,एकपात्रीप्रयोग,नाट्यछटा,संगीतिका,नभोनाट्य,

घटक६:नाटकांचेआशयानुरूपवर्गिकरण

पौराणिक,ऐतिहासिक,समस्याप्रधान,

तीसरेपुस्तक

नाटकआकलनआणिआस्वाद

घटक१:नाट्यतंत्रआणिनाट्याविष्कार

घटक२:प्रमुखनाट्यप्रकारांचाआस्वाद

घटक३:नाटकांचेउपप्रकारआणिआस्वाद

घटक४:नाट्यरचनाचाआशयरूपआस्वाद

घटक५:मराठीनाटकाचेविविधआविष्कारआणिआस्वाद

घटक१:नाट्यतंत्रआणिनाट्याविष्कार

नटीसूत्रधार(संगीतसौभद्र-

आण्णासाहेबकिलोस्कर)सोंगाड्या(गाढवाचालग्न-

हरिभाउवाडगावाकर),स्वगत(एकचप्याला-

रामगणेशगडकरी)निवेदक(युगयात्रा-

म.भी.चिटनीस),नेपथ्य(पंडितराजजगन्नाथ-

विद्याधरगोखले)संगीत(तीनपैशाचातमाशा-

पू.ल.देशपांडे),प्रकाशयोजना(शांतताकोर्टचालूआहे-

विजयातेंडुलकर)

घटक२:प्रमुखनाट्यप्रकारांचाआस्वाद

शोकात्मीका(नटसम्राट-

वी.वा.शिरवाडकर),सुखात्मिका(प्रेमातुझारंगकसा-

वसंतकानेटकर),प्रहसन(झोपीगेलेलाजागाझाला-

बबनप्रभू),मेलोड्रामा(वाहतोहीदुर्वाचीजुडी-बालकोल्हटकर)

घटक३:नाटकांचेउपप्रकारआणिआस्वाद

एकांकीका(सुलतानमहेशएलकुंचवार)पथनाट्य(मुलगीझालीहो

ज्योतीम्हापसेकर)एकपात्रीप्रयोग(होयमीसावित्रीबाईसुषमादेशपांडे)

नाट्यछटा(एकाहलवाईचेदुकान-

दिवाकरकृष्ण)संगीतिका(बूटपॉलिशवृंदावन)नभोनाट्य(भूमिपुत्र-

भी.शी.शिंदे)

घटक४:नाट्यरचनाचाआशयरूपआस्वाद

पौराणिकनाटक(संगीतसौभद्रआण्णासाहेबकिलोस्कर)ऐतिहासिक

नाटक(बेवंदशाहीविष्णूपंथऔंधकर)समस्याप्रधाननाटक

घटक५:मराठीनाटकाचेविविधआविष्कारआणिआस्वाद

लोकआविष्काराचाप्रभाव(स्वर्गलोकीअर्जुनाचेगमनआणिउर्वशी

शाप-विष्णुदासभावे-सत्यशोधकीजलसे-

भास्कररावजाधव/आंबेडकरीजलसे-

भीमरावकरडक/थांबारामराज्यमराठीयेतंय-

प्रकाशत्रिभुवन/महानिर्वाण-सतीशआळेकर)

MAR251

मध्ययुगीनवाड्मयीनप्रवाह

पुस्तक१:

महानुभाववसंतवाड्मय

घटक१:महानुभाववाड्मयाचीपूर्वपीठिका

घटक२:महानुभावतत्वज्ञान

घटक३:महानुभावगद्यवाड्मय

घटक४:महानुभावांचेपद्यवाड्मय

घटक५:संतवाड्मयाचीपूर्वपीठिका

घटक६:संतज्ञानेश्वरांचेसाहित्य
घटक७:संतनामदेवांचेसाहित्यआणिकार्य
घटक८:संतएकनाथआणिसंततुकाराम
घटक९:संतरामदासआणित्यांचेसाहित्य

पुस्तक१

महानुभावसंतवाडमय

घटक१:महानुभाववाडमयाचीपूर्वपीठिका

घटक२:महानुभावतत्त्वज्ञान

घटक३:महानुभावांचेगद्यवाडमय

घटक४:महानुभावांचेपद्यवाडमय

घटक५:संतवाडमयाचीपूर्वपीठिका

घटक६:संतज्ञानेश्वरांचेसाहित्य

घटक७:संतनामदेवांचेसाहित्यआणिकार्य

घटक८:संतएकनाथआणिसंत

तुकाराम

घटक९:संतरामदासआणित्यांचेसाहित्य

घटक१:महानुभाववाडमयाचीपूर्वपीठिका

यादवकालीनमहाराष्ट्राचेरूप,पंचप्रवर्तकश्रीचक्रधरस्वामी,महत्वपूर्णवाडमयपंडितीसाहित्याचीमीमांसा

महानुभाववाडमयनिर्मितीमागीलप्रेरणा,मराठीभाषेचाआग्रह.

घटक२:महानुभावतत्त्वज्ञान

इतरसंप्रदायांचेविचारवश्रीचक्रधरस्वामींचेचारपदार्थ,पहिलापदार्थ:जीवत्याचेदुसरापदार्थ:देवतावत्याचेस्वरूप,तिसरापदार्थ:प्रपंचवत्याचेस्वरूप,चौथापदार्थ:काव्यात्मकतेचीवैशिष्ट्ये,काव्यात्मकतेचीउदाहरणे,कामगिरीचीउपरमेश्वरवत्याचेस्वरूप,सृष्टी:रचनावसंहार,श्रीचक्रधरांचाज्ञानमार्ग,श्रीचक्रधराहरणे

महानुभावांचाआचारधर्म.

घटक३:महानुभावांचेगद्यवाडमय

चरित्रग्रंथ,तत्त्वज्ञानपरग्रंथ.

घटक४:महानुभावांचेपद्यवाडमय

मराठीतीलआद्यकवियत्रीमहदंबाआणितिचेधवळे,केशिराजव्यासमूर्तीप्रकाशलावणी,शाहिरीवाडमयाचीव्याप्ती,शाहिरीवाडमय:जडणघडण,शासातीग्रंथ.नरेंद्र:रुक्मिणीस्वयंवर,भास्कर:शिशुपाळवध,भास्कर:उध्वगीत,पंहरांचेवेगळेपण,पंडितीवांगमयआणिशाहिरीवाडमय

डितदामोदर:वच्छहरण,रवळोबास:सहाद्रीवर्णन,नारायणव्यास:रिद्धपूरवर्णन,घटक६:शाहिरीवाडमयआणिसमाजजीवन

घटक५:संतवाडमयाचीपूर्वपीठिका

संतसाहित्याचेप्रभावाचाकालखंड,संतसाहित्याचेस्वरूप,संतसाहित्याच्यापरि

घटक६:संतज्ञानेश्वरांचेसाहित्य

ज्ञानेश्वरांचाजीवनपरिचय,ज्ञानेश्वरांचीसाहित्यसंपदा,ज्ञानेश्वरांचेकार्य,ज्ञानेश्वरप्रमुखशाहीररामजोशी(१७५८-१८१३)

ज्ञानेश्वरांच्यापरिवारातीलसंत.

घटक७:संतनामदेवांचेसाहित्यआणिकार्य

जीवनपरिचय,अभंगगाथा,नामदेवांचेकार्य,संतजनाबाईआणिसंतचोखामेळा.सगनभाऊ(१७७८-१८५०)

घटक८:संतएकनाथआणिसंततुकाराम

एकनाथांचेजीवन,एकनाथांचेवाडमयवकार्य,तुकारामांचाजीवनपरिचय,तुकारामप्रभाकर(१७५२पूर्वी-१८१९)

तुकारामांचेकार्य,मराठीभक्तीपरंपरेचीवैशिष्ट्ये

घटक९:संतरामदासआणित्यांचेसाहित्य

रामदासांचाजीवनपरिचय,दासबोध,रामायण,करुणाष्टके,अभंगवपदे,सनाचेरामदासांचापंचविचार,महाराष्ट्रधर्मवाढवावा,रामदासांचीभाषाशैली,रामदास

पुस्तक२:

पंडिती,शाहिरीवखरवाडमय

घटक१:पंडितीसाहित्य:प्रेरणावस्वरूप

घटक२:पंडितीसाहित्यआणिसमाजजीवन

घटक३:पंडितीसाहित्यातीलकलात्मकतावकामगिरी

घटक४:प्रमुखपंडितीकवी

घटक५:शाहिरीवाडमयाचेस्वरूप

घटक६:शाहिरीवाडमयआणिसमाजजीवन

घटक७:प्रमुखशाहीर

घटक८:बखरवाडमय:प्रेरणावस्वरूप

घटक९:तीनप्रमुखबखरी

घटक१०:बखरवाडमयाचीभाषाशैली

घटक११:पंडितीसाहित्य:प्रेरणावस्वरूप

संतवपंडितीसाहित्य,

घटक२:पंडितीसाहित्यआणिसमाजजीवन

पंडितीकवी:कालखंड,दूरत्वचीकारणे,समाजजीवनवैशिष्ट्ये

घटक३:पंडितीसाहित्यातीलकलात्मकतावकामगिरी

घटक४:प्रमुखपंडितीकवी
मुक्तेश्वर,वामनपंडित,रघुनाथपंडित,श्रीधर,निरंजनमाधव,मोरोपंत

घटक५:शाहिरीवाडमयाचेस्वरूप

शाहिरीवांगमयम्हणजेकाय?,शाहिरीवाडमयाचाउगम,पोवाडाआणि

पोवाडाप्रयोजन,लावणीवसमाज,सामाजिकचित्र,समजुतीआणिसं

घटक६:शाहिरीवाडमयआणिसमाजजीवन

पोवाडाप्रयोजन,लावणीवसमाज,सामाजिकचित्र,समजुतीआणिसं

केत

घटक७:प्रमुखशाहीर

होणाजी(१७५४-१८४४)

परशराम(१७५४-१८४४)

अनंतफंदी(१७४४-१८९९)

अनंतफंदी(१७४४-१८९९)

शाहीरवाडमयाचेरचनाप्रकार

भेदीकशाहीर,फटका

घटक८:बखरवाडमय:प्रेरणावस्वरूप

बखरवाड्मयः अंधारातूनप्रकाशाकडे, बखरः शब्दाचा अर्थ आणि व्युत्पत्तीमीमांसा, बखरः स्वरूप आणि निर्मितीमागील प्रेरणा, बखरवाड्मयः उगम आणि विकास

घटक९: तीन प्रमुख बखरी

महिकावतीची बखर, सभासद बखर, भाऊसाहेबांची बखर

घटक१०: बखरवाड्मयाची भाषाशैली

कथावस्तूची रचना, संवाडलेखन, विमोलपद्धतीची रचना (फ्लशबॅक), वर्णनशैली, भाषाशैली

पुस्तक३:

मध्ययुगीन वाड्मय प्रवाह: निवडक वेचे

घटक१: महानुभाव वाड्मय

घटक२: संत वाड्मय

घटक३: पंडिती वाड्मय

घटक४: शाहिरी वाड्मय

घटक५: बखरवाड्मय

पुस्तक३

मध्ययुगीन

घटक१: महानुभाव वाड्मय

लीलाचरित्र, स्मृतिस्थळ, दृस्थांतपाठ, धवळे: महदंबा

घटक२: संत वाड्मय

घुनूवाजेघुणघुण, पैलतोगेकाऊकोकताहे, रूपपाहतालोचणी, पसायदान, रात्रकाळीघागरकाळी, डोईपदर आलाखांद्यावरी, कांदा मुळाभाजी, ऊसडोंगापरीरसनोव्हेडोंगा, ऐसेंकेलेंयागोपाळें, वारीयानेकुंडलहाले, विंचू देवघ्याकोणी, देवघ्याकोणी, सुंदरतेध्यानहेंचिदानदेगादेवा, वृक्षवल्लोआम्हांसोयरीं, कन्यासासुन्यासीजाये, अनुदिन अनुतापेंतापलौरामायण

घटक३: पंडिती वाड्मय

प्रयत्नेवाळूचेकणरगडीता, नलराजा आणि हंस, दोनश्लोक

घटक४: शाहिरी वाड्मय

घनश्यामसुंदराश्रीधरा, बिकटवाटवहिवटनसावी

घटक५: बखरवाड्मय

भाऊसाहेबांची बखर, आभाळफाटले, नानासाहेबफडवीस, ईश्वरीपुणेकडूनरक्षिलेकायहोणारझालानकळेइंज्रजहेवरकडसावकारांचेनव्हतेपेशव्यांची बखर

MAR252

प्रबोधनपरसाहित्य

पुस्तक१

प्रबोधनपरसाहित्य: स्वरूपवसंकल्पना

घटक१: प्रबोधन म्हणजे काय?

घटक२: प्रबोधन आधारतत्त्वे आणि मूल्ये

घटक३: भारतीय प्रबोधनाचे वाटचाल

घटक४: प्रबोधनाची उपकरणे

घटक५: प्रबोधनाची संप्रेषणतंत्रे

घटक६: समाज प्रबोधनाच्या विविध चळवळी

घटक७: प्रबोधनाचे मूल्यमापन व भवितव्य

घटक१: प्रबोधन म्हणजे काय?

युरोपातील प्रबोधन व पार्श्वभूमी, युरोपातील प्रबोधनात विविध क्षेत्रांत घडलेल्या घडामोडी, प्रबोधनमीमांसा, भारतातील प्रबोधनाची वाटचाल, प्रबोधनाची घटकतत्त्वे व आकारतत्त्वे, प्रबोधनाची वैशिष्ट्ये, भारतीय संदर्भात प्रबोधन

घटक२: प्रबोधन आधारतत्त्वे आणि मूल्ये

प्रबोधनाची आधारतत्त्वे, प्रबोधनाची मूल्ये

घटक३: भारतीय प्रबोधनाचे वाटचाल

भारतीय प्रबोधनाची पार्श्वभूमी व उद्दिष्टे, भारतीय प्रबोधनाची दिशा, प्रबोधनाचे शिल्पकार

घटक४: प्रबोधनाची उपकरणे

साहित्य, चळवळ, प्रसारमाध्यमे, संस्था, संघटना.

घटक५: प्रबोधनाची संप्रेषणतंत्रे

पारंपरिक लोकमाध्यम, सभा, संमेलने, व्याख्याने, चर्चासत्रे, परि संवाद आणि बौद्धिक शिबरे, बुद्धिजीवी वर्गाची भूमिका.

घटक६: समाज प्रबोधनाच्या विविध चळवळी

ब्राह्मसमाज, परमहंससभा, प्रार्थनासमाज, सत्यशोधकसमाज, आर्यसमाज, ब्राह्मणेतर चळवळ, आंबेडकरी चळवळ, स्त्रीमुक्ती चळवळ, भटक्या

विमुक्तांची चळवळ, आदिवासींची चळवळ, अंधश्रद्धा निर्मूलनाची चळवळ.

घटक७: प्रबोधनाचे मूल्यमापन व भवितव्य

प्रबोधनातील अडथळे, यशापयश, भवितव्य.

पुस्तक२

प्रबोधन परवैचारिक वाड्मय

घटक१: वैचारिक साहित्य संकल्पना आणि स्वरूप

घटक२: स्वातंत्र्याची संकल्पना आणि वैयक्तिक साहित्य

घटक३: समतेची संकल्पना आणि वैचारिक साहित्य

घटक४: बंधुता आणि मराठी वैचारिक साहित्य

घटक५: न्याय आणि मराठी वैचारिक लेखन

घटक६: नीती आणि मराठी वैचारिक साहित्य

घटक७: वैचारिक साहित्याची फलश्रुति

घटक१: वैचारिक साहित्य संकल्पना आणि स्वरूप

वैचारिक साहित्याची संकल्पना, वैचारिक साहित्याचे स्वरूप, वैचारिक साहित्य: प्रेरणा आणि प्रभाव.

घटक२: स्वातंत्र्याची संकल्पना आणि वैयक्तिक साहित्य

लोकमान्यटिळक, राजर्षीशाहूमहाराज, आचार्यशं.द. जावडेकर, नरहरकुरुंदकर, ग. बा. सरदार.

घटक3: समतेचीसंकल्पना आणिवैचारिकसाहित्य
ताराबाईशिंदे, गो. ग. आगरकर.

घटक4: बंधुता आणिमराठीवैचारिकसाहित्य
स्वामीविवेकानंद, महात्मागांधी, मुकुंदपाटील, हमीददलवाई, शरदजोशी.

घटक5: न्याय आणिमराठीवैचारिकलेखन
महात्माफुले, बाबासाहेबआंबेडकर.

घटक6: नीती आणिमराठीवैचारिकसाहित्य
लोकहीतशादिगोपाळहरीदेशमुख, विठ्ठलरामजीशिंदे, तर्कतीर्थलक्ष्मशास्त्रीजोशी, न्यायमूर्तीमहादेवगोविंदरानडे, मे. पु. रेगे.

घटक7: वैचारिकसाहित्याचीफलश्रुति
अनिष्टचालीरीतीविरुद्धप्रहार, समाजसुधारनेचाविचार, आधुनिकविचारांचीमांडणी, समाजबदलाचीगती.

पुस्तक3

मराठीललितसाहित्य

घटक1: ललितसाहित्य आणिप्रबोधन

घटक2: स्वातंत्र्य आणिललितसाहित्य

घटक3: समता आणिललितसाहित्य

घटक4: बंधुता आणिललितसाहित्य

घटक5: न्याय आणिललितसाहित्य

घटक6: नीती आणिललितसाहित्य

घटक7: सहिष्णुता आणिललितसाहित्य

घटक1: ललितसाहित्य आणिप्रबोधन

ललितसाहित्याचीसंकल्पना, वाङ्मय आणिसाहित्य, ललितम्हणजे काय?, साहित्यातलालित्यकसे अवतरते?, निर्मितीचीशक्तीप्रतिभा, ललितकृतीचेइतरघटक, कलावंताचेव्यक्तिमत्त्व, लेखकाचेव्यक्तिमत्त्व आणिमूल्यदृष्टी.

घटक2: स्वातंत्र्य आणिललितसाहित्य

काहोमाजवितादुही, तीव्रजाणीव, मानवास, रंग, इन्कलाबझिदाबाद, वणवा.

घटक3: समता आणिललितसाहित्य

कबीर, रहमान: नुजूल-ए-

वही, बँकेतीलतीतरुणी, विद्रोही, लिंपण, एकटी, हुरडा.

घटक4: बंधुता आणिललितसाहित्य

नवाशिपाई, पोर्टलचीस्वगते, लॉसइजल्सवरूनतूलिहिलस, माणसांसाठीआरती, टाचाटीभा, नमाज आणिमहाआरती, भेट, शकी-सुनंदा, शेवटच्याक्षणी, त्यांचाधर्म.

घटक5: न्याय आणिललितसाहित्य

काहीतरीचुकलेआहे, स्टेज, देवआहेधर्मनाही, तेम्याचान्याय, पातक, आम्हीगुलाम.

घटक6: नीती आणिललितसाहित्य

बाकीआहेअजून, माणूस: एकनैसर्गिकप्रतिक्रिया, निरुद्धजीवन, देवाचान्याय, हेपापकुठंफेडू?, मतदान.

घटक7: सहिष्णुता आणिललितसाहित्य

पसायदान, सहिष्णुता, मथुरी, मित्र, नरूभटजी.

MAR253

बालसाहित्य

पुस्तक१:

बालसाहित्य: स्वरूप आणिवाटचाल

घटक१: बालसाहित्याचेस्वरूप

घटक२: बालसाहित्याचीवैशिष्ट्ये

घटक३: बालसाहित्याचेप्रयोजन

घटक४: बालमानसशास्त्रवबालसाहित्य

घटक५: बालसाहित्याचेप्रकार

घटक६: बालसाहित्याचाइतिहास

घटक१: बालसाहित्याचेस्वरूप

बालसाहित्याचीव्याख्या, बालसाहित्याचेस्वरूप

घटक२: बालसाहित्याचीवैशिष्ट्ये

कल्पनाशीलता, अतार्किकता, अननुमेयता, बालमानससंबद्धता

घटक३: बालसाहित्याचेप्रयोजन

साहित्याचेप्रयोजन, बालसाहित्याचीप्रयोजन

घटक४: बालमानसशास्त्रवबालसाहित्य

बालमानसशास्त्र, बालमाचेगुणधर्म

घटक५: बालसाहित्याचेप्रकार

गद्यसाहित्य, पद्यसाहित्य

घटक६: बालसाहित्याचाइतिहास

मराठीपुस्तकांचाइतिहास, बालमासिकांचाइतिहास, भारतीयबालसाहित्याचाइतिहास, जागतिकबालसाहित्य, बालसाहित्याच्याविकासासाठीकार्यरतसंस्था

MAR253

बालसाहित्य

पुस्तक२:

बालकथावबालकादंबरी

घटक१: खार्ईनसांडगेकुडुमकुडुम!

BACHELOR OF ARTS (G01)

घटक२:छोटूहत्तीचीगोष्ट

घटक३:कावळ्याचीशाळा

घटक४:सिंहआणिउंदीर

घटक५:सशाचीचतुराई

घटक६:भूतदयेचीमूर्ती

घटक७:चिंगीचापराक्रम

घटक८:उंटवरचाशहाणा

घटक९:शिरीशकुमार

घटक१०:दिनूचेबिल

घटक११:देवमाणूस

घटक१२:स्वाभिमानीकिसन

घटक१३:माझाशाळेतीलपहिलाधडा

घटक१४:सुरस

घटक१५:चित्रकाराचासंशोधकझाला

घटक१६:बालबहादूरफास्टरफेणे

घटक१७:गोट्या—भाग-१,२व३

घटक१८:श्यामचीआई

घटक१९:धर्माचीगोष्ट

घटक२०:पांग्या

घटक१ खाईनसांडगेकुडुमकुडुम!

कथा:खाईनसांडगेकुडुमकुडुम!,कथेतीलकालतत्व,कथेचीभाषाशैली,कथेचीकलात्मकता

घटक२ छोटूहत्तीचीगोष्ट

कथा:छोटूहत्तीचीगोष्ट,कथेतीलकालतत्व,कथेतीलभाषा,कथेचीकलात्मकता

घटक३:कावळ्याचीशाळा

कथा:कावळ्याचीशाळा,कथेचेकथानक,कावळा-कावळीचाप्रपंच,कथेचीभाषाशैलीवकलात्मकता

घटक४:सिंहआणिउंदीर

कथा:सिंहआणिउंदीर,कथेचेकथानक,कथेचीभाषाशैली

घटक५:सशाचीचतुराई

कथा:सशाचीचतुराई,कथेचेकथानक,गाढवाचेशहाणपण,कथेचीभाषाशैली

घटक६:भूतदयेचीमूर्ती

कथा:भूतदयेचीमूर्ती,कथेचेकथानक,पुराणकथावबोधकथा,कथेचीभाषाशैली

घटक७:चिंगीचापराक्रम

कथा:चिंगीचापराक्रम,कथेचेकथानक,चिंगीचाअवखळपणा,कथेचीभाषाशैली

घटक८:उंटवरचाशहाणा

कथा:उंटवरचाशहाणा,कथेचेकथानक,कथेतीलकालतत्व,कथेचीभाषाशैली

घटक९:शिरीशकुमार

कथा:शिरीशकुमार,कथेचेकथानक,कथेचाकालवत्याचेमहत्त्व,कथेचीभाषाशैली

घटक१०:दिनूचेबिल

कथा:दिनूचेबिल,कथेचेकथानक,कथेचेमर्म,कथेचीभाषाशैली

घटक११:देवमाणूस

कथा:देवमाणूस,कथेचेकथानक,कथेचेमर्म,कथेचीभाषाशैली

घटक१२:स्वाभिमानीकिसन

कथा:स्वाभिमानीकिसन,कथेचेकथानक,कथेचेआशयसूत्र,कथेचीभाषाशैली

घटक१३:माझाशाळेतीलपहिलाधडा

कथा:माझाशाळेतीलपहिलाधडा,कथेचेकथानक,दलितजीवनाचेदर्शन,कथेचीभाषाशैली

घटक१४:सुरस

कथा:सुरस,कथेचेकथानक,सुरसचेकर्तृत्व,कथेचीभाषाशैली

घटक१५:चित्रकाराचासंशोधकझाला

कथा:चित्रकाराचासंशोधकझाला,कथेचेकथानक,संम्युलमोर्सचीचिकाटी,कथेचीभाषाशैली

घटक१६:बालबहादूरफास्टरफेणे

कथा:बालबहादूरफास्टरफेणे,कथेचेकथानक,फास्टरफेणेचेसाहस,कथेचीभाषाशैली

घटक१७:गोट्या—भाग-१,२व३

गोट्याचौथीतगेला,कादंबरीचेकथानक,पात्र-विचार,कादंबरीचीकथानशैलीवभाषाविचार

घटक१८:श्यामचीआई

कथा:देवालासारीप्रिय,कादंबरीचेकथानक,पात्र-विचार,कादंबरीचीकथानशैलीवभाषाविचार

घटक१९:धर्माचीगोष्ट

हिंदू-मुस्लिमऐक्याचीकथा,कादंबरीचेकथानक,पात्र-विचार,कादंबरीचीकथानशैलीवभाषाविचार

घटक२०:पांग्या

संघर्ष,कादंबरीचेकथानक,पात्र-विचार,कथानशैलीवभाषा-विचार

MAR253

पुस्तक३:

बालसाहित्य:कविता,नाटकवचरित्र

घटक१:चलासुटीझाली

घटक२:फुलपाखरू

घटक३:बाहुली

घटक४:माझ्यायादारातून

घटक५:बागूळबोवा

घटक६:उठाउठाचिऊताई

घटक७:पडसेनयेण्याचामंत्र

घटक८:पान्यांचीशाळा

घटक९:माझेघर

घटक१०:रानातएकटेपडलेलेफुल

घटक११:तरमगगट्टीकोणाशी?

घटक१२:थुईथुईनाचमाझ्या

घटक१३:कोल्होबाचीवरात

घटक१४:मकडंगेलीकुठं

घटक१५:एकदामी

घटक१६:निम्मिशिमाराक्षस

घटक१७:जादूचाशंख

घटक१८:मिशीहरवलीआहे

घटक१९:विरंगुळा

घटक२०:आई

घटक२१:चार्ल्सरुडाल्फ

घटक२२:तूस्वयंदीपहो!

घटक२३:निसर्गआपलामित्र

घटक२४:कुत्र्याचेजातभाई

घटक२५:अडईआणितिचीपिल्ले

घटक२६:युरेनिअमचे(अध्यक्षांचे)भाषण

घटक२७:सौरऊर्जा

घटक२८:वाजवूनध्या

घटक१:चलासुटीझाली

चलासुटीझाली, सुटीचाएककलमीकार्यक्रम:खेळणे, खेळाचेस्वरूप, छोटीछोटीनाटके

घटक२:फुलपाखरू

फुलपाखरू, मुलांनाआवडणारेरंग, हालचाली, फुलआणिपाखरू

घटक३:बाहुली

बाहुली, बाहुलीचीशिस्त, बहुलीचासमजूतदारपणा, बाहुलीच्यास्वच्छता, टापटीप

घटक४:माझ्यायादारातून

माझ्यायादारातून, विवेचन

घटक५:बागूळबोवा

बागुलबुवा, विवेचन

घटक६:उठाउठाचिऊताई

उठाउठाचिऊताई, विवेचन

घटक७:पडसेनयेण्याचामंत्र

पडसेनयेण्याचामंत्र, विवेचन

घटक८:पाण्यांचीशाळा

परयांचीशाळा, पाण्यांच्याशाळेचावेगळेपणा, पाण्यांच्याशाळेचीकार्यपद्धत

घटक९:माझेघर

माझेघर, विवेचन

घटक१०:रानातएकटेपडलेलेफुल

रानातएकटेचपडलेलेफुल, विवेचन

घटक११:तरमगगट्टीकोणाशी?

तरमगगट्टीकोणाशी, विवेचन

घटक१२:थुईथुईनाचमाझ्या

थुईथुईनाचमाझ्या, अंगनातनिमंत्रण, मोरआणिपाऊस

घटक१३:कोल्होबाचीवरात

कोल्होबाचीवरात, विवेचन

घटक१४:मकडंगेलीकुठं

मकडंगेलीकुठं, विवेचन

घटक१५:एकदामी

एकदामी, विवेचन

घटक१६:निम्मिशिमाराक्षस

निम्माशीमाराक्षस, विवेचन:निम्माशीमाराक्षस, शहाजादीशीविवाह, पूर्वपीठिका, राक्षसासहहरवणे, दृष्टजादूगारचानाश

घटक१७:जादूचाशंख

जादूचाशंख, विवेचन:जादूचाशंख, राजाविक्रमसेनाचीभेट, सुखांतशेवट, विवेचन

घटक१८:मिशीहरवलीआहे

मिशीहरवलीआहे, विवेचन:मिशीहरवलीआहे, चोरसापडला, विवेचन:चोरसापडलाआहे

घटक१९:विरंगुळा

विरंगुळा

घटक२०:आई

आई, विवेचन:आई, साहित्यिकआई, विवेचन:साहित्यिकआई

घटक२१:चार्ल्सरुडाल्फ

चार्ल्सरुडाल्फ, विवेचन:चार्ल्सरुडाल्फ, तोराजहंसएक, विवेचन:तोराजहंसएक

घटक२२:तूस्वयंदीपहो!

तूस्वयंदीपहो!, विवेचन:तूस्वयंदीपहो!, उध्दारलीकोटीकुळे, विवेचन

घटक२३:निसर्गआपलामित्र

माझंबालपण, छंदपक्षीनिरिक्षनाचा

घटक२४:कुत्र्याचेजातभाई
कुत्र्याचेजातभाई,लांडगा,लांडगा:विवेचन,कोल्हा,कोल्हा:विवेचन,
तांबडाकोल्हा,तांबडाकोल्हा:विवेचन
घटक२५:अडईआणितिचीपिल्ले
अडईआणितिचीपिल्ले,विवेचन
घटक२६:युरेनिअमचे(अध्यक्षांचे)भाषण
मीकसाझालो,विवेचन:मीकसाझालो,तीदु:खदआठवण,विवेचन:
तीदु:खदआठवण
घटक२७:सौरऊर्जा
सौरऊर्जा,विवेचन
घटक२८:वाजवूनध्या
वाजवूनध्या,नाण्यांचेजतन,विवेचन:नाण्यांचेजतन
(MAR254)
प्रसारमाध्यमांसाठीलेखनकौशल्य

पुस्तक१:
मुद्रितमाध्यमांसाठीलेखनकौशल्य

घटक१:वृत्तपत्राचाचेहरा(वृत्तपत्राचेस्वरूपआणिमहत्त्व)
घटक२:बातमीलेखन
घटक३:वृत्तलेखनस्तंभलेखनमुलाखतसमीक्षात्मकलेखन
घटक४:पत्रलेखन(Letterwritingornewspapers)
घटक५:जाहिरात(advertised)
घटक६:इंटरनेटवरीलदैनिके

घटक१:वृत्तपत्राचाचेहरा(वृत्तपत्राचेस्वरूपआणिमहत्त्व)
वृत्तपत्राचाइतिहास,मराठीवृत्तपत्राचीवाटचाल(स्वातंत्र्यपूर्वकालखंड
ड1832ते1847पर्यंत),स्वातंत्र्योत्तरकालखंड(1947ते2000),नवा
चेहरामोहरा,नव्याजाणीवानवाचेहरा.

घटक२:बातमीलेखन
बातमीम्हणजेकाय?(WhatisNews?),बातमीबाबतसांगोपांग,बात
मीचीरचना(घटक),बातमीचीभाषा(LanguageofNews).

घटक३:वृत्तलेखनस्तंभलेखनमुलाखतसमीक्षात्मकलेखन
वृत्तलेखन(Newsfeature),स्तंभलेखनआणिसदरे(columns),मु
लाखत(interviewfeature),वृत्तपत्रीयसमीक्षात्मकलेखन,वृत्तपत्रा
तीलपुरवण्यासाठीलेखन(supplements).

घटक४:पत्रलेखन(Letterwritingornewspapers)
पत्रलेखनाचेविषय,पत्रलेखनातीलभाषाआणिमांडणी.

घटक५:जाहिरात(advertised)

जाहिरातीचीसंकल्पना,जाहिरातीचेस्वरूपआणिप्रकार,माध्यमाती
लजाहिरातीचेस्थान,जाहिरातीचीसामाजिकभूमिकाआणिसामाजि
कभान,जाहिरातलेखन(copy-writing)

घटक६:इंटरनेटवरीलदैनिके
इंटरनेटकिंवाऑनलाईनवृत्तपत्रे,वाचकांचाआणिवाचकांचाआणि
व्यवसायिकांचासंबंध,इंटरनेटवृत्तपत्रांचेवेगळेपणआणिउपयुक्तता,
संपर्कासाठीइंटरनेटदैनिकांचेपत्ते

पुस्तक२

दृक-श्राव्यमाध्यमांसाठीलेखनकौशल्य

भाग-1

घटक१:नभोवाणीसंप्रेषण
घटक२:नभोवाणीवरीलभाषण,चर्चावमुलाखत
घटक३:नभोवाणीवरीलबातमीपत्रे
घटक४:रूपक,श्रुतिकाआणिभोनाट्य
घटक५:नभोवाणीच्याजाहिराती
घटक६:नभोवाणीप्रक्षेपणआतीलमिश्रआकृतिबंध

भाग-2

घटक७:दूरचित्रवाणी:लेखनवनिर्मिती
घटक८:दूरचित्रवाणीकार्यक्रमाचेप्रकार
घटक९:दूरचित्रवाणीवरीलबातम्या
घटक१०:अन्यमाहितीप्रधानकार्यक्रम

घटक१:नभोवाणीसंप्रेषण
संप्रेषणमाध्यमांचाविचार,जनसंप्रेषणआणिबोलभाषा,आकाशवा
णीचीवाटचालवसद्य:स्थिती

घटक२:नभोवाणीवरीलभाषण,चर्चावमुलाखत
नभोवाणीवरीलभाषण,नभोवाणीवरीलचर्चा,नभोवाणीवरीलमुला
खत.

घटक३:नभोवाणीवरीलबातमीपत्रे
नभोवाणीवरीलबातम्या:स्वरूपवैशिष्ट्ये,बातमीपत्राचीरचना,बा
तम्यांचीनिवड,आकाशवाणीसमाचारविभाग-
मार्गदर्शकतत्त्वेबातमीचेलेखन

घटक४:रूपक,श्रुतिकाआणिभोनाट्य
रूपकनिर्मिती,पूर्वतयारी,निर्मिती,ध्वनिचेनियंत्रण,लिखाण,ध्वनिसं
केत,निवेदन,प्रत्यक्षलेखन,पात्रयोजना,रंगीततालीम,रूपकाचानमु
ना,नभोनाट्य,नभोनाट्यआणिश्रोता,श्रुतिका,नभोनाट्य-
लेखन:तंत्रआणिमंत्र

घटक5:नभोवाणीच्याजाहिराती
जाहिरातलेखन:तंत्रआणिमंत्र,जाहिरातलेखनामागचाहेतू,लक्षातठे
वायच्यागोष्टी,लोककल्याणासाठीजाहिरात.

घटक6:नभोवाणीप्रक्षेपणआतीलमिश्रआकृतिबंध
मुले,युवकवमहिलांसाठीकार्यक्रम,शेतीवग्रामीणभागासाठीकार्यक्र
म,संगीतविषयककार्यक्रम,मासिकपत्रिका,परिसंवाद,उद्घोषणावउ
द्घोषक.

भाग-2

घटक7:दूरचित्रवाणी:लेखनवनिर्मिती
संहितालेखनासाठीपूर्वतयारी,दृश्यरूपनिर्मितीचीप्रक्रिया.

घटक8:दूरचित्रवाणीकार्यक्रमाचेप्रकार
दूरचित्रवाणीकार्यक्रमांचेप्रकार,आवश्यकलेखनकौशल्येवृत्तनिवेद
न.

घटक9:दूरचित्रवाणीवरीलबातम्या
बातमीपत्रांचेप्रकार,बातम्यांच्यानिवडीचेनिकष,दूरचित्रवाणीवार्ताह
राचेकार्य,बातमीपत्राचेसंपादन.

घटक10:अन्यमाहितीप्रधानकार्यक्रम
माहितीपट(डॉक्युमेंटरी),मुलाखतवचर्चा,रचनाप्रकारानुसारकार्यक्र
म.

पुस्तकतिसरे
लेखनाचेविविधआकृतिबंध

घटक१:निबंध

घटक२:लांच

घटक३:स्फुटलेखन

घटक४:वृत्तांत

घटक५:ललितगद्य

घटक६:व्यक्तिचित्रे

घटक७:आत्मकथा

घटक८:चोरांचेसंमेलन

घटक९:कलासमीक्ष

घटक१०:प्रबोधनपरलेखन

घटक११:मुलाखत

घटक१२:अनावृत्त

घटक१३:रूपक

घटक१४:जाहिरात

घटक१५:बालवाङ्मय

घटक१६:विज्ञानविषयकलेखन

घटक१:निबंध

निबंध:प्रसारमाध्यमांचीभूमिका,विवेचन

घटक२:लांच

निबंध:लांच,विवेचन

घटक३:स्फुटलेखन

चिमण्या,प्रेमाचादिवस

घटक४:वृत्तांत

काटकसरीसाहित्यसंमेलन

घटक५:ललितगद्य

वानरे,विवेचन

घटक६:अपूर्वाई

अपूर्वाई:पहिल्याभागाचेअध्ययन,अपूर्वाई:दुसऱ्याभागाचेअध्ययन

घटक७:व्यक्तिचित्र

व्यक्तिचित्रकोणाचे?,यहीहैराईटचॉईसबेबी,विवेचन

घटक८:आत्मकथा

माझ्याशिक्षणाचीवाटचाल,माझ्यासाक्षात्कारीहृदयरोग

घटक९:चोरांचेसंमेलन

चोरांचेसंमेलन:भागपहिला,चोरांचेसंमेलन:भागदुसरा,चोरांचेसंमेल
न:भागतिसरा

घटक१०:कलासमीक्ष

कालासमीक्षाम्हणजेकाय?,कालासमीक्षेचेकार्य,एकानटाचंगारुड

घटक११:प्रबोधनपरलेखन

समाजप्रबोधन

घटक१२:मुलाखत

मुलाखतकश्यासाठी?,मुलाखतीकुणाच्याध्याव्यात?,मुलाखतीचेप्र
कार,काहीमहत्त्वाच्यासूचना,मुलाखतीचानमुना

घटक१३:अनावृत्त

प्रियबापूजी...

घटक१४:रूपक

रूपकम्हणजेकाय?,मांडणीकरतानाध्यावयाचीकाळजी,विषयकसे
सुचतात?,लेखाचेनियोजन,कचराआमच्यामालकीचा

घटक१५:जाहिरात

जाहिरातीचाउद्देश,कॉपीकशीलिहावी?,हेतूकाय?,वैशिष्ट्येकोणती
?,जाहिरातनमुने

घटक१६:बालवाडूमय
कळीचानारद,सहकारमहर्षीविखे-पाटील

घटक१७:विज्ञानविषयकलेखन
विज्ञानविषयकलेखन,पूर्वतयारी

(SOC291)

पर्यावरणवसमाज

पुस्तकपहिले

पर्यावरणविषयकविविधसंकल्पना

घटक1:-पर्यावरणसंकल्पना

पर्यावरणम्हणजेकाय?,पर्यावरणातीलघटक,परिसंस्था,परिसंस्थेची
रचना,उर्जास्रोत,पोषकद्रव्यांचीचक्रे

घटक2:-पर्यावरणवसमाजपरस्परसंबंध

पर्यावरणवसमाजपरस्परसंबंध,विविधदृष्टिकोन

घटक3:-संरक्षण,संवर्धन,निसर्गवपर्यावरण

संकल्पना,वैचारिकबैठक

पुस्तकदुसरे

जागतिकसमस्या

घटक1:-जागतिकपर्यावरणाचीहुकमत

जागतिकहितसंबंधांचीहुकमत,समुद्र,जमीन,पर्यावरणीयअवकाश
किंवासृष्टी

घटक2:-वातावरणातीलफेरबदल

वातावरणातीलफेरबदल:संकल्पना,वातावरणातीलफेरबदल:परि
णाम,वादविवाद

घटक3:-जैविकविविधता

जैविकविविधतेचीसंकल्पना,प्रकारवस्वरूप,जैविकविविधतेबाबत
जागतिकस्तरावरीलभूमिका,परिणामवमूल्य,जैविकविविधता:संर
क्षणवादाविवाद

पुस्तकतिसरे

स्थानिकसमस्या

घटक1:-नागरीकरणवऔद्योगिकीकरण

औद्योगिकीकरण-

नागरीकरण:प्रक्रियावपरस्परसंबंध,जलप्रदूषण,नागरीवाहतूकव्यव
स्था:स्वरूपवपरिणाम,ध्वनिप्रदूषण:एकसमस्या,कचऱ्याचीवाढती
समस्या,प्रदूषणनियंत्रणकायदेवइतरप्रयत्न

घटक2:-जलव्यवस्थापन

जलव्यवस्थापन:व्याख्या,स्वरूपवव्याप्ती,जलवाटप:एकसामाजि
कसमस्या,ग्रामीणभागातीलपिण्याच्यापाण्याचीसमस्या,वॉटरशेडमं
नेजमेंट:संकल्पना,गरजआणिकेसस्टडी

घटक3:-जंगलेववने

जंगले/वने:व्याख्या,कार्येवमहत्त्व,जंगलांचेप्रकार,भारतातीलवने,
निर्वनीकरणवत्याचेदुष्परिणाम,सामाजिकवनीकरण

घटक4:-शेती

शेती:मागासवप्रगत,हरितक्रांतीचेऋणवपरिणाम,पडीकजमिनीचीस
मस्या,भूगर्भजलप्रदूषण

घटक5:-पर्यावरणविषयकचळवळी

पर्यावरणविषयकचळवळी,व्यक्तिगत,संस्थात्मकवागटात्मकचळ
वळी,अंधश्रध्दानिर्मूलन:एकपर्यावरणीयचळवळ,चळवळीनाप्रत्य
क्षवाअप्रत्यक्षहातभार.

SOC292

ग्रामीणसमाजशास्त्र

पुस्तकपहिले

ग्रामीणसमाजशास्त्र:स्वरूपवव्याप्ती

घटक1:-ग्रामीणसमाजशास्त्रम्हणजेकाय?

ग्रामीणसमाजशास्त्र:संबंधितसमाजशास्त्रज्ञ,ग्रामीणसमाजशास्त्र:
काहीव्याख्या,ग्रामीणसमाजशास्त्र:आरंभवप्रसार,ग्रामीणसमाजशा
स्त्राचेमहत्त्व

घटक2:-ग्रामीण—नागरीभेदवसातत्य

ग्रामीण-नागरीभेद:अडचणींचेघटक,ग्रामीणवनागरीभेद

घटक3:-खेड्यांचाबृहतसमाजाशीसंबंध

बृहतआणिलघुपरंपरा,संस्कृती—संस्करणप्रक्रिया,पाश्चिमात्य-
संस्करणप्रक्रिया

घटक4:-खेड्यांचीभौगोलिकरचना

खेड्यांचेप्रकार:भौतिकवअभौतिकनिकष,प्रशासकीयदृष्टिकोनातू
नखेडी:भौगोलिकसंदर्भ

घटक5:-आदिवासीखेडे

आदिवासी:वैशिष्ट्येवलक्षणे,जमाना:एकभिल्लखेडे,इतरआदिवा
सींचीखेडी,आदिवासीसमुदायाचीक्षेत्रे

घटक6:-सामुदायिकमालमत्ताववहिवाट

संकल्पनाविकास,ग्रामपंचायतमालमत्ता,विस्थापितांचीमालमत्ताव
वहिवाट

पुस्तकदुसरे

जातिव्यवस्थावार्थव्यवस्था

घटक1:-जातिव्यवस्था:रचनावप्रकार

जातीचीव्याख्या,ग्रामीणक्षेत्रातीलजातींचीवैशिष्ट्ये,जातींचीरचनावप्रकार

घटक2:-जातींचेस्तरीकरणपरस्परसंबंध

सामाजिकस्तरीकरणाचाअर्थवप्रकार,जातींचेस्तरीकरण,जातींतीलपरस्परसंबंध

घटक3:-सामाजिकगतिशीलता

सामाजिकगतिशीलतेचाअर्थ,सामाजिकगतिशीलतेचेप्रकार,ग्रामीणवर्गातीलगतिशीलता,ग्रामीणजातींतीलगतिशीलता

घटक4:-बलुतेदारीव्यवस्था

बलुतेदारीचाअर्थ,बलुतेदारीव्यवस्थेचीरचना,बलुतेदारीव्यवस्थेचीवैशिष्ट्ये,बलुतेदारीचीप्रकार्ये-अपकार्ये,बलुतेदारीव्यवस्थेचेबदलतेस्वरूप:कारणे,बलुतेदारीव्यवस्थेतीलसातत्य

घटक5:-

जमीनसुधारणा,जमीनवाटपवमालकआणि कूळवमजूरसंबंध

कृषकसामाजिकसंरचना,जमीनसुधारणा,जमीनवाटपआणिमालक,कूळवमजूरसंबंध,

घटक6:-

जमिनीचेआधुनिकीकरणआणि त्याचेसामाजिकपरिणाम

जमिनीचेआधुनिकीकरण,जमिनीच्याआधुनिकीकरणातूनझालेलेसामाजिकपरिणाम

पुस्तकतिसरे

ग्रामीणराजकारणआणिग्रामीणसंस्कृती

घटक1:-ग्रामीणराजकारण:पूर्वपीठिका

सत्ताविकेंद्रीकरणवग्रामस्वराज्य,प्राचीनग्रामपंचायती,ग्रामीणपुनर्चना,सहकारवग्रामीणराजकारण,समाजविकासयोजनावग्रामीणराजकारण,

घटक2:-

स्वातंत्र्योत्तरकाळ:राजकीयस्वरूपवस्थानिकस्वायत्तता

पंचायतराज्य,महाराष्ट्रातीलपंचायतराज्य,राजकीयस्वरूप,स्थानिकस्वायत्तता.

घटक3:-राजकारणाचेसामाजिकपरिणाम

राजकीयसहभागआणि राजकीयविश्लेषण,ग्रामपंचायतवगटग्रामपंचायतीमधीलराजकारणाचेस्वरूप,सहकार,सामाजिकविकासआणिपंचायतराज्यसंस्थांचेमूल्यमापन.

घटक4:-ग्रामीणसंस्कृतीम्हणजेकाय?

ग्रामीणसंस्कृतीचेस्वरूप,ग्रामरचनावघरे,भाषावग्रामीणसाहित्य,व्यवसाय,मानवीस्वभाव.

घटक5:-ग्रामीणसण-उत्सव,जत्राआणिग्रामदैवते

देवदेवता,ग्रामदैवतेआणिजत्रा,अंधश्रद्धाआणिदेवराई,सणआणिउत्सव,समालोचन.

घटक6:-ग्रामीणकलावखेळ

ग्रामीणकला,ग्रामीणखेळ,ग्रामीणमनोरंजन

SOC293

समाजशास्त्राचेअभिजातविचारवंत

पुस्तकपहिले

समाजशास्त्राचाउगम

घटक1:-समाजशास्त्राच्याउद्याचीपाश्चिमी

समाजशास्त्राच्याउदयामागीलपरीस्थिती,फेंचराज्यक्रांती,औद्यागिकक्रांती,समाजशास्त्राच्याउदयातबौद्धिकपाश्चिमीचेयोगदान,रेनेदेकार्तयाचाव्दैतवाद,प्रबोधनयुगातीलप्रमुखसंकल्पना

घटक2:-ऑगस्तकॉम्ट

कॉम्टचाजिवनपरिचय,कॉम्टच्याव्यक्तीमत्वाचीजडणघडण,कॉम्टचेवाड:मयीनयोगदान,कॉम्टचीसमाजशास्त्राचीसंकल्पना,बौद्धिक-सामाजिकउक्तीचाउत्क्रांतीचासिध्दांत

घटक3:-हर्बर्टस्पेन्सर

स्पेन्सरचाजिवनपरिचय,स्पेन्सरच्याव्यक्तीमत्वाचीजडणघडण,स्पेन्सरचेवाड:मयीनयोगदान,स्पेन्सरचीउत्क्रांतीचीसंकल्पना,स्पेन्सरचीभौतिकविश्वासाचीसंकल्पना,उत्क्रांतीचेनियम,डार्विनआणिस्पेन्सर:एकतुलना,सामाजिकउत्क्रांतीचेस्वरूप,समाजाचेप्रकार,सजीवसमाजाचीसंकल्पना

पुस्तकदुसरे

कार्लमार्क्सआणिमॅक्सवेबर

घटक1:-कार्लमार्क्स

कार्लमार्क्स(1818-

83):जीवनपरिचय,ऐतिहासिकभौतिकवाद,उत्पादनाच्याशक्ती,संबंधआणिप्रणाली,वर्गतसेचवर्गसंघर्ष,व्दंवात्मकताआणिसामाजिकपरिवर्तन

घटक2:-मॅक्सवेबर

मॅक्सवेबर(1864-

1920):जीवनपरिचय,आदर्शप्ररूप/विशुद्धप्रकार,धर्मआणिआर्थिकजीवन,सत्ताआणिअधिकार,बुद्धीवादीदृष्टिकोन

पुस्तकतिसरे

एमिलदुरखीम

घटक1:-एमिलदुरखीम:जीवनवृत्तान्त

जीवनपरिचय:एमिलदुरखीम,दुरखीमच्याविचारांचीसामाजिक-बौद्धिकपार्श्वभूमी,दुरखीमचेमहत्त्वपूर्णसमाजशास्त्रीयग्रंथ

घटक2:-समाजशास्त्र:सामाजिकतथ्यांचावस्तुनिष्ठअभ्यास

एमिलदुरखीमनेकेलेलीसमाजशास्त्राचीव्याख्या,सामाजिकतथ्यम्हणजेकाय?,सामाजिकतथ्यांचीप्रमुखवैशिष्ट्ये,सामाजिकतथ्यांच्यावस्तुनिष्ठअभ्यासासाठीचेनियम

घटक3:-समाजातीलश्रमविभाजन

यांत्रिकऐक्यभावआणिजैविकऐक्यभाव,श्रमविभाजनयासंज्ञेचाअर्थ,श्रमविभाजनांचीकारणे,श्रमविभाजनांचेप्रकार्य/परिणाम,श्रमविभाजनांचीविकृतरूपेआणित्यांचेअपसामान्यपरिणाम

घटक4:-दुरखीमचाआत्महत्येविषयकसिद्धान्त

दुरखीमचीआत्महत्येचीव्याख्या,समाजातीलआत्महत्येचादर:सामाजिकतथ्य,आत्महत्येविषयीच्याआधिच्यास्पष्टीकरणांचेदुरखीमनेकेलेलेखंडन,आत्महत्येचेप्रकार,दुरखीमचीआत्महत्येचीकारणमीमांसा

घटक5:-धर्माचासामाजिकसिद्धान्त

दुरखीमनेकेलेलीधर्माचीव्याख्या,धर्माचेमूलभूतरूपम्हणुनकुलप्रतीकवादाचेविश्लेषण,धर्माविषयीच्याआधिच्यास्पष्टीकरणांचेखंडन,धर्माचासमाजशास्त्रीयअन्वयार्थआणित्यांचेसमाजातीलकार्य

SOC294

औद्योगिकसमाजशास्त्र

पुस्तकपहिले

औद्योगिकसमाजशास्त्र:स्वरूपव्याप्ती

घटक1:-औद्योगिकसमाजशास्त्रव्याख्यास्वरूप

‘औद्योगिकसमाजशास्त्र’यासंज्ञेचाअर्थ,‘उद्योग’यासंज्ञेचाअर्थ,औद्योगिकसमाजशास्त्र:व्याख्या,औद्योगिकसमाजशास्त्राचेस्वरूप,औद्योगिकसमाजशास्त्रवइतरसामाजिकशास्त्रेयांच्यातीलसंबंध

घटक2:-औद्योगिकसमाजशास्त्राचीव्याप्ती

आर्थिकवसामाजिकसंबंधाच्यापरिणामांचाअभ्यास,उद्योगधंद्यांचासमाजावरहोणाऱ्यापरिणामांचाअभ्यास,उद्योगांचासर्वकषअभ्यास,सर्वप्रकारच्याऔद्योगिकसंबंधांचाअभ्यास,औद्योगिकसमाजशास्त्राचीव्याप्ती,

घटक3:-औद्योगिकसमाजशास्त्राचाविकास

औद्योगिकसमाजशास्त्राच्याविकासाचेटप्पे,समाजशास्त्रामध्येझालेलीप्रगती.

घटक4:-औद्योगिकसमाजशास्त्राचेमहत्त्व

सामान्यसामाजिकविज्ञानवविशिष्टसामाजिकविज्ञानम्हणुनमहत्त्व,औद्योगिकसमाजशास्त्राचेमहत्त्व.

पुस्तकदुसरे

उद्योगधंदे,नोकरशाही,कामगारव्यवस्थापन

घटक1:-उद्योगधंद्याच्याविकासाचाइतिहास

उद्योग:एकपरिवर्तनव्यवस्था,प्राचीनकाळातीलउत्पादनव्यवस्था,उद्योगाच्याकिंवाऔद्योगिकविकासाचेटप्पे,भारतातीलउद्योगाचाविकास:ऐतिहासिकआढावा,

घटक2:-उद्योगधंद्यातीलनोकरशाहीव्यवस्थापन

नोकरशाहीचाअर्थ,औद्योगिकनोकरशाहीचाअर्थ,औद्योगिकनोकरशाहीच्याव्याख्या,नोकरशाहीचीवैशिष्ट्ये,औद्योगिकनोकरशाहीच्याउदयाचीकारणे,औद्योगिकनोकरशाहीचीसंरचनात्मकवैशिष्ट्ये,औद्योगिकनोकरशाहीतीलव्यवस्थापनव्यवस्था.

घटक3:-कामगारांचीभूमिका

कामगारांचीव्यवस्थापनातीलभूमिका:अर्थवस्वरूप,कामगारांच्यामूमिकेच्याबाजू,कामगारांच्याआकांक्षा,कामगारांच्याभूमिकेतनिर्माणहोणारेताण-तणाव.

घटक4:-उद्योगव्यवस्थापन

उद्योगव्यवस्थापनाचाअर्थवस्वरूप,उद्योगव्यवस्थापनातीलकार्यकारीचेमहत्त्वव्याख्या,उद्योगव्यवस्थापनातीलकार्यकारीचीभूमिका:विविधदृष्टिकोन,व्यवस्थापनातीलकार्यकारीच्याभूमिकेतीलसंरचनात्मकसर्वसामान्यउद्दिष्टे,उद्योगातीलमध्यमदर्जाच्याव्यवस्थापकांच्याभूमिका,उद्योगव्यवस्थापनातीलविविधश्रेणीच्याव्यवस्थापकांवरपडणाराताण-तणाव,

पुस्तकतिसरे

औद्योगिकसंबंधवकामगारकल्याण

घटक1:-औद्योगिकसंबंधआणिकामगारसंघटनावाद

औद्योगिकसंबंध:व्याख्यावस्वरूप,औद्योगिक,संबंधाचेप्रकार,औद्योगिकसंबंधाचीवैशिष्ट्ये,औद्योगिकसंबंधाचाविकास,कामगारसंघटनावाद,भारतातीलकामगारसंघटनावाद.

घटक2:-औद्योगिककलह

औद्योगिककलहाचीकारणे,औद्योगिककलहाचेहोणारेविविधपरिणाम,औद्योगिककलहसोडविण्यासाठीविविधप्रतिबंधआणिउपाय.

घटक3:-सामाजिकसुरक्षितता

सामाजिकसुरक्षिततेचाअर्थव्याप्ती,भारतामध्येसामाजिकसुरक्षिततेचीआवश्यकता,भारतातीलसामाजिकसुरक्षितता:कायदेविषयक,सामाजिकसुरक्षिततेचेमहत्त्व

घटक4:-कामगारकल्याण

कामगारकल्याण:अर्थ,कामगारकल्याणकार्याचेमहत्त्व,भारतातीलकामगारकल्याण,कामगारांसाठीकरण्यातआलेल्याप्रमुखसुविधा.

SOC-295

लोकसंख्याशिक्षण

पुस्तकपहिले

लोकसंख्याशिक्षण:ओळख

घटक1:-लोकसंख्याशिक्षणाचीसंकल्पना

लोकसंख्याशिक्षणम्हणजेकाय?,लोकसंख्याशिक्षणआणिकुटुंबनियोजन,लोकसंख्याशिक्षणवैगिंगशिक्षण,लोकसंख्याशिक्षणाचीउद्दिष्टे,लोकसंख्याशिक्षणाचीव्याप्ती

घटक2:-लोकसंख्येचेयथार्थदर्शन:जगआणिभारत

जगातीललोकसंख्यावाद,जगातीललोकसंख्यावाढीचीवैशिष्ट्ये,भारतातीललोकसंख्या,भारताच्यालोकसंख्येचीवैशिष्ट्ये

घटक3:-लोकसंख्येचीगतीमानता

लोकसंख्येचीमाहितीमिळविण्याचेमार्ग,लोकसंख्येतीलबदलासकारणीभूतअसणारेघटक

घटक4:-लोकसंख्यावादआणिसामाजिकविकास

समाजाचीपरिवर्तनशीलता,सामाजिकविषमता,समाजातस्त्रीचेस्थान,कुटुंबाचाआकार,वैवाहिकस्थितीसमाजाचेअज्ञान,नितीमुल्यांचीजोपासना

घटक5:-लोकसंख्यावादआणिआर्थिकविकास

लोकसंख्येचेआकारमानवआर्थिकविकास,भारतातीललोकसंख्यावाढीचीसमस्यावपरिणाम,लोकसंख्यावआर्थिकविकासांतीलपरस्परसंबंध

घटक6:-लोकसंख्यावादआणिशहरीकरण

शहरीकरणम्हणजेकाय?,भारतातीलशहरीकरण,भारतातीलशहरांचेवर्गीकरण,नागरिकरणाचीइष्टानिष्टता,अनिर्बंधशहरीकरणांचेदुष्परिणाम,शहरीकरणाच्यासमस्यासोडविण्याचेउपाय.

घटक7:-लोकसंख्यावादआणिपर्यावरण

पर्यावरणआणित्याचासमतोल,पर्यावरणातीलप्रदुषणात्मकसमस्यांचाउगम,पर्यावरणातीलविविधघटकांचेप्रदुषण,प्रदुषण-नियंत्रणांचेउपाय,पर्यावरणसंरक्षणांचेशासकीयप्रयत्न,

घटक8:-लोकसंख्यावादआणिनैसर्गिकसाधनसंपत्ती

नैसर्गिकसाधनसंपत्तीवमानव,नैसर्गिकसाधनसंपत्तीचेप्रकार,खनिजसंपत्ती,जंगलसंपत्ती,शेती,सागरसंपत्ती,ऊर्जा,नैसर्गिकसाधनसंपत्तीचेजतन

घटक9:-लोकसंख्यावाद,कुटुंबजीवन,आरोग्यवपोषण

मोठ्याकुटुंबाचामोह,मोठ्याकुटुंबाचेतोटे,मोठ्याकुटुंबाचीकालबाह्यता,लहानकुटुंबाचेफायदे,प्रलंबितविवाह,निकोपप्रकृतीचीमाहिती,भारतातीलआरोग्यविषयकपरिस्थिती,परिसरवपर्यावरण,वैदयकीयसुविधांचीतरतुद,पोषकआहार,निकृष्टआहाराचेपरिणाम,भारतातीलपोषणविषयकपरिस्थिती

घटक10:-लोकसंख्यावादआणिलोकसंख्याधोरणे

लोकसंख्याधोरणाचाहेतु,लोकसंख्याधोरण:अर्थव्याप्ती,लोकसंख्याधोरणाचाप्रारंभ,विविधपंचवार्षिकयोजनावलोकसंख्याधोरण,लोकसंख्याधोरणासंबंधीफायदे,राष्ट्रीयलोकसंख्याधोरण(2000)

घटक11:-लोकसंख्यावादआणिशैक्षणिकविकास

साक्षरता,प्राथमिकशिक्षण,माध्यमिकशिक्षण,उच्चशिक्षण,भारतातीलशिक्षणाचीगुणवत्ता,

घटक12:-लोकसंख्याशिक्षणातनागरिकांचीभूमिका

समाजपरिवर्तनआणिशिक्षण,औपचारिकशिक्षणातलोकसंख्याशिक्षण,लोकसंख्याशिक्षणातुनसाधावयाच्यागोष्टी,लोकसंख्याशिक्षणविषयकनागरिकांचादृष्टीकोन,लोकसंख्याशिक्षणाचीकार्यवाही

पुस्तकदुसरे

कुटुंबस्वास्थ्यशिक्षण

घटक1:-युवक-युवतीसहजीवन:वृत्तीवप्रवृत्ती

सहजीवन,संमिश्रसमाजातवावरतअसतांनाद्यावयाचीसावधगिरी,लैंगिकवर्तनाविषयीपाळावयाचीकाहीपथ्ये,सावधानतेच्याकाहीसुचना,मुक्तलैंगिकसंबंधातूननिर्माणहोणाऱ्याकाहीसमस्या

घटक2:-जोडीदाराचीनिवड

विवाहपूर्वस्थिती,तरूण-तरूणीनीआपणहुनठरविलेलेविवाह,व्यक्तीगतजीवनाचाविचार

घटक3:-वैवाहिकजीवनाचीजबाबदारी

पूर्वीचीपरिस्थितीवजीवनपध्दती,विवाहकाआणिकशासाठीकरावयाचा?बदलत्याकौटुंबिकभूमिका

घटक4:-कुटुंबसंस्था:रचना,कार्यव्यवस्थापन

कुटुंबसंस्था:रचनावकार्य,मर्यादितलोकसंख्यावकुटुंबविकास

घटक5:-मानवीपुनरुत्पादन

पौगंडावस्था,पुरुषाचीजननेंद्रिये,स्त्रीचीजननेंद्रिये,

घटक6:-लैंगिकशिक्षण:समजवगैरसमज

शरीराच्याएकंदरवाढीबद्दल,संज्ञावस्था,लघवीतूनधातूजाणे,सेक्सटॉनिक

घटक7:-लैंगिकस्वास्थ्य:व्याख्या,संकल्पनाआणिव्याप्ती

लैंगिकतेचामुलाधार,लैंगिकस्वास्थ्यचीव्याख्यावविवेचन

घटक8:-लैंगिकशिक्षण

लैंगिकशिक्षणांचीगरज,लैंगिकशिक्षणांचीउदिष्टे,भारतातीललैंगिकशिक्षणांचीस्थिती,लैंगिकशिक्षणकेव्हाद्यावे?,लैंगिकशिक्षणकसेद्यावे?

घटक9:-कुटुंबनियोजनशिक्षण

कुटुंबनियोजन:संबोधवशिक्षण,कुटुंबनियोजाचीगरजवफायदे,संततीप्रतिबंधकसाधने:सर्वसामान्यमार्गदर्शन

घटक10:-पालकत्व:एकजबाबदारी

मानवमानवतेवरप्राणी:पालकत्वामधीलफरक,कुटुंबसंस्थेचेबदलतेस्वरूपवपालकत्व,नियोजितपालकत्व,पालकत्वाच्याजबाबदारीचीओळखवपूर्वतयारी

घटक11:-गुप्तरोगआणिएड्स्

गुप्तरोग,एड्स्

पुस्तकतिसरे

लोकसंख्याशिक्षण:मूल्यमापनसंशोधन

घटक1:-मूल्यमापनसंशोधन:व्याख्यावस्वरूप

नियंत्रणवमूल्यमापन:व्याख्यावस्वरूप,मूल्यमापनसंशोधन,अंतर्गतवबाह्यसत्यता,बाह्यचलांवरीलनियंत्रण.

घटक2:-कुटुंबआकार:शोधवमूल्यप्रक्रिया

कुटुंबआकारवविचारपूसपध्दती,मूल्यप्रक्रियाआणिकुटुंबआकार,मूल्यप्रक्रिया:एकअभ्यास,

घटक3:-सामग्रीपृथक्करणपध्दती:प्रकार

सांख्यिकीचावापर,मध्यमकलाचेमोजमाप,सहसंबंधांचेमोजमाप,दोनगटांमधीलनिरीक्षणांचीतुलना,काहीउदाहरणे,

घटक4:-सामग्रीपृथक्करणपध्दती:कसोटी

कसोटी,संख्यात्मकवगुणात्मककसोट्या,निर्देशांककसोटी,सहभागीकसोटी,

घटक5:-मूल्यमापनसंशोधनअहवाल

अहवाललेखनमुद्दे,प्रकल्पप्रगती:कालमर्यादावपूर्णत्व,

SOC312

वयोवर्धनप्रक्रिया

पुस्तकपहिले.

वयोवर्धनप्रक्रियास्वरूपव्याप्ती

घटक1:-लोकसंख्याशास्त्रवार्धक्य

वार्धक्याचेलोकसंख्याशास्त्र,वार्धक्याचेलोकसंख्याशास्त्र:जागतिकस्तर,वार्धक्याचेलोकसंख्याशास्त्र:भारत,वार्धक्याचेलोकसंख्याशास्त्र:काहीविचार

घटक2:-वयोवर्धनप्रक्रिया:वार्धक्यासंबंधीजागतिकविचार

वार्धक्याचाइतिहास,वृद्धत्वासंबंधीप्रतिक्रिया,जीवशास्त्रीयवय,अपेक्षितवय,वार्धक्याबाबतइतरसमाजीतीलविचार,

घटक3:-जैविकबदलवार्धक्य

जैविकबदल,वृद्धावस्थावशरीरांतर्गतबदल,वृद्धांचेआजार,

घटक4:-वृद्धांच्यासमस्या

वृद्धत्वसमस्येचीपूर्वपीठिका,वृद्धांचीवाढतीलोकसंख्याआणिसमस्या,स्त्रियापुरुषांपेक्षादीर्घायुषी,आश्रमव्यवस्था,पारंपरिकआधारातीलबदलवसमस्या,

पुस्तकदुसरे.

वृद्धांचेआरोग्य:शारीरिकवमानसिक

घटक1:-

वार्धक्य:शारीरिकवमानसिकबदलआणित्यांचेपरिणाम

वार्धक्य आणि समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन, वार्धक्य: शारीरिक बदल व त्याचे परिणाम, वार्धक्य: मानसिक बदल व त्याचे परिणाम, वार्धक्य व मुलांविषयीचे ताणतणाव, वार्धक्य व निवृत्तीमुळे येणारा ताण, वार्धक्य आणि स्त्रियांच्या समस्या, कौटुंबिक शिक्षण.

घटक 2:- वार्धक्यातील विकार

वार्धक्यातील विकार, अस्थिविरळता, दृष्टिदोष, श्रवणदोष, मधुमेह, उच्चरक्तदाब, इतर विकार, वार्धक्यविकार आणि उपाययोजन.

घटक 3:- वृद्धांचे आहार व आरोग्य

आहाराची संकल्पना, वृद्धांचे आहार, म्हातारपणातील आजार आणि आहार, वृद्धांचा प्रवासातील आहार, वार्धक्यातील आहारसंबंधातील काही सोपे आणि सहज पाळता येण्यासारखे नियम, आरोग्याची संकल्पना आणि वृद्धांचे आरोग्य, आहार आणि आरोग्यपरस्परसंबंध.

घटक 4:-

वृद्धांच्या आरोग्यविषयक गरजा व आरोग्यसंरक्षण नियोजन

आरोग्यविषयक दृष्टिकोन, मानवी गरजांचे स्वरूप, वृद्धांच्या आरोग्यविषयक गरजा, आरोग्यसंरक्षण नियोजन, वृद्धांसाठी नियोजन, वृद्धांसाठी आरोग्यसेवा कार्यक्रम.

पुस्तकतिसरे

वृद्धापकाळ समायोजन आणि ज्येष्ठोपयोगी संस्थांची भूमिका

घटक 1:- वृद्धापकाळातील सेवा-सुविधा

समाजशास्त्रीय पूर्वपीठिका, सेवा, सेवाक्षेत्रे, द्विबंध (Dyadic Relationship), वयवर्ष 80: वृद्धस्थिती.

घटक 2:- स्त्रियांचे वृद्धापकाळ समायोजन

वृद्धावस्था कायते?, स्त्रियांचे वार्धक्य: इतिहास, वृद्धस्त्रिया आणि सामाजिक स्थिती, वृद्धत्वात पदार्पण काही समज, वृद्धत्वात/अनादर (Elderly Abuse) वृद्धस्त्रियांचे समायोजन.

घटक 3:- वृद्धांचे हक्क व कायदे

सामाजिक सुरक्षितता: कायदे व हक्क, वृद्धांचे जागतिक पाच हक्क, वृद्धांच्या कल्याणासाठी चेराष्ट्रीय धोरण, इच्छामरणाचा हक्क.

घटक 4:- ज्येष्ठोपयोगी संस्था: प्रकार, रचना व कार्य

कुटुंब संस्था, ज्येष्ठ नागरिक संघ, ज्येष्ठ नागरिक संघांचा महासंघ (फेस्कॉम), मध्यवर्ती ज्येष्ठ नागरिक संघटना, पुणे, ज्येष्ठांचे विरंगुळा केंद्र (डेके अरसेंटर), महिला मंडळे, रुग्णसेवा संस्था, गुंतवणूक संबंधी मार्गदर्शन करणाऱ्या संस्था.

घटक 5:- वृद्धाश्रम: सोयी, सेवक वर्ग व व्यवस्थापन

वृद्धाश्रम निर्माण होण्याचा कारणे, वृद्धाश्रमाचे प्रकार, वृद्धाश्रमाचे व्यवस्थापन, वृद्धाश्रमातील सोयी, वृद्धाश्रम चालविताना येणाऱ्या अडथळे व त्यावरील उपाय.

बी. ए. इतिहास (तृतीय वर्ष)

1) HIS 280 प्राचीन भारत (प्रारंभतेयादवकाळ)

पुस्तक 1: प्राचीन भारताची सांस्कृतिक ओळख (प्रारंभतेख्रिस्तपूर्व)

पुस्तक 2: प्राचीन भारत: राजकीय स्थित्यंतरे

पुस्तक 3: प्राचीन भारत: आर्थिक व सामाजिक वाटचाल

पुस्तक 1: प्राचीन भारताची सांस्कृतिक ओळख (प्रारंभतेख्रिस्तपूर्व)

घटक 1: प्राचीन भारत संकल्पना स्वरूप व व्याप्ती

संस्कृती आणि सभ्यता, प्राचीन भारत: भौगोलिक पार्श्वभूमी, हिमालयाचे स्थान, सिंधू-

सरस्वती व गंगायमुनेचे खोरे: मैदानी प्रदेश, दक्षिणापथ तथा दख्खनचे पठार, पूर्व व पश्चिम घाट, भारतीय नद्या, मोसमी वारा, भौगोलिक घटक व इतिहास, ऐतिहासिक कालखंड

घटक 2: भारतीय मानवाची वाटचाल व वसाहत

प्रागैतिहासिक कालखंड, कालमापन पद्धती, प्रागैतिहासिक काळ

ताम्रपाषाणयुग

घटक 3: सांस्कृतिक जीवनाचा उदय व विकास

नगररचना, गृहरचना, सार्वजनिक वास्तू, संरक्षण व्यवस्था, सिंधू संस्कृतीतील धर्म संकल्पना, देव-देवता, धार्मिक आचार, अंत्यसंस्कार, धार्मिक वारसा, सिंधू संस्कृतीतील आर्थिक परिस्थिती, सामाजिक जीवन, कुटुंब पद्धती, आहार, सन-समारंभ, वेशभूषा, जल व्यवस्थापन

घटक 4: वैदिक व उत्तर वैदिक कालखंड

आर्यांच्या मूळ वसतिस्थाना संबंधीचे सिद्धांत, संहिता, ऋग्वेद कालखंड, धार्मिक संकल्पना, आर्थिक जीवन, ऋग्वेद कालीन सामाजिक जीवन, सांस्कृतिक जीवन, राजकीय संकल्पना-शासन व्यवस्था, धार्मिक संकल्पना-

नव्या काळाच्या नव्या देवता, आश्रम व्यवस्था

घटक 5: जैन, बौद्ध धर्म महाकाव्यांचा कालखंड, चार्वाकादी पंथांचा उदय व विकास

जैन धर्माचा उदय व विकास, महावीरांची शिकवण किंवा जैन तत्वज्ञान, जैन धर्मातील तत्त्व सृष्टीकर्ता, बौद्ध धर्माचा उदय व विकास, बौद्ध धर्मातील कर्म, पुनर्जन्म आणि निर्वाण या संबंधीचा विचार, बौद्ध धर्माच्या प्रसाराची कारणे, बौद्ध धर्माचे स्वरूप व वेगळेपण, महाकाव्य कालखंड

पुस्तक 2: प्राचीन भारत: राजकीय स्थित्यंतरे

घटक१: भारतीयगणराज्ये आणि महाजनपदे
प्राचीनभारताचाराजकीयवारसा, बौद्धकाळातीलराजकीय
स्थित्यंतरे, प्रमुखगणराज्ये आणि सोळा महाजनपदे
घटक२: मगधसाम्राज्याचा उदय
प्रादेशिकराज्ये व सत्तासंघर्ष, मगधसत्तेचा उदय, मगधातील
नंदसत्ता, राजकीयस्थित्यंतरे, मौर्यसाम्राज्य
घटक३: मौर्योत्तरभारत: शूंग, कण्व, नाग, सातवाहन
एकछत्रीअमलाचीसमाप्ती, राजकीयस्थित्यंतराचेस्वरूप,
सातवाहनसाम्राज्य, टोळीराज्य
घटक४: गुप्त, वाकाटक, वर्धनकालखंड
गुप्तसाम्राज्य, प्राचीनभारताचेसुवर्णयुग, महाराष्ट्रातीलवा
काटकसत्ता, वर्धनघराण्याचा उदयास्त
घटक५: परकीय आक्रमणे आणि सांस्कृतिक अभिसरण
पर्शियन आणि ग्रीक आक्रमणे, शक आणि कुशाणांची आक्र
मणे, सांस्कृतिक अभिसरणाची प्रक्रिया
घटक६: चालुक्य, राष्ट्रकूट व यादव कालखंड
बादामीचे आणि कल्याणीचे चालुक्य, राष्ट्रकूटघराणे, देवगि
रीचे यादव

पुस्तक३: प्राचीनभारत: आर्थिक व सामाजिक वाटचाल

घटक१: आर्थिक इतिहास
मौर्यकालीन आर्थिक परिस्थिती, मौर्योत्तर आर्थिक जीवन, गु
प्तकाळ: प्राचीनभारतातील सुवर्णयुग, हर्षवर्धनकालीन अ
र्थव्यवस्था
घटक२: सामाजिक जीवन
मौर्यकालीन समाज जीवन, मौर्योत्तर काळातील सामाजिक ब
दल, दक्षिणभारतातील जीवनपरंपरा, गुप्तकालीन समाज जी
वन, हर्षवर्धनकालीन सामाजिक जीवन
घटक३: सांस्कृतिक जीवन
मौर्यकालीन स्थापत्य, कला व साहित्य, मौर्योत्तरकालीन आ
णिकनिष्काच्या काळातील साहित्यवकलेची प्रगती, गुप्तका
लीन साहित्यवकलेच्या क्षेत्रातील विकास, गुप्तोत्तरकाळाती
ल सांस्कृतिक विकास
घटक४: दक्षिणभारताची राजकीय व सांस्कृतिक वाटचाल
सातवाहनघराणे, वाकाटकघराणे, चालुक्यघराणे, राष्ट्रकूट
घराणे, कांचीचे पल्लवघराणे, पंड्यघराणे, चोळघराणे, दक्षि
णभारतातील साहित्यवकला

2) HIS281 मध्ययुगीन भारत (इ.स. १२०६ ते १८५७)

पुस्तक१: सलतनत ते विजयनगर (१२०६ ते १५२६)
पुस्तक२: मोगल-मराठा कालखंड (१५२६ ते १८१८)
पुस्तक३: वसाहतवादाचा पूर्ववर्ग

पुस्तक१: सलतनत ते विजयनगर (१२०६ ते १५२६)

घटक१: महंमदघोरीच्या स्वाऱ्या आणि गुलामघराणे

मध्ययुगीन कालखंड: साधने, स्वरूप, व्याप्ती आणि वैशि
ष्ट्ये, दिल्लीची सुलतानशाही, कुतुबुद्दीन ऐबकचा उदय, सु
लतान बल्बनची कारकीर्द

घटक२: खिलजीघराणे
जलालुद्दीन फिरोज खिलजी, अल्लाउद्दीनची कारकीर्द, दक्षि
णेकडील विजय
घटक३: तुघलकघराणे
गीयासुद्दीन तुघलकशाह, महंमद बिन तुघलक, फिरोज तुघ
लक
घटक४: लोदीघराणे
बहलोल लोदी, सिकंदर लोदी, इब्राहीम लोदी
घटक५: विजयनगरचे राज्या आणि बहामनी राज्याचे इतर शाह्या
बहामनी राज्या आणि इतर शाह्या, विजयनगर साम्राज्याची
स्थापना आणि ऐतिहासिक कार्ये, सामाजिक, आर्थिक व सां
स्कृतिक स्थित्यंतरे

पुस्तक२: मोगल-मराठा कालखंड (१५२६ ते १८१८)

घटक१: मोगलांचा इतिहास: बाबर तेशाहाजहान
सुलतानशाहीचा अस्त आणि बाबराच्या मोगली सत्तेचा उदय
, हुमायून आणि शेरशाहसूर, सम्राट अकबर आणि मोगलसा
म्राज्याची उभारणी, जहांगीरचे सत्तारोहण आणि नुरजहान, श
हाजहानची कारकीर्द: मोगल बादशाहीचा सुवर्णकाळ
घटक२: मोगलांचा इतिहास: औरंगजेब ते मोगलशाहीचा अंत
औरंगजेब, बहादूरशाहा ते मोहंमदशाह, मोगलशाहीची अखेर
, मोगलकालीन राज्यकारभार आणि लोकजीवन
घटक३: मराठ्यांच्या सत्तेचा उदय व विस्तार
भोसलेघराणे व शहाजी भोसले, शककर्ते शिवाजी महाराज,
मोगल-
मराठा संघर्ष अर्थात मराठ्यांचे स्वतंत्र युद्ध, थोरलेशाह महारा
ज व पेशव्यांचा उदय, पानिपतची तिसरी लढाई
घटक४: पानिपतोत्तर मराठ्यांचा इतिहास
माधवराव पेशवे, नारायणराव पेशवे, सवाई माधवराव पेशवे,
पेशवादुसराबाजीराव मराठेशाहीचा अस्त

पुस्तक३: वसाहतवादाचा पूर्ववर्ग

घटक१: युरोपियनांचे आगमन व वसाहतवादाची पार्श्वभूमी
युरोपियनांचे आगमन व वसाहतवाद, इंग्रजांचा हिंदुस्थानात प्र
वेश, मद्रासची वसाहत, फ्रेंचांच्या वसाहती
घटक२: ब्रिटीश सत्तेची स्थापना व वसाहतवादाचा विकास
इंग्रज-
फ्रेंच संघर्ष आणि कर्नाटकची युद्धे, ब्रिटीशांचा बंगालवरील
विजय, इंग्रज-म्हैसूर युद्ध, इंग्रज-
मराठायुद्धे, ब्रिटीश इस्ट इंडिया कंपनीचा कारभार
घटक३: ब्रिटीशकालीन प्रबोधनाचा उदय

इस्टइंडियाकंपनीच्याधोरणांचेसामाजिकपरिणाम,ख्रिस्ती धर्मप्रसारकवपाश्चात्यशिक्षण,सुधारणावादीसंस्थाआणि समाजसुधारकांचेकार्य,वृत्तपत्रांचाउदयआणिवाढ

घटक४:वसाहतवादाचेस्वरूपवपरिणाम

कंपनीच्याकारभाराचेस्वरूपवकायदे,राष्ट्रवादीसंस्थांची स्थापना,ब्रिटीशांचेआर्थिकधोरणआणिसाम्राज्याकडेवाट चाल,ब्रिटीशांनीकेलेल्याप्रशासकीयसुधारणावत्याचेपरिणाम

3)HIS282भारतीयस्त्रीजीवनाचीवाटचाल

पुस्तक१:प्राचीनभारतीयस्त्रीजीवन

पुस्तक२:मध्ययुगीनभारतातीलस्त्रीजीवन

पुस्तक३:आधुनिकभारतातीलस्त्रीजीवन

पुस्तक१:प्राचीनभारतीयस्त्रीजीवन

घटक१:प्राचीनभारतीयस्त्रीजीवन:ठळकवैशिष्ट्ये

प्राचीनसंस्कृती:कालखंड,ताम्रशयुगीनसंस्कृतीतीलस्त्री-जीवन

घटक२:पुरुषप्रधानसंस्कृतीवस्त्रीजीवनाचीवाटचाल

स्त्रियांकडेबघण्याचादृष्टीकोन,वैदिककुटुंबसंस्था,पत्नीकडेअधिकारवकर्तव्ये

घटक३:प्राचीनभारतीयसाहित्यातीलस्त्री-जीवनाचेप्रतिबिंब

स्त्री-शिक्षण

विवाह:वैवाहिकस्त्री-

जीवन,विवाहाचेप्रकार,नियोग,सती,जोहार

घटक४:प्राचीनकालखंडातीलस्त्री-जीवनाचाआढावा

संस्कार:अर्थवप्रकार,वधूवराचीनिवड,गुण-

दोष,विवाहविधीवभार्यात्वसिद्धी,विधवेचीकर्तव्येआणि

स्त्रियांचेकाहीहक्क

पुस्तक२:मध्ययुगीनभारतातीलस्त्रीजीवन

घटक१:मध्ययुगातीलभारतीयस्त्रीविषयकदृष्टीकोन

मध्ययुगातीलभारतीयकुटुंबवसमाज:हिंदूस्त्रीविषयकदृष्टीकोन,भारतीयहिंदू-

मुस्लीमस्त्रिया:शिक्षणवशिक्षणातीलअडथळे,खेळवमनोरं

जन:स्त्रियांचासहभाग,भारतीयसमाजातीलअनिष्टरूढी,प

रंपराआणिस्त्रियांचादर्जा,मध्ययुगीनभारतातीलमुस्लीमस्त्री

यांचासामाजिकदर्जा,मध्ययुगातीलस्त्रीपावित्र्याविषयीच्या

अवास्तवकल्पना,परकीयआक्रमणांचेभारतीयस्त्रीजीवना

वरीलपरिणाम,मध्ययुगीनभारतातीलप्रमुखकर्तृत्ववानस्त्रिया

घटक२:धार्मिकक्षेत्रवस्त्री-जीवन

स्त्रियांचेधार्मिकअधिकार,स्त्रियांचेधार्मिककर्तव्ये,भारतीय

स्त्रियांचाधार्मिकउत्सवातसहभाग,धार्मिकक्षेत्रातीलअनि

ष्टपद्धतीचेस्त्रियांच्यासामाजिकदर्जावरझालेलेपरिणाम

घटक३:संतकवयित्रींचेयोगदान

संतकवयित्रींच्याकार्याचेसामाजिकमहत्व,संतकवयित्रींचे योगदान:महादंबातेबहिणाबाई

घटक४:१८व्याशतकातीलस्त्री-जीवनवकर्तृत्ववानस्त्रिया

१८व्याशतकातीलस्त्रियांचेकुटुंबातीलस्थान,भारतातीलविधवास्त्रियांचीस्थिती,स्त्रियांचाराजकारणवप्रशासनयावरील

प्रभाव,१८व्याशतकातीलभारतातीलकर्तृत्ववानस्त्रिया

पुस्तक३:आधुनिकभारतातीलस्त्रीजीवन

घटक१:१९व्याशतकातीलस्त्री-जीवन

पाश्चात्यांचाप्रभाव:परिणाम,सुधारणावाद:विविधसमाज सुधारकांचेप्रयत्न

विविधकायदेवस्त्री-जीवन,स्त्रीमुक्ती:प्रारंभ

घटक२:स्त्री-जीवनातीलपरिवर्तनवादीचळवळींचीवाटचाल स्त्री-

शिक्षण,सामाजिकसुधारणाआणिस्त्रियांचेयोगदान,स्त्रियांचेआर्थिक स्वावलंबन

घटक३:स्वातंत्र्यलढ्यातीलस्त्रियांचेयोगदान

पहिलेस्वातंत्र्ययुद्ध(१८५७)आणिपराक्रमीस्त्रिया,दहशदवादीक्रांतिकारकांच्याचळवळीआणिपराक्रमीमहिला,गांधीयुगातीलचळवळी,आझादहिंदसेनाआणिस्त्रियांचेयोग

दान,भारतीयस्वातंत्र्यलढ्यातीलपरदेशीयश्रेष्ठमहिलांचा सहभाग,हैद्राबादमुक्तीसंग्राम,गोवामुक्तीसंग्रामआणिसंयु

क्तमहाराष्ट्रचळवळीतीलस्त्रियांचासहभाग

घटक४:स्वातंत्र्योत्तरकालखंडातीलस्त्री-जीवन

वैवाहिकजीवनआणिसमस्या,कौटुंबिकस्थितीवकल्याण, शैक्षणिकपरिवर्तन,व्यावसायिकक्षेत्रे

ग्रामीणस्त्री-जीवनाचीस्थिती,स्त्री-

कामगार,भारतीयकायद्याचीचौकट,स्त्रियांचेसबलीकरण

4)HIS283सार्कदेशांचाइतिहास

पुस्तक१:सार्कदेशांचापरिचय

पुस्तक२:वसाहतवादवसार्कदेश

पुस्तक३:सार्कस्थापनेनंतरचीवाटचाल

पुस्तक१:सार्कदेशांचापरिचय

घटक१:सार्कदेशाच्याअभ्यासाचीभूमिका

अंतराष्ट्रीयसंबंधवइतिहास,अंतराष्ट्रीयसंबंधातीलसहयोग,शांतताव्यवस्थापन,सार्कचीस्थापना,उद्दिष्टे,तत्वेवप्र

शासन,सार्कशिखरपरिषदावमूल्यमापन

घटक२:भारताचाऐतिहासिकवसांस्कृतिकमागोवा

भारताचीभौगोलिकवैशिष्ट्ये,भारताचाऐतिहासिकमागो

वा,भारतचासांस्कृतिकइतिहास

घटक३:पाकिस्तानआणिबंगलादेशाचाऐतिहासिकवसांस्कृतिकमा

गोवा

पाकिस्तानचीभौगोलिकपरिस्थिती,पाकिस्तानच्याकल्पने
चाउदयविकास,पाकिस्तानचासांस्कृतिकइतिहास,बांग
लादेश:भौगोलिकपरिस्थिती,बांगलादेश:निर्मितीवइतिहा
स,बांगलादेश:सांस्कृतिकइतिहास

घटक४:नेपालआणिभूतान:ऐतिहासिकवसांस्कृतिकमागोवा
नेपाळ:ऐतिहासिकमागोवा,नेपाळ:सांस्कृतिकइतिहास,भू
तान:ऐतिहासिकमागोवा,भूतान:सांस्कृतिकइतिहास
घटक५:श्रीलंकावमालदीव:ऐतिहासिकवसांस्कृतिकमागोवा
श्रीलंका:ऐतिहासिकमागोवा,श्रीलंका:सांस्कृतिकविकास
,मालदीव:ऐतिहासिकमागोवा,मालदीव:सांस्कृतिकविका
स

पुस्तक२:वसाहतवादवसार्कदेश

घटक१:पाश्चिमात्यांचेसार्कदेशांशीसंबंध
वसाहतवाद:अर्थ,वसाहतवादीपाश्चिमात्यदेश,फ्रान्सवसा
र्कदेश,इंग्लंड,स्पेनवसार्कदेश
घटक२:सार्कदेशातीलइंग्रजांचेवर्चस्व
ब्रिटिशईस्टइंडियाकंपनी:स्थापनावकार्य,भारतातब्रिटीशस
त्तेचीउभारणी,इंग्रजवश्रीलंका,इंग्रजवनेपाल,इंग्रजवभूतान
,इंग्रजवमालदीव

घटक३:सार्कदेशाचावसाहतवादाप्रतिसाद
वसाहतवाद:ऐतिहासिकपार्श्वभूमी,सार्कदेशआणिवसाहत
वाद,वसाहतवादाचासार्कदेशावरझालेलापरिणाम
घटक४:सार्कदेशातील२०व्याशतकातीलसामाजिकवसांस्कृतिकप
रिवर्तन

भारत:विविधक्षेत्रातीलपरिवर्तने,पाकिस्तान:विविधक्षेत्रा
तीलपरिवर्तने,बांगलादेशातीलसामाजिकवसांस्कृतिकप
रिवर्तने,श्रीलंकेतीलसामाजिकवसांस्कृतिकपरिवर्तने,नेपा
ल:सामाजिकवसांस्कृतिकपरिवर्तने,भूतानवमालदीव:सा
माजिकवसांस्कृतिकपरिवर्तने

पुस्तक३:सार्कस्थापनेनंतरचीवाटचाल

घटक१:सार्कसंघटनेचेस्वरूपवभूमिका
दक्षिणआशियायीदेशप्रादेशिकसहकार्याच्यादिशेने,सार्कचे
संस्थात्मकस्वरूप,सार्कसंघटनेचीभूमिका
घटक२:सार्कसंघटनेचीउद्दिष्टे,स्वरूपवव्याप्ती
सार्कचीउद्दिष्टे,सार्कचीव्याप्ती,सार्कचीप्रादेशिककेंद्रे,सा
र्कचेप्रादेशिकगैरसरकारीसंस्थांशीसहकार्य
घटक३:सार्कपरिषदा:ठराववअंमलबजावणी
सार्कच्याविविधपरिषदावठराव,सार्कच्याठरावांचीअंमल
बजावणी
घटक४:सार्कचेयशापयश
सार्कचेयश:विविधमुद्दे,सार्कचेअपयश:विविधमुद्दे
घटक५:सार्कदेशाचेपरस्परसंबंध
सार्कदेशांचेपरस्परराजकीयसंबंध,सार्कदेशांचेपरस्परव्या
पारीसंबंध

5)HIS285विविधतेतीलएकता

पुस्तक१:भारताचासांस्कृतिकवारसाआणिसामाजिकजडणघडण
पुस्तक२:भारतातीलधार्मिकविविधता
पुस्तक३:सामाजिकपुनर्बांधणीचीदिशा

पुस्तक१:भारताचासांस्कृतिकवारसाआणिसामाजिकजडणघडण

घटक१:भारतीयसंस्कृतीचीजडणघडण
सांस्कृतिकवारसाम्हाणजेकाय?,सांस्कृतिकवर्षांचेस्वरूप,
भारतीयसंस्कृतीतीलविविधता,विविधतेतीलएकतेचेस्व
रूप

घटक२:भारतीयसंस्कृतीचेपुरातत्वीयसमालोचन
गतकालीनवाटचालीचामागोवा,पुरातत्वीयसाधने,सर्वेक्ष
णआणित्खनन,हडप्पा-
मोहंजोदाडोउत्खनन:सिंधूसंस्कृतीचाशोध,भारतातीलका
हीउत्खननांचाआढावा

घटक३:वैदिकआणिवैदिकेतरसंस्कृतीतीलआदानप्रदान
वैदिकसंस्कृतीचेस्वरूप,वैदिकेतरसंस्कृतीचेस्वरूप,धार्मि
कवसांस्कृतिकआदान-प्रदान,भारतीयसंस्कृतीचाउदय

घटक४:भारतातीलसामाजिकसंस्थांचाविकास
भारतातीलसमाजसंघटनआणिसामाजिकसंस्थांचाउदय,
विवाहसंस्थावकुटुंबसंस्था,आश्रमपद्धती,चातुर्वर्ण्य,व्यव
स्थाआणिजातीसंस्था,पुरुषार्थसंकल्पनाआणिविविधसं
स्कारांचासामाजिकआशय

घटक५:ग्रामरचनाआणिसमाजव्यवहार
महाराष्ट्रातीलखेडीआणित्यांचीरचना,ग्रामस्वावलंबनआ
णिवलुतेपद्धती,वतनआणिवतनदारी,ग्रामव्यवस्थेतीलपर
स्परावलंबनआणिन्यायदानयंत्रणा

घटक६:लोकसंस्कृतीतीलधर्मोच्चारण
देवदेवातांविषयकप्राथमिकसंकल्पना,ग्रामदेवतांचेस्वरूप
,उपासनापद्धतीतीलविविधताआणिएकता,धर्माचरणाती
ल'धर्म'संकल्पना

घटक७:लोकाचारआणिलोकाविष्कार
लोकसंस्कृतीआणिभारतीयसंस्कृती,लोकाचाराचेस्वरूप
आणिविचार,लोकसंस्कृतीचेरूपविशेष,लोकसाहित्याती
लसंस्कृतीदर्शन

पुस्तक२:भारतातीलधार्मिकविविधता

घटक१:भारतातीलविविधधर्मवसंप्रदायभाग—१
धर्मम्हाणजेकाय?,वैदिकधर्म
हिंदूधर्म,हिंदूधर्मातीलविविधपंथवसंप्रदाय
घटक२:भारतातीलविविधधर्मवसंप्रदायभाग—२

जैनधर्म, बौद्धधर्म, शीखधर्म, पारशीधर्म, इस्लामधर्म, ख्रिस्ती धर्म

घटक ३: विविधधर्मातील सण-उत्सव

भारतीय वैदिक परंपरेतील सण-उत्सव, परंपरेतील सण-उत्सव, बौद्ध परंपरेतील सण-उत्सव, शीख परंपरेतील सण-उत्सव, पारशी परंपरेतील सण-उत्सव, मुस्लीम परंपरेतील सण-उत्सव, ख्रिस्ती परंपरेतील सण-उत्सव, आधुनिक भारतातील काही सार्वजनिक उत्सव

घटक ४: संतांची कामगिरी

दक्षिणेतील संतांची कामगिरी, उत्तर भारतातील संतांची कामगिरी, राज्यस्थान, गुजरात, बंगालमधील संतांची कामगिरी, महाराष्ट्रातील संतांची कामगिरी

पुस्तक ३: सामाजिक पुनर्बांधणीची दिशा

घटक १: भारतीय प्रबोधन आणि धर्मसंकल्पनेचा नवा विचार

ब्राह्मोसमाज, प्रार्थनासमाज, सत्यशोधकसमाज, आर्यसमाज, थिऑसॉफिकल सोसायटी, रामकृष्णमिशन

घटक २: भारतीय प्रबोधन आणि धर्मसंकल्पनेच्या सामाजिक सुधारणा भारतातील प्रबोधनाची पार्श्वभूमी, ब्रिटिश राजवटीचे परिणाम, सामाजिक सुधारणांच्या चळवळी, सामाजिक पुनर्बांधणी तसमाज सुधारकांचे कार्य

घटक ३: भारतीय राज्यघटना: सरनाम्यातील सामाजिक आशय भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनातील एकता, संविधानाची स्वातंत्र्यपूर्व पार्श्वभूमी, संविधानाची निर्मिती प्रक्रिया, संविधानातील सरनाम्याचे स्थान, संविधानाचा सामाजिक आशय

घटक ४: स्वातंत्र्य भारतातील सामाजिक न्यायाच्या चळवळी परिवर्तनाची प्रक्रिया आणि आर्थिक-सामाजिक प्रश्न, सामाजिक न्यायाच्या चळवळी, विज्ञान संस्कृती आणि प्रसार, माध्यमांचा सांस्कृतिक प्रभाव, भारतीय समाजातील इहवादी विचारसरणी, भारतीय संस्कृतीची समताधिष्ठीत समाजाच्या दिशेने वाटचाल

6) HIS310 आधुनिक महाराष्ट्रातील परिवर्तनाचा इतिहास

पुस्तक १: ब्रिटिश वसाहतवाद आणि महाराष्ट्र

पुस्तक २: महाराष्ट्रातील सामाजिक वसांस्कृतिक प्रबोधन

पुस्तक ३: राष्ट्रीय आंदोलनातील महाराष्ट्राचा सहभाग

पुस्तक १: ब्रिटिश वसाहतवाद आणि महाराष्ट्र

घटक १: ईस्ट इंडिया कंपनीची महाराष्ट्रातील वाटचाल

मराठे-इंग्रज संघर्ष, इंग्रज-

मराठा युद्धे, मराठेशाहीच्या विनाशाची कारणे

घटक २: १८५७ च्या लढ्यातील महाराष्ट्राचे योगदान

इतिहासाचे विकृतीकरण: प्रवृत्ती, १८५७ च्या स्वरूपव उद्दिष्ट्ये, १८५७ च्या पूर्वीचे उठाव, १८५७ च्या उठावाच्या अपयशाची कारणे, १८५७ च्या उठावाचे महत्व

घटक ३: इंग्रजी आमदानीतील आर्थिक धोरणे

मराठेशाहीतील आर्थिक जीवन व आर्थिक प्रशासन, ब्रिटिश आमदानीतील महाराष्ट्राचे आर्थिक धोरण, आर्थिक प्रशासन व आर्थिक जीवन

घटक ४: संस्थानिकांच्या प्रभावाखालील महाराष्ट्र

संस्थानाच्या निर्मितीची प्रक्रिया, संस्थानाविषयी ब्रिटिश सत्तेचे धोरण, संस्थानांतील राजकीय व सामाजिक परिवर्तने

पुस्तक २: महाराष्ट्रातील सामाजिक वसांस्कृतिक प्रबोधन

घटक १: धार्मिक प्रबोधन

धर्मसुधारणा: अर्थवप्रकार, महाराष्ट्रातील धर्म प्रबोधनाची कारणे, धार्मिक प्रबोधनाच्या पाऊलखुणा, लोकहितवादी व धर्मप्रबोधन, विविध समाजाचे धर्मप्रबोधनकार्य, विष्णुबुवा ब्रह्मचारी यांचे जागृतीकार्य, धर्मप्रबोधन: काही संदर्भ

घटक २: सुधारणावादी चळवळ

एकोणिसाव्या शतकांभीचे महाराष्ट्रातील समाजजीवन, ख्रिश्चन मिशनरी व ब्रिटीश प्रशासन: सुधारणांतील योगदान, आरंभीच्या सामाजिक चळवळी व सुधारक, सामाजिक चळवळीचे महाराष्ट्रातील योगदान, महाराष्ट्रातील महिला चळवळी, महाराष्ट्रातील शैक्षणिक चळवळी, इतर चळवळी

घटक ३: कामगार चळवळ

भारतातील कामगार चळवळ: पार्श्वभूमी, कामगार चळवळीचा प्रारंभ होण्यासाठी कारणे, कामगार चळवळीची उद्दिष्ट्ये कामगार संघाची कार्ये, महाराष्ट्रातील कामगार चळवळीचा प्रारंभ, विसाव्या शतकातील कामगार चळवळ, कामगार चळवळ व औद्योगिक अशांतता

घटक ४: सांस्कृतिक परिवर्तने

सांस्कृतिक अभ्यास: घटक

इतिहासपुरातत्व, मराठी साहित्यसंशोधन, कला: अर्थ, वर्गीकरण, माध्यमे

पुस्तक ३: राष्ट्रीय आंदोलनातील महाराष्ट्राचा सहभाग

घटक १: इंग्रजी आमदानी विरुद्ध उठाव

ब्रिटिश राजवटीतील उठावांची पार्श्वभूमी, उठावाचे कालिन हायटप्पे व वैशिष्ट्ये

विविध उठाव, विविध संघटनात्मक प्रयत्न

घटक २: लोकमान्य टिळक

लोकमान्य टिळक: पूर्वचरित्र, टिळक कालीन महाराष्ट्र व राष्ट्रीय चळवळ, राष्ट्रीय स्वातंत्र्य चळवळ व लोकमान्य टिळक, लोकमान्य टिळक व मान्यवरांची मते

घटक ३: महात्मा गांधी

महात्मागांधी: पूर्वचरित्र, महात्मागांधी: राष्ट्रीयलढा, असह
कारचळवळ: परीक्षण, मध्यप्रांत-
व-हाडातीलकायदेभंगचळवळ

घटक ४: संस्थानातील आंदोलने

भारतीय संस्थाने व ब्रिटिशां सत्ता, ब्रिटिशांचे संस्थानां विषयीचे
धोरण, नरेंद्रमंडळाची वाटचाल भारतीय राष्ट्रीय सभेची भूमि
का, संस्थानी आंदोलनाचा विस्तार
बी.ए. मानसशास्त्र (तृतीयवर्ष)

1) PSY270 मानवी विनिमय आणि समायोजन

पुस्तक १: संप्रेषण आणि मानवी विनिमय

पुस्तक २: सामायोजनाचे स्वरूप आणि समस्या

पुस्तक ३: परिणामकारक सामायोजन आणि वैयक्तिक विकास

पुस्तक १: संप्रेषण आणि मानवी विनिमय

घटक १: संप्रेषणाचे स्वरूप आणि प्रक्रिया

संप्रेषणाचा मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन, संप्रेषणाची व्याख्या आ
णिसंप्रेषण-

प्रक्रियेचे स्वरूप, प्रतिपोष, संप्रेषणवसामाजिकसंबंध.

घटक २: संप्रेषणाची अभाषिक साधने

श्रावण-

बोलणे, संप्रेषणाची अभाषिक साधने, भाषावसंप्रेषण.

घटक ३: अभिवृत्ती, भावना आणि संप्रेषण

सरळवगुंतागुंतीचे संप्रेषण, संप्रेषण-

समस्या, औद्योगिक क्षेत्रातील संप्रेषण-समस्या.

घटक ४: संप्रेषण: पातळ्या आणि मानवी जीवनातील महत्व

संप्रेषणाच्या पातळ्या, मानवी जीवनात संप्रेषणाचे महत्व, व्य
वस्थापन क्षेत्रात संप्रेषणाचे महत्व, संप्रेषणवनेतृत्वाचे यशां
चा संबंध.

घटक ५: विनिमयाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

व्याख्यावर्थ, निर्धारक घटक: सामाजिकसंदर्भ, निर्धारक घट
क: व्यक्तिमत्त्व रचना, व्यक्ति रचना व पातळी, विनिमयाचे
स्वरूप व उद्दिष्ट्ये.

घटक ६: विनिमयाचे प्रकार

विनिमय प्रक्रियेचे वर्गीकरण, विनिमयाची विविध रूपे.

घटक ७: विनिमय-प्रक्रिया आणि सामाजिक विनिमय

सामाजिक विनिमयाच्या प्रक्रिया, सामाजिक विनिमयाच्या उ
पपत्ती, आपत्कालीन संपर्कातील आंतरव्यक्तिक वतन.

घटक ८: नियोजन तंत्रे व व्यवहार विश्लेषण

विनिमयाची नियोजन तंत्रे, मॅचव्हिली व्यक्तिमत्त्व प्रकार, व्य
वहार-विश्लेषण, विनिमय-व्यवहार: प्रोत्साहक.

घटक ९: कुटुंब

कुटुंब: स्वरूप व अर्थ, कुटुंब रचना, कुटुंब: दर्जा, कुटुंब आणि
वातावरण, विकृत कुटुंब, कुटुंबाची शिस्त

घटक १०: शालेय जीवन

शाळा: मुलांचा कुतूहल-

विषय, प्राथमिक शाळा, माध्यमिक शाळा, शालेय जीवन आ
णिसमायोजन, अध्ययन-अध्यापन पद्धती.

घटक ११: व्यावसायिक जीवन

व्यवसायाचे स्वरूप, व्यवसाय: प्रकार व निवड, प्रमुख व्यव
साय, औद्योगिक संघटन: आशय व स्वरूप, व्यवसाय समायो
जन.

घटक १२: मानवी समूहातील विनिमय

समूह: स्वरूप व सामाजिक निर्मिती, समूह: सामाजिक विनिम
य, समूह: निर्णय प्रक्रिया, समूह: लहान आणि मोठे, समूह: प्रमु
ख अंतराक्रिया.

पुस्तक २: सामायोजनाचे स्वरूप आणि समस्या

घटक ३: सामायोजन: अर्थ, प्रक्रिया व स्वरूप

सामायोजनाचा अर्थ, सामायोजन-

प्रक्रिया, सामायोजनाचे स्वरूप.

घटक ४: विषमायोजन: अर्थ व प्रकार

विषमायोजन: अर्थ व लक्षणे, विषमायोजनाचे प्रकार—

भाग १, विषमायोजनाचे प्रकार— भाग २,

घटक ५: सामायोजनाचे निकष आणि नमुने

उत्तम सामायोजन: वैशिष्ट्ये, सामायोजनाचे निकष, सामायोज
नाच्या निकषाचे प्रकार, सामायोजनाच्या उपपत्ती.

घटक ६: सामायोजन समस्यांची क्षेत्रे

वैवाहिक सामायोजन, चांगल्या वैवाहिक सामायोजनाचे घट
क, कार्यजगताशी सामायोजन, व्यावसायिक सामायोजनाच्या
समस्या, सामाजिक जीवनाशी सामायोजन, समूह सदस्यत्वा
चे व्यक्तीवर होणारे परिणाम.

घटक ७: पतीपत्नी संबंध आणि समस्या

वैवाहिक सामायोजन: स्वरूप, सामायोजन: क्षेत्रे, अनुकूल घट
क आणि अडचणी, वैवाहिक सामाधान आणि विषमायोजन:
स्वरूप व परिणाम, उपबोधन केंद्रे: स्वरूप आणि कार्ये.

घटक ८: पालक आणि मुले: परस्पर संबंधातील समस्या

कौटुंबिक वातावरण व मुलांचा विकास, पालकांचा मुलांवरी
ल प्रभाव, मुलांचे कौटुंबिक सामायोजन, पालक नियंत्रण आ
णिकौटुंबिक शिस्त, सदोष संगोपन पद्धती.

घटक ९: भावंडातील परस्पर संबंध व समस्या

मुलांचे भावंडांशी सामायोजन, मुलांचा जन्मक्रम आणि विका
स, भावंडातील परस्पर-
संबंधाचे प्रकार, भावंडातील संबंधाचे नियामक घटक.

घटक १०: दोन पिढ्यांमधील संघर्ष व समस्या

युवापिढी आणि मध्यमवयीन पालक, युवापिढी आणि वृद्धपि
ढी, प्रौढपिढी आणि मध्यमवयीन पिढी, सून आणि सासू-

सासरेसंबंध, मध्यमवयीनपिढी आणि वयोवृद्धव्यक्तीयांच्या समस्या.

घटक २१: शिक्षणाशीनिगडीतसमस्या

सर्वसाधारणसमस्या, आंतरक्रियात्मकसमस्या.

घटक २२: अभ्यासाशीसंबंधितसमस्या

परिणामकारकअभ्यास: पुर्वअटी, अध्ययन-

प्रकार, अभ्यास-पद्धती, अभ्यास-

कौशल्ये, अभ्यासाला अनुकूलभौतिकपरिस्थिती, अभ्यासू व्यक्तिमत्व.

घटक २३: स्मरण आणि विस्मरण

स्मरण: व्याख्या आणि स्वरूप, संस्कारग्रहण, धारणा, पुनारावाहन आणि प्रत्यभिज्ञा, विस्मरणाचे स्वरूप, स्मृतीसुधारण्याचे उपाय.

घटक २४: सर्जनशील विचार

विचार-

प्रक्रियेचे स्वरूप, तर्कप्रक्रिया, सर्जनशील विचार, सर्जनशील शिक्षक.

पुस्तक ३: परिणामकारक समायोजन आणि वैयक्तिक विकास

घटक २५: व्यवसाय-निवडीतील समस्या

व्यावसायिक निवडीतील टप्पे, व्यावसायिक संशोधनातील आवश्यक घटक, व्यावसायिक निवडीशी संबंधित व्यक्तिवैशिष्ट्ये.

घटक २६: व्यावसायिक माहिती

व्यवसाय निवडीची प्रक्रिया, अर्थार्जनाचे मार्ग, शासकीय सेवेत प्रवेश, व्यवसाय-मार्गदर्शन करणाऱ्या शासकीय सेवा, स्वतंत्र व्यवसाय: अर्थार्जनाचा दुसरा मार्ग, मानसशास्त्र: उपजीविकेचे एक मार्ग.

घटक २७: व्यावसायिक निवड

व्यावसायिक निवड प्रभावित करणारे घटक, इतर महत्वाच्या बाबी, व्यवसाय-मार्गदर्शकाची भूमिका.

घटक २८: व्यावसायिक समायोजन

व्यावसायिक समायोजन केव्हा घडू येते, तारूप्यावस्थेतील व्यावसायिक समायोजन, मध्यम-प्रौढावस्थेतील व्यावसायिक समायोजन, उतारवयातील व्यावसायिक समायोजन.

घटक २९: बौद्धिक क्षमता

बुद्धीचे प्रकार आणि समायोजन, समस्यांची उकल आणि निर्णय, सर्जनशीलता.

घटक ३०: सामाजिक संक्षमता

उत्तम आंतरव्यक्तिक संबंधाचे अधिष्ठान, इतरांशी संबंध प्रस्थापित करणे.

घटक ३१: विधायक भावना भिव्यक्ती

भावना आणि मानवी कार्यक्षमता, समस्यात्मक भावनांची हाताळणी, प्रेम भावना: एक विशेष समस्या.

घटक ३२: मुल्ये आणि मानवाचे भावित्यव्य

मुल्ये विषयक विचार, मुल्ये आणि वैयक्तिक प्रगल्भता, भविष्यातील जग आणि मुल्ये.

2) PSY 271 मी आणि माझे सामाजिक वर्तन

पुस्तक १: सामाजिक मानसशास्त्र, सामाजीकरण आणि सामाजिक प्रेरणा

पुस्तक २: भाषावसंप्रेषण, अभिवृत्ती आणि सामाजिक वर्तन

पुस्तक ३: समूह, सामाजिक प्रभाव आणि नेतृत्व

पुस्तक १: सामाजिक मानसशास्त्र, सामाजीकरण आणि सामाजिक प्रेरणा

घटक १: सामाजिक मानसशास्त्र: व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती

सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या, सामाजिक मानसशास्त्राचे स्वरूप, सामाजिक मानसशास्त्राची व्याप्ती, सामाजिक मानसशास्त्राचा इतर शास्त्रांशी संबंध

घटक २: सामाजिक वर्तनाच्या तीन पातळ्या

व्यक्ती-

वर्तन पातळी, व्यक्तीव्यक्तींमधील प्रतिक्रिया, व्यक्तीवसमूह वर्तन

घटक ३: सामाजिक मानसशास्त्राचे उपयोग

व्यक्तीविकास व सामाजिक गुणांची जोपासना, व्यक्तीच्या सामाजिक समस्यांची कारणे, सामाजिक सुधारणा व परिवर्तन.

घटक ४: सामाजिक मानसशास्त्रातील अभ्यासपद्धती

अभ्यास तंत्रे, अभ्यासपद्धती

घटक ५: सामाजीकरणाचे स्वरूप व प्रक्रिया

सामाजीकरणाची व्याख्या व स्वरूप, सामाजीकरणात अनुवंश व परीवेशाचे महत्त्व, सामाजीकरणाची प्रक्रिया, आंतरीकरण, सामाजीकरणाची साधने, सामाजीकरणाचे सिद्धांत

घटक ६: नैतिकतेचा विकास

नैतिकतेचे स्वरूप, नैतिकतेचा विकास.

घटक ७: स्व-संकल्पना

स्व-संकल्पना—ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, स्व-संकल्पनेची व्याख्या, स्व-संकल्पनांचे प्रकार, स्व-संकल्पना घडवणारे घटक, व्यक्तीच्या जीवनातील टप्पे आणि स्व-संकल्पना.

घटक ८: प्रेरणेची व्याख्या, स्वरूप आणि प्रकार

प्रेरणेची व्याख्या, प्रेरणांचे स्वरूप, प्रेरणा विषयक विविध सिद्धांत, प्रेरणा अथवा गरजांचे प्रकार, गरजांचे तौलनिक महत्त्व, सामाजिक प्रलोभने, प्रेरणा विषयी काही महत्वाचे विचार.

घटक ९: विविध सामाजिक प्रेरणा

सामाजिक प्रेरणा: व्याख्या, स्वरूप आणि मापन, सामाजिक प्रेरणांचे वर्गीकरण, आक्रमकता.

घटक१०:संबंधनप्रेरणाआणिसिद्धीप्रेरणा
संबंधनप्रेरणाकिंवासंलग्नताप्रेरणा,सिद्धीप्रेरणाकिंवाउपल
ब्धीप्रेरणा.

पुस्तक२:भाषावसंप्रेषण,अभिवृत्तीआणिसामाजिकवर्तन

घटक११:भाषावसंप्रेषण

भाषेचाविकास,भाषाआणिविचार,मनोभाषाशास्त्र.

घटक१२:संप्रेषणप्रक्रिया,आंतरव्यक्तिकसंप्रेषणआणिशाब्दिकव
अशाब्दिकसंप्रेषण

संप्रेषणप्रक्रिया,आंतरव्यक्तीसंप्रेषण,शाब्दिकआणिअशा
ब्दिकसंप्रेषण.

घटक१३:औपचारिकसंप्रेषणजाळे

औपचारिकसंप्रेषण,औपचारिकसंप्रेषणजाळेअथवारचना
,औपचारिकसंप्रेषणजाळेअथवाकार्यक्षमता.

घटक१४:अभिवृत्ती:स्वरूपवपरिमिती

अभिवृत्तीचेस्थान,अभिवृत्तीचाअर्थवव्याख्या,अभिवृत्ती
चीगुणवैशिष्ट्ये,अभिवृत्तीवइतरमानसशास्त्रीयसंकल्पना,
अभिवृत्तीचेवर्गीकरण,अभिवृत्तीच्यापरिमिती.

घटक१५:अभिवृत्तीनिर्मिती

अभिवृत्तीचेमहत्वाचेनिर्धारकघटक,काहीमहत्वाचेइतरनि
र्धारकघटक,व्यक्तित्वआणिअभिवृत्ती.

घटक१६:अभिवृत्तीपरिवर्तन

अभिवृत्ती-

परिवर्तनेचेप्रकार,अभिवृत्तीचीवैशिष्ट्येआणिपरिवर्तनशी
लता,व्यक्तीआणिअभिवृत्तीपरिवर्तनशीलता,अधिकमा
हिती,अनुभवआणिअभिवृत्तीबदल,परिस्थितीजन्यघटक,
माहितीचेस्रोत.

घटक१७:अभिवृत्तीमापन

अभिवृत्तीमापनातीलअडचणी,अभिवृत्तीमापनाश्रेणीकरि
ताविधानेनिवडण्याचेनिकष,अभिवृत्तीमापनपद्धती,अभि
वृत्तीश्रेणीचीविश्वसनीयताआणिवैधता,अभिवृत्तीमापना
चेविशेषतंत्र.

घटक१८:आंतरव्यक्तिकसंबंध,सामाजिकतुलनाआणिआंतरव्य
क्तिकआकर्षण

आंतरव्यक्तिकसंबंध,सामाजिकतुलना,आंतरव्यक्तिक
आकर्षण.

घटक१९:परार्थवृत्तीआणिसमजाभिमुखवर्तन

परार्थवृत्तीवसमजाभिमुखअर्थ,मदतप्रक्रियेतीलमुलभूतट
प्पे,समाजाभिमुखवर्तनाचीनिर्मिती,समाजाभिमुखवर्तनाव
रपरिणामकरणारेघटक,मदतकरण्याचेपश्चातपरिणाम.

घटक२०:सहकार्यआणिसपर्धा

सहकार्य:व्याख्यावस्वरूप,सर्धा:व्याख्यावस्वरूप,सम
स्यापरिहारकरणाच्यासमूहातीलसहकार्यवस्पर्धा,सहकार्य
,सर्धाआणिसमूहभावना.

घटक२१:सामाजिकहिंसाचार,आक्रमकतावदहशतवाद
हिंसाचाराचाअर्थ,आक्रमकतेचीव्याख्यावपर्व,आक्रमकते
विषयीविविधदृष्टीकोन,आक्रमकतेवरपरिणामकरणारेघ
टक,आक्रमकतेचेनियंत्रण,दहशतवाद.

पुस्तक३:समूह,सामाजिकप्रभावआणनेतृत्व

घटक२२:समूह-स्वरूप,वैशिष्ट्ये,उद्दिष्ट्ये

समूहाचेस्वरूप,समूहाचीवैशिष्ट्ये,समूहाचीउद्दिष्ट्येवास
मूहामध्येसहभागीहोण्याचीकारणे,समूहांच्याउद्दिष्ट्यांचेस्व
रूप.

घटक२३:समूह-निर्मितीवप्रकार

समूहांचीनिर्मिती,समूहाचेप्रकार.

घटक२४:समूहनिर्वर्तन,समूहनीतिधैर्यआणिसमूहएकात्मता

समूहनिर्वर्तन,समूहनीतिधैर्य,समूहएकात्मता

घटक२५:सामाजिकसुलभता

सामाजिकसुलभताम्हणजेकाय?

घटक२६:सामाजिकभूमिका,स्थानवदर्जा,सामाजिकविभेदिकरण
सामाजिकभूमिका,स्थानआणिदर्जा,सामाजिकविभेदिकर
ण.

घटक२७:सामाजिकप्रभाव:(१)प्रक्रियावगटाचेदडपण

सामाजिकप्रभावाचीव्याख्या,स्वरूपआणिप्रक्रिया,सामा
जिकआदर्शाद्वारासामाजिकप्रबोधनवसंवेदनांवरहोणाराप
रिणाम,गटाचेदडपण,सामाजिकप्रभावआणिभिन्नव्यक्ति
त्वगुण

घटक२८:सामाजिकप्रभाव:(२)सामाजिकअनुचलन

अनुचलनाचीव्याख्यावस्वरूप,अनुचलनाचीतंत्रे,भितीनि
र्मितीसामाजिकप्रभाव,अपराधआणिलज्जायाचाप्रभाव,
अनुचलनाचेनियामकघटक.

घटक२९:नेतृत्व:स्वरूपआणनेत्याचीकार्य

नेतृत्वाचीव्याख्या,नेतृत्वाचेस्वरूप,नेतृत्वाचीकार्ये,सामा
जिकअध्ययनाचेसुलभीकरण.

घटक३०:नेत्यांचेप्रकारवनेत्यांचीगुणवैशिष्ट्ये

नेत्यांचेप्रकार,नेत्यांचेव्यक्तित्वगुण,नेतृत्व:उपजतकीपरि
स्थितीजन्य?,अनुयायांचानेत्यांवरप्रभाव,हुकुमशाहीवलो
कशाहीनेतृत्व.

3)PSY272मानसिकस्वास्थ्य

पुस्तक१:मन:स्वास्थ्य:स्वरूपआणपरिपोष

पुस्तक२:मन:स्वास्थ्य:विकासआणविकार

पुस्तक३:मन:स्वास्थाचीजपणूकआणसेवा

पुस्तक१:मन:स्वास्थ्य:स्वरूपआणपरिपोष

घटक१:मन:स्वास्थाचेस्वरूप

मनःस्वास्थ्यम्हणजेकाय?, मनःस्वास्थाचीगरज, मानसिक स्वास्थ्य: व्याख्यावस्वरूप, मानसिकस्वास्थ्य: संकल्पनापरिचय.

घटक२: स्वास्थ्यसंवर्धन, अस्वास्थ्यनिवारणवप्रतिबंध

मनस्वास्थ्यविघडण्याचीकारणे, मानसिकस्वास्थ्यसंवर्धन, स्वस्थ्यव्यक्तीचीलक्षणे.

घटक३: मनःस्वास्थाचापरिपोष-घडणीतीलसहभागीघटक

मानसिकआरोग्याच्याघडणीतसहभागीघटक, व्यक्तिमत्त्वावरीलपरिस्थितीजन्यघटकांचापरिणाम.

घटक४: संदर्भवैशिष्ट्ये आणिमनःस्वास्थ्य

कुटुंब, व्यवसाय, समाज, समवयस्क, उपक्रमातीलसहभाग

घटक५: अपवादात्मकआपत्तीआणिनित्यजीवनाचीपुनरावृत्ती

अपवादात्मकआपत्ती:निर्धार आणिमोडकळने, नित्यजीवनाचीपुनरर्चना.

घटक६: शरीर—मनसंबंध

शरीर—

मनसंबंध, मानसिकताणवस्वास्थ्य, शरीस्वास्थाचामनःस्वास्थावरपरिणाम, शरीर—

मनसुदृढसंबंध, शारीरिकमानसिकस्वास्थाचीक्षेत्रे.

पुस्तक२: मनःस्वास्थ्य:विकासआणिविकार

घटक१: व्यक्तिमत्त्वविकासाचेटप्पेआणिमानसिकताण

व्यक्तिमत्त्वविकासाचेटप्पेआणित्यातीलमुख्यताण, बाल्यावस्था, किशोरावस्था, तारुण्यावस्था, मध्यावस्था, वृद्धावस्था.

घटक२: व्यावसायिकमनःस्वास्थ्य: स्पर्धा, क्षमतावताण

स्पर्धा, क्षमतावताण, व्यावसायिकताण, स्त्रियांनाजाणवणारेताण, व्यावसायिकमार्गदर्शन.

घटक३: विकासकाळातीलसमस्यांचीउकल

समस्यांचेगांभीर्यानुसारवर्गीकरण, समस्यांचीउकलकरण्याचेमार्ग.

घटक४: मनःस्वास्थाचेसामाजिकअविष्कार

सामाजिकवारसा, सामाजिकमानदंड, मूल्यव्यवस्था, नियंत्रणव्यवस्था, सामाजिकनियंत्रणाचेपरिणाम, संस्थानिर्मिती.

घटक५: मनःस्वास्थाचेस्वास्थ्यवर्धकअविष्कार

मूल्यश्रेणी, कायदे, समाजमान्यताणमुक्ती, कल्याणकारीसंस्थावसेवाभावीउपक्रम

घटक६: मनःस्वास्थाचेअस्वास्थ्यवर्धकअविष्कार

विचारव्युद्ध, पूर्वग्रह, साचेबनादकल्पना, विद्वेष, व्यसनाधीनता, गुन्हेगारी, बालश्रमिक, स्त्री-

पुरुषसंबंधातीलवेश्यावृत्ती, स्त्री-दैन्य, लैंगिकछळ.

घटक७: मनोरुग्ण

मनोरुग्णतेचेस्वरूप, मनोरुग्णांविषयीदृष्टीकोन, मनोविकारांचीप्राथमिक

पुस्तक३: मनःस्वास्थाचीजपणूकआणिसेवा

घटक१: मनःस्वास्थाचेनिदान: संदर्भानुसारी

मनःस्वास्थाचेसंदर्भ, मनःस्वास्थाचीसंकल्पना, मनःस्वास्थाच्यापातळ्या, मनःस्वास्थाचीकाहीलक्षणे, विविधसंदर्भानुसारमनःस्वास्थाचीअभिव्यक्ती.

घटक२: मनःस्वास्थराख्याचेमार्ग

मानसिकस्वास्थाचेनिदर्शक, मानसिकअस्वास्थाचेप्रकार, मानसिकअस्वास्थाचेपरिणाम, मानसिकआरोग्यराख्याचेमार्ग, मानसिकस्वास्थाचेपुनर्स्थापन.

घटक३: मनःस्वास्थासाठीसेवा

बालविकासकेंद्रे, सुजानपालककेंद्रे, जेष्ठनागरीकसंघ, उद्योगकेंद्रे, अनाथाश्रम, मनःस्वास्थासाठीतज्ञव्यावसायिकसेवा, विशेषसमस्याग्रस्थांसाठीशिक्षणसंस्था, मनःस्वास्थाच्याक्षेत्रातीलप्रशिक्षणव्यवस्था.

घटक४: लोकसमूहाचेमानसिकआरोग्य

पूर्वपीठीका, लोकसमूहमानसशास्त्र: उदयआणिस्वरूप, लोकसमूहमानसिकआरोग्य: संकल्पनाव्याप्ती, प्रतिबंधात्मकदृष्टीकोन, प्रतिबंधाचेप्रकार, लोकसमूहाचीमानसिकआरोग्यक्षेत्रे.

4) PSY273 उपयोगितअभ्यासक्रमव्यक्तिमत्त्वविकास

पुस्तक१: व्यक्तिमत्त्वाचेस्वरूप, विकासाचीप्रक्रियाआणिस्व-संकल्पना

पुस्तक२: संप्रेषणकौशल्यांचाआणिप्रभावीआंतरव्यक्तिकसंबंधाचाविकास

पुस्तक३: व्यक्तिमत्त्वसमस्याआणिमानसिकआरोग्य

पुस्तक१: व्यक्तिमत्त्वाचेस्वरूप, विकासाचीप्रक्रियाआणिस्व-संकल्पना

घटक१: व्यक्तिमत्त्व: समजवगैरसमज

व्यक्तिमत्त्वाविषयीगैरसमजुती, व्यक्तिमत्त्वसंज्ञेचीव्युत्पत्ती.

घटक२: 'व्यक्तिमत्त्व' यासंज्ञेचेसांख्यिकस्वरूप

व्यक्तिमत्त्वाच्याव्याख्या, ऑलपोर्टयांनीकेलेलीव्याख्या आणिसुदतीव्याख्या, गिलफोर्डयांनीकेलेलीव्याख्या, ऑलपोर्टआणिगिलफोर्डयांनीकेलेल्याव्याख्यांचासमन्वय, व्यक्तिमत्त्वआणिचारित्र्य.

घटक३: व्यक्तिमत्त्वाचाअभ्यास: वर्गतत्वदृष्टीकोन

वर्गतत्वदृष्टीकोन, शारीरिकवैशिष्ट्यांवरआधारितवर्गीकरण, मानसिककार्यावरआधारितवर्गीकरण.

घटक४: व्यक्तिमत्त्वाचाअभ्यास: गुणतत्वदृष्टीकोन

व्यक्तिमत्त्वाचे गुणविशेष, वर्गातत्वगुणतत्त्वांचा समन्वय, व्यक्तिमत्त्वाचा पाचघटकसिद्धांत.

घटक ५: आनुवंशिकनियामके व अंतःस्रावी ग्रंथी

अनुवंश, प्रभावी व दुर्बल गुणबीजे, अन्तःस्रावी ग्रंथी व व्यक्तिमत्त्वविकास.

घटक ६: कौटुंबिकनियामके

कौटुंबिक संबंध, कुटुंब: एकशाळा, इतर कौटुंबिक घटक.

घटक ७: सामाजिक व सांस्कृतिकनियामके

सामाजीकरण, सामाजिक घटक व सांस्कृतिक घटकांतील मतभेद, व्यक्तिमत्त्वविकासावर प्रभाव पाडणारी सामाजिक नियामके, संक्रमणाची साधने, सांस्कृतिक भिन्नता.

घटक ८: एरिक्सन यांची मनोसामाजिक उपपत्ती

विकासप्रक्रियेचा अर्थ, व्यक्तीमत्त्वविषयक उपपत्ती, व्यक्तिमत्त्वसंबंधी विविध उपपत्ती का?, एरिक्सन यांची व्यक्तिमत्त्वविकास उपपत्ती, मनोसामाजिक विकासाच्या अवस्था.

घटक ९: संवेदीत 'स्व', सामाजिक 'स्व', परसंवेदीत 'स्व' आणि आदर्श 'स्व'

'स्व' आणि 'स्व' -

संकल्पना, संवेदीत 'स्व', सामाजिक 'स्व', परसंवेदी 'स्व', आदर्श 'स्व'

घटक १०: वास्तव 'स्व' ची जाण

वास्तव 'स्व' म्हणजे काय?, वास्तव 'स्व' ची व्याख्या व स्पष्टीकरण, वास्तव 'स्व' ची ओळख करून घेण्याचे मार्ग.

घटक ११: 'स्व' विकासाचे टप्पे: ऑलपोर्ट आणि रॉजर्स यांचे दृष्टीकोन, 'स्व' त्वसंघर्ष

'स्व' विकासाचे टप्पे: ऑलपोर्टचा दृष्टीकोन, 'स्व' विकासासंबंधी रॉजर्सचा दृष्टीकोन

घटक १२: प्रगल्भ व्यक्तिमत्त्वाचे वैशिष्ट्ये: ऑलपोर्ट आणि रॉजर्स यांचे दृष्टीकोन

प्रगल्भ व्यक्तिमत्त्वासंबंधी ऑलपोर्टचा दृष्टीकोन, रॉजर्स यांची प्रगल्भ व्यक्तिमत्त्वासंबंधी कल्पना.

पुस्तक २: संप्रेषणकौशल्यांचा आणि प्रभावी आंतरव्यक्तिक संबंधाचा विकास

घटक १: संप्रेषण-प्रक्रियेचे स्वरूप

संप्रेषण: अर्थ व व्याख्या, संप्रेषण-

प्रक्रियेचे मानसशास्त्रीय स्वरूप, संप्रेषणाचे महत्त्व उद्देश.

घटक २: संप्रेषण-प्रक्रियेचे प्रकार

संप्रेषणाचे प्रकार-१, संप्रेषणाचे प्रकार-२.

घटक ३: संप्रेषणातील अडथळे आणि अडचणी

प्रेषकामुळे निर्माण होणाऱ्या अडचणी, संप्रेषणमाध्यमामुळे निर्माण होणाऱ्या अडचणी, ग्राहकामुळे निर्माण होणाऱ्या अडचणी, आशयसंप्रेषणातील इतर अडथळे, पुनर्भरणाचा अभाव.

घटक ४: परिणामकारक संप्रेषण-श्रवणकौशल्ये

श्रवणकौशल्याची व्याख्या, श्रवणक्रियेचे स्वरूप, श्रवण आणि पुनर्भरण, प्रभावी श्रवणक्रियेतील अडथळे, श्रवणविषयक कौशल्यसुधारण्याचे मार्गदर्शक तत्त्वे.

घटक ५: प्रभावी संप्रेषणाचे प्रशिक्षण

संप्रेषण-

कौशल्ये सुधारण्यासाठी ध्यावयाची दक्षता, संप्रेषण-

कौशल्ये सुधारण्याची तंत्रे.

घटक ६: आंतरव्यक्तिक संबंध: जोहॅरी प्रारूप

समायोजन, 'स्व' चे प्रकार, जोहॅरी प्रारूप, व्यक्तिमत्त्वाचे प्रकार.

घटक ७: विनिमय विश्लेषण प्रारूप

ट्रॅन्झॅक्शनल ॲनॅलिसिस: मुख्य सिद्धांत, मानसिक व भावनात्मक अवस्था, मानवी विनिमय व त्याचे प्रकार, इगो स्टेट्स आणि व्यक्तिमत्त्वविकास.

घटक ८: सामाजिक कौशल्यांचा विकास: मुलाखत आणि गट चर्चा

मुलाखतीचे तंत्र, मुलाखतीची तयारी, गट चर्चा/मौखिक चर्चा

घटक ९: सामाजिक कार्यक्रमाचे परिणामकारक व्यवस्थापन

कार्यक्षमता आणि परिणामकारकता यातील भेद, सामाजिक कार्यक्रमाची तोंड ओळख, एकट्याचा सक्रीय सहभाग असणारे सामाजिक कार्यक्रम, समूहाचा सक्रीय सहभाग असणारे सामाजिक कार्यक्रम, सामाजिक कार्यक्रमाचे व्यवस्थापन, सामाजिक कार्यक्रमाच्या व्यवस्थापनाची तयारी.

पुस्तक ३: व्यक्तिमत्त्वसमस्या आणि मानसिक आरोग्य

घटक १: समस्यांची विवेकपूर्ण जाण

समस्येचे नेमके स्वरूप जाणून घेणे, समस्येचे उगमस्थान: आपल्या समजुती, विवेकपूर्णतेचे निकष, अविवेकसमजुतीची बाराखडी, विवेकनिष्ठ तंत्रामधील गृहपाठाचे महत्त्व.

घटक २: संघर्षाची आणि जातीलभावनाची हाताळणी

संघर्ष: स्वरूप व प्रकार, व्यक्ति-

अंतर्गत संघर्ष: उद्दिष्ट संघर्ष, उद्दिष्ट संघर्षाची हाताळणी, व्यक्ति-अंतर्गत संघर्ष: भूमिका संघर्ष, परस्पर-

व्यक्ती संघर्ष, समूहा अंतर्गत संघर्ष, जातीलभावना कोणत्या

?, अपराधभावना, पराधाभावना हाताळण्याचे मार्ग, विषण्ण

ता, विशन्नतेवर विजय मिळवून आनंदीक सेव्हल?

घटक ३: दुश्चीन्तेचे निराकरण

स्वाभाविक चिंता आणि दुष्चीन्ता, दुशाचीन्तेचे परिणाम, दु

शाचीन्तेची कारणे, दुशाचीन्तेचे निराकरण (अ): यंत्रणा, दुशा

चीन्तेचे निराकरण (आ): नियोजन बद्ध उपाय.

घटक ४: मानसिक तणावाचे निराकरण

मानसिक तणाव: स्वरूप व उगम, तणावाचे शारीरिक परिणाम, तणावाचे मानसशास्त्रीय घटक, तणावाचे नियंत्रण (अ):

स्वतःलाजाणूनघेणे,तणावाचेनिर्णयंत्रण(आ):तणावाचीहा ताळणी.

घटक५:मानसिकआरोग्य:सुधारणात्मक

मानसिकआरोग्याचीव्याख्या,सुधारणात्मकमानसिकआरोग्य,सुधारणात्मकमानसिकआरोग्याचीमुलभूततत्त्वे.

घटक६:मानसिकआरोग्य:निवारणात्मक

व्यक्तिमत्वभिन्नताआणिनिवारणात्मकमानसिकआरोग्य,मानसिकविकृतीचेस्वरूपप्रकार,निवारणात्मकमानसिकआरोग्याचीमुलतत्त्वे,विकृतींचेनिवारण.

घटक७:मानसिकआरोग्य:सामाजिकसंबंधाचीजाणवसामाजिकसमायोजन

सामाजिकबंधनआणित्याचेप्रकार,सामाजिकबंधनसुधारण्याचीमुलतत्त्वे,स्वतःलासमजूनघेणे,मतभेदववादावादीयांचेनियोजन,मानसिकदडपणाचेव्यवस्थापन.

घटक८:मानसिकआरोग्य:वेळेचासदुपयोगव्यक्तिगतप्रगती

व्यक्तीचेदैनंदिनजीवनवेळेचासदुपयोग,फावलावेळ,जीवनकाळ,व्यक्तिगतप्रगतीचेघटक.

PSY274

वैवाहिकसमायोजनआणिमार्गदर्शन

पुस्तकपहीले

कुटुंबआणिवैवाहिकसमायोजन

घटक१:कौटुंबिकअस्मिताआणिकौटुंबिकस्थिरता

घटक२:विवाहाचीपध्दतीवजोडीदाराचीनिवड

घटक३:वैवाहिकसमायोजनाचीगरज

घटक४:वैवाहिकसमायोजनप्रक्रिया

घटक५:वैवाहिकसमायोजनाचीबदलतेस्वरूपआणिवैवाहिकसमायोजनाचीमापन

घटक६:वैवाहिकसमायोजनालाकारणीभूतहोणारेघटक

घटक७:पतीआणिपत्नीवैवाहिकभूमिका

घटक८:वैवाहिकसमायोजनआतीलअडथळेआरोप-प्रत्यारोपभांडणेआणिसदोषपालकत्व

घटक१:कौटुंबिकअस्मिताआणिकौटुंबिकस्थिरता

कुटुंब: आकार,प्रकारआणिबदलतेस्वरूप,कौटुंबिकसंबंध:मूलभूतसंकल्पना,प्रकारआणिकार्ये,सामाजिकघड्याळसंकल्पना,कौटुंबिकअस्मिताकौटुंबिकस्थिरता,कौटुंबिकविघटन

घटक२:विवाहाचीपध्दतीवजोडीदाराचीनिवड

वर्णपद्धतीवरआधारितविवाह,प्राचीनभारतीयविवाहप्रकार,इतरभारतीयविवाहाचेप्रकार,आधुनिकभारतीयविवाह,आधुनिकपाश्चिमात्यविवाह,जोडीदाराचीनिवडआवश्यकताआणिमार्गदर्शकतत्त्वे

घटक३:वैवाहिकसमायोजनाचीगरज

वैवाहिकसमायोजन:सामान्यस्वरूप,वैवाहिकसमायोजनम्हणजेवैवाहिकसंघर्षवरीलउपाय,वैवाहिकसमायोजन:प्रकार,वैवाहिकअवस्थाआणिसमायोजन,वयआणिवैवाहिकसमायोजन,समायोजनाचाक्रम,वैवाहिकविमायोजनाचेप्रकार

घटक४:वैवाहिकसमायोजनप्रक्रिया

वैवाहिकसमायोजनप्रक्रियेचेस्वरूप,वैवाहिकसमायोजनप्रक्रियाचेविश्लेषण,उद्दिष्टेआणिगरजा,वर्तनबदलवैवाहिकसमायोजन

घटक५:वैवाहिकसमायोजनाचीबदलतेस्वरूपआणिवैवाहिकसमायोजनाचीमापन

वैवाहिकसंबंधाचेमानसशास्त्रीयस्वरूप,पारंपरिकवैवाहिकसमायोजन,वैवाहिकसमायोजनाचाबदललेल्याकल्पना,वैवाहिकसमायोजन:संक्रमणावस्था,बदलत्यावैवाहिकसमायोजनाचीउचितउद्दिष्टे,वैवाहिकसमायोजनयाचेमापन

घटक६:वैवाहिकसमायोजनालाकारणीभूतहोणारेघटक

कौटुंबिकघटक,भावनाकघटक,लैंगिकघटक,व्यक्तिमत्वघटक,वैयक्तिकघटक

घटक७:पतीआणिपत्नीवैवाहिकभूमिका

भूमिकाव्याख्यामहत्त्ववैशिष्ट्येभूमिकासंबंधीअपेक्षाआणिवर्तनसंस्कृतीभिन्नताआणिस्त्रीपुरुषभूमिकासामाजिकअध्ययनआणिस्त्री-पुरुषांच्याभूमिकास्त्रीआणिपुरुषभूमिकासंघर्षस्त्री-पुरुषसामाजिकभेदनीराकारणाचेप्रयत्नस्त्री-पुरुषांच्याअभिवृत्तिकहीअभ्यासएकमेकांच्याअपेक्षांचाकानोसा

घटक८:वैवाहिकसमायोजनआतीलअडथळेआरोप-प्रत्यारोपभांडणेआणिसदोषपालकत्व

आरोप-प्रत्यारोप,पती-

पत्नीतीलभांडणे:प्रकारवस्वरूप,सदोषपालकत्व

पुस्तक २

वैवाहिकसमस्या आणि चांगल्या वैवाहिक संबंधांचे फायदे

घटक १६: पुनर्विवाहची गरज आणि त्याचे उपचारात्मक मूल्य

घटक ९: व्याधीग्रस्त कुटुंब आणि व्याभिचार

पुनर्विवाह नवीन जोडीदाराच्या निवडीतील घटक, पुनर्विवाह आतील समस्या, पुनर्वाणिस्थैर्य, पुनर्विवाहचे उपचारात्मक मूल्य

घटक १०: व्यसनाधीनता, हुंडासमस्या आणि त्यांचे परिणाम

घटक ११: लैंगिक संबंध आणि समस्या

घटक १२: घटस्फोट: काटनेव मुलांवरील होणारे परिणाम

पुस्तक तिसरे

वैवाहिकसमस्या मार्गदर्शन व उपचार

घटक १३: विवाह: व्यक्तिगत विकासाचे एक साधन

घटक १४: प्रेम-

आदर, परस्पर देवाणघेवाण आणि संप्रेषण या गुणांची शिकवण

घटक १७: पती-पत्नी मधील मतभेदांचे चिकित्सात्मक निदान

घटक १५: मुलांबरोबर राहणे आणि मुलांक डून शिकणे

घटक १८: आंतरव्यक्तिगत भावनांचे विश्लेषण

घटक १६: पुनर्विवाहची गरज आणि त्याचे उपचारात्मक मूल्य

घटक १९: मध्यस्ती योजनांचे प्रकार घरातील वडीलधारी मंडळी (आजी, आज)

घटक २०: विविध उपचार पद्धतींचा उपयोग

घटक ९: व्याधीग्रस्त कुटुंब आणि व्याभिचार

घटक २१: पती-पत्नी नियोजन आणि साहचर्य प्रक्रिया

व्याधीग्रस्त कुटुंबाचे स्वरूप, व्याधीग्रस्त कुटुंबाची निर्मितीस कारणीभूत होणारे घटक, आणि परिणाम

घटक २२: संभ्राती

घटक २३: परस्पर देवाणघेवाण आणि सदोष संप्रेषणातून विषमयोजन

घटक २४: छिन्नमस्कता

घटक १०: व्यसनाधीनता, हुंडासमस्या आणि त्यांचे परिणाम

व्यसनाधीनता: स्वरूप आणि करणे, व्यसनाधीनतेचे परिणाम, हुंडा: समस्या आणि परिणाम, हुंड्याची समस्या सोडविण्याचे उपाय, हुंडासमस्या आणि वैवाहिकसमा

मनोनिदान: संकल्पना आणि उद्दिष्टे, मनोनिदानाची साधने, मनोचिकित्सा आणि पती-पत्नी मधील मतभेद आणि समस्यांचे स्वरूप, मतभेद निवारणाचे उपाय

घटक ११: लैंगिक संबंध आणि समस्या

प्रजोत्पादन यंत्रणा, लैंगिक संबंध, लैंगिक समस्या, लैंगिक समस्यांचे प्रकार

घटक १८: आंतरव्यक्तिगत भावनांचे विश्लेषण

घटक १२: घटस्फोट: काटनेव मुलांवरील होणारे परिणाम

वैवाहिकसमस्या उद्भवण्याची कारणे, कौटुंबिक उपचारातील बीजभूत ठरलेल्या

घटस्फोट: प्रमाण, व्याख्या आणि प्रक्रिया, घटस्फोट विषयक दृष्टीकोन, घटस्फोट: आंतरव्यक्तिगत भावनिक विश्लेषणातील उपचारांची भूमिका, विशिष्ट भावनांचे मुलांचे वय आणि घटस्फोट परिणाम, मुलांचे व्यक्तिमत्त्व आणि घटस्फोटाचे परिणाम, इतर उपचार पद्धती

मुलांबाबतची वृत्ती आणि घटस्फोटाचे परिणाम, संवगडी आणि घटस्फोटाचे परिणाम

घटक १९: मध्यस्ती योजनांचे प्रकार घरातील वडीलधारी मंडळी (आजी, आजोबा): मुले

पूर्णाविवाह आणि बालक, घटस्फोटाच्या परिणामांचे मूल्यमापन

घटक १३: विवाह: व्यक्तिगत विकासाचे एक साधन

मध्यस्थी म्हणजे काय, मध्यस्थी योजनाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, आणीबाणीका आणि बाणीकालीन परिस्थितीचे प्रकार, तणाव युक्त कुटुंबे आणि आणीबाणी, वैद्य

विवाहाचे महत्त्व आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्य, व्यक्तिगत विकास

योजना आखणे, मध्यस्थी योजनाचे चित्र, मध्यस्थी योजनाचे प्रकार, मानसोपचार च्यातील फरक

घटक १४: प्रेम- आदर, परस्पर देवाणघेवाण आणि संप्रेषण या गुणांची शिकवण

घटक २०: विविध उपचार पद्धतींचा उपयोग

प्रेम, परस्पर देवाण-घेवाण, संप्रेषणसमस्याची सोडवणूक

घटक १५: मुलांबरोबर राहणे आणि मुलांक डून शिकणे

विवाह मार्गदर्शन आणि विवाहोपचार, विवाहोपचार पद्धतीचा आराखडा, विवाह विवेकपूर्ण भावनिक उपचार

अपत्याचा जन्मवसंगोपन, मुलांमुळे होणारामातापित्यांचा व्यक्तिगत विकास, मुलां आवर होणारा परिणाम

घटक २१: पती-पत्नी नियोजन आणि साहचर्य प्रक्रिया

मार्गदर्शनमानसशास्त्राची ओळख, परिपूर्ती: घटनावर्णन, वर्णनातील परिच्छेदावरून निष्कर्षरूप, विश्वसनीयता: संकल्पनाव अर्थ, अर्थार्थाता/वैधता, घटनेतील मानसशास्त्रीय संकल्पना, पुस्तक १ वरून घटनेचे विश्लेषण

घटक २२: संभ्रांती

होरपळलेली: घटनावर्णन, घटनेचे स्वरूप समुपदेशकाची भूमिका, संभ्रांतीवत्याची कारणमीमांसा, सर्जनशीलता.
हरगोविंदरुग्णाचे जीवन विश्लेषण, उपचार सुधार संभव

घटक २३: परस्परदेवाणघेवाण आणि सदोषसंप्रेषणातून विषमयोजन
परस्परदेवाण-घेवाण आणि सदोषसंप्रेषण आतून विषमयोजन

हिशोब: घटनावर्णन, घटना विश्लेषण

घटक २४: छिन्नमस्कता

घटनेचे स्वरूप, बेसूर घटनावर्णन, छिन्नमस्कता: लक्षणे आणि प्रकार, कारणमीमांसा आणि उपचार, मंगेशच्या केसचे विश्लेषण आणि सुधार संभव

6) PSY308 प्रायोगिक पद्धती: सांख्यिकी व मानसशास्त्रीय प्रयोग

पुस्तक १: संशोधन, प्रदत्त संकलन आणि प्रयोग

पुस्तक २: मनोमापन व सांख्यिकी

पुस्तक ३: मानसशास्त्रीय प्रयोग व चाचण्या (कार्यपुस्तिका)

पुस्तक १: संशोधन, प्रदत्त संकलन आणि प्रयोग

घटक १: संशोधनाची गरज

संशोधन म्हणजे नेमके काय?, समस्या आणि समस्या निर्मिती, संशोधनाची उद्दिष्ट्ये, संशोधन प्रक्रिया, उत्कृष्ट संशोधनाचे निकष, अभ्युपगम, संशोधनातील नैतिक समस्या, संशोधनाचे प्रकार.

घटक २: प्रदत्त संकलन

दुय्यम प्रदत्त, प्रथमिक प्रदत्त, प्राथमिक प्रदत्त गोळा करण्याची पद्धत.

घटक ३: प्रायोगिक पद्धतीचे स्वरूप

समस्या निश्चिती, परिवर्त्य, अभ्युपगम, मापन, प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे व मर्यादा.

घटक ४: प्रयोगाची पूर्वतयारी, प्रयोगाची कृती आणि अहवाल लेखन

प्रयोगाचे स्वरूप, प्रयोगाचे उद्दिष्ट्ये, प्रयोगाची पूर्वतयारी, प्रयोगाची कृती, अहवाल लेखन.

पुस्तक २: मनोमापन व सांख्यिकी

घटक १: मनोमापन

मनोमापनाचा इतिहास, मानसशास्त्रीय चाचणीची व्याख्या व स्वरूप, विश्वसनीयता: संकल्पनाव अर्थ, अर्थार्थाता/वैधता, मानदंड.

घटक २: मानसशास्त्रीय चाचण्या

मानसशास्त्रीय चाचण्याचे प्रकार, बुद्धीमापन चाचण्या, अभिक्षमतामापन चाचण्या, संपादन चाचण्या, व्यक्तिमत्वमापन

घटक ३: प्रदत्ताचे विश्लेषण व सांख्यिकीचा वापर

सांख्यिकीचे स्वरूप, प्रदत्त आणि त्याचे वर्गीकरण, वारंवारता वितरण, प्राप्तांकाची आलेखात्मक मांडणी.

घटक ४: केंद्रीय प्रवृत्ती व विचलनाची मापके

केंद्रीय प्रवृत्ती व त्याची मापके, केंद्रीय प्रवृत्तीमापाकांचा योग्य वापर व स्पष्टीकरण, विचलनाची मापके.

पुस्तक ३: मानसशास्त्रीय प्रयोग व चाचण्या (कार्यपुस्तिका)

घटक १: केवळ प्रात्यक्षिकासाठीचे प्रयोग

दृष्टीवेदन संबंधी प्रयोग, शब्दसाहचर्य प्रयोग.

घटक २: व्यक्तिगत प्रयोग

अवधानावरील प्रयोग, अध्ययनावरील प्रयोग, स्मृति प्रक्रीयेवरील प्रयोग, तर्क प्रक्रीयेवरील प्रयोग, प्रेरणेवरील प्रयोग, संवेदन प्रक्रीयेवरील प्रयोग.

घटक ३: सामूहिक प्रयोग

सामूहिक प्रयोग: स्वरूप व वैशिष्ट्ये, मनोरंजन, कडीफेक.

घटक ४: मानसशास्त्रीय चाचण्या

अभियोग्यता चाचणी, सर्जनशीलतामापन, भाटीयांची बुद्धीमापक श्रेणी, आयझॅकची व्यक्तिमत्व चाचणी, चिंतामापक चाचणी.

B.A. Third Year

Syllabus

Indian Writing in English (ENG255)

Book One

Non-Fictional Prose

Unit 1: Individual and Universe

Individual and Universe: I, Individual and Universe: II, Individual and Universe: III, Individual and Universe: IV

Unit 2: The Secret of Work

The Secret of Work: I, The Secret of Work: II, The Secret of Work: III, The Secret of Work: IV

Unit 3: Home Rule

Home Rule: I, Home Rule: II, Home Rule: III,

Unit 4: Non-Violence and Non-Alignment

Non-Violence and Non-Alignment: I, Non-

Violence and Non-Alignment: II, Non-Violence and Non-

Alignment: III, Non-Violence and Non-Alignment: IV

Unit 5: In English as a Student
 In English as a Student: I, In English as a Student: II, In English as a Student: III, In English as a Student: IV
 Unit 6: Going to School with Prisoners
 Going to School with Prisoners I, Going to School with Prisoners: II, Going to School with Prisoners: III, Going to School with Prisoners: IV,
 Unit 7: India and Russia
 India and Russia: I, India and Russia: II, India and Russia: III, India and Russia: IV
 Unit 8: Vinoba's Gramdan Toofan
 Vinoba's Gramdan Toofan: I, Vinoba's Gramdan Toofan: II,
 Book Two
 Indian Poetry in English
 Unit 1: Indian Poetry in English
 The Vedas and the Upanishadas, The Indian Epics, The Sufi Poetry
 Unit 2: How to Read a Poem
 Poetry as the Oldest Form, Poetry as a World of Imagination, Poetry as a World of Dreams, Poetry and Prose, Poetry and its Music, Units of Poem
 Unit 3: Krishnakali
 What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 4: Dirge
 The Poem: Dirge, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 5: Let us Look Squarely
 The Poem: Let us Look Squarely, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 6: Background Casually
 The Poem: Background Casually, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 7: The Professor
 The Poem: The Professor, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 8: A Hot Noon in Malabar
 The Poem: A Hot Noon in Malabar, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 9: The Sunshine Cat
 The Poem: The Sunshine Cat, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 10: A River

The Poem: A River, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 11: Obituary
 The Poem: Obituary, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 12: Has My Time Come?
 Has My Time Come? What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 13: The Felling of the Banyan Tree
 The Poem: The Felling of the Banyan Tree, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 14: Nargol
 The Poem: Nargol, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 15: Home Coming
 The Poem: Homecoming, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 16: Continuities
 The Poem: Continuities, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 17: An Old Woman
 The Poem: An Old Woman, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 18: The Blue Horse
 The Poem: The Blue Horse, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 19: Steps in the Dark
 The Poem: Steps in the Dark, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Unit 20: A Kind of Happiness
 The Poem: A Kind of Happiness, What is the poem about? Form, Rhythm, Image and Symbolism, Theme, Setting
 Book Three
 Fictional Prose
 Unit 1: Karma
 What Happens in the Story, Characters, The Setting, The Theme and Interpretation of the Story
 Unit 2: Eight Rupees
 What Happens in the Story, Characters, The Setting, The Theme and Interpretation of the Story
 Unit 3: The Sparrows
 How is the Story Organised, Characters, The Setting and Atmosphere, The Theme: How it is Illustrated

Unit4:TheChildlessOne
HowisthestoryOrganised,Characters,TheSettingandAt
mosphere,Thetheme:HowitisIllustrated
Unit5:TheTrustProperty
WhatHappensinthestory,Characters,TheSetting,TheThe
meandInterpretationofthestory
Unit6:Kanthapura
Atmosphereandsetting,CharacterisationinKanthapura,T
hethemeandTechniqueinKanthapura,RurallifeinKantha
pura,ExperimentswithEnglishinKanthapura.

Understandingdrama(ENG256)

BookOne

Drama:TheoryandHistory

Unit1:Drama:DefinitionandElements

Plot,Characterization,Dialogue,StageDirections,Action,
Conflict,DramaticRhythm,DramaticStructure

Unit2:Theatre:DefinitionandElements

Stage,Greekstage,AncientIndianstage,FeaturesofGreek
stage,Romanstage,Medievalstage,Elizabethanstage

Unit3:KindsofDrama:Sub—Genres(1)

Tragedy:Aristotle,TragedyHegelTragedyBradley

Unit4:KindsofDrama:Sub—Genres(2)

Satire,ProblemPlay,Farce,FolkForms

Unit5:MajorPeriodsandMovements(1)

ClassicalDrama,RenaissanceDrama,RestorationDrama,
ModernDrama

Unit4:MajorPeriodsandMovements(2)

Naturalism,Expressionism,Symbolism,ExistentialandA
bsurdDrama

BookTwo

EuropeanDrama

Unit1:Background:JuliusCaesar

ShakespeareLife,ShakespeareWorks,Shakespeareandhi
sTimes,RomanHistory,Theplay:JuliusCaesar

Unit2:TheTragedyofJuliusCaesar

ActOne,ActTwo,Actthree,ActFour,ActFive,Analysis

Unit3:Characterization

MajorCharacters,MinorCharacters,ShakespeareTreatm
entoftheMob,Structure,Symbolism,Rhetoric

Unit4:Themes

Kingship,Friendship,Man-
womanRelationship,ThemeofCrowd,powerandConspir
acy,ThemeofChaosandOrder,CriticalComments

Unit5:Structure

Soliloquies,Dreams,Superstitions,Prophecy,Symbolism
,Rhetoric

Unit6:CriticalComments

Interpretations:Performance,:CriticalComments,Conte
mporaryRelevance

BookThree

IndianDrama

Unit1:Introduction

Text,ContemporaryContext,HistoryandPolitics

Unit2:SummaryandComments

Tughlaq:SummaryComments,BriefCommentsonThema
ticandStructuralunityoftheScence

Unit3:Characterization

MajorCharacters,MinorCharacters

Unit4:Themes

Kingship,InterrelationshipBetweenStateandReligion,Fu
nctionandDramaticUseofHistory,IdealismandHistory,T
ughlaqIsolation,Themes

Unit5:Structure

Text,DevicesofConcretizingConflict,ConflictbetweenT
ughlaqandhisMother,Symbolism,UseoftheHistoriansCh
aracter

Unit6:CriticalComments

Interpretations:Performance,:CriticalComments,Conte
mporaryRelevance

UnderstandingProse(ENG257)

BookOne

HistoryofEnglishProse

Unit1:TheBeginning

ThestructureofProseComparedtoVerse,OriginsofProse
intheBible,Latinization,OldEnglishVerse,FurtherDevelo
pment

Unit2:JournalsandDiaries

HistoryoftheRoyalSociety,UseofSimpleProseinDiaries
andJournals

Unit3:Travelogues

TheJourneyAccounts,TravelasaMotif,CrossCulturalCo
ntactNewModesofWriting

Unit4:JournalismandEssay
 EssaysofMannersandMorals,EssayofIdeas,EssayWritin
 gAfterAddisonandSteele
 Unit5:TheNovel
 RiseoftheMiddleclassandtheNovel,ThePrintingIndustry
 ,SerializationQuestionofTastes,ChangingModesofProse
 Unit6:Criticism,HistoryandScientificWriting
 Reviews,HistoryWriting,Scientificwriting
 BookTwo
 FormsofProse
 Unit1:DescriptiveProse
 DescriptiveProse,UsesDescriptiveProse
 Unit2:NarrativeProse
 NarrativeProse,ElementsofNarrativeProse
 Unit3:SpeculativeandArgumentativeProse
 SpeculativeProse,ArgumentativeProse
 Unit4:Essay
 MeaningofEssays,DifferentKindsofEssays,TheArtofEs
 sayWriting,AnalyzingtheFamiliarEssay,ExtractFromEs
 says
 Unit5:LifeSketches
 Biography,Autobiography,AnExampleFromBoswel,An
 ExampleFromNehru,AnExampleFromGandhiji,Choice
 ofthesubject,TheRationaleofAutobiography,ScopeandL
 imitations
 Unit6:SummingUp
 Prose,TheaimoftheProse,Age,Customandsocialnecessit
 y,Creative,CriticalandScientificneeds,GrowthandDevel
 opmentofEnglishProse

BookThree
 CloseTextualReading
 Unit1:OfDeath
 Text
 Unit2:OntheFeelingofImmortalityinYouth
 Text
 Unit3:GulliverandtheGiants
 Text
 Unit4:LettertotheEarlofChesterfield
 Text
 Unit5:TheReligionoftheFuture
 Text
 Unit6:UniversityinItsEssence
 Text

Unit7:OftheSublimeandBeautiful
 Text
 Unit8:FearofPublicOpinion
 Text
 Unit9:ReflectionsonGandhi
 Text

UnderstandingPoetry(258)
 BookOne
 TheRomanticPoetry
 Unit1:HowtoReadaPoem
 HowtoReadaPoetry,AspectsofaPoem,UnitsofPoem,Poe
 ticDevices,CriticizingPoetry,TypesofPoetry
 Unit2:TheRomanticRevival
 Romanticism,natureanddefinitions,MajorCharacteristic
 sofRomanticPoetry
 Unit3:WilliamWordsworth
 Lucy,TheSolitaryReaper,Daffodils,TotheCuckoo
 Unit4:S.T.Coleridge
 TheRimeoftheAncientMariner,KublaKhan
 Unit5:P.B.Shelley
 OdetotheWestWind,ToSkylark,TheCloud,Ozymandias
 Unit6:JohnKeats
 OnFirstLookingintoChapmanHomer,LaBelleDameSans
 Merci,OdetoaNightingale,TheHumanSeason

BookTwo
 TheVictorianPoetry
 Unit1:TheVictorianPoetry
 TheVictorianPoetry,SelectedVictorianPoets
 Unit2:AlfredLordTennyson
 BreakBreakBreak,TheLadyofShalott,Ulysses,FromInM
 emoriam
 Unit3:RobertBrowning
 MeetingatNight,MyLastDuchess:Ferrara,TheLastRideT
 ogether,LoveAmongTheRains
 Unit4:MatthewArnold
 Shakespeare,DoverBeach,TheschoolGipsy,TheForsake
 nMerman
 Unit5:ChristinaGeorginaRossetti
 Uphill,ABirthday,PassingandGlassing,DreamLand
 Unit6:G.M.Hopkins
 TheWindhover:ToChristOurLord,GodGrandeur,Spring
 andDeath,TheStarlightNight

Book Three

The Modern Poetry

Unit 1: The Modern Poetry

The Modern and the Romantic, poetry of the 1930, Poetry of the 1940, Poetry of the 1950, The Black American poetry, The Feminist Poetry

Unit 2: T.S. Eliot

A Love song of J. Alfred Prufrock, Gerontion

Unit 3: W.B. Yeats

The Host of the Air, The Second Coming, Sailing to Byzantium, What Then

Unit 4: W.H. Auden

The Unknown Citizen, O Where are you going, As I Walked out one evening, Song for the New Year

Unit 5: Dylan Thomas

Fern Hill, Do not go gentle into that good night, The force that through the green fuse drives the flower, And death shall have dominion

Unit 6: Langston Hughes and Anne Sexton

The Weary Blues (Langston Hughes), Theme for English B (Langston Hughes), The Farmer Wife (Anne Sexton), Wanting to Die (Anne Sexton)

Communication Skills In English (259)

Book One

Communication Skills In English

Unit 1: Using a Dictionary

How a Dictionary helps your pronunciation, Symbols for Consonants, Symbols for Vowels, How a Dictionary gives Meanings, But which Dictionary

Unit 2: Narrating

Passage, Grammar Preparation, Pronunciation hints, Language skills: Writing

Unit 3: Say it With Please

Passage, Grammar Preparation, Pronunciation hints, Loud reading, Language skills: Writing study, Grammar, Vocabulary study

Unit 4: Describing

Passage, Grammar Preparation, Pronunciation hints, Writing study and Practice, Grammar study and practice, World building

Unit 5: Instructions and Directions

Passage, Grammar Preparation, Language skills, Grammar

Unit 6: Talking On the Telephone

Passage, Grammar Preparation, Pronunciation hints, Writing study

Book Two

Communication Skills In English

Unit 1: Reading Diagrams and Graphs, Writing study, Writing Practice

Unit 2: Taking and Making Notes

Passage, Grammar Preparation, Pronunciation hints, Language skills, writing practice, Grammar study, Comparison

Unit 3: Writing Letter: Personal

Informal Personal Letters, formal Personal Letters, Language Skills, Language at Work

Unit 4: Writing Business Letter

Business Letter, Language at Work, Grammar Preparation, A letter of Enquiry, A letter in reply, A letter of complaint

Unit 5: Reporting

Reporting, Input, Grammar Preparation, Grammar study

Unit 6: Paragraph Writing

Learn to Write Well Grammar Preparation, Pronunciation hints, Writing, Grammar study and practice, Modifying Phrases

Book Three

Communication Skills In English

Unit 1: First Aid

Structure Study and Practice, Use of shall, will, may, can, must, and have to, Use of Tenses

Unit 2: Reading A Newspaper

Passage, Vocabulary, preparation, Grammar preparation, Language Skills, The Headline, The lead, The study

Unit 3: Who Am I?

Get Set, Conversation, Discussion, Bio-Data, Writing Introduction, Language use

Unit 4: Making Communication Work

Get Set, Banks, Discussion, Requests, Language use

Unit 5: Crucial Interactions

Get Set, An Interview (1), Discussion, An Interview (2), Language use

Unit 6: Reading Along, Between and Beyond the Lines

Get Set, Home loans scheme, Discussion, How Time can be Managed, Language use

Structure of Modern English (306)

Book One

Phonetics and Phonology of English

Unit 1: Introduction

Components of Language, Modern Grammar: A Concept, Phonetics and Phonology

Unit 2: Phonetics and Phonology

The Organs of speech, The Respiratory system, The Phonatory system, The Articulatory system, The English sound System

Unit 3: The English Sounds: Vowels

The English Vowels, The Pure Vowels, The Diphthongs

Unit 4: The English Sounds: Consonants

The English Consonants and their Different Modes of Classification, some Important Contrasts

Unit 5: Some Key Concept

The Phoneme, The Syllable, The Phoneme Sequences, Transcription, Suprasegmental Features

Unit 6: Word Stress/Accent

Word Stress, Various stress Patterns, word stress and Suffixes, stress shift according to the function of words

Unit 7: Stress and Rhythm in Connected Speech

Stress in Connected Speech, Content words and structural Words, Use of weak Forms, Rhythm

Unit 8: Intonation

Connected Speech, Tone Groups: Breath Groups, Uses functions of the Tones

Book Two

Grammar of English Words and Phrases

Unit 1: Grammar of English Words and Phrases

Descriptive Grammar and Prescriptive Grammar

Unit 2: Word Class: Open

Noun, Adjective, Verb, Adverb

Unit 3: Word Classes: Close

Determiners, Pronouns, Conjunctions, Prepositions, Auxiliaries, Interjections

Unit 4: Morphology

Morphemes, Affixation, Compounding, Conversion

Unit 5: Phrases

Noun phrases, Verb phrases

Unit 6: Word Meaning

Synonymy, Antonymy, Polysemy

Book Three

Sentence Grammar

Unit 1:

Simple sentence organization

sentence and non-sentence, simple sentence and its parts, fictional elements in the predicate phrase, object, subject complement, object complement, Ambiguity, Adverbial Complement and Adjuncts, verb phrase, tense, progressive aspect, perfective aspect, modality

Unit 2:

Basic sentence and their type

basic sentence type and their functions, basic sentence type, functions of the sentence type, forming an interrogative sentence, yes/no interrogative, WH interrogative, reported questions, tag questions, forming imperative and Exclamatory Sentence, forming imperative Sentence forming Exclamatory Sentence, Negation in sentences, Negation with not Constituent Negation Implicit Negation, Other Negation Elements, grammatical aspect of Negation elements

Unit 3:

Complex sentence: Noun clauses and Relative clauses

types of subordinate clauses and their functions, finite and non-finite clauses, verbal clauses, noun clauses: finite and non-finite, noun clauses as reported (or indirect) statement, noun clauses as indirect (or reported), question, noun clauses as subjects, noun clauses as subject complements, noun clauses as object complements, noun clauses as adjective complements, closes as of preposition, noun finite noun clauses and finite clauses, Appositive noun clauses

unit 4:

Complex sentence: 2

Types of Adverbial clauses (Adjuncts)

unit 5:

**Coordination(FormingCompoundSentences)
CoordinatingConjunctionsandtheirMeaning,RelationshipBETWEENCoordinateClauses,Ellipsis
inCoordination**

Unit6:

BeyondTheSentence

**CoherenceandCohesion,GrammaticalDevicesOf
Cohesion,LogicalDevicesofCohesion,LexicalDevi
cesofCohesion**

Unit7:

CommonErrorsintheUseofEnglish

**CommonErrorsintheUseofArticles,ErrorsRelate
dtoAgreementErrorstotheuseofPrepositions,Err
orsRelatedtotheuseoftheTenses**

बी. ए. तृतीयवर्ष

कविता:स्वरूपऔरविवेचन(HIN260)

किताबपहली:कविताकीअवधारणा

इकाई1:कविताकास्वरूपऔरपरिभाषा

कवितास्वरूप, 'काव्य' शब्दकीव्युत्पत्ति, कविताऔरगद्य, कविताकी
परिभाषा

इकाई2:कविताकीप्रेरणाऔरप्रयोजन

कविताकीप्रेरणाएँ:प्रतिभा,व्युत्पत्तिऔरअभ्यास,कविताकाप्रयोजन
:आनंदतथालोकमंगल

इकाई3:कविताकेतत्व

कविताकेतत्व:पाश्चात्यधारणाएँ,कविताकेतत्व:भारतीयधारणाएँ

इकाई4:कविताकीभाषा

शब्द, अर्थऔरभाषा, रूपक, प्रतीक, बिम्बविधान, मिथक, कविताऔर
अलंकार, कविताऔरछंदविधान

इकाई5:कविताकीअनन्यता

कविताकीदृश्यरूपता, कविताकीनादरूपता, कविताकीभाषा, कवि
ताकीअननुवादिता, कविताकीअननुमेयता, कविताकीस्वायत्तता, क
विताकीसैंद्रियएकता(जैवअन्विति)

इकाई6:कविताकेप्रकार

प्रबंध-काव्य, मुक्तक-काव्य

इकाई7:कविताकेसमकालीनसरोकार

दलितकविता, आदिवासीकविता, स्त्रीवादीकविता

किताबदूसरी:मध्ययुगीनकविता

इकाई1:मध्ययुगीनकविता

राजनीतिकपृष्ठभूमि, सामाजिकपृष्ठभूमि, सांस्कृतिकपृष्ठभूमि, साहि
त्यिकपृष्ठभूमि

इकाई2:भक्तिकाल

निर्गुणभक्तिकाव्यकीविशेषताएँ, सगुणभक्तिकाव्यकीविशेषताएँ

इकाई3:रीतिकाल

रीतिबद्धकाव्यकीविशेषताएँ, रीतिसिद्धकाव्यकीविशेषताएँ, रीतिमु
क्तकाव्यकीविशेषताएँ

इकाई4:मध्ययुगीनकविताकायोगदान

सहजभावाभिव्यक्ती, आडंबरकाविरोध, समन्वयात्मकवृत्तिकाउत्कर्ष,
नानापुराणनिगमागमकेसारांशकीप्रस्तुति, काव्यऔरसंगीतकाम
णिकांचनयोग,-

हासोन्मुखसंस्कृतकाव्यशास्त्रकीपरंपराकोपुनरुज्जीवितकरनेकाप्र
यास, नीतिपरककाव्यकीरचना

इकाई5:भक्तिकालकेप्रतिनिधिकवि

नामदेव, कबीर, सूरदास, तुलसीदास, मीरा, रसखान, रहीम

इकाई6:रीतिकालकेप्रतिनिधिकवि

केशवदास, बिहारी, भूषण, घनानंद

किताबतिसरी:आधुनिककविता

इकाई1:आधुनिकयुगीनकविता

आधुनिकऔरआधुनिकता, परंपराऔरआधुनिकता, आधुनिकता
औरभावबोध, कवितामेंआधुनिकता

इकाई2:नवजागरणयुगऔरसुधारयुग

नवजागरणयुगीपरिस्थितियाँ, नवजागरणयुगीकेकवि, नवजागरण
युगीकविताकीविशेषताएँ, सुधारयुगीपरिस्थितियाँ, सुधारयुगीके
कवि, स्वच्छंदतावादीकाव्यधारा, सुधारयुगीकीविशेषताएँ

इकाई3:छायावादऔरप्रगतिवादयुग

छायावादयुगीपरिस्थितियाँ, छायावादयुगीकेप्रमुखकवि, छायावाद
काव्यकीविशेषताएँ, उत्तरछायावादीकाव्य, प्रगतिवादकीपरिस्थिति
याँ, प्रगतिवादकेप्रमुखकवि, प्रगतिवादीकाव्यकीविशेषताएँ

इकाई4:प्रयोगवादऔरनईकविता

प्रयोगवादयुगीपरिस्थितियाँ, प्रयोगवादीकाव्यकीविशेषताएँ, नयी
कविताकीपरिस्थितियाँ, नयीकविताकेप्रमुखकवि, नयीकविताकीवि
शेषताएँ

इकाई5:साठोत्तरीऔरसमसामयिककविता

साठोत्तरीकविताकीपरिस्थितियाँ, साठोत्तरीकविताकेकवि, साठोत्तरी
काव्यकीविशेषताएँ, समसामयिककविताकापरिदृश्य

इकाई6:'भारतदुर्दशा':भारतेंदूहरिश्चंद्र

कविपरिचय:भारतेंदूहरिश्चंद्र, कविताकापरिचय, कविता:'भारतदुर्द
शा', कविताकीविशेषताएँ

इकाई7:'इसरत्नगर्भाभूमिपर':मैथिलीशरणगुप्त

कविपरिचय:मैथिलीशरणगुप्त, कविताकापरिचय, कविता:'इसरत्न
गर्भाभूमिपर', कविताकीविशेषताएँ

इकाई8:'आंसू':जयशंकरप्रसाद

कविपरिचय:जयशंकरप्रसाद, कविताकापरिचय, कविता:'आंसू', क
विताकीविशेषताएँ

इकाई9:'तोडतीपत्थर':सुर्यकांतत्रिपाठी'निराला'

कविपरिचय:सुर्यकांतत्रिपाठी'निराला',कविताकापरिचय,कविता:'तोडतीपत्थर',कविताकीविशेषताएँ

इकाई10:'ताज':सुमित्रानंदनपंत

कविपरिचय:सुमित्रानंदनपंत,कविताकापरिचय,कविता:'ताज',कविताकीविशेषताएँ

इकाई11:'बीनभीहूँमैतुम्हारीरागिनीभीहूँ':महादेवीवर्मा

कविपरिचय:महादेवीवर्मा,कविताकापरिचय,कविता:'बीनभीहूँमैतुम्हारीरागिनीभीहूँ',कविताकीविशेषताएँ

इकाई12:'अकालऔरउसकेबाद':नागार्जुन

कविपरिचय:नागार्जुन,कविताकापरिचय,कविता:'अकालऔरउसकेबाद',कविताकीविशेषताएँ

इकाई13:'मेड़परइसखेतकीबैठाअकेला':केदारनाथअग्रवाल

कविपरिचय:केदारनाथअग्रवाल,कविताकापरिचय,कविता:'मेड़परइसखेतकीबैठाअकेला',कविताकीविशेषताएँ

इकाई14:'नदीकेद्वीप':अज्ञेय

कविपरिचय:अज्ञेय,कविताकापरिचय,कविता:'नदीकेद्वीप',कविताकीविशेषताएँ

इकाई15:'दिमागीगुहांधकारकाओराँग-उटाँग':गजाननमाधवमुक्तिबोध

कविपरिचय:गजाननमाधवमुक्तिबोध,कविताकापरिचय,कविता:'दिमागीगुहांधकारकाओराँग-उटाँग',कविताकीविशेषताएँ

इकाई16:'हँसोहँसोजल्दीहँसो':रघुवीरसहाय

कविपरिचय:रघुवीरसहाय,कविताकापरिचय,कविता:'हँसोहँसोजल्दीहँसो',कविताकीविशेषताएँ

इकाई17:'एकगजल':दुष्यंतकुमार

कविपरिचय:दुष्यंतकुमार,कविताकापरिचय,कविता:'एकगजल',कविताकीविशेषताएँ

इकाई18:'मोचीराम':धूमिल

कविपरिचय:धूमिल,कविताकापरिचय,कविता:'मोचीराम',कविताकीविशेषताएँ

इकाई19:'यमराजकीदिशा':चंद्रकांतदेवताले

कविपरिचय:चंद्रकांतदेवताले,कविताकापरिचय,कविता:'यमराजकीदिशा',कविताकीविशेषताएँ

साहित्यऔरसमीक्षा:स्वरूपऔरविवेचन(HIN261)

किताबपहली:साहित्यकीअवधारणा

इकाई1:साहित्यस्वरूपऔरपरिभाषा

भाषाऔरसाहित्य,जीवनऔरसाहित्य,साहित्यकीपरिभाषा,संस्कृतमत,अंग्रेजीकाव्यलक्षण,हिंदीकेविद्वानोंकीराय,निष्कर्ष

इकाई2:साहित्यकिसलिए?

इकाई3:साहित्यकेतत्व

शब्दतत्व,अर्थतत्व,बुद्धीतत्व,भावतत्व,कल्पनातत्व,कलायाशैलीतत्व

इकाई4:साहित्यऔरअन्यकलाएँ

कलास्वरूप,कलाऔरजीवन,कलासंबंधीभारतीयचिंतन,कलासंबंधीपाश्चात्यचिंतन,कलाओंकावर्गीकरण,साहित्ययाकाव्यकला,ललितकलाओंकापरस्परिकसंबंध,ललितकलाओंकापरस्परिकसाम्य-

भेद,आंतरिकइकाई,ललितकलाकेआयाम,साहित्यऔरललितकलाएँ

इकाई5:साहित्यऔरसमाज

साहित्य:समाजकापथनिर्देशक,साहित्य:अमोघवाणीकाप्रवक्ता,साहित्य:समाजकीअपराजेयशक्ति,साहित्य:सामाजिकसंदर्भकीअभिव्यक्ति,साहित्य:जीवनकाप्रकाश,साहित्य:समाजसापेक्षरूपकीझलक,साहित्य:सामाजिकजीवनशैलीकासांस्कृतिकअभियान,साहित्य:चिंतनपरकज्ञानप्रक्रिया,साहित्य:सामाजिकपरिवेशकाफल,साहित्य:मानवीउपक्रमकीगतिशीलता,साहित्य:समाजकादर्पण,साहित्य:जीवनाभिमुख-समाजसन्मुखस्वर,साहित्य:व्यष्टि-

समष्टिकाद्वंद्व,साहित्य:समकालीनसामाजिकवास्तवकाअंकन,साहित्य:समाजएवंसंस्कृतिकीइकाई,साहित्य:प्रतीतिकाअविष्कार,साहित्य:लेखकऔरसमाज,साहित्य:समाजकासंदर्भ,साहित्य:जनाकांक्षाकाचित्रपट,साहित्य:समाजकासहीइतिहास,साहित्य:प्रतिबद्धताकाप्रश्न,साहित्य:परिस्थितिसेपरामर्श,साहित्य:संक्रांतिकालकीसमस्याओंकाचिंतेरा,साहित्य:रचनाधर्मिताकाप्रश्न,साहित्य:पुनर्जागरणकीस्थिति,साहित्य:सौंदर्यऔरशिवत्वबोध,साहित्य:दृष्टिकोणकाप्रश्न,साहित्य:संघर्षकाउपयोग,साहित्य:लेखनप्रक्रियाकारहस्य,साहित्य:परिवेशकासच,साहित्य:संप्रेषणकाप्रश्न,साहित्य:समाजकाबल

इकाई6:साहित्यऔरविज्ञान

किताबदूसरी:साहित्यकेरूप

इकाई1:साहित्यकेरूपाधार

साहित्यशब्दकीउत्पत्तिऔरअर्थ,साहित्यऔरवाङ्मय,साहित्यकेरूपऔररूपाधार,पाश्चात्यविद्वानोंद्वारास्वीकृतप्रकार

इकाई2:कथनपरकविधाएँ

कहानी,लघुकथा,उपन्यास

इकाई3:दृश्यविधाएँ

नाटक,एकांकिका/एकांकी

इकाई4:जीवनीपरकविधाएँ

जीवनीसाहित्य,आत्मकथा,रेखाचित्र,संस्मरण

इकाई5:अन्यगद्यविधाएँ

निबंध,रिपोर्ताज(सुचानिका),यात्रा-साहित्य

इकाई6:प्रबंधकाव्य,महाकाव्य,खंडकाव्य

पद्यकाव्यकेभेद,प्रबंधकाव्य,महाकाव्य,खंडकाव्य

इकाई7:मुक्तक,गीतिकाव्य,मुक्तछंद,गीत,गजल

मुक्तक,गीतिकाव्य(प्रगीत),गीत,गजल(गझल)

इकाई8:अन्यप्रकार:(गीतिनाट्य,गद्यगीत)

गीतिनाट्य, गद्यगीत

इकाई 9: साहित्यकीविधाओंकारूपांतरण

साहित्यकीविधाओंकारूपांतरण

किताबतिसरी: समीक्षाकास्वरूप

इकाई 1: समीक्षाकास्वरूपऔरउसकीपरिभाषा

समीक्षाकीपरिभाषाऔरविद्वानोकेविचार, समीक्षाकास्वरूप, समीक्षाकामहत्त्वएवंकार्य, समीक्षककेगुण

इकाई 2: समीक्षाकाप्रयोजन

इकाई 3: भारतीयसमीक्षाकेसिद्धांत

रस-संप्रदाय, अलंकार, ध्वनि, रीति, वक्रोक्ति, औचित्य

इकाई 4: पाश्चात्यसमीक्षासिद्धांत

अनुकृति-सिद्धांत, उदात्त, संप्रेषण, निर्वैयक्तिकता

इकाई 5: समीक्षाऔरविविधवाद

रोमैटिसिद्धम, क्लासिद्धम, रिऑलिद्धम, एक्लिस्टन्सियलिद्धम

इकाई 6: समीक्षाकेप्रकार

व्याख्यात्मकसमीक्षा, प्रभाववादीसमीक्षा, निर्णयात्मकसमीक्षा, तुलनात्मकसमीक्षा

हिंदीमेंनवजागरण(HIN262)

किताबपहली: मध्यकालमेंनवजागरण

इकाई 1: नवजागरणऔरप्रगतिशीलताकीअवधारणा

नयेयुरोपकाजन्म, भौतिकजगतमहत्त्वपूर्ण, साहित्यिकप्रगति, शास्त्रीयप्रगति, भारतीयनवजागरण, प्रगतिशीलताकीअवधारणा, विकासशीलमानव, दोधाराएँ, मध्यकालकीप्रवृत्ति

इकाई 2: भारतीयइतिहासमेंप्रगतिशीलताकीपरंपरा

आर्यऔरअन्यजातियाँ, हमएकहै, एकवंशीयहै, संस्कृतसभीकोजोडनेवालीभाषा, पुराणोंकेप्रयास, समताकेसमर्थक, सभीकोसमानअवसर, शूद्रोंकीप्रतिष्ठा, दोप्रवृत्तियोंकासंघर्ष, चार्वाकदर्शन

इकाई 3: मध्यकालमेंप्रगतिशीलता(सिद्ध-नाथ)

भक्तिआंदोलनकाउदय, सिद्धकौनथे?, सहजतत्व, सिद्धोकीप्रगतिशीलता, नाथकौनथे?, नाथमतकीप्रगतिशीलता, साधनामार्गकाशुद्धिकरण, समन्वयीसिद्धांतव्यवस्था, जनवादीआंदोलन, लोकधर्मकानिर्माण

इकाई 4: मध्यकालमेंप्रगतिशीलता(भक्ति-आंदोलन)

पूर्वपरंपरा, संतकौनथे?, नवजागरणकासाहित्य, व्यापकसामाजिकचेतना, ज्ञान, भक्तिऔरयोगकासंगमबिंदू, एकबूंदसेसूष्टिरचीहै-कोब्राह्मणकोसूदा?, रहस्यावादभीएकआंदोलनथा, नयामानवतावाद, सगुनोपासकमत, सूर-तुलसीकीमुख्यप्रेरणा-लोकजीवन, सूफियोंकायोगदान, भक्तिकालकामूल्यांकन

इकाई 5: महाराष्ट्रोंकेसंतोंकीप्रगतिशीलता

भक्तियोग, स्वधर्मकाआचरण, जीवनकासमग्ररूप, नीतिकेआदर्श, एकहिईश्वर, 'वासनाजाल'सेबचो, नैतिकसद्गुणोंकीआवश्यकता, विद्वल: एकमहासमन्वय, ज्ञानेश्वरऔरनामदेव, तुकारामऔररामदास, वादविवादनही-संवाद, अध्यात्मनिष्ठमानवतावादी

इकाई 6: मध्यकालीनसाहित्यकीउपलब्धियाँ

धर्मपरसेपुरोहितोकाअधिकारटूटा, सामंतवादकोचुनौती, दोनोंवर्णोंकीसमानभूमिका, कठोरसामाजिकमान्यताओसेमुक्ति, एकेश्वरवादकासमर्थन, साहित्यकीप्रगतिशीलता, मूल्यांकन

किताबदूसरी: उन्नीसवींसदीमेंनवजागरण

इकाई 1: उन्नीसवींसदीकापरिचय

उन्नीसवींसदीकीसामाजिकस्थितियाँ, उन्नीसवींसदीकीधार्मिकस्थितियाँ, उन्नीसवींसदीकीराजनीतिकस्थितियाँ, उन्नीसवींसदीकीआर्थिकस्थितियाँ, उन्नीसवींसदीकीसांस्कृतिकस्थितियाँ

इकाई 2: भारतीयोंकाअंग्रेजोंसेसंघर्ष

अंग्रेजोंकाआगमन, अंग्रेजसाम्राज्यकाउदय, भारतीयोंकाअंग्रेजोंसेसंघर्ष, संघर्षकाप्रत्यक्षस्वरूप, संघर्षअसफलक्योंहुआ?कारण

इकाई 3: भारतीयोंपरअंग्रेजोंकाप्रभाव

पृष्ठभूमि, प्रभावकेविभिन्नक्षेत्र, अंग्रेजोंकाभारतकेभौतिकजीवनपरप्रभाव, शिक्षाजगतपरप्रभाव, सामाजिकरचनापरप्रभाव, राजनीतिकसोचपरप्रभाव, आर्थिकक्षेत्रपरअंग्रेजोंकाप्रभाव, धार्मिकक्षेत्रपरप्रभाव, निष्कर्ष

इकाई 4: अंग्रेजोंकेप्रतिभारतीयोंकीप्रतिक्रियाएँ

अंग्रेजोंकेआगमनकेबादउनकेप्रतिभारतीयोंकीप्रतिक्रियाएँ, सामाजिकसुधारकोलेकरव्यक्तप्रतिक्रियाएँ, धार्मिकक्षेत्रकोलेकरप्रतिक्रियाएँ, आर्थिकक्षेत्रकेसंबंधमेंभारतीयोंकीप्रतिक्रियाएँ, शिक्षापद्धतीकोलेकरभारतीयोंकीप्रतिक्रियाएँ, अन्यक्षेत्रोंमेंहुएपरिवर्तनोंकेसंबंधमेंभारतीयोंकीप्रतिक्रियाएँ

इकाई 5: भारतीयोंकीनवजागरणविषयकधारणाएँ

'नवजागरण'विषयकअधारणाएँतथास्वरूप, नवजागरणकायुरोपीयइतिहास, भारतमेंनवजागरण: भारतीयोंकीधारणाएँ, भारतीयनवजागरण: धार्मिकसंदर्भमें, भारतीयनवजागरण: समाजजीवनकेसंदर्भमें, भारतीयनवजागरण: शिक्षाकेसंदर्भमें, भारतीयनवजागरण: राजनीतिकेसंदर्भमें,

भारतीयनवजागरण: अर्थव्यवस्थाकेसंदर्भमें, भारतीयनवजागरण: हिंदीसाहित्यकेसंदर्भमें,

भारतीयनवजागरण: उपलब्धियाँऔरसीमाएँ

इकाई 6: नवजागरणकेप्रमुखअग्रदूत

राजाराममोहनराय, महर्षिदयानंदसरस्वती, नवजागरणकेअग्रदूत: महात्माजोतिबाफुले(1827-1890), हिंदीनवजागरणकेप्रमुखअग्रदूत: भारतेंदूहरिश्चंद्र

किताबतिसरी: बीसवींसदीमेंनवजागरण

इकाई1:बीसवींसदीकापरिचय

बीसवींसदीकापरिचय, धार्मिक, राजनीतिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक

इकाई2:विश्वकेबदलतेसंदर्भ

चार्ल्सडार्विन(1809—1882), कार्लमार्क्स(1818—1883), सिगमंडफ्राइड(1856—1939)

इकाई3:भारतकेबदलतेसंदर्भ

महात्मागांधी(1869—1948), डॉ.बाबासाहेबआंबेडकर(1891-1956), श्री.जवाहरलालनेहरू(1889-1964), डॉ.राममनोहरलोहिया(1910-1967)

इकाई4:भारतकास्वतंत्रताआंदोलन

भारतकास्वतंत्रताआंदोलन: आरंभिककाल: 1885—1905, विकासकाल(1905-1920): आक्रमकराष्ट्रवादयागरमपंथीदलकीराजनीति: लोकमान्य बालगंगाधरतिलक, भारतीयस्वतंत्रताआंदोलन: उत्कर्षकाल(1920

- 1947), भारतीयस्वतंत्रताआंदोलनतथाक्रांतिकारी, भारतीयस्वतंत्रताआंदोलनतथादेशविभाजन, स्वतंत्रताआंदोलनऔरहिंदीसाहित्य

इकाई5:स्वातंत्र्योत्तरभारतमेंनवजागरण

रियासतोंकास्वतंत्रभारतमेंविलीनीकरण, भारतीयसंविधानऔरनवजागरण, भारतीयराजनीतिऔरनवजागरण, शिक्षाऔरनवजागरण, नवजागरणऔरउद्योगव्यापार, किसानोंकासंगठनऔरबदलतेसंदर्भ, नारीमुक्तताआंदोलनऔरदलितआंदोलन, स्वातंत्र्योत्तरभारतमेंनवजागरणतथाहिंदीसाहित्य

इकाई6:नवजागरणऔरइक्कीसवींसदीकीचुनौतियाँ

राष्ट्रीयचुनौतियाँ, आंतरराष्ट्रीयचुनौतियाँ, भविष्यकासाहित्यतथासाहित्यकाभविष्य

हिंदीकाभाषावैज्ञानिकअध्ययन(HIN263)

किताबपहली:हिंदीभाषाकापरिचय

इकाई1:भारतीयभाषाओकावर्गीकरणऔरहिंदी

आर्यभाषाएँ, आर्येतरभाषाएँ

इकाई2:हिंदीकेविविधरूप

राष्ट्रभाषा: अर्थ, स्वरूप, महत्वऔरआवश्यकता, राष्ट्रभाषाकेरूपमें हिंदी, राजभाषा: अर्थ, स्वरूप, संपर्कभाषा, संविधानिकभाषा, संविधानिकभाषासंबंधीअनुच्छेद, नियम, अधिनियम, राष्ट्रपतिकाआदेश: 27मई1952, राष्ट्रपतिकाआदेश: 3दिसंबर1955, राजभाषाआयोगके गठनकाआदेश7जून1955,

राष्ट्रपतिकाआदेश: 27अप्रैल1960, संसदीयसमितिकीसिफारिश

इकाई3:हिंदीकीबोलियाँ

अवधी, ब्रज, भोजपुरी, दखनी, निमाडी, मारवाडी

इकाई4:हिंदीकाशब्दसमूह

तत्सम, तद्भव, देशज, विदेशी

इकाई5:देवनागरीलिपि

लिपिशब्दकाअर्थ, भाषाऔरलिपि, लिपिकाइतिहास, लिपिकेविकास

क्रमकीविभिन्नअवस्थाएँ, भारतीयलिपियाँ, देवनागरीलिपि, देवनागरीलिपिकाविकास, देवनागरीकेगुण, विशेषताएँ, वैज्ञानिकता, देवनागरीकेदोषयात्रुटियाँ, देवनागरीमेंसुधार

इकाई6:विश्वभाषाकेरूपमेंहिंदी

प्रवाशीभारतीयोंवालेदेशमेंहिंदी, एशियामहाद्वीपमेंहिंदी, पश्चिमीयुरोपमेंहिंदी, पूर्वोयुरोपमेंहिंदी, अमेरिकामहाद्वीपमेंहिंदी, अफ्रिकामहाद्वीपमेंहिंदी, विदेशोंमेंविश्वविद्यालयीनस्तरपरहिंदी

किताबदूसरी:हिंदीभाषाकाउद्भवऔरविकास

इकाई1:हिंदीभाषाकाउद्भव

भाषाकीपरिभाषाऔरस्वरूप, भाषाकीविशेषताएँ, हिंदीभाषाकाउद्भवऔरविकास, विभिन्नभाषापरिवार, आर्यभाषापरिवारऔरहिंदी, संस्कृत-प्राकृत-अपभ्रंश-हिंदी

इकाई2:आदिकालमेंहिंदीकास्वरूप

हिंदीभाषाकाप्रादुर्भाव, आदिकालीनभाषाकीसामग्री, सिध्दसाहित्यकीभाषा, जैनसाहित्यकीभाषा, नाथसाहित्यकीभाषा, लौकिकसाहित्यकीभाषा, डिंगलऔरपिंगलभाषा, अन्यधाराएँ, आदिकालीनहिंदीकीसामान्यविशेषताएँ

इकाई3:मध्यकालमेंहिंदीकास्वरूप

हिंदीकीविभिन्नबोलियोंकाप्रादुर्भाव, मध्यकालीनहिंदी: अवधी, जायसीकीभाषा, प्रेमाख्याकारकवियोंकीभाषा, तुलसीदासकीभाषा, मध्यकालीनराजस्थानीहिंदी, मध्यकालीनदक्खिनीऔरखडीबोली, मध्यकालीनसधुक्कडीभाषा, मध्यकालीनब्रजभाषा, सूरकीभाषा, बिहारीकीभाषा, मध्यकालीनहिंदीगद्यकास्वरूप, मध्यकालीनहिंदीकीसामान्यविशेषताएँ

इकाई4:आधुनिककालमेंहिंदीस्वरूप

भारतेंदूपूर्वयुगकीभाषा, भारतेंदूयुगकीभाषा, द्विवेदीकालकीभाषा, छायावादकीभाषा, प्रेमचंदकीभाषा, भाषाकावर्तमानस्वरूप, साहित्यकीभाषाऔरप्रसारमाध्यमोंकीभाषा

इकाई5:हिंदीकेप्रांतीयरूप

दक्खिनीहिंदी, मुंबईकीहिंदी, अन्यरूप, हिंदी-मराठीकाअंतःसंबंध

किताबतिसरी:हिंदीभाषाकीसंरचना

इकाई1:वर्णमालाकापरिचय

वर्णमाला, वर्णविचार, हिंदीस्वीकृतवर्णमाला, स्वरवर्ण—स्वरोंकावर्गीकरण, आगतस्वर, व्यंजनवर्ण, संख्या

इकाई2:संरचनामेंसंज्ञा, सर्वनाम, विशेषण

संज्ञा, संरचनामेंसर्वनाम, संरचनामेंविशेषण

इकाई3:संरचनामेंलिंगएवंवचनव्यवस्था

लिंग, वचन

इकाई4:संरचनामेंकारकचिह्नोकाप्रयोग

संरचनामेंकारकचिन्होकाप्रयोग,विभक्ति-
प्रत्यय(कारकचिन्ह)यापरसर्ग,कारकोंकेप्रकारतथाउनकेकारकचि
न्ह(विभक्तियाँ)

इकाई5:संरचनामेंक्रियाऔरकालकाप्रयोग

क्रिया,क्रियाकेभेद,फलकीदृष्टिसेक्रियाकेभेद,संरचनामेंकालकाप्र
योग

इकाई6:संरचनामेंअव्ययकेप्रयोग

अव्यय-परिभाषा-
भेद,क्रियाविशेषण,संबंधसूचकअव्यय,समुच्चयबोधकअव्यय,वि
स्मायादीबोधकअव्यय

इकाई7:वाक्य-विन्यास

अक्षरयावर्ण,पदबंध,वाक्यांगयावाक्यखंड,वाक्य-
विन्यासयावाक्यरचना,वाक्य-भेद

प्रयोजनमूलकहिंदी(HIN264)

किताबपहली:संचार-माध्यमोंमेंहिंदी

इकाई1:वृत्तांत-लेखन

समाचारकीपरिभाषाएँ,स्वरूप,प्रकार,लेखन,समाचारपत्र-
लेखनऔरहिंदी,आकाशवाणीसमाचार-

लेखान्तेखनऔरहिंदी,दूरदर्शनसमाचार-लेखनऔरहिंदी

इकाई2:व्यक्ति-परिचय/यात्रा-परिचय/ग्रंथ-परिचय

व्यक्ति-परिचय,यात्रावर्णन(स्थान-परिचय),ग्रंथ-परिचय

इकाई3:साक्षात्कार

साक्षात्कारसेतात्पर्य,समाचार-
पत्रमेंसाक्षात्कारकास्वरूप,पत्रिकाओंमेंसाक्षात्कार,रेडियोकेसाक्षा
त्कार,दूरदर्शनपरसाक्षात्कार

इकाई4:विज्ञापन

विज्ञापन:तात्पर्य,अंग,विज्ञापनक्यों?,विज्ञापनएजेन्सीऔरविज्ञापनप्र
क्रियाकेअंग,विज्ञानकेआलेखकीरचना,समाचार-
पत्र/पत्रिकाऔरविज्ञापन,रेडियोकेविज्ञापन,दूरदर्शनपरविज्ञापन,वि
ज्ञापनोंकीहिंदी

इकाई5:प्रचार-पत्रिका(प्रचार-साधन)

प्रचार-साधन,प्रचार-साधनोंकासंक्षिप्त-
परिचय,प्रचारपत्रिका:फोल्डर,घोषवाक्य,भित्तिपत्रऔरपैफ्लेट,प्रचा
र-साधनोंमेंप्रयुक्तहिंदी

इकाई6:पत्र-लेखन-पाठकोंकेपत्र

भूमिका,पत्र-
पत्रिकाओंकेपाठकोंकेपत्र,रेडियोकोप्राप्तश्रोताओंकेपत्र,दूरदर्शनपर
पत्रोत्तरकार्यक्रम

किताबदूसरी:कार्यालयीनऔरव्यावहारिकहिंदी

इकाई1:आवेदनपत्र,सरकारीपत्र,छुट्टीकेलिएप्रार्थनापत्र

आवेदनपत्र,सरकारीपत्र/अर्धसरकारीपत्र,छुट्टीकेलिएप्रार्थनापत्र

इकाई2:कार्यालयज्ञापन,कार्यालयआदेश,परिपत्र

कार्यालयज्ञापन,कार्यालयआदेश,परिपत्र

इकाई3:आंतर-विभागीयटिप्पणी

टिप्पणीकास्वरूपवसिद्धांत,कार्यालयीनटिप्पणीयाँ,आंतर-
विभागीयटिप्पणीयाँ

इकाई4:व्यावसायिकपत्राचार

व्यावसायिकपत्रोंकाउद्देश्य,व्यावसायिकपत्रोंकेगुण,व्यावसायिकप
त्रोंकास्वरूप,व्यावसायिकपत्रोंकेप्रकार(आदेशपत्र,संदर्भपत्र,शिका
यतपत्र)

इकाई5:बैंककामकाजमेंहिंदीकाप्रयोग

बैंकोंमेंहिंदीकाप्रारंभ,बुनियादीढांचाऔरसंवैधानिकअपेक्षाओकीपू
र्ति,बैंकोंमेंहिंदीपत्राचार

इकाई6:सम्मानपत्र,निमंत्रणपत्र,बधाईपत्र

सम्मानपत्र,निमंत्रणपत्र,बधाईपत्र

किताबतिसरी:पारिभाषिकशब्दावली

इकाई1:संचारमध्यमोंसेसंबंधितपारिभाषिकशब्दावली

समाचारपत्र,पत्र-
पत्रिकाओंसेसंबंधितशब्दावली,रेडियो,दूरदर्शन,फिल्म,संगणक

इकाई2:उद्योग-व्यापारसेसंबंधितपारिभाषिकशब्दावली

शेयरसंबंधीपारिभाषिकशब्दावली,आयात-
निर्यातसंबंधीपारिभाषिकशब्दावली,वित्तीयनिगमसेसंबंधितपारिभा
षिकशब्दावली,औद्योगिकनिगमसंबंधीपारिभाषिकशब्दावली,बैंक
संबंधीपारिभाषिकशब्दावली,उद्योग-
व्यापारसंबंधीपारिभाषिकशब्दावली

इकाई3:कृषिविषयकशब्दावली

कृषिउत्पन्नसेसंबंधितशब्दावली,कृषिबाजारऔरकृषिसमाचार,कृ
षिअवजारऔरयंत्रादिसंबंधितशब्दावली,मौसमआदिसेसंबंधितश
ब्दावली

इकाई4:भोजनसामग्री,घरेलूसामान,आभूषणऔरसंबंधियोंसेसं बंधितशब्दावली

भोजनसामग्रीसंबंधीशब्दावली,घरेलूसामानसंबंधीशब्दावली,रत्न
औरआभूषणसंबंधीशब्दावली,संबंधियोंसेसंबंधितशब्दावली

इकाई5:स्वास्थ्य,क्रीडाऔरशिक्षासेसंबंधितशब्दावली

स्वास्थ्यसेसंबंधितशब्दावली,क्रीडाविषयकशब्दावली,शिक्षाविषय
कशब्दावली

इकाई6:अन्यविषयोंसेसंबंधितशब्दावली

सभाऔरसंमेलनसंबंधीशब्दावली,परिवहनविषयकशब्दावली,का
नूनसेसंबंधितशब्दावली,सुरक्षासेसंबंधितशब्दावली

अनुवाद:स्वरूपऔरविवेचन(HIN307)

किताबपहली:अनुवादकीअवधारणा

इकाई1:अनुवादक्याहै?

‘अनुवाद’ का अर्थ, अनुवाद का स्वरूप, अनुवाद की परिभाषा, अनुवाद के सिद्धांत, अनुवाद: विज्ञान-शिल्प-कला

इकाई 2: अनुवाद की आवश्यकता

अनुवाद की व्यावहारिक आवश्यकता, ज्ञान विज्ञान, अनुवाद की सांस्कृतिक आवश्यकता

इकाई 3: अनुवाद की प्रक्रिया

अनुवाद प्रक्रिया के विविध प्रारूप, अर्थ बोधन, अन्तरण, पुनर्गठन, संशोधन: अंतिम अनुवाद पाठ

इकाई 4: अनुवाद के प्रकार

वर्गीकरण का आधार, विषय के आधार पर प्रकार, साहित्यिक और साहित्येत्तर अनुवाद: तुलना, के आधार पर अनुवादों के प्रकार, प्रकृतिके आधार पर अनुवादों के प्रकार, प्रक्रिया के आधार पर अनुवादों के प्रकार, पाठ विस्तार, कर्ता के आधार पर अनुवादों के प्रकार

इकाई 5: सफल अनुवाद की विशेषताएँ

अनुवाद के गुण, अनुदित पाठ, सफल अनुवाद की सापेक्षता

इकाई 6: अनुवाद की सीमाएँ

अनुवाद: अनुकूलता और अननुकूलता, शब्दार्थ की सीमाएँ, सामाजिक सांस्कृतिक संदर्भ की सीमाएँ, अभिव्यक्ति मूलक सीमाएँ, ध्वनि मूलक सीमाएँ, रूप मूलक सीमाएँ, शैली मूलक सीमाएँ

इकाई 7: अनुवाद- एक सांस्कृतिक कार्य

अनुवाद के भाषिक तत्व, भाषा और संस्कृति, अनुवाद में संस्कृति सापेक्षता, सममूल्यों की पहचान, आदर्श अनुवाद

किताबदूसरी: व्यावहारिक अनुवाद

इकाई 1: स्वरूप और परिभाषा

अनुवाद का स्वरूप और परिभाषा, अनुवाद के प्रकार, अनुवाद की सीमाएँ, अनुवाद की समस्याएँ, अनुवाद की प्रक्रिया

इकाई 2: सरकारी कार्यालय और बैंक

सरकारी कार्यालयों व बैंकों में अनुवाद की आवश्यकता, कार्यालयों व बैंकों में अनुवाद की परंपरा, विभिन्न कार्यालयों में अनुवाद की स्थिति, कार्यालयीन भाषा की विशिष्ट अभिव्यक्तियाँ व अनुवाद, बैंकों में अनुवाद की स्थिति, बैंकिंग की विशिष्ट अभिव्यक्तियाँ

इकाई 3: समाचार-पत्रों तथा पत्रिकाओं में अनुवाद

हिंदी पत्रकारिता का विकास और अनुवाद, पत्रकारिता व अनुवाद

इकाई 4: अन्य प्रचार माध्यमों में अनुवाद

संचार माध्यमों का विकास व अनुवाद, महत्वपूर्ण अन्य संचार माध्यम

इकाई 5: शिक्षा, विज्ञान और प्रौद्योगिकी में अनुवाद

शिक्षा और अनुवाद, विज्ञान व प्रौद्योगिकी में अनुवाद

इकाई 6: दुभाषिया

दुभाषिकी विशेषताएँ, दुभाषिकी समस्याएँ

किताब तिसरी: साहित्यिक अनुवाद

इकाई 1: साहित्यिक अनुवाद-स्वरूप विवेचन

साहित्य: स्वरूप विवेचन, साहित्यिक अनुवाद, साहित्यिक अनुवाद की सीमाएँ, साहित्यिक अनुवाद की प्रक्रिया, साहित्यिक अनुवाद के लिए आवश्यक गुण

इकाई 2: कथात्मक साहित्य-कहानी, उपन्यास

कथात्मक साहित्य, कथात्मक साहित्य: अनुवाद की समस्याएँ, कहानी (अंश) और अनुवाद प्रक्रिया, उपन्यास (अंश) और अनुवाद प्रक्रिया

इकाई 3: नाटक

नाटक, नाटक अनुवाद की समस्याएँ, नाटक और अनुवाद प्रक्रिया

इकाई 4: निबंध

निबंध, निबंध अनुवाद की समस्याएँ, निबंध (अंश) के अनुवाद की प्रक्रिया

इकाई 5: कविता

कविता, कविता अनुवाद की समस्याएँ, कविता और अनुवाद प्रक्रिया

इकाई 6: मुक्तक

मुक्तक, मुक्तक अनुवाद की समस्याएँ, मुक्तक और अनुवाद प्रक्रिया

POL286

राज्यशास्त्राचे स्वरूप

पुस्तक 1: व्यक्ती, समाज आणि राज्य संस्था

पुस्तक 2: राज्य संस्थेविषयीच्या भूमिका आणि राजकीय व्यवहार

पुस्तक 3: पायाभूत राजकीय संकल्पना

पुस्तक 1: व्यक्ती, समाज आणि राज्य संस्था

भाग-1: राजकारण: स्वरूप, प्रयोजन आणि राज्य संस्था

घटक 1: दैनंदिन जीवन, सर्वसामान्य व्यक्ती राज्य संस्था

व्यक्तीचे दैनंदिन जीवन व सामुहिक जीवन, व्यक्ती व समाजातील संघटना, व्यक्ती व राज्य संस्था

राज्य संस्था: व्याख्या, राज्य संस्थेच्या उदयाची कारणे, राज्य संस्थेचा विकास, राज्य संस्थेचे ध्येय व राज्य संस्थेचे घटक,

राज्य संस्थेची कार्ये: कल्याणकारी राज्य, समाजवादी राज्य.

घटक 2: राजकारण: व्याख्या, स्वरूप आणि प्रयोजन

राजकारण: व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती, राजकारणाचे प्रयोजन, राजकारण निर्मितीची कारणे आणि राजकारणातील संघर्ष मिटविण्यासाठी मार्ग, राजकारणाची वैशिष्ट्ये.

घटक 3: राजकीय आणि अराजकीय समाज

राजकीय समाज: अर्थ व स्वरूप, राजकीय समाज निर्मितीची कारणे, अराजकीय समाजाची व्याख्या व स्वरूप, अराज्यवादाची तत्वे: अराजकीय समाजाचा विकास, कार्ल मार्क्स आणि लेनिन यांची अराजकीय समाजाची कल्पना, महात्मा गांधीची अराजकीय समाजाची संकल्पना व सर्वोदय.

घटक 4: राजकारणाचे आधार आणि स्रोत

राजकारणाचे आधार, राजकीय विरोधाची तंत्रे, राजकारणातील उगम स्थाने

घटक 5: राजकारणाची साधने

राजकारणाचीसाधने:गट,दबावगट,हितसंबंधीगट,राजकारणाचेप्रमुखसाधन:राजकीयपक्ष,प्रभावयंत्रणालोकतंत्र:अर्थ,स्वरूपआणिप्रचारसाधने.

भाग-२:राज्यसंस्थेचेस्वरूप

घटक६:व्यक्तीआणिसमाज

समाजम्हणजेकाय?,व्यक्तीआणिसमाजयांच्यातीलपरस्परसंबंधएकांगीभूमिका,व्यक्तीआणिसमाजयांच्यातीलसंतुलितपरस्परसंबंध.

घटक७:राज्यसंस्थेचेसार्वभौमत्व

राज्यसंस्थेचेस्वरूप,राज्यसंस्थेचेसार्वभौमत्व,राज्यनिर्मितीसाठीआवश्यकघटक,राज्यआणिसमाज

घटक८:राज्यसंस्थेचेमर्म

राज्यसंस्थेचेसत्ताकारण,राज्यसंस्थेचेअस्तित्वकारण

घटक९:राज्यसंस्थेचेअंतिमअधिष्ठान

राज्यालासमाजमान्यतेचीआवश्यकता,अधिमान्यतेचीसंकल्पना,अधिमान्यतामिळवण्याचे/टिकविण्याचेमार्ग,लोकशाहीराज्याचाआदर्श.

भाग-३:नागरिकत्ववराज्यसंस्था

घटक१०:राज्यसंस्थेचेप्रकार

राज्यसंस्थेचेप्रकार,एकात्मराज्यआणिसंघराज्य,राजेशाहीआणिप्रजासत्ताक,लोकशाहीआणिसर्वकषराज्य

घटक११:राष्ट्रीयत्वआणिराष्ट्र-राज्य

राष्ट्रम्हणजेकाय?,राष्ट्रीयत्व,राष्ट्रीयत्वाचेआधारभूतघटक,राष्ट्रआणिराज्य,राष्ट्र-राज्य.

घटक१२:नागरिकत्वाचीसंकल्पना

नागरिकत्वम्हणजेकाय?,नागरिकत्वाचीप्राप्ती,नागरिकत्वकसेरहते?,भारतीयनागरिकत्व,चांगल्यानागरिकांचीलक्षणे

घटक१३:नागरिकआणिराज्यसंस्था:

आधुनिकधारणा,नागरिकआणिराज्यसंस्था:आधुनिकधारणा,कल्याणकारीराज्यातनागरिकाचेस्थान,राजकीयआज्ञापालन.

घटक१४:नागरीकांचेहक्कआणिकर्तव्ये

हक्कम्हणजेकाय?,हक्काचेप्रकार-नागरीहक्कवराजकीयहक्क,भारतीयराज्यघटनेतीलमुलभूतहक्क,नागरिकांचीकर्तव्ये
भारतीयराज्यघटनेमध्येदिलेलीनागरिकांचीमुलभूतकर्तव्ये,हक्कआणिकर्तव्ये

पुस्तक२:राज्यसंस्थेविषयीच्याभूमिकाआणिराजकीयव्यवहार

भाग-१:राज्यसंस्थेविषयीच्याभूमिका

घटक१:उदारमतवादआणियुक्ततावाद

उदारमतवादाचीव्याख्यावविकास,उदारमतवादाचीवैशिष्ट्येवस्वरूप,उदारमतवादानुसारराज्यसंस्थेचीरचना,उदारमतवादाचीराज्यविषयकभूमिका,उदारमतवादानुसारराज्याचेकार्यवत्यावरीलमर्यादा,उपयुक्तातावादाचीव्याख्यावविकास,उपयुक्तातावादाचीवैशिष्ट्येवस्वरूप,उपयुक्तातावादानुसारराज्यसंस्थेचीरचना,उपयुक्तातावादाचीराज्यविषयकभूमिका,उपयुक्तातावादानुसारराज्याच्याकार्यावरीलमर्यादा.

घटक२:साम्यवादआणिलोकशाहीसमाजवाद

साम्यवादाचीव्याख्यावविकास,साम्यवादाचीवैशिष्ट्येवस्वरूप,साम्यवादीराज्यसंस्थेचीरचनावकार्य,साम्यवादाचीराज्यविषयकभूमिका,लोकशाहीसमाजवादाचीव्याख्यावविकास,लोकशाहीसमाजवादाचीवैशिष्ट्येवस्वरूप,लोकशाहीसमाजवादानुसारराज्यसंस्थेचीरचना,लोकशाहीसमाजवादानुसारराज्यविषयकभूमिका,लोकशाहीसमाजवादानुसारराज्यसंस्थेवरीलमर्यादा.

घटक३:सर्वोदयआणिन्यूनतमवादीराज्यसंस्था

सर्वोदयाचीव्याख्यावविकास,सर्वोदयाचीवैशिष्ट्येवस्वरूप,सर्वोदयविचाराचीराज्याविषयकभूमिका,सर्वोदयानुसारराज्यसंस्थेचीरचना,न्यूनतमवादाचीव्याख्याववैशिष्ट्ये,न्यूनतमवादाचीराज्यविषयकभूमिकावरचना.

घटक४:कल्याणकारीराज्यसंस्थाआणिसर्वकषवादीराज्यसंस्था

कल्याणकारीराज्य:व्याख्यावविकास,कल्याणकारीराज्य:वैशिष्ट्येवस्वरूप,कल्याणकारीविचारानुसारराज्यसंस्थेचीभूमिकावरचना,कल्याणकारीराज्यसंस्थेवरीलमर्यादा,सर्वकषवादीराज्य:व्याख्यावविकास,सर्वकषवादीराज्य:वैशिष्ट्येवरचना.

भाग-२:समाजवास्तव:राजकीयसंघटनावसत्तावास्तव

घटक५:समाजवास्तव:हितसंबंध-हितसंबंधीगट-संघटना

हितसंबंध-

हितसंबंधीगट:संकल्पनावस्वरूप,हितसंबंधीगटनिर्मितीचेकरणे,हितसंबंधीसंघटना:गटवर्गीकरणवमहत्व.

घटक६:राजकीयव्यवस्था:औपचारिकनियमवप्रत्यक्षव्यवहार

राजकीयव्यवस्था:स्वरूप,व्याप्ती,रचनाआणिकार्य,लोकशाहीराजकीयव्यवस्था:स्वरूप,व्याख्या,प्रकारआणिमहत्व,राजकीयव्यवस्था:प्रत्यक्षव्यवहारववास्तविकता,राजकीयसंस्थेतीलसमस्या.

घटक७:राजकीयसंघटनाआणिसत्तासंघर्ष

राजकीयसंघटना:राजकीयपक्ष—

स्वरूप,व्याख्या,प्रकारआणिकार्य,राजकीयसंघटना-

दबावगट: स्वरूपव्याख्या, प्रकार, आणिकार्य, स्तात्मकदृष्टीकोन: व्याख्या, स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार, राजकीयव्यवस्था आणि सता संघर्ष.

भाग-३: राजकीयव्यवहाराचे स्वरूप

घटक८: राजकारणीव्यक्ती: प्रेरणा, उद्दिष्टे व व्यवहार

राजकीयनेतृत्व: स्वरूप, अर्थ, उद्दिष्टे आणि नेतृत्वासाठी आवश्यक गुण, राजकीयनेतृत्व: राजकीयनेतृत्वासमान्यता, कार्यक्षेत्र, कार्यपद्धती व तंत्रे, राजकीयनेतृत्व: प्रेरणा, प्रभाव आणि कार्य, राजकीयनेतृत्वाबाबत सामाजिकप्रतिभावव्यवहार.

घटक९: परंपरा, आधुनिकता आणि राजकीयव्यवहार

रूढी, परंपरा, आधुनिकीकरण, राजकीयव्यवस्थेतील अधुनिकीकता: लोकशाही, समाजवाद व साम्यवाद, राजकीयव्यवहार.

घटक१०: राजकीयभाषाव्यवहार: स्वरूप व कार्य

राजकीयभाषा: स्वरूप व कार्य, राजकीयभाषाव्यवहार, राजकीयवृत्तपत्रे व भाषाव्यवहार राष्ट्रभाषेची समस्या: परीक्षण.

पुस्तक३: पायाभूत राजकीय संकल्पना

भाग-१: राजकीय परिवर्तन: विविध संकल्पना

घटक१: स्थैर्य आणि परिवर्तन

स्थैर्य: अर्थ आणि महत्व, परिवर्तन: अर्थ आणि महत्व, स्थैर्य आणि परिवर्तन: परस्परसंबंध.

घटक२: नेमस्त आणि जहाल

नेमस्ताची परिवर्तनविषयक भूमिका, जहालाची परिवर्तनविषयक भूमिका, साध्यसाधनसंबंध.

घटक३: सुधारणावाद आणि क्रांतिवाद

सुधारणावादाची वैशिष्ट्ये, सुधारणावाद आणि राज्यसंस्था, क्रांतीवादाची वैशिष्ट्ये, क्रांतीवाद आणि राज्यसंस्था.

घटक४: परिवर्तनविषयक भूमिका: कायद्याचे राज्य आणि सत्याग्रह

आज्ञापालन आणि संमती, राज्यसंस्थेमार्फत कायद्यात बदल, आज्ञाभंग आणि सत्याग्रह, सत्याग्रह: स्थैर्य आणि परिवर्तन.

घटक५: परिवर्तनकोणकरते?

जनतेच्यावतीने परिवर्तन, जनसहभागाने परिवर्तन.

भाग-२: सत्ता, अधिसत्ता आणि अधिमान्यता

घटक६: सत्ता

सत्तेची व्याख्या, सत्तेचे मोजमाप, सत्ता आणि या समाज, सत्ता आणि राज्यव्यवस्था.

घटक७: अधिसत्ता

अधिसत्तेचे स्वरूप, प्रकार, अधिसत्ताव्यवस्था, अड्डीसात्तेचा न्हास.

घटक८: अधिमान्यता

अधिमान्यतेचे स्वरूप, आधारप्रक्रिया व समस्या.

भाग-३: स्वातंत्र्य, समता, हक्क व सार्वजनिकहित

घटक९: स्वातंत्र्य

अर्थ, स्वरूप, व्याप्ती, पाश्चात्यवैचारिकपरंपरेत स्वातंत्र्य, भारतीयपरंपरेत स्वातंत्र्याची संकल्पना, नकारात्मक स्वातंत्र्य व सकारात्मक स्वातंत्र्य, नकारात्मक संकल्पनेवर टीका, सकारात्मक संकल्पना, स्वातंत्र्याच्या सकारात्मक संकल्पनेवर टीका, स्वातंत्र्याची व्याप्ती व मर्यादा, स्वातंत्र्याचे प्रकार, स्वातंत्र्य व अधिसत्ता.

घटक१०: समता

समता म्हणजे काय?, भारताच्या संदर्भात समता, समतेच्या संकल्पनेचे विश्लेषण, समतेची सकारात्मक व नकारात्मक संकल्पना, समितीची उदारमतवादी संकल्पना, समतेची मार्क्सवादी संकल्पना, समतेचे प्रकार, समता व स्वातंत्र्य, समता व न्याय.

घटक११: न्याय

न्याय म्हणजे काय?, तात्विक सिद्धांत, नैसर्गिक न्याय सिद्धांत, वैधानिक न्यायाचा सिद्धांत, नयाबाबत मार्क्सवादी भूमिका, न्याय व भेदभाव, सामाजिक न्याय, वितरणात्मक न्याय, वितरणात्मक न्यायाचे जॉनरोल्सने केलेले विवेचन.

घटक१२: हक्क

हक्क म्हणजे काय?, हक्क आणि कर्तव्य, हक्काविषयी विविध सिद्धांत, हक्काचे प्रकार.

घटक१३: सार्वजनिकहित

सार्वजनिकहिताच्या संकल्पनेचा इतिहास, सार्वजनिकहित संकल्पनेच्या अशीयाचे स्पष्टीकरण, सार्वजनिकहित आणि सुखसमाधान, स्वहित आणि सार्वजनिकहित, राज्यसंस्था आणि सार्वजनिकहित, सार्वजनिकहिताबाबत विविध दृष्टिकोन, सार्वजनिकहितनिश्चित करण्यातील अडचणी.

POL287

राजकीय संरचना

पुस्तक१ राज्यघटना व संघराज्यव्यवस्था

पुस्तक२ राजकीय पक्ष आणि निवडणूक व्यवस्था

पुस्तक३ विधिमंडळ कार्यकारी आणि न्यायमंडळ

पुस्तक१ राज्यघटना व संघराज्यव्यवस्था

घटक१राजकीयव्यवस्था:कार्यआणिरचना
व्यवस्थात्मकदृष्टिकोने,व्यवस्थाम्हणजेकाय?,राजकीयव्यवस्थाअ
र्थवस्वरूप,राजकीयव्यवस्थेचीवैशिष्ट्ये.

घटक२राजकीयव्यवस्थेचेपर्यावरण,कार्यपद्धतीवकार्य
राजकीयव्यवस्थेचेपर्यावरण,राजकीयव्यवस्थेचीकार्यपद्धती,राज
कीयव्यवस्थेचीकार्य.

घटक३राजकीयव्यवस्थांचेवर्गीकरण
वर्गीकरणाचीआवश्यकता,ऑरिस्टॉलवस्ट्रॉगचेवर्गीकरण,माक्स
चेवर्गीकरण,मॅक्सवेबरचेवर्गीकरण,आल्मंडप्रणितवर्गीकरण.

घटक४राज्यघटना
घटनाम्हणजेकाय?,घटनेचाविकास,घटनेमागीलगृहितके,घटनेची
कार्य,संघराज्यातीलघटनेचेमहत्त्व.
घटक५घटनावादम्हणजेकाय?,घटनावादाचेअन्वय,घटनेतीलबदल
कावकसे?,घटनेचेप्रकारवर्गवारी,घटनावविकसनशीलदेशाचेप्र
श्न.

घटक६संघराज्यवाद
संघराज्यव्यवस्थाम्हणजेकाय?,संघराज्यव्यवस्थेचीगरजकाभासली
?,संघराज्याचीवैशिष्ट्ये,संघराज्यटिकूनराहण्यासाठीचेआवश्यकघ
टक,संघराज्यव्यवस्थेचेफायदेतोटे.

घटक७काहीसंघराज्यव्यवस्था-सरचना
अमेरिकनसंघराज्यव्यवस्था,भारतीयसंघराज्य,इतरसंघराज्याचीका
हीवैशिष्ट्ये,संघराज्याच्यागाभ्याचाविचार.

घटक८संघराज्यव्यवस्थेतीलबदल
संघराज्यव्यवस्थेतीलकेंद्रीकरणयाचीवाटचाल:केंद्रीकरणकसेझाले
?,केंद्रीकरणयाचेमार्ग,संघराज्याचीकेंद्रीकरणाचीवाटचाल:तीकाझा
ली?,संघराज्यव्यवस्थेतीलफुटीरतेचेराजकारण,सहकारीसंघराज्य
वाद,संघराज्यव्यवस्था:नव्यादिशा,राष्ट्रसंघातूनसंघराज्याकडे.

पुस्तक२राजकीयपक्षआणिनिवडणूकव्यवस्था

घटक१राजकीयसहभाग
राजकीयसहभाग,राजकीयसहभागाच्यापद्धती.

घटक२विविधमतदानपद्धती
मतअधिकाराचेसिद्धांत,प्रत्यक्षनिवडणूक,अप्रत्यक्षनिवडणूक,सापे
क्षबहुमतनिवडपद्धती,पूणर्ममतदानपद्धत,प्रमाणशीरमतदानपद्धत,
व्यवसायात्मकप्रतिनिधित्व,मतदारसंघाचेप्रकार:एकल,बहुल,जाती
य,प्रत्यक्षलोकशाही.

घटक३मतदानप्रक्रियेद्वारेहोणारेव्यवस्थात्मककार्य
मतदानाचेलोकशाहीतीलमहत्त्व,मतदानाद्वारेहोणारीव्यवस्थापण
कार्य,

**घटक४राजकीयपक्षवहीतगट:राजकीयव्यवस्थेतीलस्थानववि
कास**

राज्यव्यवस्थेतीलस्थान,पक्षसंस्थेचाविकास,हितसंबंधीगट,हितसंबं
धीगटआणिराजकीयपक्षांच्यातीलफरक.

घटक५पक्षाचीकार्यवपक्षव्यवस्था
पक्षाचीकार्यवपक्षव्यवस्था.

पुस्तक३विधिमंडळकार्यकारीआणिन्यायमंडळ
घटक१राजकीयसंरचनेतीलविधिमंडळाचेस्थान

राजकीयसंरचनेतीलविधिमंडळाचेस्थान,इंग्लंडमधीलविधिमंडळा
चाविकास,प्रतिनिधिकस्वरूप,कायदेनिर्मितीचीराज्यव्यवस्थेतीलप्र
क्रिया,नियमांचीनिर्मितीवप्रकार,विधिमंडळाचीशासनसंस्थेच्याइतर
रंगाशीअसलेलेसंबंध,सत्ताविभाजनाचासिद्धांत,नियंत्रणप्रतिनियंत्र
ण.

घटक२विधिमंडळ:संरचना

लोकप्रतिनिधीवसदस्यत्व,रचना:द्विगृहीकीएकगृही?,सभापतीइतर
नेतेवप्रतोद,समित्या.

घटक३विधिमंडळ:कार्य

प्रमुखकार्य:कायदानिर्मिती,इतरकार्य:कार्यकारिणीवरीलअंकुश,वि
त्तीयअधिकार,निर्वाचनाचेअधिकार,युद्धवपरराष्ट्रनीतीसंबंधीचेअ
धिकार,घटनादुरुस्तीचेअधिकार,चर्चावलोकाशिक्षण.

घटक४विधिमंडळमहत्त्ववनंतरचारहास

विधिमंडळाचेवाढलेलेमहत्त्व,विधिमंडळाचारहास,प्रभावातीलवाढ
वरहासयांचाताळेबंद.

घटक५मुख्यकार्यकारिणीवकार्य

नियम/धोरणअंमलबजावणीकरणान्यायंत्रणेचीआवश्यकता,कार्य
कारणीच्यावाढत्यामहत्त्वाचीकारणे,कार्यकारणीराजकीयवप्रशास
कीय,राजकीयकार्यकारिणीचेप्रकार,धोरणनिश्चितीवअंमलबजाव
णीतीलसंरचनेबाहेरीलघटकांचासहभाग.

घटक६प्रशासनाचीकार्यवअन्योन्यसंबंध

आधुनिकप्रशासकीयसेवेचीवैशिष्ट्ये,प्रशासनवनिर्णयप्रक्रिया,प्रशा
सकीयकार्यकारणी/नोकरशाही,प्रशासनवजनता.

घटक७न्यायमंडळाचीरचना

राज्यसंस्थेतीलन्यायमंडळाचीआवश्यकता,न्यायसंस्थेचाविकास,
न्यायमंडळाचीरचना,प्रशासकीयन्यायाधिकारने.

घटक८न्यायमंडळाचीवैशिष्ट्ये

स्वतंत्रन्यायव्यवस्थावतिचीगरज,मातेस्काचासिद्धांत,निपक्षपातीप
ना,न्यायालयांचेप्रमुखकार्य.

घटक९न्यायमंडळाचीकार्य

व्यक्तिस्वातंत्र्याचे रक्षण, संघराज्यातील न्यायालयाची भूमिका, न्यायालयीन पुनर्विलोकन, कायद्याचा अर्थ लावणे: न्यायालयीन कायदा, न्यायालयावरील मर्यादा.

ब्रिटिश आमदानीची राजकीय पार्श्वभूमी, बेंथम, मिल, स्पेन्सर, थोरो, रुसो, मॉंटेसक्यू, टॉलस्टॉय, रस्किन, गरीबाल्डी आणि म्यझिनी, कार्ल मार्क्स, लेनिन, माओ, लास्की.

घटक ४ भारतीय राष्ट्रवादाची पूर्वपीठिका

सांस्कृतिक राष्ट्रवाद, प्रादेशिक राष्ट्रवाद, बहुराष्ट्रीयत्वाच्या समस्या, राष्ट्रीय एकात्मता.

पुस्तक २ स्वातंत्र्यपूर्वकालीन राजकीय विचार प्रवाह

घटक १ ब्रिटिश वसाहतवाद-राजकीय आकलन
औद्योगिक क्रांती आणि वसाहतवाद, ईस्ट इंडिया कंपनीचा आर्थिक, धार्मिक व सामाजिक प्रभाव, १८५७ चा उठाव: राजकीय आकलन, ब्रिटिश वसाहतवादाची विधायक बाजू.

घटक २ ब्रिटिशांचे आर्थिक धोरण आणि राजकीय विचार प्रवाह

ब्रिटिशांचे आर्थिक धोरण, दादाभाई नवरोजी यांच्या आर्थिक शोषणाचा सिद्धांत, महात्मा फुले यांचे आकलन, प्रार्थना समाज, ब्राह्मो समाज, आर्य समाज, न्यायमूर्ती रानडे यांचा उदारमतवाद व एकात्मिक दृष्टिकोन, लोकमान्य टिळक यांची चतुःसूत्री (स्वदेशी, बहिष्कार, राष्ट्रीय शिक्षण, स्वराज्य)

घटक ३ गांधीवाद व साम्यवाद

महात्मा गांधी यांचे राजकीय तत्त्वज्ञान, महात्मा गांधी यांची रामराज्याची संकल्पना, मानवेंद्र रॉय यांचे राजकीय विचार, भारतातील साम्यवादी विचारसरणी.

घटक ४ राजकीय विचार आणि धार्मिक-सामाजिक सुधारणावाद

ब्रिटिश राजवटीचा प्रभाव आणि प्रबोधन विचार, धार्मिक सामाजिक सुधारणा आणि कायद्याचा हस्तक्षेप, राजकीय हक्कातील समता व विशेषाधिकार, स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि लोकसहभाग.

पुस्तक ३ स्वतंत्र भारतातील राजकीय विचार प्रवाह

घटक १ लोकशाही समाजवाद

लोकशाही समाजवाद आणि साम्यवाद, पंडित जवाहर लाल नेहरू: लोकशाही समाजवाद, राममनोहर लोहिया: समता व सामाजिक न्याय, आचार्य जावडेकर: सत्याग्रही समाजवाद, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर: संसदीय लोकशाही, जयप्रकाश नारायण: संपूर्ण क्रांति.

घटक २ धर्माधिष्ठित धर्मनिरपेक्ष राजकीय विचार

धर्मनिरपेक्षता, सर्वधर्मसमभाव: संकल्पना, धर्मावर आधारलेले महात्मा गांधी, मौलाना आझाद यांचे विचार, धर्मावर आधारलेली मोहम्मद अली जिना व स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांचे विचार, भारतीय राज्यघटनेतील धर्माचे स्थान, धर्म आणि सत्तेचे राजकारण.

POL288

आधुनिक भारतातील राजकीय वारसा

पुस्तक १ भारतीय राजकीय विचारांची पार्श्वभूमी

पुस्तक २ स्वातंत्र्यपूर्वकालीन राजकीय विचार प्रवाह

पुस्तक ३ स्वतंत्र भारतातील राजकीय विचार प्रवाह

पुस्तक १ भारतीय राजकीय विचारांची पार्श्वभूमी

घटक १ राजकीय विचार: संकल्पना व स्वरूप

राज्य, व्यक्ती आणि समाज यांच्या परस्परसंबंधाचा विचार, राजकीय संघटना व सत्तेसंबंधीचा विचार, नागरिकत्व व राज्य संघटनेतील नागरिकांच्या सहभागाचे स्वरूप, राजकीय व्यवस्थेतील लोककल्याणाची संकल्पना, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता इत्यादी मूल्यांचा विचार

घटक २ राजकीय विचारांचा भारतीय वारसा

मनुस्मृती, महाभारतातील शांतीपर्व, कौटिल्य, शिवाजी महाराजांची राजनीती, राजकीय विचारातील संतांचे योगदान.

घटक ३ भारतीय राजकीय विचारांतील पश्चिमात्यांचा प्रभाव

घटक३नियोजनबद्धअर्थव्यवस्था,मुक्तअर्थव्यवस्थावत्यांचेरजकीयपरिणाम

अर्थव्यवस्था:स्वरूपप्रकार,नियोजितअर्थव्यवस्था:स्वरूपवैशिष्ट्ये,नियोजनाचीउद्दिष्टे,नियोजनमंडळवपंचवार्षिकयोजना,कल्याणकारीराज्य,मिश्रअर्थव्यवस्था,मुक्तअर्थव्यवस्थावआंतरराष्ट्रीयव्यापार.

घटक४सत्तेचेविकेंद्रीकरणवग्रामस्वराज्याचीसंकल्पना

सत्तेचेविकेंद्रीकरणवग्रामस्वराज्याचीसंकल्पना,महात्मागांधी,विनोबाभावेयांचीग्रामस्वराज्याचीसंकल्पना,७३वीघटनादुरुस्ती,सहकारवग्रामीणविकास,भारतविरुद्धइंडिया:शरदजोशीयांचीभूमिका.

घटक५बलशालीभारतवविधायकराष्ट्रवाद

भारत:एकविसाव्याशतकातीलमहासत्ता,जागतिकराजकारणातीलभारताचीभूमिका,अण्वस्त्रसज्जतेतीलराजकीयभूमिका,बलशालीभारताचीविविधपरिमाणे.

POL289

आंतरराष्ट्रीयसंबंधवराजकारण

पुस्तक१आंतरराष्ट्रीयराजकारण:सिद्धांतवस्वरूप

पुस्तक२आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेमूलाधार

पुस्तक३आंतरराष्ट्रीयसंबंधाचीवाटचाल

पुस्तक१आंतरराष्ट्रीयराजकारण:सिद्धांतवस्वरूप

घटक१आंतरराष्ट्रीयराजकारण:स्वरूपआणिव्याप्ती

आंतरराष्ट्रीयसंबंधम्हणजेकाय?, आंतरराष्ट्रीयराजकारणआणिआंतरराष्ट्रीयव्यवहारम्हणजेकाय?, आंतरराष्ट्रीयसंबंध, आंतरराष्ट्रीयराजकारणआणिआंतरराष्ट्रीयव्यवहारयातीलफरक, आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचीव्याख्याआणिअर्थ, आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेस्वरूप

, आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेउद्देश, आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचीव्याप्ती.

घटक२आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेअध्ययन

आंतरराष्ट्रीयराजकारणाच्याविकासातीलटप्पे, आंतरराष्ट्रीयराजकारणाच्याअभ्यासाचेविविधदृष्टिकोन.

घटक३आंतरराष्ट्रीयसंबंधआणिआंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेबदलतेस्वरूप

आंतरराष्ट्रीयसंबंधाचेबदलतेस्वरूप.

घटक४आंतरराष्ट्रीयराजकारणातीलप्रमुखसंकल्पना

आंतरराष्ट्रीयराजकारणातीलप्रमुखसंकल्पना.

घटक५आंतरराष्ट्रीयराजकारणातीलप्रमुखसिद्धांत

आंतरराष्ट्रीयराजकारणातीलप्रमुखसिद्धांत.

पुस्तक२आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेमूलाधार

घटक१सत्ताआणिराष्ट्रीयहितसंबंध

सत्तेचेस्वरूप, सत्तेचाअर्थ, सत्तेचीप्रमुखवैशिष्ट्ये, सत्तेचेघटक, राष्ट्रीयहितसंबंधाचेस्वरूप, राष्ट्रीयहितसंबंधाच्याव्याख्या, राष्ट्रीयहितसंबंधांचीप्रमुखवैशिष्ट्ये, भारतीयहितसंबंधाचेप्रकार, राष्ट्रीयहितसंबंधाच्यासंवर्धनाचेमार्ग, राष्ट्रीयहितसंबंधआणिपरराष्ट्रधोरण.

घटक२राजनयआणिप्रचारतंत्रे

राजनयाचेस्वरूप, राजनयाच्याव्याख्या, राजनयकीप्रतिनिधीकिंवावकिलांचीकार्य, राजनयाचेप्रकार, प्रचार, प्रचाराचाअर्थआणिस्वरूप, प्रचाराचेप्रमुखवैशिष्ट्ये, प्रचाराचीपूर्वतयारी, प्रचाराच्यापद्धतीकिंवातंत्र.

घटक३युद्धआणिनिःशस्त्रीकरण

युद्ध, युद्धाचाअर्थ, युद्धाचेस्वरूप, युद्धाचीकारणे, युद्धाचीकार्य, निःशस्त्रीकरण, निःशस्त्रीकरणाचाअर्थआणिस्वरूप, निःशस्त्रीकरणाचेफायदे, निःशस्त्रीकरणासाठीप्रयत्न.

घटक४सत्तासमतोलआणिसामूहिकसुरक्षितता

सत्तासमतोल: स्वरूप, सत्तासमतोलाचाअर्थ, सत्तासमतोल: संक्षिप्तइतिहास, सत्तासमतोलाचेप्रकार, सत्तासंत्राचेमहत्त्व, सत्तासमतोलनिर्मितीचेतंत्र, सामूहिकसुरक्षितता: स्वरूप, समीकसुरक्षिततेचाअर्थ, सामूहिकसुरक्षिततेचीआधारभूततत्त्वे, सामाजिकसुरक्षिततासंक्षिप्तइतिहास, समूहिकसुरक्षिततेचेकार्य, सत्तासमतोलआणिसामूहिकसुरक्षिततेमधीलसंबंध.

घटक५आंतरराष्ट्रीयकायदाआणिनितीमत्ता

आंतरराष्ट्रीयकायदा:स्वरूप,आंतरराष्ट्रीयकायद्याच्याअस्तित्वालानकार,आंतरराष्ट्रीयकायद्याचाअर्थ,आंतरराष्ट्रीयकायद्याचेप्रमुखवैशिष्ट्ये,आंतरराष्ट्रीयकायद्याचेउगमस्थाने,आंतरराष्ट्रीयकायद्याचाविकास,नीतिमत्ता:अर्थआणिस्वरूप,आंतरराष्ट्रीयनीतिमत्तेचीवैशिष्ट्येआंतरराष्ट्रीयसंबंधातनीतिमत्तेचाअवलंबून.

पुस्तक३आंतरराष्ट्रीयसंबंधाचीवाटचाल

घटक१आंतरराष्ट्रीयसंबंधाचीपूर्वपीठिका

पहिलेमहायुद्ध(१९१४-१९१८),राष्ट्रसंघ,दुसरेमहायुद्ध(१९३९-१९४५).

घटक२शीतयुद्ध

शीतयुद्ध:अर्थआणिस्वरूप,शीतयुद्धाचीप्रमुखवैशिष्ट्ये,शीतयुद्धकाळातीलमहत्त्वाच्याघडामोडी,शीतयुद्धाच्यासमाप्तीनंतरकारणे,शीतयुद्धाचेपरिणाम.

घटक३विविधआंतरराष्ट्रीयकरणे

लष्करीकरण,लष्करीकराराचीप्रमुखवैशिष्ट्ये,लष्करीकराराचेपरिणाम,नि:शस्त्रीकरणआणिशस्त्रास्त्रनियंत्रणकरण,नि:शस्त्रीकरणकराराचेफायदे,नि:शस्त्रीकरणकरारामधीलप्रमुखअडथळे,नि:शस्त्रीकरणकरारायशस्वीकरण्यासाठीआवश्यककृती.

घटक४आंतरराष्ट्रीयसंघटनावचळवळी

आंतरराष्ट्रीयसंघटनांचाअर्थ,आंतरराष्ट्रीयसंघटनांचाविकास,आंतरराष्ट्रीयसंघटनांचेवर्गीकरण,आंतरराष्ट्रीयसंघटनांचेफायदे,संयुक्तराष्ट्रसंघटना,विश्वव्यापारसंघटना,अलिप्ततावादीराष्ट्राचीसंघटनाव(नाम),दक्षिणआशियाईसहकारीसंघटना(सार्क),अशियान,राष्ट्रकुलसंघटना.

घटक५शीतयुद्धानंतरआंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेस्वरूप

पहिल्यामहायुद्धाचीयुरोपियनमहासत्तामधीलसत्तासमतोलाचीव्यवस्था,पहिल्याआणिदुसऱ्यामहायुद्धादरम्यानचीअस्थिरआंतरराष्ट्रीयव्यवस्था,शीतयुद्धकालीनद्विध्रुविकरणव्यवस्था,एकध्रुवियव्यवस्था:अमेरिकेचाहस्तक्षेपधोरण,सूतयुद्धानंतरअस्पष्टआंतरराष्ट्रीयव्यवस्था,बहुध्रुवियव्यवस्था,स्तरीयव्यवस्था,रशियाचीनआणित्यापुनरजीवनातूननिर्माणहोणारीव्यवस्था,वैश्विककरणाचीव्यवस्था.

POL290

पाश्चिमात्यराजकीयविचारप्रवाह

पुस्तक१अभिजातराजकीयविचारप्रवाह

पुस्तक२आधुनिककाळातीलपाश्चिमात्यराजकीयविचारप्रवाह:
भाग१

पुस्तक३आधुनिककाळातीलपाश्चिमात्यराजकीयविचारप्रवाह: भाग२

पुस्तक१अभिजातराजकीयविचारप्रवाह

घटक१ग्रीकराजकीयविचार,नगरराज्यसंकल्पनाआणिसॉक्रेटिसग्रीकांचाराजकीयविचार,सोफिस्टविचारसरणी,ग्रीकनगरराज्यसंकल्पना,सॉक्रेटिसचेविचार

घटक२प्लेटो

अल्पपरिचय,लोकशाहीवसमाजविषयकविचार,प्लेटोचीन्यायविषयकसंकल्पना,प्लेटोचीआदर्शराज्याचीसंकल्पना,प्लेटोचीसाम्यवादाचीसंकल्पना.

घटक३अॅरिस्टॉटल

अल्पपरिचय,अॅरिस्टॉटलचेसंपत्तीविषयकविचार,अॅरिस्टॉटलचेगुलामगिरीविषयकविचार,राज्याच्यावर्गीकरणविषयीचेविचार.

पुस्तक२आधुनिककाळातीलपाश्चिमात्यराजकीयविचारप्रवाह

घटक१सुधारणावादीराजकीयविचारप्रवाह(अ)मकीओव्हेली:

सुधारणावादीराजकीयविचारप्रवाह:स्वरूपवैशिष्ट्ये,मकीओव्हेलीचाजीवनपरिचयवग्रंथरचना,त्यांच्याविचारावरप्रभाव,अध्ययनपद्धती,मनुष्यस्वभावविषयीविचार,धर्मासंबंधीविचार,नैतिकतेसंबंधीविचार,राज्यासंबंधीचेविचार,शासनसंस्थाचेवर्गीकरणसंबंधीविचार,राजासउपदेश,सार्वभौमत्वकायदायाविषयीविचार,आधुनिकराज्यशास्त्राचाजनक:मकीओव्हेली.

(आ)बॉद:

जीवनपरिचय,ग्रंथरचना,अध्ययनपद्धती,कुटुंबवराज्ययासंबंधीचेविचार,सार्वभौमसत्तासंबंधीविचार,राज्यवशासनासंबंधीविचार,नागरिकत्वसंबंधीविचार,क्रांती,सहिष्णुतासंबंधीविचार,हवामानवराजकीयजीवनासंबंधीविचार.

घटक२सामाजिककरारसिद्धांत

(अ)हॉब्स:

सामाजिककरारसिद्धांत:पूर्वपीठिका,हॉब्स:जीवनपरिचयवग्रंथसंपदा,हॉब्सच्याविचारावरीलप्रभाव,हॉब्सचीअभ्यासपद्धती,मानवीस्वभावासंबंधीचेविचार,निसर्गअवस्थेतीलमानवीजीवनाबाबतविचार,सामाजिककराराचासिद्धांत,सार्वभौमसत्तेचाविचार,कायदेविषयकविचार,धर्मविषयकविचार,हॉब्सचायुक्तिवाद.

(आ)लॉक:

लॉक:जीवनपरिचयवग्रंथसंपदा,लॉकच्याविचारावरीलप्रभाव,निसर्गावस्था,मानवीस्वभावविषयकविचार,सामाजिककराराबाबतविचार,सार्वभौमत्वविषयीविचार,राज्यवशासनसंस्थाविषयीविचार,

व्यक्तिमत्त्ववक्रांतीचाविचार, राज्यवधर्मसंस्थासंबंधीविचार, संपत्ती संबंधीविचार, लॉकच्याविचाराचेपरीक्षण.

(इ)रुसो:

रुसो: जीवनपरिचयग्रंथरचना, रुसोच्याविचारावरप्रभाव, मनुष्यस्वभावसंबंधीचेविचार, निसर्गावस्था, सामाजिककरणसिद्धांत, रुसोचे सामाजिकईहाबाबदचेविचार, सार्वभौमत्वसंबंधीचेविचार, शासनसंस्थाविषयीविचार, विधिनियमसंबंधीविचार, व्यक्तिस्वातंत्र्यविषयक विचार, धर्मसंबंधीविचार, आदर्शराज्याचीलक्षणे, राजकीयविचाराचे मूल्यमापन.

घटक ३ उपयुक्ततावादीविचारप्रवाह

(अ)बेन्थॅयम

उपयुक्ततावादीविचारसरणी, बेन्थॅयम: जीवनपरिचयग्रंथसंपदा, बेन्थॅयमचाउपयुक्ततावाद, बेन्थॅयमचेराज्यासंबंधीविचार, बेन्थॅयमचेकायद्यासंबंधीविचार, बेन्थॅयमचेन्यायव्यवस्थेसंबंधीविचार, बेन्थॅयमचेहक्कासंबंधीविचार, बेन्थॅयमचेशिक्षेसंबंधीविचार, बेन्थॅयमच्याविचाराचेपरीक्षण.

(आ)जॉनस्टूअर्टमिल

मिलजीवनपरीचय, मिलचाउपयुक्ततावाद, मिलचेराज्यासंबंधीचेविचार, मिलचेप्रातिनिधिकशासनासंबंधीचेविचार, मिलचेस्वातंत्र्यविषयकविचार, मिलचेराजकीयअर्थशास्त्रावरीलविचार, मिलच्याविचाराचेमूल्यमापन.

(इ)स्पेन्सर

स्पेन्सर: जीवनपरिचयग्रंथसंपदा, राज्याचासंवेद्यसिद्धांत, स्पेन्सरचेव्यक्तीवादावरीलविचार, राज्याचेकार्यक्षेत्रस्पेन्सरचेहक्काबाबदचेविचार.

घटक ४ आदर्शवादीविचारसरणी

(अ)हेगेल

आदर्शवादीराजकीयविचारसरणी, हेगेल: जीवनपरिचयग्रंथसंपदा, हेगेलचाआदर्शवाद, हेगेलचीद्वंदात्मकपद्धती, हेगेलचेराज्यासंबंधीचेविचार, हेगेलचेस्वातंत्र्यविषयकविचार, हेगेलचेयुद्धवआंतरराष्ट्रीयकायद्यासंबंधीविचार, हेगेलचेइतिहासासंबंधीविचार, हेगेलचेशिक्षेसंबंधीविचार, हेगेलच्याविचाराचेपरीक्षण.

(आ)ग्रीन

ग्रीन: जीवनपरिचयग्रंथसंपदा, ग्रीनच्याविचारावरपडलेलाप्रभावग्रीनचेराज्यसंबंधीविचार, ग्रीनचेस्वातंत्र्यविषयकविचार, ग्रीनचेहक्कासंबंधीविचार, ग्रीनचेसंपत्तीविषयकविचार, ग्रीनचेराजकीयबंधनासंबंधीचेविचार, ग्रीनचेशिक्षासंबंधीविचार, ग्रीनचेयुद्धवआंतरराष्ट्रीयतेसंबंधीविचार, ग्रीनच्याविचाराचेपरीक्षण.

(इ)बोझांके

बोझांके: जीवनपरिचयग्रंथसंपदा, बोझांकेचाआदर्शवाद, बोझांकेचेराज्यविषयीविचार, राज्यालाविरोधकरण्याचाअधिकार.

पुस्तक ३ आधुनिककाळातीलपाश्चिमात्यराजकीयविचारप्रवाह भाग २

घटक १ मार्क्सपूर्वसमाजवाद आणि मार्क्सवाद

मार्क्सपूर्वसमाजवाद, मार्क्सवाद.

घटक २ लेनिनवादमाओवाद आणि ग्रामचीयांचेविचार

लेनिनवाद, माओवाद, ग्रामचेविचार.

घटक ३ लोकशाहीसमाजवाद

लॉस्की आणि अन्यविचारवंत

पार्श्वभूमीवरवअल्पपरिचय, लास्कीचेराज्यसंस्थेविषयीविचार, लास्कीचासार्वभौमत्वाचाअनेकतावादीसिद्धांत, लास्कीचीहक्काचीसंकल्पना, व्यक्तीस्वातंत्र्यसंबंधीलास्कीचेविचार, कायद्यासंदर्भातलास्कीचेविचार, संपत्तीविषयकलास्कीचेविचार, भांडवलशाहीवलोकशाही, लास्कीचेसमाजवादासंबंधीविचार, अन्यविचारवंत.

घटक ४ जागतिकीकरण आणि उदारीकरण

जागतिकीकरण: अर्थ आणि स्वरूप, जागतिकीकरणाचे प्रमुख वैशिष्ट्य, जागतिकीकरण आणि सार्वभौमत्व, जागतिकीकरणाच्या प्रक्रिये वरील टिका, जागतिकीकरण प्रक्रियेच्या समर्थकांचे मत, जागतिकीकरण आणि परावलंबित्व, उदारीकरण अर्थ आणि स्वरूप, उदारीकरणाच्या प्रक्रियेतील अंतर्भूत तत्त्वे, उदारीकरणाचे फायदे आणि तोटे, भारतातील आर्थिक उदारीकरण.

घटक ५ फॅसीझम, नाजीवाद, मूलतत्त्ववाद व दहशतवाद

फॅसीझम, नाजीवाद, मूलतत्त्ववाद व दहशतवाद.

POL311

लोकप्रशासन

पुस्तक १ लोकप्रशासन: स्वरूप व व्याप्ती

पुस्तक २ प्रशासकीय यंत्रणा

पुस्तक ३ स्थानिक प्रशासन: ग्रामीण व नागरी

पुस्तक १ लोकप्रशासन: स्वरूपव्याप्ती

घटक १ लोकप्रशासन: व्याख्या स्वरूपव्याप्ती

लोकप्रशासनयाचा अर्थव अन्वयार्थ, लोकप्रशासनाची स्वरूप, लोकप्रशासनाची व्याप्ती.

घटक २ खाजगी प्रशासन व लोकप्रशासन: साम्य-भेद

खाजगी प्रशासन व लोकप्रशासन: भेदस्थळे, खाजगी प्रशासन व लोकप्रशासन साम्यस्थळे.

घटक ३ प्रशासकीय सेवकांची संघटनात्मक रचना

सचिवालय, सचिवालयाची संघटना, केंद्रीय सचिवालयाची कार्य, राज्य सचिवालयाचे संघटन, राज्य सचिवालयाचे कार्य, जिल्हा प्रशासन, जिल्हा प्रशासनाचा विकास, जिल्हा प्रशासनाचे महत्व, भारतात जिल्हा प्रशासनाचे संघटन, जिल्हा परिषदशाळाचे कार्य, जिल्हा प्रशासनातील प्रमुख अधिकारी.

घटक ४ संघटनेची तत्वे व मूलाधार

अधिकारांची उतरंड, अधिकारांची उतरंड सिद्धांताचे गुण, नियोजन, पर्यवेक्षण, जनसंपर्क, सुसूत्रीकरण, अज्ञाची एकता, नियंत्रणाची क्षेत्र, एकत्रीकरण, विभाग: अर्थव आधार

घटक ५ सार्वजनिक महामंडळे: अधिकार व कार्यक्षेत्र

सार्वजनिक महामंडळाचा उदय, सार्वजनिक महामंडळाचा विकास, सार्वजनिक महामंडळाचा उद्देश, भारतातील सार्वजनिक महामंडळाची वैशिष्ट्ये, सार्वजनिक महामंडळाची कार्यक्षेत्रे.

पुस्तक २ प्रशासकीय यंत्रणा

घटक १ सेवक प्रशासन

सनदी सेवा प्रशासनाचा अर्थ, सनदी सेवा प्रशासनाचा उदय व विकास, सनदी सेवा प्रशासनाची वैशिष्ट्ये, सनदी सेवा प्रशासनाची कार्यव महत्व.

घटक २ सनदी सेवक, भरती, बढती, प्रशिक्षण

सनदी सेवक भरतीची व्याख्या, आवश्यकता, समस्या आणि प्रकार, सनदी सेवक भरतीची व्याख्या, महत्व, पात्रता, वैशिष्ट्ये आणि तत्त्वे, सनदी सेवक प्रशिक्षणाची व्याख्या, उद्दिष्टे, प्रकार आणि महत्व.

घटक ३ वित्तीय प्रशासन

वित्तीय प्रशासन: व्याख्या महत्व व कार्य, अर्थसंकल्प: व्याख्या, महत्त्व, तत्त्वे, प्रकार, तंत्रे व प्रक्रिया, नित्य प्रशासनावरील नियंत्रण: वित्त समिती, अर्थमंत्रालय, महालेखापरीक्षक.

घटक ४ प्रदत्त विधान

प्रदत्त विधानाचा अर्थ व कारणे, प्रदत्त विधानाचे गुण, प्रदत्त विधानाचे दोष

घटक ५ लोकपाल, लोकायुक्त

लोकपाल: पार्श्वभूमी, कार्याचे स्वरूप, लोकायुक्त: अधिकार क्षेत्र कायद्याल्यवस्था.

पुस्तक ३ स्थानिक प्रशासन: ग्रामीण व नागरी

घटक १ पंचायतराज: संकल्पना व स्वरूप

पंचायतराज: पार्श्वभूमी, पंचायतराज: त्रिस्तरीय रचना, निर्णय प्रक्रियेतील सहभागाचे स्वरूप आणि पंचायती राज्यातील नेतृत्व, ग्रामीण व कासव पंचायती राजव्यवस्था.

घटक २ पंचायतराज: अधिनियमाची ओळख

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१, मुंबई ग्राम पंचायत अधिनियम, १९५८, ७३ वी घटनादुरुस्ती.

घटक ३ ग्राम पंचायत आणि स्थानिक प्रशासन

ग्रामसभा, ग्राम पंचायत, शिक्षण समिती, ग्राम सचिवालय.

घटक ४ पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद

पंचायत समिती: रचना व कार्यक्षेत्र, पंचायत समिती: अधिकारी पदाधिकारी परस्पर संबंध, जिल्हा परिषद: रचना व कार्यक्षेत्र, अधिकारी पदाधिकारी परस्पर संबंध, जिल्हा परिषद उत्पन्नाची साधने.

घटक ५ नगर परिषद व महापालिका

नगर परिषद: रचना व कार्यक्षेत्र अधिकारी व पदाधिकारी परस्पर संबंध, महापालिका: रचना व कार्यक्षेत्र अधिकारी व पदाधिकारी परस्पर संबंध, नगरपालिका व महापालिका: कार्य, नगरपालिका व महापालिका: उत्पन्नाची साधने, नगर परिषदा व महानगरपालिका संबंधीचे कायदे ७४ वी घटनादुरुस्ती.

ECO 275

भारताचा आर्थिक विकास

पुस्तक १ : भारताची अर्थव्यवस्था आणि भारताची लोकसंख्या

घटक १ : भारत : एक मिश्र अर्थव्यवस्था

अर्थव्यवस्था संकल्पना, मुक्त अर्थव्यवस्था साम्यवादी अर्थव्यवस्था, मिश्र अर्थव्यवस्था

घटक २ : आर्थिक विकासाचे निर्धारक घटक

आर्थिक विकासाचे आर्थिक व आर्थिकतर घटक, भांडवल निर्मितीच्या प्रवृत्ती, वाढीव भांडवल व उत्पादन प्रमाण संबंध, लोकसंख्या वाढ, आर्थिक विकासात आर्थिकतर घटकांचे महत्त्व

घटक ३ : आर्थिक विकास आणि सरकारी धोरण : परस्पर संबंध

आर्थिक धोरण: संकल्पना, आर्थिक विकास आणि सरकारी धोरण : परस्परसंबंध

घटक ४ : भारतीय पंचवार्षिक योजना
उत्पादन तंत्रपती, नियोजनातील प्राधान्य निर्धारण, पंचवार्षिक योजनांची साधने , पंचवार्षिक योजना फलित

घटक ५ : प्रचलित आर्थिक समस्या
स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आर्थिक शोषण, युद्धे, लोकसंख्या प्रस्फोट , दारिद्र्य व बेरोजगारी, मानवी साधनसंपत्तीचा अपुरा वापर, आर्थिक विषमता, शेतीची अल्प उत्पादकता, शेती व उद्योगांचा असमान विकास,

औद्योगिक अशांतता, जीवनावश्यक वस्तूंचा तुटवडा, अवलंबित आर्थिक विकास, वाढती व्यापार लूट, अंतर्गत व बाह्य कर्ज, तुटीचा अर्धभरणा, प्रादेशिक असमतोल

घटक ६ : भारतातील लोकसंख्येचे
आर्थिक विकासात मानवी साधनसंपत्तीचे महत्त्व, भारतीय लोकसंख्येची सद्यःस्थिती

घटक ७ : भारतातील वाढत्या लोकसंख्येची समस्या
भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये, वाढत्या लोकसंख्याची समस्या
घटक ८ : भारताचे लोकसंख्याविषयक धोरण

लोकसंख्या नियोजन महत्त्व, भारत सरकारचे लोकसंख्याविषयक धोरण, भारत सरकारचे लोकसंख्याधिक्य धोरण: मूल्यमापन, लोकसंख्याविषयक धोरण व इतर पूरक कार्यक्रम

घटक ९ : मानवी साधनसंपत्तीचा विकास
मानवी साधनसंपत्तीचा विकास: अर्थ, मानवी साधनसंपत्तीचा विकास साधने, कामगार, व्यवस्थापकांचे शिक्षण व प्रशिक्षण : महत्त्व व साधने

पुस्तक दुसरे

भारतातील शेती व उद्योग

घटक १ : आर्थिक विकासात शेतीचे स्थान
शेती व्यवसायाची वैशिष्ट्ये, आर्थिक विकासात शेतीक्षेत्राचे स्थान, भारताच्या आर्थिक विकासात शेतीक्षेत्राचे स्थान

घटक २: शेतीतील अल्प उत्पादकता
उत्पादकता विविध संकल्पना, भारतीय शेतीची उत्पादकता, भारतीय शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे

घटक ३ : शेतीविषयक धोरण - भाग १
जमीन सुधारणा अर्थ व गरज, स्वातंत्र्यपूर्व काळातील शेती व्यवसाय, जमीनदारी निर्मूलन, कूळ कायदे, जमिनीचे उपविभाजन व तुकडीकरण

घटक ४: शेतीविषयक धोरण - भाग २
जमीन सुधारणा संस्थात्मक व तांत्रिक घटक, जमीन सुधारणा तांत्रिक घटक, हरित क्रांती

घटक ५ : शेतमजूर व ग्रामीण बेकारी

शेतमजूर वर्गीकरण व सद्यःस्थिती , ग्रामीण बेकारी: सद्यःस्थिती व उपाययोजना

घटक ६ : शेती-वित्तपुरवठ्याचे स्रोत : भाग - १
भारताच्या ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, शेती वित्तपुरवठा स्वरूप , शेती वित्तपुरवठा वर्गीकरण, व्यक्तिगत वित्तपुरवठा महत्त्व, व्यक्तिगत वित्तपुरवठा गुण व दोष , सावकारी नियंत्रण

घटक ७ : शेती-वित्तपुरवठ्याचे स्रोत : भाग २
शेतीसाठी संस्थात्मक वित्तपुरवठा, संस्थात्मक वित्तपुरवठा फायदे, एकसंस्था आणि बहुसंस्था वित्तपुरवठा तत्त्व, भारतातील संस्थात्मक वित्तपुरवठा, भारतातील शेती-वित्तपुरवठा धोरण, भारतातील शेती-वित्तपुरवठ्याच्या समस्या, भारतातील शेती-वित्तपुरवठा : भवितव्य

घटक ८ : शेतमालाचे विपणन
विपणन संकल्पना, अर्थ व महत्त्व, भारतातील शेतमाल विपणन पद्धती, भारतातील शेतमाल विपणन पद्धती : दोष व परिणाम, भारतातील शेतमाल विपणन पद्धती सुधारणात्मक उपाय, भारताची आठवी पंचवार्षिक योजना व शेतमाल विपणन धोरण, नियंत्रित बाजार, सहकारी विपणन व्यवस्था, वखारविषयक धोरण
घटक ९ : शेतमालाच्या किमती

शेतमाल किंमतविषयक धोरण: गरज व उद्दिष्टे , भारतातील शेतमालाच्या किमतीतील प्रवृत्ती, शेतमाल किंमत बदल कारणे व परिणाम, किंमत स्थिरीकरण, भारतातील शेतमाल किंमत धोरण : मूल्यमापन

घटक १० : भारताचे औद्योगिक धोरण
औद्योगिक धोरण अर्थ आणि गरज , भारताचे औद्योगिक धोरण: मूल्यमापन

घटक ११ : भारतातील सार्वजनिक क्षेत्र
सार्वजनिक क्षेत्र गरज, भारतातील सार्वजनिक क्षेत्र: स्वरूप आणि उद्दिष्टे, भारतातील सार्वजनिक क्षेत्र विकास आणि योगदान, भारतातील सार्वजनिक क्षेत्र मूल्यमापन

घटक १२ : भारतातील परकीय भांडवल
परकीय भांडवल स्वरूप, भारतातील परकीय भांडवल, भारतातील परकीय भांडवलविषयक धोरण, परकीय भांडवलाचे लाभ आणि दुष्परिणाम , भारतीय शासन आणि लघुउद्योग विकास

घटक १३ : भारतातील लघुउद्योग : विकास व समस्या
लघुउद्योगविषयक विविध संकल्पना, आर्थिक विकासात लघुउद्योगांचे स्थान , भारतीय लघुउद्योग विकास आणि योगदान, भारतातील लघुउद्योगांच्या समस्या

पुस्तक तिसरे

भारतीय कामगार, आर्थिक धोरणे आणि नियोजनाचे मूल्यमापन

घटक १ : भारतीय श्रमबाजार

श्रम एक उत्पादन घटक, भारतातील श्रमबाजार, भारतीय श्रमबाजाराची वैशिष्ट्ये

घटक २ : भारतातील संघटित कामगार : भाग - १
भारतातील औद्योगिक कामगार उदय व संघटन, कामगार संघ, भारतातील कामगार संघटना : दोष, कामगार कायदे

घटक ३ : भारतातील संघटित कामगार : भाग - २
कामाची परिस्थिती अर्थ व महत्त्व, वेतन विनियमन, सामाजिक सुरक्षितता, औद्योगिक कलह , औद्योगिक कलह कारणे व परिणाम, भारतातील औद्योगिक कलह सोडविण्याची यंत्रणा

घटक ४ : भारतातील असंघटित कामगार
असंघटित कामगार स्वरूप, असंघटित कामगार समस्या

घटक ५ : भारतातील महिला आणि बाल कामगार
महिला कामगार उदय, स्वरूप, समस्या व संरक्षण, बाल कामगार उदय, स्वरूप, समस्या व संरक्षण

घटक ६ : मुद्राविषयक धोरण
मुद्राविषयक धोरण: अर्थ, व्याप्ती व मर्यादा, भारत सरकारचे मुद्राविषयक धोरण

पतनियंत्रणाची संख्यात्मक व गुणात्मक साधने
घटक ७ : वित्तीय धोरण

वित्तीय धोरण अर्थ, व्याप्ती व मर्यादा
भारत सरकारने वित्तीय धोरण , दिर्घकालीन वित्तीय धोरण: मूल्यमापन

घटक ८ : व्यापारविषयक धोरण
आर्थिक विकासात परकीय व्यापाराचे महत्त्व, भारताचा परकीय व्यापार, भारताचे व्यापार धोरण, भारताचे व्यापार धोरण १९९२-९७

घटक ९ : भारतातील पंचवार्षिक योजना पार्श्वभूमी, भारतातील पंचवार्षिक योजना

राष्ट्रीय उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न योजनानियाह बदल , राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या वाढीतील दीर्घकालीन प्रवृत्ती, राष्ट्रीय उत्पन्नातील अल्पकालीन बदल, राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या क्षेत्रीय विभागणीतील बदल, उत्पन्नातील राज्यनिहाय फरक

घटक १० : संरचनात्मक बदल / विकास
ऊर्जाक्षेत्रातील प्रगती, वाहतूक क्षेत्रातील प्रगती, दळणवळण क्षेत्रातील प्रगती

ECO 276

सार्वजनिक वित्तव्यवहार

पुस्तक पहिले : सार्वजनिक उत्पन्न

घटक १ : विषय-प्रवेश

सार्वजनिक वित्तव्यवहार स्वरूप, अर्थ व व्याख्या, सार्वजनिक वित्तव्यवहार : व्याप्ती किंवा अभ्यासविषय, खाजगी व सार्वजनिक वित्तव्यवहाराची तुलना, सार्वजनिक वित्तव्यवहार व

इतर सामाजिक शास्त्रे यांतील परस्परसंबंध , गरजा किंवा इच्छांचे वर्गीकरण, सार्वजनिक वित्तव्यवहार : विविध सैद्धांतिक दृष्टिकोन, महत्तम सामाजिक लाभ तत्त्व, मसप्रेक्ष यांचे विवेचन / दृष्टिकोन

घटक २ : सार्वजनिक उत्पन्न

सार्वजनिक उत्पन्न, प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष कर : व्याख्या, गुण व दोष, कराघात, कर-संक्रमण व करभार, करभारावर परिणाम करणारे घटक, करभाराचे वाटप वा वितरण, करांचे परिणाम, पर्याप्त कर व्यवस्था आणि करभार क्षमता, कराची उत्पन्न लवचीकता आणि कराची उद्धरणशीलता, आदर्श करव्यवस्थेची लक्षणे, करेतर उत्पन्न विविध मार्ग

पुस्तक दुसरे : सार्वजनिक खर्च

घटक १ : सार्वजनिक खर्च

सार्वजनिक खर्च : गरज, सार्वजनिक खर्च : वैशिष्ट्ये व वाढीची कारणे, सार्वजनिक खर्चाची मूलतत्त्वे, सार्वजनिक खर्चाचे वर्गीकरण, सार्वजनिक वस्तू : गुणात्मक वस्तू व सार्वजनिक खर्च, सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीचे सिद्धांत, सार्वजनिक खर्च : आधुनिक सिद्धांत, सार्वजनिक खर्चाचे उत्पादन, वितरण व रोजगारावरील परिणाम, खर्च धोरण

घटक २ : सार्वजनिक कर्ज

सार्वजनिक कर्ज — गरज, सार्वजनिक कर्जे, सार्वजनिक कर्जाचे वर्गीकरण, सार्वजनिक कर्ज उभारण्याचे मार्ग व कर्जाचे परिणाम, सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीचे मार्ग, सार्वजनिक कर्जाचे व्यवस्थापन

पुस्तक तिसरे : राजकोषीय व्यवस्था व अर्थसंकल्पीय धोरण

घटक १ : एकावयी (Unitary) राज्यव्यवहार

एकावयी राजकोषीय पद्धत : अर्थ व स्वरूप, एकावयी राजकोषीय पद्धतीचे फायदे, एकावयी राजकोषीय पद्धतीच्या मर्यादा

घटक २ : संघीय राजकोषीय व्यवस्था

संघीय राजकोषीय पद्धत - अर्थ व स्वरूप, संघीय राजकोषीय पद्धतीचे फायदे २.२.३ संघीय राजकोषीय पद्धतीच्या मर्यादा, वित्तीय साधनसामग्रीच्या हस्तांतरण पद्धती, संघकोषीय वित्तव्यवस्थेची तत्त्वे, वित्तीय समायोजन, राजकोषीय असमतोल : प्रकार

घटक ३ : स्थानिक राजकोषीय व्यवस्था

स्थानिक राजकोषीय व्यवस्थेचे स्वरूप, स्थानिक राजकोषीय व्यवस्थेची तत्त्वे, स्थानिक राजकोषीय व्यवस्थेतील असमतोल, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्याचे स्वरूप, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या उत्पन्नाचे मार्ग, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या आर्थिक स्थितीत सुधारणा

घटक ४ : युद्ध परिस्थितीतील राजकोषीय व्यवस्था

युद्ध परिस्थितीतील वित्तपुरवठ्याचे स्वरूप , युद्धासाठी वास्तव साधन सामग्री: संकलन मार्ग, युद्धासाठी वित्तीय साधन सामग्री: संकलन मार्ग, युद्ध वित्त संकलनाचे कर व कर्जे या मार्गांची तुलना, युद्ध वित्ताचे परिणाम

घटक ५ : अर्थसंकल्पाचे प्रकार

अंदाजपत्रक : अर्थ व उद्दिष्टे, अंदाजपत्रकाचे प्रकार, शिलकीचे अंदाजपत्रक, तुटीचा अर्थसंकल्प, संतुलित अर्थसंकल्प

घटक ६ : तुटीच्या संकल्पना :

उत्पन्नाचे घटक, तुटीच्या विविध संकल्पना व त्याचा अन्वयार्थ

घटक ७ : तुटीच्या अर्थभरण्याचे परिणाम

तुटीचा अर्थभरणा व किंमत पातळी, तुटीचा अर्थभरणा व उत्पादन, तुटीचा अर्थभरणा व रोजगार, तुटीचा अर्थभरणा व विनिमयदर

घटक ८ : अर्थसंकल्पीय धोरण

आर्थिक विकास, अर्थसंकल्पीय धोरण व स्थैर्य, अर्थसंकल्पीय धोरण व समता, अर्थसंकल्पीय धोरण व रोजगार, अर्थसंकल्पीय धोरणाची उद्दिष्टे व त्यातील समन्वय

ECO 277

आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र

पुस्तक पहिले : आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिद्धान्त

घटक १ : आंतरराष्ट्रीय व देशांतर्गत व्यापार आवश्यकता आणि महत्त्व

व्यापाराची व्याख्या, आंतरराष्ट्रीय व देशांतर्गत व्यापारातील फरक, आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची आवश्यकता, आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्त्व, आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि देशांचे परस्परावलंबित्व, आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा संक्षिप्त इतिहास , आंतरराष्ट्रीय व्यापार व विशिष्ट निर्देशकांतील, जागतिक व्यापारातील भारताचा वाटा

घटक २ : अँडम स्मिथ यांचे आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक विचार व्यापारवादी विचारसरणी, व्यापार सिद्धान्ताची आवश्यकता, अँडम स्मिथ यांचे व्यापारविषयक विचार, अँडम स्मिथच्या सिद्धान्ताची गृहित, आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा केवळ लाभ सिद्धान्त, केवळ लाभ सिद्धान्ताचे टीकात्मक परीक्षण

घटक ३ : डेव्हिड रिकार्डो यांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक तौलनिक लाभ सिद्धान्त

डेव्हिड रिकार्डो यांचे आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक विचार, डेव्हिड रिकार्डो यांच्या तौलनिक लाभ सिद्धान्ताची हिते, तौलनिक लाभ सिद्धान्त, तौलनिक लाभाची संकल्पना, रिकार्डो आणि व्यापारातील लाभ, तौलनिक लाभ सिद्धान्ताचे टीकात्मक परीक्षण

घटक ४ : जे. एस. मिल यांचे अन्योन्य मागणीचे तत्त्व

डेव्हिड रिकार्डोच्या व्यापार सिद्धान्ताची जॉन स्टुअर्ट मिल यांनी केलेली पुनर्मांडणी, मिल यांनी केलेले व्यापारशर्तीचे विश्लेषण, अन्योन्य मागणीचे तत्त्व, देयता वक्राचे तंत्र वापरून अन्योन्य मागणी तत्त्वाचे विश्लेषण, मिल यांच्या सिद्धान्ताचे टीकात्मक परीक्षण

घटक ५ : आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे मागणी-पु -पुरवठा विश्लेषण स्थिर उत्पादन व्ययाच्या परिस्थितीतील उत्पादन शक्यता वक्र आणि संतुलनावस्थेतील उत्पादन, वाढत्या उत्पादन व्ययाच्या परिस्थितीतील उत्पादन शक्यता वक्र आणि संतुलनावस्थेतील उत्पादन, व्यापारपूर्व व व्यापाराच्या परिस्थितीतील संतुलन, रिकार्डोच्या सिद्धान्तातील त्रुटी, देयता वक्रांच्या साहाय्याने आंतरराष्ट्रीय व्यापारांचे विश्लेषण

घटक ६ : हेक्सचर ओहलिनचे प्रमेय

हेक्सचर-ओहलिन प्रतिमानाची मूलभूत गृहिते, घटक घनतेची संकल्पना, घटक विपुलता, हेक्सचर-ओहलिन प्रमेयाची मांडणी, घटक किंमत समानीकरण प्रमेय

घटक ७ : लिऑन्टिफ विरोधाभास

लिऑन्टिफ विरोधाभास, लिऑन्टिफ विरोधाभासच्या स्पष्टीकरणाचे प्रयत्न

घटक ८ : व्यापारशर्ती : अर्थ व विविध संकल्पना

व्यापारशर्तीचा अर्थ, व्यापारशर्तीच्या विविध संकल्पना, विकसित व विकसनशील देशांत व्यापारशर्तीचे स्वरूप, भारताच्या व्यापारशर्ती, व्यापारशर्ती प्रभावित करणारे विविध घटक

घटक ९ : आंतरराष्ट्रीय ताळेबंदाची रचना

आंतरराष्ट्रीय ताळेबंदाची रचना, आंतरराष्ट्रीय ताळेबंदातील तूट आणि आधिक्य, चालू खाते व भांडवली खाते, चालू खात्याचे महत्त्व व त्याचा राष्ट्रीय उत्पन्न आणि विकासाशी संबंध, विनिमय दर निश्चिती, भारतातील विनिमय दर निश्चितीच्या पद्धती

पुस्तक दुसरे : आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक धोरण

घटक १ : मुक्त व्यापार व संरक्षित व्यापारासंबंधीचे युक्तिवाद मुक्त व्यापार : संकल्पना, मुक्त व्यापार : अनुकूल व प्रतिकूल मते, संरक्षित व्यापार

घटक २ : संरक्षित व्यापाराची साधने

प्रशुल्क: अर्थ व प्रकार

जकातीचे अर्थव्यवस्थेवर होणारे परिणाम, कोटा पद्धती, हुंडणावळ दर निर्बंध, राज्यव्यापार, द्विपक्षीय व्यापार करार

घटक ३ : व्यापार गट

आर्थिक संघटना किंवा समुदाय, युरोपियन सामुदायिक बाजारपेठ, आशियायी विकास बँक, दक्षिण आशियायी संघटन सार्क

घटक ४ : जकात व व्यापारासंबंधीचा सर्वसाधारण करार आणि जागतिक व्यापार संघटना

जकात व व्यापारासंबंधीचा सर्वसाधारण करार (गॅट कर

जागतिक व्यापार संघटना

घटक ५: विदेशी विनिमयदराचे धोरण

विदेशी विनिमयदर, अवमूल्यन, भारतीय रुपयाचे अवमूल्यन, उर्ध्वमूल्यन : अर्थ, आवश्यक अटी

पुस्तक तिसरे : आंतरराष्ट्रीय वित्त व व्यापारविषयक संस्था

घटक १ : आंतरराष्ट्रीय आर्थिक सहकार्याची संकल्पना

आंतरराष्ट्रीय आर्थिक सहकार्य : ऐतिहासिक आढावा, आंतरराष्ट्रीय आर्थिक सहकार्याची कारणे उद्दिष्टे, आंतरराष्ट्रीय व्यापार व आर्थिक सहकार्य स्वरूप, चलनविषयक सहकार्य संकल्पना, नाणेनिधी व जागतिक बँक स्थापना, आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक सहकार्य, गॅटचे स्वरूप, अंक्टाड, आंतरराष्ट्रीय वस्तुविषयक करार, युरोपियन आर्थिक समुदाय व युरो, भारत व आंतरराष्ट्रीय आर्थिक सहकार्य

घटक २ : आंतरराष्ट्रीय चलनव्यवस्था ऐतिहासिक कार्य व कार्यपद्धती

सुवर्ण चलन पद्धती, सुवर्ण परिमाण पद्धती अर्थ, पद्धती, सुवर्ण स्थलांतर सिद्धान्त अडचणी, आंतरराष्ट्रीय सुवर्णाधिष्ठित चलन पद्धतीचा हास, आंतरराष्ट्रीय सुवर्ण चलन पद्धतीची अखेर: कारणे

घटक ३ : आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी संघटना : उद्देश

आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी पार्श्वभूमी व उद्दिष्टे, आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी संघटना: रचना, कार्य व वित्तीय रचना, आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीच्या कार्याचा आढावा, आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीच्या कार्याचे मूल्यमापन

घटक ४ : आंतरराष्ट्रीय रोखतेची समस्या

आंतरराष्ट्रीय रोखता : अर्थ व घटक, आंतरराष्ट्रीय रोखता समस्या : कारणे व उपाययोजना, विशेष उचल अधिकार

घटक ५ : जागतिक बँक, आंतरराष्ट्रीय विकास संघटना व आंतरराष्ट्रीय वित्तीय महामंडळ

जागतिक बँक, आंतरराष्ट्रीय विकास संघटना, बहुपक्षीय गुंतवणूक हमी संस्था मिगा, आंतरराष्ट्रीय वित्तीय महामंडळ

घटक ६ : जागतिक व्यापार संघटना : उद्देश व कार्य

जागतिक व्यापार सहकार्य : गरज, जागतिक व्यापार संघटना : उद्दिष्टे व रचना, जागतिक व्यापार संघटनेची निर्णय प्रक्रिया, गॅट व जागतिक व्यापार संघटना : तुलना, जागतिक व्यापार संघटना : फायदे, जागतिक व्यापार संघटना : मूल्यमापन

घटक ७ : अन्न व कृषी संघटना

अन्न व कृषी संघटना : उद्दिष्टे व रचना, अन्न व कृषी संघटना कार्याचे स्वरूप व आढावा, अन्न व कृषी संघटना : विविध विशेष कार्यक्रम, अन्न व कृषी संघटना आणि भारत

कृषी, उद्योग व सेवा क्षेत्राचे आर्थिक सिद्धान्त

पुस्तक पहिले

कृषी क्षेत्राचे आर्थिक सिद्धान्त

घटक १ : शेतीची उत्पादकता

शेती उत्पादकता : अर्थ व मापनाच्या पद्धती , शेती उत्पादकतेचे निर्धारक घटक, जैविक तंत्रज्ञान : संकल्पना, शेती व्यवसायातील अनिश्चिततेचे मापन व पीक विमा

घटक २ : धारणक्षेत्राचे आकारमान व शेतीची उत्पादकता

धारणक्षेत्राचे आकारमान व शेतीची उत्पादकता, आर्थिक धारणक्षेत्र, शेती करण्याच्या पद्धती, धारणक्षेत्राच्या आकारमानातील स्थित्यंतराची कारणे, शेती व्यवसायाच्या स्वरूपानुसार शेतीपद्धतीचे वर्गीकरण

घटक ३ : जलसिंचन आणि ऊर्जा

जलसिंचन आणि ऊर्जा : एक संरचनात्मक सुविधा, जलसिंचनाचे स्रोत, जलव्यवस्थापन, तुषार व ठिबक सिंचन, पीक रचनेतील बदल, ऊर्जा : अर्थ व स्रोत

घटक ४ : पर्याप्त आदान समूह आणि शेतीची उत्पादक कार्यक्षमता

पर्याप्त आदान समूह आणि शेतीची उत्पादक कार्यक्षमता : सहसंबंध, रेषीय समायोजनाची संकल्पना, कॉब-डगलसचे उत्पादन फलन कृषी उत्पादनाची स्थाननिश्चिती स्थाननिश्चितीवर परिणाम करणारे घटक, कृषी उत्पादनाची स्थान निश्चिती: वॉन थुनेनची भूमिका

घटक ५ : शेतमालाचे विपणन

शेतमालाच्या विपणनाचे प्रकार आणि महत्त्व, शेतमाल विपणनाच्या पद्धती, शेतमाल विपणनक्षम आधिक्य, शेतमाल विपणन व्यवस्थेतील दुवे, शेतमाल विपणनातील मध्यस्थ, शेतमाल विपणन व्यवस्थेतील दोष, शेतमाल विपणन व्यवस्थेतील दोष दूर करण्यासाठी उपाययोजना

घटक ६ : शेती-वित्तपुरवठ्याचे सिद्धान्त

शेती उत्पादन खर्च : संकल्पना, व्यक्त खर्च आणि अव्यक्त खर्च, स्थिर आणि बदलता खर्च, निम-बदलता खर्च, शेती कर्जाची गरज, शेती कर्जाचे वर्गीकरण, शेती कर्जाचा पुरवठा करणाऱ्या संस्था

घटक ७ : शेतमाल किंमत निर्धारण

शेतमाल किंमत निर्धारणाची प्रक्रिया , खुल्या बाजारातील किमती, प्रशासित किंवा प्रबंधित किमती, जागतिकीकरण व त्याचा शेतमाल किंमतनिर्धारणावरील परिणाम, शेतीवरील कर व अर्थसाहाय्य यांचा शेतमाल किमतीवरील प्रभाव, जमिनीचे खरेदी-विक्री व्यवहार

घटक ८ : शेती व्यवसायातील निर्णय प्रक्रिया

शेती व्यवसायात घ्यावे लागणारे निर्णय, शेती व्यवसायासाठी लेखा पद्धती, शेती व्यवसायातील आपत्ती व्यवस्थापन, शेतीविषयक प्रशिक्षण व विस्तार सेवा

पुस्तक दुसरे : उद्योग क्षेत्राचे आर्थिक सिद्धान्त

घटक १ : औद्योगिकीकरण

औद्योगिकीकरण : अर्थ आणि गरज, औद्योगिक विकासाचे नियोजन, उद्योगांचे वर्गीकरण, उद्योगसंस्थांचे विलीनीकरण आणि संपादन

घटक २ : उद्योगसंस्थेचे सिद्धान्त

संयंत्र, उद्योगसंस्था आणि उद्योग, पर्याप्त उद्योगसंस्था, उद्योग संस्थेच्या नफा महत्तमीकरणाचा सिद्धान्त, उद्योगाची पुनर्रचना किंवा विवेकीकरण

घटक ३ : उद्योगांच्या स्थान निश्चितीचे सिद्धान्त

अल्फ्रेड वेबर यांचा सिद्धान्त, उद्योगांचे विकेंद्रीकरण व स्थलांतर : कारणे व परिणाम, स्थलांतर-रोधक दक्षता

घटक ४ : सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम

सार्वजनिक क्षेत्र : अर्थ आणि महत्त्व, सार्वजनिक क्षेत्राचे प्रकार, सार्वजनिक क्षेत्राचे किंमत धोरण, सार्वजनिक क्षेत्राची निर्गुतवणूक

घटक ५ : श्रमप्रधान विरुद्ध भांडवलप्रधान उत्पादन तंत्र

उत्पादन तंत्राचे प्रकार, उत्पादन तंत्राची परिस्थितीसापेक्ष निवड, मनुष्यबळाचे नियोजन, मानवी साधन विकास

घटक ६ : औद्योगिक वित्त पुरवठा

औद्योगिक वित्त पुरवठा : गरज व प्रकार, औद्योगिक वित्त पुरवठा : स्रोत, भांडवलाचा खर्च आणि परतफेडीची समस्या

घटक ७ : उद्योगांसाठी पायाभूत सुविधा

पायाभूत सुविधा : अर्थ व गरज, औद्योगिक वसाहती, कायदा व सुव्यवस्था

घटक ८ : उद्योगांचे आजारपण

आजारी उद्योग : संकल्पना व लक्षणे, उद्योगांच्या आजारपणाची कारणे व परिणाम, उद्योगांचे आजारपण: उपाययोजना

पुस्तक तिसरे : सेवा क्षेत्राचे आर्थिक सिद्धान्त

घटक १ : सेवा क्षेत्र: अर्थ, व्याप्ती व महत्त्व

सेवा क्षेत्र: अर्थ आणि व्याप्ती, सेवांचे वर्गीकरण, सेवांचे राष्ट्रीय उत्पन्नातील योगदान, सेवा क्षेत्राचा इतर क्षेत्रांशी संबंध

घटक २ : सेवांची मागणी, पुरवठा आणि किंमत निर्धारण

आर्थिक विकास व सेवा क्षेत्र, सेवांसाठी मागणी , सेवांचा पुरवठा, खाजगी सेवांचे किंमत निर्धारण, बाजारपेठांतील सरकारी हस्तक्षेप, सार्वजनिक सेवांचे किंमत निर्धारण, सार्वजनिक सेवांच्या किंमत आकारणीच्या विविध पद्धती

घटक ३ : आर्थिक सेवा

वाहतूक, वाहतूक प्रकारांची निवड, भूपृष्ठ वाहतूक, जलवाहतूक व हवाई वाहतूक, दूरसंचार सेवा, वित्तीय सेवा , विमा सेवा, विपणन सेवा, व्यक्तिगत सेवा

घटक ४ : सामाजिक सेवा

सामाजिक सेवा : अर्थ, महिला व बालकल्याण, शिक्षण सेवा, आरोग्य सेवा, अन्य सामाजिक सेवा

घटक ५ : शासन व स्वयंसेवी संस्थांचे लोकोपयोगी सेवांतील योगदान

लोकोपयोगी सेवा : अर्थ व व्याप्ती, शासनाचे लोकोपयोगी सेवांतील योगदान, स्वयंसेवी संस्थांचे लोकोपयोगी सेवांतील योगदान

ECO 309

ग्रामीण विकास

पुस्तक १:

ग्रामीण भारताच्या समस्या (सर्वसाधारण समस्या व विशेष गटांच्या समस्या)

घटक १: दारिद्र्य विषमता

घटक २: शोषण

घटक ३: बेरोजगारी

घटक ४: निरक्षरता व अनारोग्य

घटक ५: विशेष गटांच्या समस्या

घटक ६: अनुसूचित जाती

घटक ७: अनुसूचित जमाती

घटक ८: ग्रामीण स्त्रिया व मुले

घटक ९: भूमिहीन शेतमजूर, अल्पभूधारक आणि अत्यल्प भूधारकांच्या समस्या.

पुस्तक १:

ग्रामीण भारताच्या समस्या (सर्वसाधारण समस्या व विशेष गटांच्या समस्या)

घटक १: दारिद्र्य विषमता

दारिद्र्याची संकल्पना ,ग्रामीण भागातील दारिद्र्याविषयी विविध अभ्यास ,ग्रामीण भागातील दारिद्र्य: कारणे व परिणाम ,ग्रामीण भागातील दारिद्र्य निर्मुलनासाठी उपाययोजना, ग्रामीण भागातील विषमता ,विषमतेची कारणे व परिणाम, ग्रामीण भागातील आर्थिक विषमता उपाययोजना.

घटक २: शोषण

शोषण : अर्थ ,स्वरूप व कारणे, ग्रामीण भागातील शोषण : उपाय योजना.

घटक ३: बेरोजगारी

बेरोजगारीची संकल्पना ग्रामीण, बेरोजगारीची कारणे व परिणाम, ग्रामीण बेरोजगारीवरील उपाययोजना.

घटक ४: निरक्षरता व अनारोग्य
मानवी साधनसंपत्ती शिक्षणाचे महत्त्व, भारताचे शिक्षणविषयक धोरण, ग्रामीण जनतेच्या आरोग्यविषयक समस्या, ग्रामीण जनता व आरोग्यविषयक सेवा : विविध योजना.

घटक ५: विशेष गटांच्या समस्या
विशेष गटांच्या समस्या : अर्थ ,स्वरूप व महत्त्व ,विशेष गटांच्या समस्या: कारणे , काही संज्ञा.

घटक ६: अनुसूचित जाती
अनुसूचित जातीचा अर्थ ,स्वरूप आणि महत्त्व ,अनुसूचित जातीच्या समस्या, अनुसूचित जातीच्या समस्या : उपाय व योजलेल्या उपायांकचे मूल्यमापन.

घटक ७: अनुसूचित जमाती
अनुसूचित जमाती : अर्थ स्वरूप व महत्त्व ,अनुसूचित जमातीच्या समस्या, अनुसूचित जमातीच्या समस्या : उपाय व योजलेल्या उपायांचे मूल्यमापन.

घटक ८: ग्रामीण स्त्रिया व मुले
स्त्री-पुरुषांतील मानवनिर्मित असमानता ,ग्रामीण भागातील स्त्रिया व मुले : महत्त्व, ग्रामीण भागातील स्त्रियांच्या समस्या : स्वरूप व व्याप्ती, ग्रामीण भागातील स्त्रियांच्या समस्या निर्माण होण्याची कारणे ,ग्रामीण भागातील स्त्रिया व मुले यांच्या समस्या : प्रकार ,ग्रामीण स्त्रिया व मुले यांच्या समस्या : उपाययोजना व त्याची उपयुक्तता ,समस्यांची सद्य:स्थिती

घटक ९:भूमिहीन शेतमजूर, अल्पभूधारक आणि अत्यल्प भूधारकांच्या समस्या.
ग्रामीण समाजाचे भिन्न गट ,शेतमजुरांचे प्रकार , शेतमजुरांच्या समस्या : स्वरूप, व्याप्ती आणि अभ्यासाचे महत्त्व ,शेतमजुरांच्या समस्यांचे प्रकार ,शेतमजुरांच्या समस्या: उपाययोजना आणि त्यांचे मूल्यमापन ,काही महत्त्वपूर्ण संज्ञा : अर्थ व स्पष्टीकरण.

पुस्तक २

ग्रामीण सरकारी संघटन आणि विकाससंबंधी सरकारी दृष्टिकोन

घटक १: महसूल व्यवस्था

घटक २: पंचायत राज

घटक ३: विकेंद्रित नियोजन : जिल्हा नियोजन गट ,नियोजन आणि ग्राम नियोजन

घटक ४: ग्रामीण विकास : उद्दिष्टे व शासकीय दृष्टिकोन

घटक ५: क्षेत्रीय विकास कार्यक्रम

घटक ६: लक्ष्यगटअभिमुख कार्यक्रम

घटक ७:रोजगाराभिमुख दृष्टीकोण

घटक १: महसूल व्यवस्था

महसूल व्यवस्था : पार्श्वभूमी, जिल्हाधिकारी : अधिकार व कार्य, तहसीलदार : अधिकार व कार्य ,तलाठी : अधिकार व कार्य मंडल अधिकारी , मंडल निरीक्षक : अधिकार व कार्य, कोतवाल अधिकार व कार्य

घटक २: पंचायत राज

पंचायत राज : उद्दिष्टे ,जिल्हा परिषद : रचना व कार्य ,पंचायत समिती : रचना व कार्य ,ग्रामपंचायत : रचना व कार्य पंचायत राज व ग्रामीण विकास.

घटक ३: विकेंद्रित नियोजन : जिल्हा नियोजन गट ,नियोजन आणि ग्राम नियोजन

विकेंद्रित नियोजन : संकल्पना ,जिल्हा नियोजन , गट नियोजन ,ग्राम नियोजन.

घटक ४: ग्रामीण विकास : उद्दिष्टे व शासकीय दृष्टिकोन
ग्रामीण विकास : अर्थ ,ग्रामीण विकास : व्याप्ती व उद्दिष्टे ,ग्रामीण विकासाची भूमिका, ग्रामीण विकासाबाबत शासकीय दृष्टीकोन.

घटक ५: क्षेत्रीय विकास कार्यक्रम

अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम , वाळवंट विकास कार्यक्रम , डोंगराळ क्षेत्र विकास कार्यक्रम , एकात्मिक पडीक जमीन विकास कार्यक्रम , एकात्मिक पडीक जमीन प्रकल्प योजना, महाराष्ट्रातील जलसंधारण कार्यक्रम, महाराष्ट्रातील आदर्श गाव योजना, नवीन लघु पाणलोट क्षेत्र विकास कार्यक्रम.

घटक ६: लक्ष्यगटअभिमुख कार्यक्रम

लहान शेतकऱ्यांचे विकास अभिकरण, अंत्योदय कार्यक्रम ,अंत्योदय योजना, एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम, ग्रामीण युवकांना स्वयं रोजगारासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम, ग्रामीण महिला व बाल विकास कार्यक्रम ,ग्रामीण कारागिरांना आधुनिक हत्यार

संच पुरविण्याची योजना, गंगा कल्याण योजना, स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना, प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजना.

घटक ७:रोजगाराभिमुख दृष्टीकोण ग्रामीण कामांचा कार्यक्रम ,ग्रामीण रोजगाराचा धडक कार्यक्रम, पथदर्शक प्रकशित रोजगार प्रकल्प ,कामासाठी धान्य कार्यक्रम, महाराष्ट्राची रोजगार हमी योजना ,राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम ,ग्रामीण भूमिहीन रोजगार हमी योजना, जवाहर रोजगार योजना, जवाहर ग्राम समृद्धी योजना, दशलक्ष विहीरिंची योजना, इंदिरा आवास योजना, आशवासित रोजगार योजना.

पुस्तक ३

ग्रामीण विकासासंबंधी बिनसरकारी, सेवाभावी संस्थांचा दृष्टीकोन

घटक १: सहकारी संस्था

घटक २: सेवाभावी संस्था

घटक ३:सरकारी संघटना व बिन सरकारी संघटना यांतील समन्वय

घटक ४: ग्रामीण विकासातील सेवाभावी संस्थांची भूमिका

घटक ५: ग्रामीण भागातील शेती व उद्योग विकास सेवाभावी संस्थांची भूमिका

घटक ६: ग्रामीण शोषितांच्या सामूहिक चळवळी

घटक १: सहकारी संस्था

सहकारी संस्था : उगम व इतिहास, स्वातंत्र्योत्तर काळातील सहकारी चळवळीची प्रगती ,सहकारी संस्था : अर्थ, स्वरूप व प्रकार, प्रमुख सहकारी संस्थांची कार्ये, सहकारी संस्थांची ग्रामीण विकासातील कार्ये ,सहकारी संस्था : उणिवा समस्या व दोष, सहकारी संस्था :उणिवा, समस्या व दोष दूर करण्यासाठी उपाययोजना

घटक २: सेवाभावी संस्था

सेवाभावी संस्था पूर्व इतिहास सेवाभावी संस्था व्याख्या आणि स्वरूप ग्रामीण विकासात सेवाभावी संस्थांचा सहभाग विविध विचार सेवाभावी संस्थांची कार्ये सेवाभावी संस्थांच्या समस्या सेवाभावी संस्थांच्या समस्यांवरील उपाय

घटक ३:सरकारी संघटना व बिन सरकारी संघटना यांतील समन्वय

सरकारी संघटना व बिनसरकारी संघटना समन्वय : अर्थ ,सरकारी संघटना व बिनसरकारी संघटना समन्वय :

पूर्वइतिहास,सरकारी संघटना व बिनसरकारी संघटना: समन्वयाचे प्रयोग, सरकारी संघटना व बिनसरकारी संघटना समन्वय: महाराष्ट्रातील प्रयोग ,महाराष्ट्रातील ग्रामविकासाच्या विविध योजना, सरकारी संघटना व बिनसरकारी संघटना : समन्वयाच्या विविध भूमिका.

घटक ४: ग्रामीण विकासातील सेवाभावी संस्थांची भूमिका ग्रामीण विकासाचा ऐच्छिक कृती दृष्टीकोण ,अशासकीय सेवाभावी संघटना : अर्थ व व्याख्या, अशासकीय सेवाभावी संघटना :वैशिष्ट्ये,अशासकीय सेवाभावी संस्था : विविध निकष, अशासकीय सेवाभावी संघटना : प्रकार, अशासकीय सेवाभावी संघटनांच्या समस्या.

घटक ५: ग्रामीण भागातील शेती व उद्योग विकास सेवाभावी संस्थांची भूमिका

शेती क्षेत्र व उद्योगक्षेत्र : परस्परवलंबन, उद्योगगृहांची ग्रामीण विकासातील भूमिका, उद्योगांच्या ग्रामीण विकासातील सहभागाची विविध क्षेत्रे ,ग्रामीण विकासातील ऐच्छिक प्रतिनिधी संस्था , ऐच्छिक प्रतिनिधी संस्थांना भेडसावणाऱ्या समस्या , ऐच्छिक संघटनांच्या कार्यावर मर्यादा लावणारे घटक, सूक्ष्म अध्ययन १: आनंदवन प्रकल्प ,सूक्ष्म अध्ययन २: राळेगण सिद्धी एकात्मिक ग्रामीण विकासाचा प्रयोग ,सूक्ष्म अध्ययन ३: विद्यापीठ आणि महाविद्यालयांचे ग्रामीण विकासातील योगदान.

घटक ६: ग्रामीण शोषितांच्या सामूहिक चळवळी

शेतकरी व भूमिहीन शेतमजूरयांचे शोषण ,स्त्रियांचे शोषण, बालकांचे शोषण, ग्राहकांचे शोषण, शोषणमुक्त चळवळ ,सहकारीतिचे चळवळ, स्त्रीमुक्ती चळवळ, ग्राहक चळवळ.

Eco279

ग्राहक संरक्षण

पुस्तक पाहिले

ग्राहक संकल्पना व चळवळ

घटक१: ग्राहक संकल्पना व अर्थ

घटक२: ग्राहकांची कर्तव्य व अधिकार

घटक ३: ग्राहक चळवळ स्वरूप व कार्यपद्धती

घटक४: स्वयंसेवी ग्राहक चळवळीची कार्यपद्धती व कार्य

घटक१: ग्राहक संकल्पना व अर्थ

ग्राहक सुज्ञ विविध मतप्रणाली, ग्राहकांचे त्रिगुणात्मक स्वरूप, ग्राहकांचे अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व, लोकशाही समाजव्यवस्थेची ग्राहकांचे स्थान व महत्त्व

घटक२: ग्राहकांची कर्तव्य व अधिकार

ग्राहकांचे अधिकार ग्राहकांची कर्तव्य व जबाबदारी ग्राहक नीती संकल्पना व अर्थ ग्राहक नीतीचे घटक व महत्त्व

घटक ३: ग्राहक चळवळ स्वरूप व कार्यपद्धती

ग्राहक चळवळ संकल्पना व अर्थ, ग्राहक चळवळीचे स्वरूप, ग्राहक चळवळीची त्रिसूत्री, ग्राहक चळवळीचा विकास

घटक४: स्वयंसेवी ग्राहक चळवळीची कार्यपद्धती व कार्य

ग्राहक संघटना उदय व विकास, महाराष्ट्रातील स्वयंसेवी ग्राहक संघटना, भारतातील स्वयंसेवी ग्राहक संघटना, भारतातील प्रमुख स्वयंसेवी ग्राहक संघटना, आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील प्रमुख ग्राहक संघटना, ग्राहक चळवळीपुढील आव्हाने

पुस्तक दुसरे

घटक१: ग्राहकांच्या समस्या संकल्पना व कारणे

घटक १: ग्राहकांच्या समस्या: संकल्पना व कार्य

घटक२: ग्राहकांच्या समस्या चे स्वरूप

घटक३: ग्राहकांचे समस्याचे निराकरण

घटक४: स्वयंसेवी ग्राहक संघटना व तक्रार निराकरण

घटक 5: कायदेशीर कारवाई द्वारे तक्रार निराकरण

घटक ६: ग्रामीण भागातील ग्राहकांच्या समस्यांचे निराकरण

घटक ७: शहरी भागातील ग्राहकांच्या समस्यांचे निराकरण

घटक ८: वस्तूबद्दलच्या समस्या

घटक ९: सेवा बदलचे समस्या

घटक १: ग्राहकांच्या समस्या: संकल्पना व कार्य

ग्राहकांच्या समस्या स्वरूप व महत्त्व, ग्राहकांच्या समस्याची कारणे, ग्रामीण व शहरी ग्राहक

घटक२: ग्राहकांच्या समस्या चे स्वरूप

ग्राहकांच्या समस्याचे स्वरूप व्यक्तिगत व सामाजिक समस्या, ग्रामीण व शहरी भागातील समस्या, समस्यांचे तक्रारीत रूपांतर

घटक३: ग्राहकांचे समस्याचे निराकरण

ग्राहकांच्या तक्रारींचे निराकरण: संकल्पना अर्थ व महत्त्व, तक्रार निराकरण: व्याप्ती व प्रकार, तक्रार निराकरण ग्राहकांची जबाबदारी, तक्रार निराकरण करण्याची पूर्वतयारी, तक्रार करण्याच्या पद्धती

घटक४: स्वयंसेवी ग्राहक संघटना व तक्रार निराकरण

स्वयंसेवी ग्राहक संघटना: संकल्पना महत्त्व, स्वयंसेवी ग्राहक संघटना: कार्यपद्धती, तक्रार निवारण केंद्र: संकल्पना व महत्त्व, तक्रार निवारण केंद्राची कार्यपद्धती, स्वयंसेवी ग्राहक संघटना व सामूहिक स्वरूपाच्या तक्रारी

घटक 5: कायदेशीर कारवाई द्वारे तक्रार निराकरण

कायदेशीर कारवाई स्वरूप, कायदेशीर कारवाईद्वारा तक्रार निराकरण: पूर्वतयारी, ग्राहक संरक्षण कक्ष परिषद, न्यायमंच, वजन-मापे ग्राहकांचे हक्क व दक्षता, भेसळ प्रतिबंधक यंत्रणा, ग्राहक संरक्षण: शासकीय यंत्रणांचे योगदान, सार्वजनिक हिताच्या योगदान सार्वजनिक हिताच्या याचिका: उद्देश व महत्त्व

घटक ६: ग्रामीण भागातील ग्राहकांच्या समस्यांचे निराकरण

ग्रामीण ग्राहक संकल्पना, ग्रामीण ग्राहकांच्या खते व कीटकनाशके खरेदीबाबतच्या समस्या, ग्रामीण ग्राहकांच्या अवजारांच्या खरेदीबाबतच्या समस्या, ग्रामीण भागातील ग्राहकांच्या प्रशानविषयक व महसूल विषयक समस्या, ग्रामीण भागातील ग्राहकांच्या विविध समस्यांची कारणे ग्रामीण भागातील ग्राहकांच्या समस्या वरील उपाय

घटक ७: शहरी भागातील ग्राहकांच्या समस्यांचे निराकरण

आरोग्यसेवाविषयी समस्या ,पाणीपुरवठाविषयी समस्या, वाहतूकविषयक समस्या, निवाराविषयक समस्या, पर्यावरणविषयक समस्या, कचऱ्याच्या विल्हेवाटीचीविषयी समस्या, शिक्षसुविधाविषयक समस्या

घटक ८: वस्तूबद्दलच्या समस्या

वस्तू संकल्पना, वस्तूच्या वजनमापेद्वारे होणारी फसवणूक, सद्दोष उत्पादन व निकृष्ट दर्जा, भेसळ, वस्तूच्या किमती आकारणीद्वारे होणारी फसवणूक, विक्रयोत्तर सेवा: अर्थ व महत्त्व, वस्तूचे: वेस्टन अर्थ व महत्त्व

घटक ९: सेवा बदलचे समस्या

सेवा संकल्पना, बँकिंग सेवा, वाहतूक सेवा, बांधकाम सेवा, वैद्यकीय सेवा, विमाविषयक सेवा, संज्ञापन सेवा, वीजपुरवठा सेवा, अन्य सेवा

पुस्तक तिसरे

ग्राहकाचे अर्थशास्त्र व खरेदी शास्त्र

घटक१: अर्थशास्त्र: व्याख्या

घटक२: बाजारपेठ व ग्राहक

घटक३: कौटुंबिक अंदाजपत्रक

घटक४: सार्वजनिक आयव्यय व ग्राहक

घटक५: ग्राहकांचे खरेदी धोरण

घटक६: खरेदी करताना विचारात घ्यावयाचे घटक

घटक७: किंमत धोरण

घटक८: विपणन

घटक९: जाहिरात, प्रसिद्धी

घटक१: अर्थशास्त्र: व्याख्या व स्वरूप

व्याख्या व विविध संकल्पना, उत्पादनाचे घटक, उत्पादक विक्रेते व ग्राहक संबंध, उपभोक्त्याचे कमाल समाधान, अर्थव्यवस्थाचे प्रकार व ग्राहक कल्याण

घटक२: बाजारपेठ व ग्राहक

बाजारपेठांचे विविध प्रकार व ग्राहक कल्याण, मागणी पुरवठा यांचा सिद्धांत, वस्तूंची किंमत निश्चिती

घटक३: कौटुंबिक अंदाजपत्रक

कौटुंबिक अंदाजपत्रक संकल्पना गरज व महत्त्व, कौटुंबिक अंदाजपत्रक तयार करण्याची पद्धत, एंजलचा नियम, कौटुंबिक अंदाजपत्रक तयार करणे, काही मार्गदर्शक सूचना, कौटुंबिक अंदाजपत्रक मर्यादा व परिणाम करणारे घटक, बचत व गुंतवणूक: अर्थ महत्त्व व मार्ग

घटक४: सार्वजनिक आयव्यय व ग्राहक

सार्वजनिक आयव्यय: संकल्पना, सार्वजनिक आयव्यय व ग्राहक कर, संकल्पना प्रकार व तत्त्वे, ग्राहकांवर करायचे होणारे परिणाम

घटक५: ग्राहकांचे खरेदी धोरण

खरेदीचे धोरण: अर्थ, ग्राहकांची निर्णयप्रक्रिया, खरेदीची इच्छा आणि मागणीची निर्मिती, ग्राहकांच्या क्रय प्रेरणा आणि त्यांचा वापर, खरेदीचा स्रोत, खरेदीची कार्यपद्धत खरेदीचे प्रकार व पद्धती खरेदी पद्धत

घटक६: खरेदी करताना विचारात घ्यावयाचे घटक

खरेदी करताना विचारात घ्यावे लागणारे घटक, अनुचित व्यापारव्यवहार, प्रतिबंध आश्वासने आणि हमी, गुणवत्ता प्रमाणपत्र

घटक७: किंमत धोरण

किंमत धोरण अर्थ व महत्त्व, उत्पादन खर्चावर आधारित किंमत धोरण, किंमतीवर प्रभाव वाढवणारे घटक, खरेदी-विक्रीच्या बाजारपेठेतील किंमत धोरण, किंमत ठरविण्यात शासनाची भूमिका, किंमत ठरविण्याचे प्रकार कसर वटाव सूट धोरण

घटक८: विपणन

विपणन: संकल्पना, अर्थ महत्त्व, विपणनाची विविध कारणे, विपणनमिश्र संकल्पना अर्थ व ग्राहकांच्या दृष्टीने महत्त्व, विविध विपणन पद्धती, विपणन कर्त्याची व ग्राहकांची जबाबदारी, क्रेता सावधान विरुद्ध विक्रेता सावधान

घटक९: जाहिरात, प्रसिद्धी

जाहिरात संकल्पना व आवश्यकता, जाहिरात व प्रसिद्धीमाध्यमे, जाहिरातीचे रचनेनिर्मिती व जाहिरातीचे घटक, आक्षेपार्थ जाहिराती प्रकार व पद्धती, आक्षेपार्थ जाहिराती वरील नियंत्रण, जाहिराती वरील स्वयं नियंत्रण

BACHELOR OF ARTS (G01)